NORGES OFFISIELLE STATISTIKK

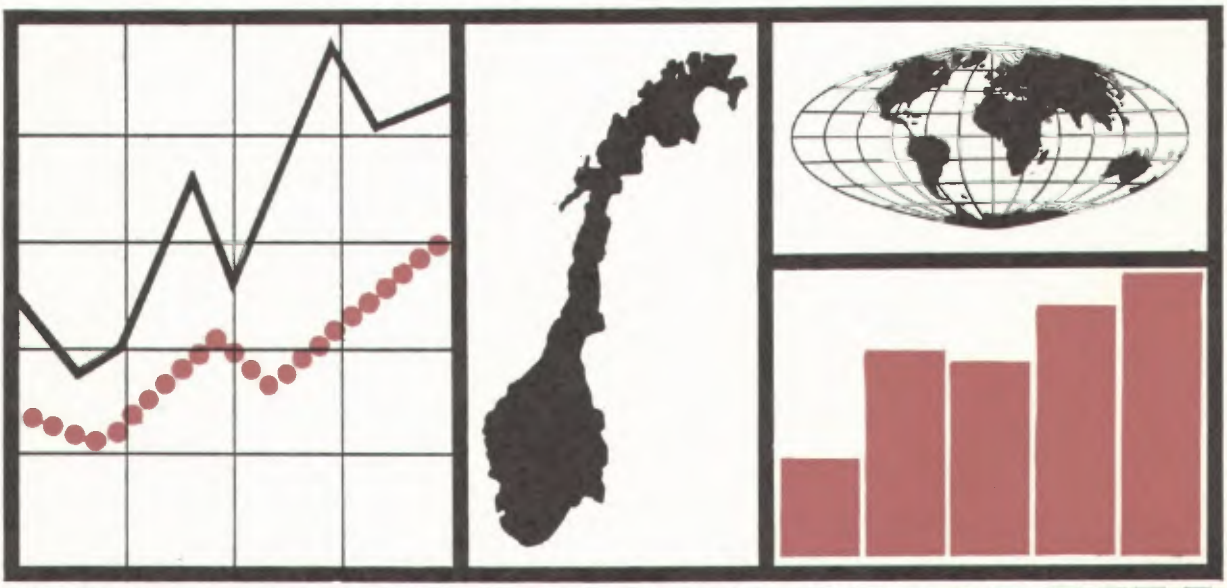

ØKONOMISK UTSYN OVER ÅRET 1969

ECONOMIC SURVEY 1969

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS
OSLO - NORWAY

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK XII 257

ØKONOMISK UTSYN

OVER ÅRET 1969

ECONOMIC SURVEY
1969
With a Summary in English

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS OF NORWAY
OSLO 1970

GRØNDAHL & SØN BOKTRYKKERI, OSLO

Forord

Økonomisk utsyn over året 1969 er stort sett lagt opp etter samme retningslinjer som i tidligere år.

Publikasjonen er utarbeidd ved Statistisk Sentralbyrås forskningsavdeling under ledelse av forskningssjef Odd Aukrust, forsker Juul Bjerke og forsker Arne Amundsen. Avsnittet om fiske og selfangst er utarbeidd av Fiskeridirektoratet og avsnittet om arbeidsmarkedet av Arbeidsdirektoratet. De andre avsnitt er skrevet av funksjonærer i Byrået.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo, 20. januar 1970.

Petter Jakob Bjerve

Preface

Economic Survey 1969 mainly follows the same outline as for previous years.

The publication has been prepared by the Research Department of the Bureau under the supervision of Odd Aukrust, Director of Research, Mr. Juul Bjerke and Mr. Arne Amundsen. The chapter on fisheries and sealing has been prepared by the Directorate of Fisheries and the chapter on labour market by the Labour Directorate. The other chapters have been prepared by the staff of the Bureau.

Central Bureau of Statistics, Oslo, 20 January 1970.

Petter Jakob Bjerve

Innhold.

	Side
Verdensøkonomien	5
Verdensproduksjonen	5
Råvarepriser	6
Verdenshandelen	7
Den økonomiske utvikling i Vest-Europa	9
Sambandsstatene	17
Konjunkturutsiktene	19
Norge	22
Utenriksøkonomien	22
Utenriksregnskapet	22
Vareomsetningen med utlandet	26
Produksjon og sysselsetting	38
Hovedtrekk av utviklingen	38
Arbeidsmarkedet	41
Jordbruk	46
Skogbruk	49
Fiske og fangst	53
Bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning	58
Bygge- og anleggsvirksomhet	66
Sjøfart	69
Annen samferdsel	74
Inntekter og inntektsnytting	80
Inntekter	80
Privat konsum	84
Investering	89
Finanser, kredittmarked og priser	93
Offentlige finanser	93
Kredittmarkedet	104
Prisutviklingen	117
Sluttord	125
Sammendrag på engelsk	132
Økonomisk-politisk kalender	141
Tabeller	*1

Vedlegg.

1. Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå siden 1. januar 1969	*9
2. Utkommet i serien Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH)	*11

Contents.

	Page
World economic situation	5
World production	5
Prices of primary materials	6
World trade	7
Economic development in Western Europe.	9
United States	17
Current economic trends	19
Norway	22
External economy	22
Balance of payments	22
External trade	26
Production and employment	38
General trends	38
Labour market	41
Agriculture	46
Forestry	49
Fishing and catching	53
Mining, quarrying, manufacturing and electricity production	58
Construction	66
Shipping	69
Other transport and communication	74
Incomes and their disposal	80
Incomes	80
Private consumption	84
Capital formation	89
Finances, money and credit, prices	93
Public finance	93
Money and credit	104
Prices	117
Concluding remarks	125
English summary	132
Calendar of economic events	141
Tables	*1

Appendices.

1. Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1969	*9
2. Issued in the series Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH)	*11

Standardtegn

Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Null	–
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serie	——
Brudd i den vannrette serie	|

Explanation of Symbols

.	Category not available
..	Data not available
–	Nil
*	Provisional or preliminary figure
——	Break in the homogeneity of a vertical series
|	Break in the homogeneity of a horizontal series

Verdensøkonomien

Konjunkturtilbakeslaget i Vest-Europa og Sambandsstatene i 1967 førte til at stigningen i verdensproduksjonen det året ble forholdsvis lav. Verdens industriproduksjon (unntatt landene med sentraldirigert planøkonomi i Øst-Europa og Asia) økte med bare 2,4 prosent. I 1968 var stigningen igjen sterk — 6,3 prosent. Utviklingen fra 1968 til 1969 var karakterisert av en enda sterkere industrivekst. Fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 økte verdens industriproduksjon med hele 8,3 prosent. Jordbruksproduksjonen har i de senere år bare steget svakt sammenliknet med industriproduksjonen. Fra 1967 til 1968 økte verdens jordbruksproduksjon med om lag 3 prosent, og foreløpig regnes det med omtrent samme stigning også fra 1968 til 1969.

Verdens matvareproduksjon økte med 3 prosent fra 1967 til 1968. Regnet pr. innbygger var stigningen 2 prosent i de industrielt utviklede land, mens det ikke var noen stigning pr. innbygger i utviklingslandene.

I Vest-Europa var produksjonsveksten sterk både i 1968 og i 1969. Bruttonasjonalproduktet steg med 5 prosent fra 1967 til 1968, og det regnes med en stigning på vel 6 prosent fra 1968 til 1969. I 1969 var veksten i produksjonen meget god for alle de større industriland i Vest-Europa utenom Storbritannia. Størst vekst hadde Italia, Vest-Tyskland og Frankrike med vekstrater for bruttonasjonalproduktet fra 7 til 8,5 prosent. Stigningen i bruttonasjonalproduktet i Storbritannia fra 1968 til 1969 vil så vidt en nå kan bedømme bli knapt 2 prosent. I Sambandsstatene ventes — etter foreløpige oppgaver — bruttonasjonalproduktet å stige med 3 prosent fra 1968 til 1969. Produksjonsframgangen er fortsatt meget god i Japan, og fra 1968 til 1969 regnes det med en øking i bruttonasjonalproduktet på vel 12 prosent.

Verdensproduksjonen

Verdens jordbruksproduksjon — når Kina holdes utenfor — viste etter FAO's (Food and Agriculture Organization of the United Nations) foreløpige beregninger en øking på 3 prosent i 1968. I 1967 var økingen 3,6 prosent. (Tall for 1969 foreligger ennå ikke.) I tiårsperioden 1955—57 til 1965—67 var den gjennomsnittlige årlige øking 2,7 prosent.

Den rene matvareproduksjonen økte med 3 prosent i 1968 mot 4,2 prosent i 1967. I 1967 var økingen i matvareproduksjonen sterkere i de industrielt utviklede land enn i utviklingslandene. I 1968 steg matvareproduksjonen like sterkt for de to grupper av land (+ 3 prosent).

Innenfor de industrielt utviklede land var det i 1968, som vanlig, store variasjoner i matvareproduksjonen fra land til land. Sterkest økte avlingene i 1968 i Australia og New Zealand (+ 19 prosent). Produksjonsframgangen her må imidlertid ses i sammenheng med den lave produksjonen i 1967 da det var tørkeår. Avlingene var forholdsvis gode i Øst-Europa og Sovjetunionen, og dette førte til en øking i produksjonen i dette område på 5 prosent i 1968. I Nord-Amerika var matvareproduksjonen uforandret fra 1967 til 1968, og i Vest-Europa økte avlingene bare med 2 prosent.

I utviklingslandene var det særlig en god vekst i matvareproduksjonen i Det Fjerne Østen som trakk gjennomsnittet opp for alle utviklingsland under ett. Her var det en øking i avlingene i 1968 på 5 prosent. I Afrika økte avlingene i 1968 med 3 prosent, mens økingen i Midt-Østen bare var 1 prosent. For Latin-Amerika var det i 1968 en tilbakegang i matvareproduksjonen på 1 prosent.

Matvareproduksjonen pr. innbygger i de industrielt utviklede land gikk opp med 2 prosent i 1968. I tiårsperioden 1955—57 til 1965—67 var den årlige stigning 1,6 prosent. For utviklingslandene under ett var det ingen øking i matvareproduksjonen pr. innbygger i 1968, mens det var en svak årlig øking på 0,1 prosent i tiårsperioden 1955—57 til 1965—67.

Veksten i verdens jordbruksproduksjon dekker over store variasjoner for de enkelte produkter, og produksjonsutslagene opp og ned var særlig store i 1968. Størst produksjonsøking var det for sydfrukter (+ 16 prosent), hvete (+ 14 prosent) og soyabønner (+ 11 prosent). Risproduksjonen steg i 1968 med nesten 5 prosent, og kjøtt- og mjølkeproduksjonen økte med henholdsvis 3,5 og 2 prosent. Sterkest nedgang i produksjonen i 1968 hadde en for jute (— 31 prosent), kaffe (— 14 prosent) og jordnøtter (— 13 prosent). Sukkerproduksjonen sank i 1968 med 2,5 prosent, og kopraproduksjonen gikk tilbake med vel 1 prosent.

Etter de sparsomme opplysninger som foreligger om utviklingen av planteproduksjonen i

1969, ser det ut til at kornproduksjonen for verden under ett vil bli omtrent den samme som i 1968. I Europa ser det ut til at kornproduksjonen i Øst-Europa og Sovjetunionen vil bli litt lavere i 1969 enn i 1968. For resten av Europa synes det på det nåværende tidspunkt som om kornproduksjonen vil bli noe større enn i 1968. I Nord-Amerika ventes kornproduksjonen å bli en del lavere i 1969 enn i 1968, mens det derimot regnes med litt øking i Australia og New Zealand. Fra utviklingslandene er det statistiske materiale over produksjonen i 1969 meget ufullstendig. Etter de meldinger som er kommet synes det som om kornproduksjonen for utviklingslandene under ett vil endres lite i 1969 sammenliknet med 1968.

Verdensproduksjonen i industri og bergverksdrift (utenom Kina og Øst-Europa) økte etter FN's beregninger med 3,2 prosent fra 1966 til 1967. Fra 1967 til 1968 var stigningen 6,3 prosent, og fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 er økingen beregnet til 7,4 prosent.

Industriproduksjonen steg i Vest-Europa med 7,5 prosent fra 1967 til 1968, og i 1969 lå veksten i overkant av dette. I Sambandsstatene økte industriproduksjonen i 1968 med 4,5 prosent. Fra 1968 til 1969 regnes det med en produksjonsvekst på 5,5 til 6 prosent.

I Japan var veksten i industriproduksjonen 17,7 prosent. Den sterke produksjonsveksten fortsatte også i 1969, og det regnes med at industriproduksjonen vil øke med 16,5—17 prosent i 1969.

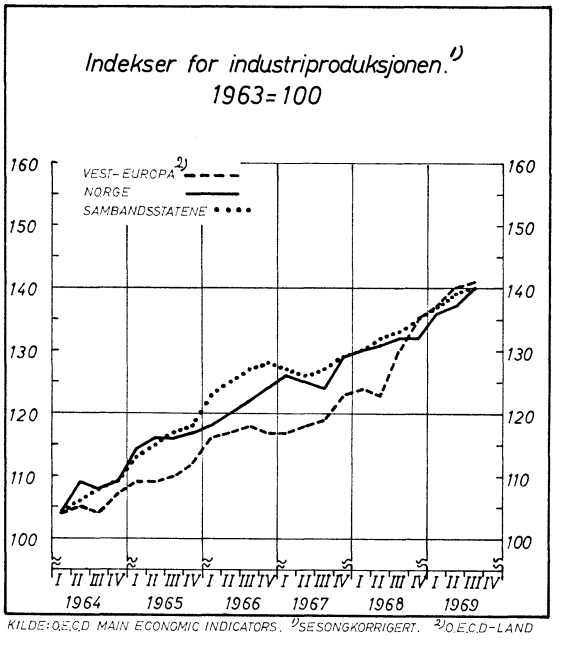

Fig. 1.

Råvarepriser

Råvareprisene, som gjennomgående falt i perioden fra 1965 til 1968, har siden 4. kvartal 1968 vist sterk oppgang.

Den amerikanske (Moody's) og den britiske (Reuter's) råvareprisindeks hadde noenlunde samme forløp gjennom mesteparten av 1968 og de ti første måneder av 1969. Stigningen i råvareprisene har gjennomgående vært noe sterkere i 2. halvår enn i 1. halvår 1969. De to råvareprisindeksene lå ved begynnelsen av november 1969 12—14 prosent over nivået på samme tidspunkt i 1968.

Den bedring i konjunktursituasjonen som fant sted i Vest-Europa i 1968 og som senere har fortsatt, førte til en øking i etterspørselen etter råvarer. Gjennom storparten av 1968 fikk etterspørselsøkingen liten virkning for råvareprisene. Men i 1969, og særlig i årets 3. kvartal, har råvareprisene vist betydelig stigning, spesielt for metaller.

For de ulike vareslag har de individuelle prisvariasjonene gjennomgående vært mindre i 1969 enn i 1968. For de fleste slag råvarer har prisene i 1969 enten vært stigende eller uforandret. Kakaoprisene steg sterkt i 1968, men i 1969 endret prisene seg lite. Også prisene på kopra og bomull steg betydelig i 1968, men i 1969 har det bare vært små endringer. Gummiprisene steg noe mindre i 1969 enn i 1968. Hveteprisene holdt seg nærmest uforandret gjennom 1969, mens det var en viss stigning i prisene i 1968. Prisene på mais sank sterkt i 1968. Gjennom 1969 steg prisene en del fram til midten av året, men fram til november sank prisene igjen og falt tilbake til nivået ved årets

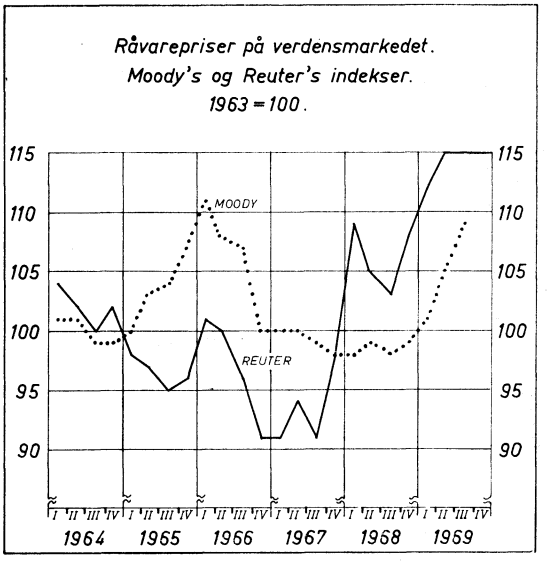

Fig. 2.

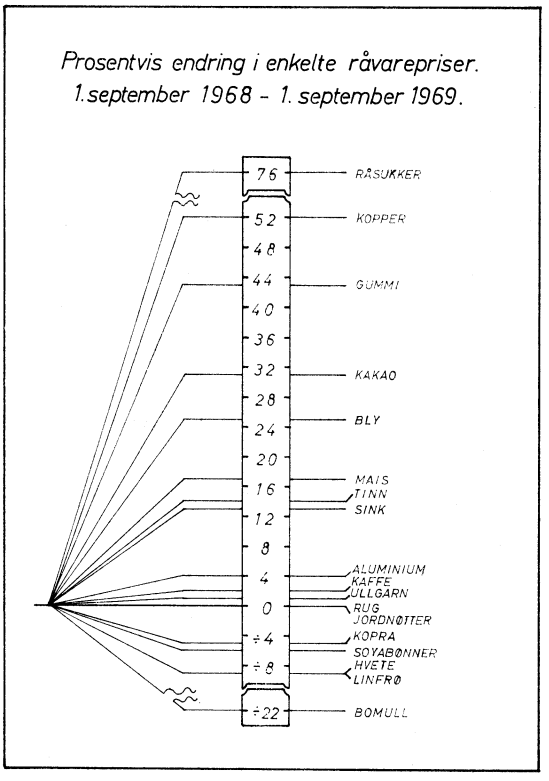

Fig. 3.

begynnelse. Sukkerprisene, som steg sterkt i 1. halvår 1969, sank noe utover i 2. halvår 1969 uten å falle helt tilbake til nivået ved årsskiftet.

Prisen på kopper steg sterkt i de tre første kvartaler i 1969, men falt noe tilbake i november. I samme tidsrom var det også en viss øking i prisene på bly, sink og tinn.

Verdenshandelen

Verdenshandelen, som viste forholdsvis svak stigning i 1967, tok seg sterkt opp i 1968 under konjunkturoppsvinget i de vestlige industriland. I 1969 har veksten i verdenshandelen fortsatt vært meget sterk. Fra 1966 til 1967 var det en øking i verdenshandelen (basert på eksportoppgaver) på 4,7 prosent i volum. Stigningen fra 1967 til 1968 var på 12 prosent, og fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 var økingen nesten like sterk — 11 prosent. Handelen med industrivarer har i de siste år som vanlig økt sterkere enn handelen med andre varer. Fra 1966 til 1967 økte handelen med industrivarer med 6 prosent. Økingen fra 1967 til 1968 var 16 prosent og fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 var stigningen 14,8 prosent.

De industrielt utviklede land (Nord-Amerika, Vest-Europa, Australia, New Zealand og Sør-Afrika) har i de senere år hatt en sterkere vekst i sin eksport enn utviklingslandene. Dette har i første rekke sammenheng med en sterk øking i samhandelen mellom de industrielt utviklede land innbyrdes. Fra 1966 til 1967 var det en øking i volum i eksporten fra de industrielt utviklede land på 4,6 prosent. Økingen var fra 1967 til 1968 på 13,2 prosent, og fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 på 12,5 prosent. Eksporten fra utviklingslandene steg i volum med 4,2 prosent fra 1966 til 1967 og med 8,1 prosent fra 1967 til 1968. Fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 steg utviklingslandenes eksport med nesten 7 prosent, eller bare vel halvparten av eksportøkingen for industrilandene.

I de to siste år har de industrielt utviklede land hatt omtrent samme stigning i eksporten som i importen. I de nærmest foregående årene var derimot stigningen i importen noe sterkere

Tabell 1. *Verdenshandelen. Volumindekser for eksport. 1963 = 100.*

	1962	1964	1965	1966	1967	1968	Prosentvis endring fra samme periode året før		
							1968	1. kvartal 1969	2. kvartal 1969
Verden i alt	93	110	118	127	133	149	12,0	7,8	15,1
Industrielt utviklede land	93	111	120	130	136	154	13,2	7,6	17,3
Vest-Europa	93	109	120	129	136	154	13,2	11,6	21,1
Nord-Amerika ..	92	114	115	125	129	143	10,9	— 4,5	12,5
Utviklingsland	94	107	113	118	123	133	8,1	7,0	6,8

Kilde: Monthly Bulletin of Statistics (U.N.).

enn i eksporten. Veksten i importvolumet i disse land var fra 1966 til 1967 6,1 prosent. Fra 1967 til 1968 økte importvolumet med 13 prosent, og fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 var økingen også 13 prosent. For utviklingslandene har forholdet mellom import- og eksportøkingen utviklet seg noe annerledes. I de siste årene har veksten i utviklingslandenes eksport vært noe sterkere enn veksten i importen. Det var en stigning i importvolumet fra 1966 til 1967 på 4,1 prosent. Fra 1967 til 1968 var økingen 7,1 prosent, og fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 var økingen bare 4,5 prosent.

Bytteforholdet for utviklingslandene (terms of trade) var noe bedre i 1968 enn i 1967. Mens bytteforholdet i 1967 lå på 101 (1963 = 100), steg det til 102 i 1968. I 1. halvår 1969 lå det fortsatt på 102. For de industrielt utviklede land var bytteforholdet uforandret fra 1967 til 1968 (101). Det bedret seg svakt i 1. halvår 1969 — til 101,5.

Vest-Europas utenrikshandel

Den økonomiske aktivitet i Vest-Europa steg forholdsvis svakt i 1967, men både i 1968 og i 1969 var vekst-tempoet igjen sterkt. Denne utvikling gjenspeiles nøye i tallene for importstigningen. Fra 1966 til 1967 økte importvolumet i Vest-Europa med 5 prosent. Stigningen var nesten 10 prosent fra 1967 til 1968, og fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 steg importvolumet med hele 16,3 prosent. Regnet i verdi, økte importen til Vest-Europa i de samme perioder med henholdsvis 5,2 prosent, 12,1 prosent og 18,5 prosent.

Den intereuropeiske handel — som i 1968 utgjorde 58,2 prosent av Vest-Europas samlede import — har holdt seg godt oppe i de siste to—tre årene. Fra 1966 til 1967 steg importen fra andre vesteuropeiske land med 4,4 prosent i verdi. Det var en stigning i verdi fra 1967 til 1968 på 11,4 prosent og på 22,6 prosent fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969. Også handelen med de østeuropeiske land har vist bra framgang. Fra 1966 til 1967 og fra 1967 til 1968 var det en øking i importverdien fra Øst-Europa på omkring 7 prosent, og økingen fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 var 11,5 prosent. Vest-Europas handel med andre industrielt utviklede land (Canada, Sambandsstatene, Japan, Australia, New Zealand og Sør-Afrika), som gikk tilbake fra 1966 til 1967, p. gr. a. konjunkturtilbakeslaget, har senere vist bra stigning. Regnet i verdi var det en ned-

Tabell 2. *Verdien av varebyttet i Vest-Europa. Mill. dollar. Gjennomsnittstall pr. måned.*

	1966	1967	1968	Prosentvis endring fra samme periode året før		
				1968	1. kvartal 1969	2. kvartal 1969
Vest-Europa:						
Eksport[1]	7 010	7 378	8 268	12,1	12,2	24,9
Av dette til Nord-Amerika	729	763	940	23,2	— 9,5	20,4
—»— tredje land	1 817	1 923	2 087	8,5	9,2	20,7
Import[1]	7 860	8 108	8 918	10,0	13,7	23,5
Av dette fra Nord-Amerika	1 049	1 044	1 136	8,8	— 4,0	26,4
—»— tredje land	2 255	2 297	2 473	7,7	12,6	14,5
CEE-land:						
Eksport	4 388	4 679	5 353	14,4	13,2	28,5
Import	4 472	4 580	5 165	12,8	18,8	30,9
EFTA-land:						
Eksport	2 374	2 426	2 629	8,4	10,7	18,4
Import	2 826	2 978	3 170	6,4	5,0	12,7

Kilde: Main Economic Indicators. (OECD).

Note: [1] Vesteuropeisk samhandel medregnet.

gang i importen fra 1966 til 1967 på 0,5 prosent, mens det fra 1967 til 1968 var en oppgang på 8,2 prosent, og fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 en oppgang på 12,3 prosent.

Vest-Europas import fra utviklingslandene viser store variasjoner for de enkelte land og landområder. Regnet i verdi steg importen fra land i Midt-Østen sterkt både i 1967 og 1968. Det skyldtes først og fremst en sterk vekst i importen fra de oljeproduserende landene Iran, Irak og Bahrain. Importøkingen fra disse land var svakere igjen i 1969. Fra 1966 til 1967 steg verdien av importen fra land i Midt-Østen med 11,4 prosent, og fra 1967 til 1968 var økingen 15,2 prosent. Stigningen var bare 3,8 prosent fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969. Importen fra utviklingsland i Det Fjerne Østen viste en tilbakegang på 4 prosent fra 1966 til 1967, men en framgang både i 1968 og 1969. Fra 1967 til 1968 var importøkingen forholdsvis moderat (+ 4,2 prosent), men fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 økte importverdien fra utviklingsland i Det Fjerne Østen med hele 14,4 prosent. Den sterke importøkingen i 1969 falt særlig på importen fra Hong Kong, Malaysia og Indonesia. Vest-Europas import fra utviklingsland i Amerika viste noe stigning fra 1966 til 1967 (+ 0,8 prosent), men det var en tilbakegang fra 1967 til 1968 (— 2,5 prosent). Fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 økte importverdien fra dette område med 12,4 prosent. Oppgangen i 1969 falt særlig på import fra Argentina, Brasil, Colombia og Peru. Vest-Europas import fra utviklingsland i Afrika viste tilbakegang fra 1966 til 1967 (— 0,2 prosent). Fra 1967 til 1968 var det derimot god stigning i importen (+ 14,1 prosent), og fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 var det en øking i importverdien på hele 20 prosent. Den sterke importøkingen i 1969 skyldtes i første rekke kraftig vekst i importen fra de oljeproduserende land Algerie og Libya. Men fra de fleste andre afrikanske utviklingsland var det også god vekst i importen i 1969.

Den økonomiske utvikling i Vest-Europa

For Vest-Europa under ett steg volumet av bruttonasjonalproduktet med 3,2 prosent fra 1966 til 1967. Stigningen var 5 prosent fra 1967 til 1968, og den ventes å bli vel 6 prosent fra 1968 til 1969.

I de fleste industriland i Vest-Europa var produksjonsveksten sterk gjennom hele 1969. Italia, Vest-Tyskland og Frankrike hadde de høyeste vekstratene — fra 7 til 8,5 prosent. For Vest-Tyskland ble produksjonsveksten betydelig sterkere enn ventet ved begynnelsen av året. Det samme var tilfellet i Sverige; her ble det i løpet av året foretatt en oppjustering av anslagene for produksjonsveksten fra 3,5 til 4,5 prosent. Produksjonsveksten i Storbritannia ble stort sett som ventet ved årets begynnelse, og klart svakere enn i de andre større industriland i Vest-Europa.

Industriproduksjonen i Vest-Europa var 7,5 prosent større i 1968 enn i 1967. Det meste av produksjonsøkingen fant sted i 2. halvår 1968. Industriproduksjonen fortsatte å stige fram gjennom 1969, og veksttempoet siste år har ligget i overkant av det en hadde fra 1967 til 1968. Den sesongjusterte kvartalsindeksen som OECD beregner for industriproduksjonen i de europeiske medlemsland under ett har vist følgende forløp (1963 = 100):

1967	1. kvartal	117
	2. »	118
	3. »	119
	4. »	123
1968	1. kvartal	124
	2. »	123
	3. »	130
	4. »	135
1969	1. kvartal	137
	2. »	140
	3. »	141

Den sterke stigningen i industriproduksjonen i Vest-Europa fra 3. kvartal 1968 har vært et gjennomgående trekk ved utviklingen i alle

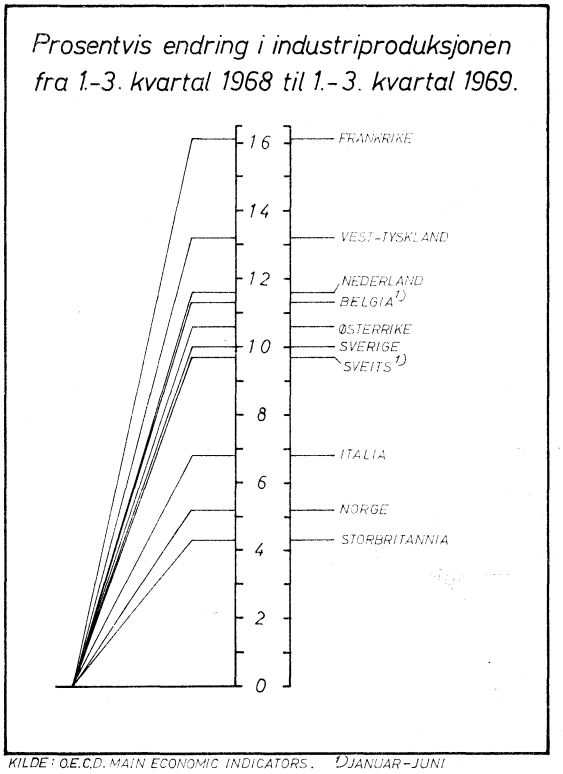

Fig. 4.

medlemslandene med unntak for Irland og til dels Storbritannia.

I Storbritannia har regjeringens økonomiske politikk siden devalueringen i november 1967 hatt som hovedmål å øke eksporten og de private investeringer og å bremse på det innenlandske forbruk. En viss skjerping av tilstramningen overfor det innenlandske forbruk skjedde ved de såkalte novembertiltakene i 1968 (se Økonomisk utsyn over året 1968, s. 11). I begynnelsen av 1969 var veksten i den innenlandske etterspørsel og særlig i importen større enn målsettingen i det stabiliseringsprogrammet som regjeringen la fram i november 1968. Diskontoen ble i første rekke av valutahensyn hevet fra 7 til 8 prosent 27. februar. Men rentehevingen hadde også som siktepunkt å redusere kredittvolumet. Våren 1969 ble det tydelig at tilstramningstiltakene fra november og senere hadde slått sterkt ut i veksten i den innenlandske etterspørsel og i produksjonen, men utenriksøkonomien viste fortsatt store månedlige importoverskott trass i at veksten i eksporten var god. Statsbudsjettet for 1969/70, som ble lagt fram i mars, falt godt innenfor rammen av den tilstramningspolitikk som hadde vært ført til da. Budsjettforslaget innebar en del skatte- og avgiftsforhøyelser for å dempe den innenlandske etterspørsel og dermed også importen ytterligere, men skatte- og avgiftsforhøyelsene var mindre enn mange hadde ventet. Gjennom sommeren og utover høsten var det tydelig at veksten i etterspørselen innenlands var svak. Men produksjonsutviklingen ble bedre enn ventet, ikke minst på grunn av sterk vekst i etterspørselen fra utlandet. I 3. kvartal var det også en klart svakere vekst i importen enn i de to foregående kvartaler. Dette førte til at regjeringen regnet med at det skulle bli mulig å nå et overskott på betalingsbalansen i budsjettåret 1969/70 på omkring £ 300 millioner, mot planlagt £ 500 millioner ved begynnelsen av året.

Bruttonasjonalproduktet i faste priser som i 1968 steg med 3,1 prosent, økte en god del svakere i 1969. Etter foreløpige oppgaver var bruttonasjonalproduktet i 1. halvår 1969 bare 0,7 prosent større enn i 1. halvår 1968. For året 1969 under ett ventes bruttonasjonalproduktet å bli om lag 2 prosent større enn i 1968.

Industriproduksjonen var uforandret fra 1966 til 1967. Fra 1967 til 1968 steg industriproduksjonen med 6,7 prosent. I 1. halvår 1969 var industriproduksjonen 4,7 prosent høyere enn i 1. halvår 1968, og i 3. kvartal 1969 3,8 prosent større enn i 3. kvartal 1968. Det var i første rekke produksjonen innenfor kjemisk industri og jern- og metallindustri som viste god vekst i 1969.

For ordretilgangen i industrien var 1968 et bedre år enn 1967, som var et av de svakeste etter krigen. Særlig var det sterk framgang i bestillingene fra utlandet, men også bestillingene fra hjemmemarkedet viste stigning. I de tre første kvartaler i 1969 var det fortsatt en gunstig utvikling i ordretilgangen i industrien. Særlig var økingen i bestillingene fra utlandet betydelig gjennom 1. halvår 1969. I 3. kvartal 1969 økte ordretilgangen noe svakere igjen.

Situasjonen på arbeidsmarkedet endret seg lite i 1969 i forhold til 1968 og 1967. Tallet på arbeidsløse i forhold til den samlede arbeidsstyrke var omtrent det samme de enkelte måneder i 1969 som i 1968 og i 1967, og prosenttallene varierte mellom 2,2 og 2,6. Tallet på arbeidsløse pr. ledig plass var noe lavere i 1. halvår 1969 enn i 1. halvår 1968, men utover høsten 1969 var tallet på arbeidsløse pr. ledig plass omtrent det samme som i de tilsvarende måneder i 1968.

Tabell 3. *Bruttonasjonalprodukt i Storbritannia etter anvendelse. 1963-priser.*

	1968 Mill. £	Prosentvis endring fra foregående periode[1]						
		1968	1968				1969	
			1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.
Privat konsum	22 562	2,4	2,4	— 4,4	2,1	1,0	— 1,7	1,2
Offentlig konsum	5 851	0,4	0,5	— 2,0	0,8	— 1,0	0,8	— 1,4
Investering i fast kapital	6 791	4,1	— 5,4		7,1	— 0,2	10,2	— 9,0	— 5,1
Lageropplegg	160	— 5,3						
Eksport	7 321	11,5	20,1	— 3,7	6,9	0,7	— 0,9	4,1
— Import	7 609	7,1	5,4	— 1,8	2,3	1,1	— 0,6	0,7
Bruttonasjonalprodukt	35 076	3,1	3,0	— 2,3	2,4	2,4	— 2,9	0,3

Kilde: Monthly Digest of Statistics.
Note: [1] Beregnet på grunnlag av sesongjusterte oppgaver.

Det private konsum lå i 1968 — i faste priser — 2,4 prosent høyere enn i 1967. Stigningen i det private konsum fra 1967 til 1968 skyldtes i første rekke den sterke konsumøkingen som skjedde i 1. kvartal 1968 p.g.a. forserte innkjøp før skatte- og avgiftsforhøyelsene som var ventet i det nye statsbudsjett. Etter sesongjusterte oppgaver og til faste priser var det private konsum bare ubetydelig høyere i 4. kvartal 1968 enn i 4. kvartal 1967. Tilstramningspolitikken som ble ført fra november 1968, slo sterkt ut i tallene for det private konsum i 1. halvår 1969. De sesongjusterte tall til faste priser var lavere både i 1. og i 2. kvartal 1969 enn i 4. kvartal 1968. I gjennomsnitt for 1. halvår 1969 lå det private konsum på omtrent samme nivå som i tilsvarende periode året før.

Prisene — uttrykt ved konsumprisindeksen — steg i 1. kvartal 1968 med 3 prosent i forhold til 1. kvartal 1967. For resten av året var prisstigningen sterkere, og i 4. kvartal 1968 lå konsumprisindeksen 5,6 prosent høyere enn i samme kvartal 1967. Prisene fortsatte å stige sterkt i 1. kvartal 1969 da de lå hele 6,4 prosent over nivået i 1. kvartal 1968. En god del av denne prisstigningen skyldtes økingen i de indirekte skatter og avgifter i mars og november 1968. I 2. og 3. kvartal 1969 var takten i prisstigningen noe svakere. Konsumprisindeksen i 2. kvartal 1969 lå 5,4 prosent og i 3. kvartal 1969 5,1 prosent over nivået i de tilsvarende kvartaler i 1968.

De totale investeringer i fast kapital økte fra 1967 til 1968 i faste priser med 4,1 prosent. I 1. halvår 1969 var økingen over året betydelig svakere — bare 1 prosent. De private investeringer i fast kapital uttrykt i faste priser økte med vel 6 prosent fra 1967 til 1968. Gjennom året 1968 var utviklingen i de private investeringer svak, og i 1. halvår 1969 var disse investeringer bare 1,4 prosent større enn i 1. halvår 1968. For den offentlige sektor økte investeringene i fast kapital med 1,5 prosent fra 1967 til 1968. I 1. halvår 1969 var de offentlige investeringer 1 prosent lavere enn i samme periode 1968. Investeringene i boliger økte i faste priser med 5,4 prosent fra 1967 til 1968. Fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 var det en nedgang på nesten 10 prosent. Dette skyldtes først og fremst nedgangen i den private boligbygging (— 14 prosent). Nedgangen i den offentlige boligbyggingen var i samme periode vel 6 prosent.

Verdien av vareeksporten økte sterkt både i 1968 og 1969. I løpet av 1968 var stigningen 15 prosent, etter sesongjusterte oppgaver. I månedene januar og februar 1969 utgjorde verdien av eksporten i gjennomsnitt pr. måned, etter sesongjusterte tall, £ 558 millioner. Fram til oktober var det jamn god vekst i eksporten. Ser en månedene september—oktober under ett, lå verdien av vareeksporten, sesongjustert, om lag 17 prosent over nivået ved årsskiftet. Det svarte til en årlig vekstrate på over 20 prosent.

Vareimporten lå på et meget høyt nivå ved utgangen av 1968, og fram gjennom 1969 var det stadig stigning i importen, men veksttakten var betydelig svakere enn for eksporten. I månedene januar og februar var verdien av importen i gjennomsnitt £ 651 millioner etter sesongjusterte oppgaver. Ser en månedene september—oktober under ett, lå verdien av vareimporten, sesongjustert, vel 5 prosent over dette nivået. Dette svarer til en årlig vekstrate på bort imot 7 prosent.

Storbritannias importoverskott var i 1. halvår 1968 gjennomsnittlig £ 126 millioner pr. måned.

Tabell 4. *Storbritannia. Noen økonomiske hovedtall.*

	1968				1969		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.*
Sysselsetting i alt[1] 1 000	22 561	22 645	22 701	22 647	22 515	..	..
» i industri[2] 1 000	8,6	8,6	8,7	8,7	8,7	8,7	8,7
Arbeidsledige[2] 1 000	589,9	516,7	547,4	551,7	589,4	498,6	559,0
Industriproduksjon[3] ..... 1963 = 100	117	118	120	122	122	124	124
Eksportvolum, varer ..... »	125	124	122	132	126	142	139
Importvolum » ..... »	139	135	134	137	138	142	136
Boliger under arbeid[2] 1 000	481	496	494	469	455	473	474
Detaljomsetning[3] ..... 1963 = 100	127	125	127	129	131	133	133
Konsumpris ..... »	118	121	121	123	125	127	127
Valutabeholdning[2] ..... Mill. £	1 134	1 118	1 132	1 009	1 029	1 018	1 014

Kilde: Monthly Digest of Statistics, Board of Trade, Main Economic Indicators, Employment and Productivity Gazette.

Noter: [1] Sysselsetting gjelder lønnsmottakere. [2] Ved kvartalets utgang. [3] Sesongjustert.

Tabell 5. *Bruttonasjonalproduktet i Vest-Tyskland etter anvendelse. 1954-priser.*

	1968 Milliarder DM	Prosentvis endring fra samme periode året før						
		1968	1968				1969	
			1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	1. kvartal	2. kvartal
Privat konsum	215,1	3,6	0,5	4,5	5,2	5,8	7,5	6,6
Offentlig konsum	47,7	0,2	–	— 2,5	1,6	0,8	5,5	4,3
Investering i fast kapital	85,5	24,6	24,5	30,3	28,3	15,0	24,6	16,4
Lageropplegg	9,2							
Eksport.....	116,8	15,6	13,0	5,5	20,5	23,1	9,4	20,0
— Import	114,8	16,9	14,0	10,6	24,7	18,0	17,8	20,7
Bruttonasjonalprodukt.	359,5	7,6	6,5	7,6	9,5	8,8	8,9	8,7

Kilde: Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung.

Importoverskottet sank til gjennomsnittlig £ 100 millioner pr. måned i 2. halvår 1968. I 1969 har importoverskottet fortsatt å synke. Det gjennomsnittlige importoverskott pr. måned var i 1. halvår 1969 på £ 91 millioner, mens det i perioden juli—oktober var et gjennomsnittlig importoverskott på £ 42 millioner pr. måned.

I Vest-Tyskland ble konjunkturoppgangen, som startet høsten 1967, forsterket fram gjennom 1968, og særlig var veksttempoet høyt i 2. halvår. Konjunkturoppgangen fra og med 2. halvår 1967 hadde sin årsak først og fremst i den konjunkturpolitikk som ble drevet fra Forbundsregjeringens side (se Økonomisk utsyn over året 1968, s. 13). I begynnelsen av 1969 kom de første tegn på et visst press på prisene, og myndighetene grep da til enkelte milde bremsetiltak. 18. mars besluttet Forbundsregjeringen midlertidig å skjære ned de offentlige utgifter med D.M. 1,5 milliarder, og den 18. april ble diskontoen satt opp fra 3 til 4 prosent. Fram til sommermånedene kom det ingen tegn til svakere etterspørselsvekst, og fortsatt var det prispresset og den sterke produksjonsframgangen som dominerte. I industrien var kapasitetsutnyttingen midtsommers omkring 90 prosent, det høyeste tall siden 1960, da utnyttingsgraden var vel 88 prosent. Diskontoen ble ytterligere satt opp 20. juni fra 4 til 5 prosent, samtidig som Bundesbank besluttet å pålegge de tyske forretningsbanker å heve reservene av utenlandsk og tysk valuta med 10 prosent fra 1. august. På den måten ble D.M. 1,8 milliarder bundet. (Disse bestemmelsene ble opphevet igjen 7. november.) 22. juli besluttet så Forbundsregjeringen å redusere de planlagte offentlige utgifter i inneværende år med nærmere 7 milliarder mark. Disse bremsetiltakene fikk imidlertid ingen øyeblikkelige virkninger for presset på kostnader og priser som etter hvert forsterket seg ut over høsten. Bundesbank foretok en ny diskontoheving fra 5 til 6 prosent 11. september, og 24. oktober ble den vesttyske mark revaluert med 9,3 prosent (dollarpariteten ble endret fra D.M. 4,00 til D.M. 3,66 pr. US-dollar). Samtidig ble ordningen fra november 1968, med en 4 prosent avgift på eksporten og en tilbakebetaling av 4 prosent av importverdien, opphevet. Revalueringen vil føre til en viss svekkelse av den vesttyske konkurranseevne, og myndighetene regner med at dette tiltaket vil motvirke etterspørselspresset og dermed også prispresset noe etter en viss tid. En ekstra pris- og etterspørselshevende impuls kom til med stor styrke ut over høsten 1969 gjennom den kraftige øking i lønningene som da fant sted.

Bruttonasjonalproduktet som var uendret fra 1966 til 1967, steg meget sterkt (+ 7,6 prosent) fra 1967 til 1968. Den sterke stigningen fortsatte fram gjennom 1969, og i 1. halvår 1969 var bruttonasjonalproduktet i volum 8 prosent større enn i samme periode året før. Med full kapasitetsutnyttelse i industrien regnes det med at produksjonsveksten i 2. halvår 1969 vil bli noe svakere enn dette, men fra 1968 til 1969 under ett ventes stigningen i bruttonasjonalproduktet å bli om lag 7,5 prosent.

Industriproduksjonen økte sterkt i 1968 etter tilbakegangen i 1967. Fra 1967 til 1968 var økingen (ekskl. bygg) 12,3 prosent. Det var størst oppgang i produksjonen av konsumvarer (+ 14,4 prosent) og industrielle råvarer (+ 14,2 prosent), men produksjonsøkingen var sterk også for investeringsvarer (+ 12,5 prosent). Den kraftige veksten i industriproduksjonen fortsatte i 1969, men veksttempoet gikk noe ned etter hvert som produksjonskapasiteten ble fullt utnyttet. Fra 1. kvartal 1968 til 1. kvartal 1969 økte industriproduksjonen med 16,5 prosent. De tilsvarende stigningstall var 14,2 prosent i 2. kvartal og 11,2 prosent i 3. kvartal. I de tre første kvartaler i 1969 var det særlig pro-

Tabell 6. *Vest-Tyskland. Noen økonomiske hovedtall.*

	1968				1969		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting i alt[1] ..... Mill.	20 785	21 029	21 219	21 360	21 374	21 639	..
» i industri 1 000	7 397	7 471	7 625	7 756	7 824	7 913	8 054
Arbeidsledige[1] 1 000	460	227	175	266	243	111	101
Industriproduksjon[2] .....1963 = 100	120	127	129	135	140	144	145
Eksportvolum, varer .... »	157	157	170	196	173	192	191
Importvolum » .... »	143	146	158	170	170	180	181
Byggevolum ..... »	81	138	129	125	79	146	139
Detaljomsetning[2] ..... »	126	129	131	135	139	140	146
Konsumpris ..... »	113	113	113	114	115	116	116
Valutabeholdning[1] .....Mill. DM	29 479	29 096	30 349	33 688	27 585	35 178	42 492

Kilde: Statistischer Wochendienst, Wochenbericht, Main Economic Indicators.
Noter: [1] Ved kvartalets utgang. [2] Sesongjustert.

duksjonen av investeringsvarer som økte sterkt. Fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 steg produksjonen av investeringsvarer med 22,1 prosent. Økingen over året i 3. kvartal var 16,5 prosent. For konsumvareproduksjonen og produksjonen av industrielle råvarer var det en øking fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 på henholdsvis 14,3 prosent og 13,3 prosent. I 3. kvartal 1969 var de tilsvarende veksttall over året henholdsvis 9 prosent og 12,9 prosent.

Tilgangen på nye ordrer til industrien endret seg forholdsvis lite fram gjennom 1. halvår 1968, men lå likevel godt over ordretilgangen i 1. halvår 1967. I 2. halvår 1968 fant det sted en sterk øking i ordretilgangen. Særlig sterk var stigningen i bestillingene av investeringsvarer. I 1969 fortsatte den kraftige stigningen i tilgangen på nye ordrer til industrien. Sammenliknet med 1. halvår 1968 økte bestillingene i 1. halvår 1969 med 25,6 prosent. Stigningen var bare ubetydelig svakere i årets 3. kvartal. Det var, på samme måten som i 1968, bestillingene av investeringsvarer som viste størst øking også i 1969.

Innenfor bygge- og anleggsvirksomhet var aktiviteten forholdsvis lav i 1968. Fra 1967 til 1968 steg imidlertid produksjonen i denne næringen med 5,9 prosent. I de tre første kvartaler i 1969 vekslet produksjonen sterkt. For perioden under ett var det en øking på 2 prosent i forhold til samme periode i 1968.

Situasjonen på arbeidsmarkedet har i 1969 vært preget av den kraftige konjunkturoppgangen. Tallet på arbeidsløse gikk jamt tilbake gjennom 1969, og i de ti første måneder var det en nedgang i arbeidsløsheten til om lag halvparten av hva den var i samme periode i 1968. Tallet på arbeidsløse i prosent av den samlede arbeidsstyrke, som i januar og februar var 1,8, var i august, september og oktober bare 0,5. I januar var det omtrent to ledige plasser for hver arbeidsløs, mens det tilsvarende tallet i oktober var steget til 10. Høsten 1969 var arbeidsmarkedet i Vest-Tyskland strammere enn under noen tidligere høykonjunktur.

Det samlede konsum, regnet i faste priser, steg fra 1967 til 1968 med 2,9 prosent. Det var sterkest vekst i det private konsum (+ 3,6 prosent) — økingen i det offentlige konsum var bare 0,2 prosent. Gjennom 1. halvår 1969 økte veksttempoet i det samlede konsum meget sterkt, og i 1. halvår 1969 var det samlede konsum 6,7 prosent større enn i samme periode året før. Størst var stigningen i det private konsum (+ 7,1 prosent), men også det offentlige konsum steg sterkt (+ 4,7 prosent). For 1969 under ett regnes det med en vekst i det samlede konsum på 7,1 prosent — 7,3 prosent for privat konsum og 4,3 prosent for offentlig konsum.

I de tre første kvartaler av 1968 var prisstigningen moderat. I gjennomsnitt lå konsumprisindeksen i denne perioden bare 1 prosent over nivået i 1967. I 4. kvartal ble stigningen sterkere, og konsumprisindeksen lå da 2,5 prosent over nivået i samme kvartal året før. Prisstigningen var omtrent den samme i 1. kvartal 1969, men senere har prisstigningen tiltatt. Fra april til oktober 1969 lå konsumprisindeksen i gjennomsnitt 3 prosent over nivået i samme periode i 1968.

Investeringene i fast kapital økte i volum fra 1967 til 1968 med 8,2 prosent. Størst var stigningen for maskiner og utstyr (+ 10,2 prosent). Investeringer i bygninger og anlegg økte med 5,7 prosent. I 1969 har investeringsøkingen

vært enda sterkere. Fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 var det en stigning for investeringer i fast kapital på hele 17,8 prosent. Investeringene i maskiner og utstyr økte med 29 prosent, mens investeringene i bygninger og anlegg bare steg med om lag 3,5 prosent. For 1969 under ett regnes det med en volumøking i de samlede investeringer (utenom lager) på 15,2 prosent — 23,6 prosent for maskiner og utstyr og 4,5 prosent for bygninger og anlegg.

Etterspørselen fra utlandet holdt seg meget sterk både i 1968 og 1969. I faste priser steg eksporten fra 1967 til 1968 med 15,4 prosent. Den sterke stigningen fortsatte i 1. halvår 1969. Fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 steg eksporten med 14,9 prosent. Det var en noe lavere vekst i eksporten i 2. halvår 1969, slik at det for året 1969 under ett regnes med en stigning i eksporten i forhold til 1968 på 11,8 prosent. Som i de to siste årene var det også i 1969 særlig sterk vekst i eksporten av produkter fra den kjemiske industri, for råmetaller og for maskiner.

Importen økte meget sterkt i 1968. Regnet i faste priser var stigningen fra 1967 til 1968 16,6 prosent. Fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 steg importen med 19,4 prosent. Veksten var noe lavere i 2. halvår enn i 1. halvår, slik at importøkingen for hele året ventes å bli rundt 15 prosent.

Beholdningene av gull og valuta steg jamt gjennom 1968. Ved utgangen av januar 1968 var de på $ 7 911 millioner og ved årsskiftet 1968/69 $ 9 948 millioner. Det var en viss nedgang fram gjennom 1. kvartal 1969, og ved utgangen av mars var beholdningene falt ned til $ 8 205 millioner. I forbindelse med spekulasjonsbølgen før revalueringen av tysk mark gikk beholdningene sterkt opp igjen, og ved utgangen av september nådde de rekordhøyden $ 12 178 millioner.

I Frankrike økte volumet av bruttonasjonalproduktet med 4,7 prosent fra 1966 til 1967, og med 4,2 prosent fra 1967 til 1968 til tross for det produksjonstapet en hadde ved streikene i mai og juni 1968. Fra 1968 til 1969 regnes det nå med en stigning på 8,5 prosent.

Industriproduksjonen utenom byggevirksomhet steg forholdsvis svakt både i 1967 og 1968, henholdsvis 2,6 og 4,2 prosent. I 1969, da produksjonsøkingen både for eksport og for innenlandsk levering var sterk, ser det ut til, etter oppgaver for de tre første kvartaler, at veksten vil ligge på 13—14 prosent.

Byggevirksomheten gikk noe tilbake i 1968 i forhold til 1967 (— 0,7 prosent). I 1. kvartal 1969 var byggevirksomheten fortsatt lav, men i 2. og 3. kvartal tok aktiviteten seg en del opp og lå klart over nivået i de samme kvartaler året før.

Situasjonen på arbeidsmarkedet bedret seg merkbart mot slutten av 1968, og ved årsskiftet lå tallet på arbeidsløse bare ubetydelig over tallet ved årsskiftet 1967/68. Gjennom de tre første kvartaler i 1969 har arbeidsløsheten stadig gått ned. I 1. kvartal 1969 var det 3,4 prosent færre arbeidsløse, i 2. kvartal 13,8 prosent færre arbeidsløse og i 3. kvartal 18,7 prosent færre arbeidsløse enn i de samme kvartaler i 1968.

Fra høsten 1968 ble det ført en tilstramningspolitikk med sikte på bl. a. å øke veksten i eksporten og minske importstigningen (se Økonomisk utsyn over året 1968, s. 15). Noen større etterspørselsdempende effekt fikk ikke tilstramningspolitikken gjennom 1. halvår 1969, og det var stadig store månedlige importoverskott og sterk prisøking i denne perioden. For å dempe konsumetterspørselen litt skjerpet myndighetene reglene for kjøp på avbetaling i begynnelsen av mai. Samtidig ble det inngått en avtale med bankene om utlånsøkingen i perioden septem-

Tabell 7. *Frankrike. Noen økonomiske hovedtall.*

	1968				1969		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting i alt[1] .....1963 = 100	99,4	99,1	98,5	98,5	99,0	99,4	100,0
» i industri[1]... »	96,6	96,2	95,7	95,9	96,2	97,0	97,9
Arbeidsledige[1] 1 000	264	243	251	258	246	193	204
Industriproduksjon[2].....1963 = 100	127	107	131	139	138	141	141
Eksportvolum, varer .... »	150	127	152	164	163	173	155
Importvolum » .... »	152	139	152	186	186	203	175
Konsumpris ..... »	115	116	117	120	122	123	125
Valutabeholdning[1] ..... Mill. frcs.	29 633	27 442	21 752	20 782	19 767	17 938	22 329

Kilde: OECD Main Economic Indicators, Bulletin Mensuel de Statistique.
Noter: [1] Ved kvartalets utgang. [2] Sesongjustert.

ber—desember. Bankene måtte her gå med på ikke å øke utlånene med mer enn 7 prosent i forhold til samme tidsrom året før. Diskontoen ble satt opp fra 6 til 7 prosent den 13. juni. De store månedlige importoverskott fortsatte imidlertid, og det var stadig sterk nedgang i beholdningene av valuta. Den 9. august ble så francen nedskrevet med 12,5 prosent i forhold til dollar, og diskontoen ble satt ytterligere opp til 8 prosent. Samtidig ble midlertidig prisstopp gjennomført for de fleste industrivarer. En viss øyeblikkelig virkning for etterspørselen etter konsumvarer fikk gjennomføringen av en ytterligere skjerping av reglene for kjøp på avbetaling i forhold til de reglene som ble fastsatt i mai. Dette var tilfellet også med de nedskjæringer som ble foretatt på de løpende offentlige budsjetter. Siden høsten 1968 hadde eksportører nydt godt av en ordning med eksportsubsidier. Subsidiene ble sterkt redusert ved at renten for kreditt til eksportører nå ble økt betydelig. For å motvirke uheldige fordelingsmessige virkninger av prisstigningen etter devalueringen ble det vedtatt visse skattelettelser for folk med lave inntekter. En videreføring av tilstramningspolitikken kom til syne ved det statsbudsjett for 1970 regjeringen vedtok i oktober. For første gang på 5 år viste dette et overskott — 950 mill. franc.

Det private konsum økte i volum med henholdsvis 4,6 og 4,4 prosent i 1967 og i 1968. Med den sterke vekst i konsumetterspørselen en har hatt i mesteparten av 1969, regnes det med at det private konsum i 1969 vil bli 6—7 prosent større enn i 1968.

Veksten i det offentlige konsum var i volum 4,1 prosent i 1967 og 3,5 prosent i 1968. Ved de reduksjoner som nå er gjennomført på de offentlige budsjetter regnes det med at veksten i det offentlige konsum i 1969 vil bli i underkant av 3 prosent.

Bruttoinvesteringene steg i volum fra 1966 til 1967 med 6,4 prosent og fra 1967 til 1968 med 5,9 prosent. Det regnes med noe sterkere vekst fra 1968 til 1969 — 8—9 prosent.

Verdien av eksporten steg sterkt i 1968 til tross for streikene i mai og juni (+ 11,6 prosent). Gjennom 1. halvår 1969 var veksten i eksporten fortsatt meget sterk. Etter sesongjusterte oppgaver var det en vekst regnet på årsbasis i denne periode på over 32 prosent.

Også verdien av importen steg i 1968 og i de tre første kvartaler 1969. Etter sesongjusterte oppgaver var stigningen i 1. halvår 1969 — som årlig rate — 24,2 prosent. I 3. kvartal var verdien av importen nesten 20 prosent større enn i 3. kvartal 1968.

Valutabeholdningene som falt sterkt i 1. halvår 1969 har steget noe igjen i tiden etter devalueringen.

I Italia steg bruttonasjonalproduktet med 6,4 prosent i 1967 og med 5,7 prosent i 1968. Fra 1968 til 1969 regnes det med en vekst på 7 prosent. Den fortsatt sterke produksjonsveksten i 1969 ble underbygd av de stimuleringstiltak for den innenlandske etterspørsel som myndighetene satte i verk høsten 1968. Disse tiltakene fikk betydning for veksten i konsum- og investeringsetterspørselen mot slutten av 1968 og i 1. halvår 1969. Men veksten i konsum- og investeringsetterspørselen var fortsatt sterk også i 2. halvår, og stigningen i eksporten gav vekstimpulser gjennom hele året 1969. Den kraftige produksjonsøkingen utover i 1. halvår 1969 førte til at kapasitetsutnyttelsen i næringslivet etter hvert steg, og bl. a. lønnsstigningen gjorde at presset på prisene ble sterkere. For å dempe aktiviteten noe besluttet den italienske sentralbank 14. august å heve diskontoen fra 3,5 prosent til 4 prosent.

Industriproduksjonen (utenom bygge- og anleggsvirksomhet) steg med 6,4 prosent fra 1967 til 1968. I de tre første kvartaler av 1969 var industriproduksjonen 8 prosent større enn i samme periode i 1968. Den sterkere veksten i industriproduksjonen i 1969 skyldtes særlig stigningen i produksjonen av investeringsvarer. Veksten i konsumvareproduksjonen var svak i 1969, mens veksten i produksjonen av industrivarer for eksport — som i 1968 — var meget sterk.

Bygge- og anleggsvirksomheten viste en kraftig oppgang i 2. halvår 1968, men i 1969 har bygge- og anleggsvirksomheten gått noe tilbake, og aktiviteten i denne næringen var i de tre første kvartaler av 1969 klart lavere enn i samme periode i 1968.

Arbeidsløsheten gikk noe ned i 1969, men den er fortsatt betydelig større enn i de fleste andre land i Europa. Fra 1967 til 1968 steg tallet på arbeidsløse i gjennomsnitt fra 689 000 til 694 000. I 1. halvår 1969 lå tallet på arbeidsløse vel 4 prosent lavere enn i 1. halvår 1968. Utover høsten 1969 var det fortsatt en tendens til færre arbeidsløse enn i samme periode i 1968.

Eksporten økte i volum med 6,2 prosent i 1967 og med hele 15,4 prosent i 1968. For 1969 regner myndighetene med en vekst på 12 prosent, men veksttakten i de tre første kvartaler av 1969 tyder på at dette anslaget vil være for lavt.

Veksten i importen var sterk i 1967 og utgjorde i volum 12,6 prosent. I 1968 var veksten lavere — 7,3 prosent. Myndighetene regner med en så vidt sterk vekst i importen som 19 prosent i 1969, og dette anslaget ser ut til å holde etter oppgaver over importen som nå foreligger for de tre første kvartaler av året.

Driftsregnskapet med utlandet viste i 1967 et overskott på 1,6 milliarder dollar. Den gun-

stige eksportutviklingen i 1968 sammen med den svake stigningen i importen førte til at driftsoverskottet i 1968 ble på 2,6 milliarder dollar. Også for 1969 regnes det med et betydelig overskott på driftsregnskapet med ututlandet, men etter tall for de tre første kvartaler av 1969 ser det ut til at driftsoverskottet vil bli betydelig mindre enn i 1968.

I Sverige var produksjonsveksten i de tre første kvartaler i 1969 en god del sterkere enn hva myndighetene regnet med ved begynnelsen av året. Etter de siste reviderte anslag fra Finansdepartementet og Konjunkturinstituttet vil veksten i bruttonasjonalproduktet fra 1968 til 1969 bli 4,5 prosent regnet i volum. Ved årets begynnelse ble det regnet med en stigning på 3,5 prosent. Fra 1967 til 1968 økte bruttonasjonalproduktet med 3,3 prosent. Den sterke økonomiske aktivitet i 1969 skyldes kraftige vekstimpulser både fra hjemmemarkedet og fra utlandet. For næringslivet førte dette til en høy kapasitetsutnyttelse alt tidlig på året. For å dempe aktiviteten noe satte derfor myndighetene i verk visse penge- og kredittpolitiske bremsetiltak. Diskontoen ble første gang satt opp fra 5 til 6 prosent 27. februar. Den 11. juli ble den økt ytterligere til 7 prosent. Samtidig ble det satt «tak» på bankenes opplåning i Riksbanken og innført plikt for bankene til å holde en viss del av innskottene (inntil videre 1 prosent) på ikke-rentebærende konto i Riksbanken.

Bergverks- og industriproduksjonen (utenom skipsbygging) steg med 5,5 prosent fra 1967 til 1968. Det var størst produksjonsframgang innenfor jernmalmutvinning (+ 14 prosent) og papirindustri (+ 10 prosent). Ellers var det bra framgang for produksjonen i primær jern- og metallindustri (+ 8 prosent), treindustri (+ 8 prosent) og verkstedindustri (+ 6 prosent). Produksjonen innenfor tekstil- og bekledningsindustri gikk noe ned (— 3 prosent) fra 1967 til 1968. Etter de reviderte nasjonalbudsjettberegninger høsten 1969 vil veksten i bergverks- og industriproduksjonen fra 1968 til 1969 bli 7 prosent. Det regnes med vekst innenfor alle industrigrener. Størst ventes produksjonsframgangen å bli innenfor verkstedindustri (+ 9 prosent) og papirindustri (+ 9 prosent). Produksjonen i tekstil- og bekledningsindustri og næringsmiddelindustri vil stige med henholdsvis 1 prosent og 2 prosent. For de andre industrigrener ventes veksten å bli på mellom 6 og 8 prosent.

Bygge- og anleggsvirksomheten var lav i 1968. Fra 1967 til 1968 økte volumet av investeringene i bygninger og anlegg med bare 1,5 prosent. Det var særlig sterk nedgang i investeringene i forretningsbygg og industribygg. Fra 1968 til 1969 vil investeringene i bygg og anlegg øke i volum med anslagsvis 4,5 prosent. Det ventes liten framgang for boligbygging (+ 1 prosent), mens investeringene i forretningsbygg vil stige sterkt (+ 19 prosent).

Tallet på arbeidsløse steg sterkt i 1967 og i de tre første kvartaler av 1968. Fra siste kvartal 1968 og fram gjennom 1969 viste imidlertid arbeidsløsheten nedgang. Tallet på registrerte arbeidsløse var for hver måned i denne perioden klart lavere enn i de tilsvarende måneder ett år tidligere. Særlig i 2. halvår 1969 var nedgangen i tallet på arbeidsløse sterk. Samtidig med nedgangen i tallet på arbeidsløse i 1969 steg tallet på ledige plasser.

Etter de overslag som er gjort i det reviderte nasjonalbudsjett for 1969 vil veksten i det private konsum bli noe lavere i 1969 enn i 1968. Det private konsum ventes å stige i volum med 3 prosent fra 1968 til 1969. Fra 1967 til 1968 var stigningen 4,2 prosent.

Også det offentlige konsum vil stige noe svakere i 1969 enn i 1968. Fra 1967 til 1968 økte

Tabell 8. *Sverige. Noen økonomiske hovedtall.*

	1968				1969		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting i alt 1 000	3 709	3 780	3 858	3 780	3 778	3 795	3 888
» i industri 1 000	1 229	1 187	1 199	1 216	1 205	1 187	1 206
Arbeidsledige[1].....1 000	51,9	28,9	32,6	40,9	49,7	25,0	25,8
Industriproduksjon[2] .... 1963 = 100	129	135	137	141	143	147	153
Eksportvolum, varer.... »	134	141	139	156	149	161	151
Importvolum » .... »	141	131	135	154	152	157	154
Konsumpris ..... »	122	123	123	123	125	126	127
Valutabeholdning[1]..... Mill. kr.	3 985	3 946	3 940	3 372	3 169	2 434	2 255

Kilde: OECD Main Economic Indicators.
Noter: [1] Ved kvartalets utgang. [2] Sesongjustert.

volumet av det offentlige konsum med 7,4 prosent. Det er ventet at veksten fra 1968 til 1969 vil bli 6 prosent.

De samlede investeringer i bygninger, anlegg og maskiner (ekskl. skip) økte forholdsvis lite i 1968 (+ 1,5 prosent i volum). I 1969 ventes veksttakten å bli sterkere (+ 4,5 prosent). Den sterkere stigning i 1969 faller særlig på investeringene i forretningsbygg og på maskiner i industrien.

Vareeksporten viste sterk stigning både i 1968 og 1969. I volum steg vareeksporten fra 1967 til 1968 med 8 prosent. Etter overslagene i det reviderte nasjonalbudsjett for 1969 regnes det med samme vekst også fra 1968 til 1969. Tall for eksporten i de tre første kvartaler i 1969 kan tyde på at stigningen vil bli noe sterkere enn dette anslaget.

Vareimporten steg i volum med 8,6 prosent fra 1967 til 1968. Fra 1968 til 1969 vil økingen, etter anslaget i det reviderte nasjonalbudsjett for 1969, bli 7,5 prosent. Som i foregående år var det særlig importen av personbiler som viste sterk øking. Også importen av maskiner til industrien steg sterkt, mens importen av metaller og råolje bare økte lite. På samme måte som for eksporten ser det ut til, etter de tall en har for importen i de tre første kvartaler av året at importen vil øke sterkere fra 1968 til 1969 enn anslagene i det reviderte nasjonalbudsjett går ut på.

Underskottet på driftsregnskapet overfor utlandet var i 1967 lite — 149 mill. sv. kr. I 1968 var underskottet en god del større — 565 mill. sv. kr. Det var særlig økt underskott på turistbalansen som trakk totalunderskottet opp. For 1969 er det regnet med et underskott på 495 mill. sv. kr.

Valutabeholdningene i Sverige gikk forholdsvis sterkt ned i 1969. Ved utgangen av oktober 1969 var valutabeholdningene 3 686 mill. sv. kr., mot 6 368 mill. sv. kr. på samme tidspunkt året før.

Sambandsstatene

Bruttonasjonalproduktet i Sambandsstatene økte forholdsvis svakt i 1967 — 2,7 prosent i faste priser. I 1968 var veksten i bruttonasjonalproduktet betydelig sterkere (+ 4,9 prosent), men i 1969 har veksttempoet igjen avtatt. Fra januar-september 1968 til januar-september 1969 steg bruttonasjonalproduktet med i volum 3,2 prosent, og de oppgaver som nå foreligger, tyder på at veksten særlig mot slutten av 1969 var svak eller stanset helt opp.

Den høye aktiviteten i 1968 førte til et press på prisene, og dette fikk myndighetene til å føre en stram penge- og kredittpolitikk gjennom hele året. Dette ser imidlertid ikke ut til å ha hatt noen særlig virkning for prisøkingen som for en stor del er kostnadsbestemt. Fra 1967 til 1968 steg konsumprisindeksen med 4,2 prosent. Den sterke veksten i prisene fortsatte i 1969, og i 1. kvartal 1969 lå konsumprisindeksen 4,9 prosent høyere enn i 1. kvartal 1968. Diskontoen ble satt opp fra 5,5 til 6 prosent 3. april, samtidig som en ytterligere kredittilstramning ble gjennomført ved at minstekravene for de likvide reserver som forretningsbanker og sparebanker må holde, ble satt opp. Prisene fortsatte imidlertid å øke. I 2. kvartal 1969 lå konsumprisindeksen 5,4 prosent over nivået i samme periode i 1968, og i 3. kvartal var konsumprisindeksen 5,7 prosent høyere enn ett år

Tabell 9. *Nasjonalproduktet i Sambandsstatene etter anvendelse. 1958-priser.*

	1968	Prosentvis endring fra foregående periode[1]							
		1968	1968				1969		
	Milliarder $		1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Privat konsum	452,6	5,2	2,6	0,8	2,0	— 0,1	1,2	0,7	0,1
Offentlig bruk av varer og tjenester	148,4	6,0	2,8	2,3	— 0,1	0,9	0,3	— 0,3	— 0,5
Privat investering	105,7	4,9	— 3,9	5,2	— 2,3	6,6	— 1,0	0,8	3,2
Eksport	45,6	8,3	3,3	3,0	6,2	— 5,2	— 7,9	20,3	— 0,4
— Import	44,7	16,1	6,2	2,1	5,5	— 1,3	— 7,7	20,4	— 2,0
Bruttonasjonalprodukt	707,6	4,9	1,4	1,8	1,0	0,8	0,6	0,5	0,5

Kilde: OECD Main Economic Indicators.
Note: [1] Beregnet på grunnlag av sesongjusterte oppgaver.

tidligere. Myndighetenes politikk har også i 2. halvår 1969 vært diktert av ønsket om å dempe den sterke prisstigningen og linjen med den stramme penge- og kredittpolitikken er blitt ført videre. Forslaget om en forlengelse av tilleggsskatten på 10 prosent (gjeldende fra 1. januar 1968 for selskaper og fra 1. april 1968 for personer) ut året ble vedtatt av Representantenes hus 8. august. Samtidig ble det vedtatt å oppheve den gjeldende regel om at bedriftene kunne få trekke fra inntektsskatten 7 prosent av investeringsutgiftene i fast kapital. For å redusere underskottet i det budsjettår som tok til 1. juli 1969, bestemte regjeringen at føderale utgifter skulle reduseres med 3,5 milliarder dollar.

Det var god vekst i industriproduksjonen i 1968. Den sesongjusterte produksjonsindeksen for industrien lå ved årsskiftet 1967/68 på 161,6 (1957—1959 = 100). Ved neste årsskifte var indeksen 168,9, dvs. en øking i 1968 på 4,5 prosent. Veksten i produksjonen av konsumvarer var noe sterkere i 1968 enn veksten i produksjonen av investeringsvarer. Fram til juli 1969 var det fortsatt stigning i industriproduksjonen. Da var produksjonsindeksen nådd opp til 174,6, dvs. en øking med 5,8 prosent på årsbasis i de 7 første måneder av året. Fra juli ser det ut til at myndighetenes tilstramningspolitikk fikk virkninger for industriproduksjonen. Den sesongjusterte produksjonsindeksen sank i tre måneder på rad og lå i oktober på 173,3.

Tilgangen på nye ordrer til industrien økte forholdsvis moderat gjennom 1. halvår 1968. I 2. halvår var stigningen sterkere — vel 12 prosent regnet på årsbasis. I de sju første måneder av 1969 var det fortsatt god stigning i tilgangen på nye ordrer til industrien, men vekstfakten avtok noe. Siden juli har stigningen i ordretilgangen vært ubetydelig og særlig har bestillingene av varige varer utviklet seg svakt.

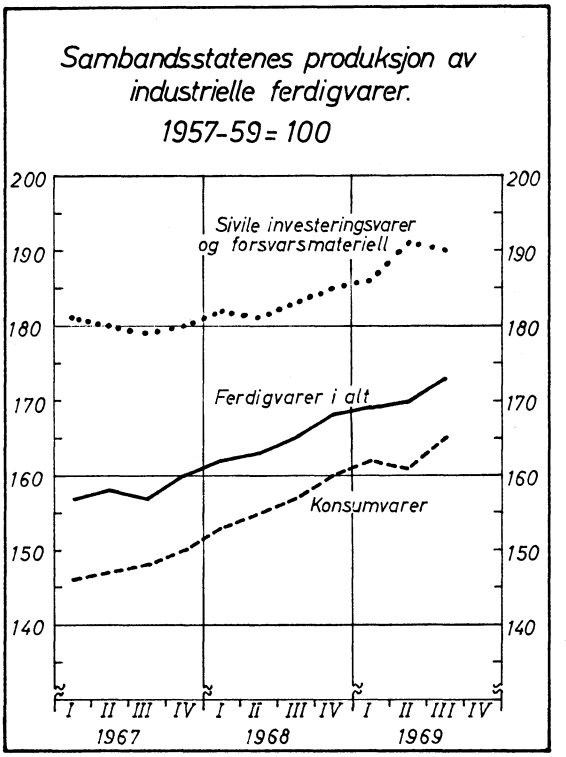

Fig. 5.

Aktiviteten innenfor bygge- og anleggsvirksomheten vekslet en del i de tre første kvartaler i 1968, men var gjennomgående lav. Først i 3. kvartal 1968 var det en markert oppgang. Det var fortsatt en viss øking i aktiviteten

Tabell 10. *Sambandsstatene. Noen økonomiske hovedtall.*

	1968				1969		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting i alt[1,2] .....Mill.	75,8	76,0	76,0	76,8	77,8	77,7	78,1
» i industri[1,2]..... »	19,6	19,7	19,8	19,9	20,1	20,1	20,2
Arbeidsledige[1,2]..... »	2,9	2,9	2,8	2,6	2,7	2,8	3,2
Industriproduksjon[2].....1963 = 100	130	132	133	135	137	139	140
Eksportvolum, varer.... »	130	136	134	141	118	159	143
Importvolum » .... »	168	177	182	187	157	209	189
Detaljomsetning[2]..... »	134	137	139	140	142	143	143
Konsumpris ..... »	112	113	114	116	117	119	121
Valutabeholdning[1] .....Mill. $	10 700	10 680	10 755	10 892	10 840	11 153	11 160

Kilde: Economic Indicators, Main Economic Indicators, Monthly Bulletin of Statistics (FN).
Noter: [1] Ved kvartalets utgang. [2] Sesongjustert.

innenfor bygge- og anleggssektoren i begynnelsen av 1969, men den stramme penge- og kredittpolitikk har utvilsomt dempet aktiviteten i denne næringen. I de tre første kvartaler av 1969 var det ingen videre stigning i aktiviteten innenfor bygge- og anleggsvirksomheten.

Arbeidsløsheten var etter amerikanske forhold lav gjennom hele året 1968 og den sesongjusterte arbeidsløshetsprosenten varierte mellom 3,3 og 3,8. I 1. halvår 1969 varierte den sesongjusterte arbeidsløshetsprosenten mellom 3,3 prosent og 3,5 prosent. I løpet av 2. halvår 1969 var det en viss stigning i arbeidsløsheten, og i september-oktober lå den sesongjusterte arbeidsløshetsprosent på nivået 4 prosent. Mens det i 1. halvår 1968 ble arbeidd gjennomsnittlig 40,6 timer pr. uke i industrien etter sesongjusterte oppgaver, var tallet tilsvarende 40,8 timer i 2. halvår 1968. Den gjennomsnittlige arbeidstid i industrien endret seg lite i 1969, men viste en svak nedgang til 40,7 timer pr. uke i de åtte første måneder av 1969.

De private investeringer i fast kapital — utenom lager — steg fra 1967 til 1968 med 5,5 prosent i volum. Fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 var økingen nesten 6 prosent. For året 1969 under ett regnes det nå med at de private investeringer i fast kapital vil bli om lag 5,5 prosent større enn i 1968. Mot slutten av 1969 var imidlertid stigningen i de private investeringer meget svak. Investeringene i lager var lave både i 1968 og i 1967. I løpet av 1969 skjedde en viss utilsiktet lageroppbygging, men lagerbeholdningene i næringslivet kan likevel ikke sies å være utpreget store.

Det private konsum økte i volum fra 1967 til 1968 med 5,2 prosent. I 1. halvår 1969 var det private konsum på 5 prosent større enn i samme periode året før. Men veksten gjennom 1969 har vært svak. Etter sesongjusterte tall var det omtrent ingen stigning i verdien av detaljomsetningen fra januar-februar til oktober 1969. Det er tydelig at denne utvikling gjenspeiler større tilbakeholdenhet fra konsumentenes side når det gjelder kjøp særlig av varige forbruksvarer.

Det offentlige konsum økte i volum fra 1967 til 1968 med 6 prosent. Nedskjæringer i de føderale utgifter fikk innvirkning på veksten i det offentlige konsum i 1969. Fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 var det en øking på 2,1 prosent, og det er ventet at stigningen for året under ett vil ligge på omtrent samme nivå.

Eksporten steg i faste priser fra 1967 til 1968 med 8,3 prosent. I samme tidsrom økte importen med hele 16,1 prosent. Den sterke veksten i importen i 1968 skyldtes særlig høy import av kopper og stål. Fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 steg eksporten bare med 3,6 prosent i faste priser. Det regnes med noe sterkere vekst i eksporten i 2. halvår. Importen økte fra 1. halvår 1968 til 1. halvår 1969 med 7 prosent i faste priser. I 2. halvår 1969 ventes importen å øke noe sterkere, slik at økingen i importen fra 1968 til 1969 antas å bli omkring 8 prosent.

Konjunkturutsiktene

Produksjonsveksten i Vest-Europa i 1970 vil ventelig bli noe lavere enn i 1969. Etter foreløpige oppgaver var det en stigning i bruttonasjonalproduktet for Vest-Europa under ett i 1969 på vel 6 prosent. I 1970 ventes det at veksten vil bli på 4—4,5 prosent. Nedgangen i produksjonsveksten i 1970 vil i 1. halvår skyldes begrenset produksjonskapasitet i de større industriland (Vest-Tyskland, Frankrike og Italia) utenom Storbritannia, men ut over i året ventes også svakere etterspørsel å dempe veksten noe. Det regnes med noe sterkere produksjonsvekst i Storbritannia i 1970 enn i 1969. I Sambandsstatene er konjunkturutsiktene nokså usikre. Mot slutten av 1969 var produksjonsveksten totalt sett meget svak, og industriproduksjonen pekte ned. Arbeidsløsheten økte høsten 1969, og en rekke konjunkturindikatorer som vanligvis pleier å varsle et konjunkturomslag før det inntreffer, viste en svak utvikling. Myndighetene i Sambandsstatene førte ved årsskiftet en meget stram pengepolitikk, og hvis denne politikken ikke blir lagt om med det første kan en vanskelig unngå et konjunkturtilbakeslag i 1. halvår 1970. Hvor kraftig tilbakeslaget vil bli og hvilke virkninger det vil få for Vest-Europa, er det på det nåværende tidspunkt ikke mulig å si.

I Storbritannia var veksten i bruttonasjonalproduktet i volum fra 1968 til 1969 — etter foreløpige oppgaver — 2 prosent. Fra 1969 til 1970 regner OECD med en øking på 2,5 prosent. Omtrent den samme vekst (2,4 prosent) regner også den britiske regjering og det økonomiske forskningsinstituttet «National Institute of Economic and Social Research» med.

Det private konsum steg i volum med bare 0,1 prosent fra 1968 til 1969 etter foreløpige oppgaver. Fra 1969 til 1970 ventes veksten i det private konsum å bli 1,8 prosent. Det er særlig en forventet sterkere øking i lønningene i 1970 enn i 1969 som en regner med vil gi høyere vekstrate i konsumet i 1970 enn i 1969. Det offentlige konsum økte fra 1968 til 1969 med 0,7 prosent etter foreløpige oppgaver. En venter en sterkere øking fra 1969 til 1970 i det offentlige konsum — 2,8 prosent.

Investeringene i fast kapital økte med bare 0,2 prosent fra 1968 til 1969 etter foreløpige oppgaver. Prognosene for utviklingen i inves-

teringene — som det alltid rår stor usikkerhet omkring — går nå ut på en øking i volum fra 1969 til 1970 på 2,9 prosent. Størst øking ventes i industriens investeringer i fast kapital (5,4 prosent). Investeringene i boliger ventes å stige med 2,8 prosent.

Som i de to foregående år er det fortsatt en sterk vekst i eksporten som en venter skal gi de viktigste vekstimpulser til britisk økonomi i 1970. Veksten i eksportvolumet fra 1968 til 1969 var etter foreløpige oppgaver 6,8 prosent. Fra 1969 til 1970 regnes det med en øking på 5,3 prosent.

Den tilstramningspolitikk som er blitt ført siden høsten 1967 og som bl. a. har tatt sikte på lavere vekst i importen, førte til at importen i volum fra 1968 til 1969 økte med bare 1,8 prosent. Det regnes med noe sterkere vekst i importen (2,8 prosent) fra 1969 til 1970. Dette skyldes i første rekke forventningen om en noe sterkere vekst i bruttonasjonalproduktet i 1970 sammenliknet med 1969.

I Vest-Tyskland antar det økonomiske forskningsinstitutt «Deutsche Institut für Wirtschaftsforschung» at økingen i bruttonasjonalproduktet i volum fra 1969 til 1970 vil bli 4,1 prosent. Myndighetene er noe mer optimistiske og regner med en stigning på 4,5 prosent. Fra 1968 til 1969 var økingen i bruttonasjonalproduktet i volum — etter foreløpige oppgaver — 7,5 prosent. Den ventede svakere veksten i 1970 sammenliknet med 1969 skyldes særlig at kapasitetsutnyttingen i næringslivet nå er meget høy og at en regner med mindre vekst i eksporten og i de totale investeringer i fast kapital.

Det private konsum steg med 7,3 prosent i volum fra 1968 til 1969 etter foreløpige oppgaver. Det ventes at økingen fra 1969 til 1970 vil bli noe svakere (6,3 prosent). Dette anslaget er basert på at lønningene ikke vil stige like sterkt i 1970 som i 1969. Det offentlige konsum steg i volum etter foreløpige oppgaver med 4,3 prosent i 1969. Med en viss øking av de offentlige budsjetter i 1970 regnes det med en stigning i det offentlige konsum fra 1969 til 1970 på 5,4 prosent.

De totale investeringer i fast kapital steg mye sterkere i 1969 enn myndighetene og de private konjunkturforskningsinstituttene ved begynnelsen av året hadde regnet med. Fra 1968 til 1969 var det en volumøking i investeringer i fast kapital på 15,2 prosent etter foreløpige oppgaver, mot en forventet øking på om lag 7 prosent ved begynnelsen av året. For 1970 går DIW's prognoser ut på en lavere vekst i de totale investeringer i fast kapital (8,3 prosent). Det ventes særlig en lavere vekst i investeringer i maskiner og utstyr i 1970. Etter foreløpige oppgaver økte investeringene i maskiner og utstyr fra 1968 til 1969 med nesten 24 prosent. Fra 1969 til 1970 ventes økingen å bli 11 prosent.

Veksttempoet i eksporten, som i de siste årene har vært meget høyt, ventes i 1970 å gå betydelig ned. Dette skyldes særlig virkningene av revalueringen i slutten av oktober 1969. Fra 1968 til 1969 økte eksporten i volum med 11,8 prosent etter foreløpige oppgaver. Det regnes med en stigning i eksporten fra 1969 til 1970 på 6,6 prosent. Veksttakten i importen ventes også å gå tilbake i 1970 sammenliknet med veksttakten i de foregående år. Etter foreløpige oppgaver steg importen i volum med nesten 16 prosent fra 1968 til 1969. Fra 1969 til 1970 ventes stigningen i importen å bli 10,4 prosent.

I Frankrike var veksten i bruttonasjonalproduktet i volum fra 1968 til 1969 8,5 prosent etter foreløpige oppgaver. Myndighetene regner med en noe lavere vekst i 1970 (omkring 5 prosent) fordi effekten av den tilstramningspolitikken som ble satt i verk i 1969 først vil slå ut med full styrke i 1970. Det er imidlertid ennå noe usikkert hvor sterk dempningseffekten av tilstramningspolitikken alt i alt vil bli. På det nåværende tidspunkt synes prognosene fra myndighetene og det nasjonale statistiske institutt for 1970 å gå ut på en generell nedsatt veksttakt i etterspørselen fra inn- og utlandet og dermed også et lavere veksttempo i produksjonen av de fleste varer og tjenester. I første rekke vil investeringene i fast realkapital — som i 1969 økte sterkt — antakelig vise svakere stigning i 1970. Den sterke veksten i eksporten i 1969 regner en også med vil bli betydelig dempet i 1970.

I Italia steg bruttonasjonalproduktet med nærmere 7 prosent i volum fra 1968 til 1969 etter foreløpige oppgaver. Både OECD og de italienske myndigheter regner med en vekst i bruttonasjonalproduktet fra 1969 til 1970 på 6,5 prosent. Det regnes med fortsatt god vekst både i etterspørselen fra hjemmemarkedet og fra eksportmarkedet. Men sammenliknet med situasjonen i 1969 ventes veksten i etterspørselen fra utlandet å bli en del lavere i 1970, mens veksten i etterspørselen fra hjemmemarkedet stort sett vil bli uforandret i 1970 i forhold til 1969.

I Sverige var veksten i bruttonasjonalproduktet i volum etter foreløpige oppgaver 4,5 prosent fra 1968 til 1969. På det nåværende tidspunkt ventes det fortsatt høykonjunktur i 1970, men en sterkt utnyttet kapasitet i næringslivet vil sette grenser for veksttakten i det kommende år. Prognosen for veksten i bruttonasjonalproduktet fra 1969 til 1970 som Finansdepartementet og Konjunkturinstituttet har utarbeidd, går ut på en øking i bruttonasjonalproduktet på 3,8 prosent.

Det regnes med noe svakere vekst i volumet av det private konsum i 1970 sammenliknet med 1969, henholdsvis 3 og 4 prosent. Dette henger sammen med en viss nedgang i veksten i reallønningene fra 1969 til 1970. For det offentlige konsum var det en volumøking fra 1968 til 1969 på vel 4,5 prosent. Veksten ventes å bli noe lavere fra 1969 til 1970 — i underkant av 4 prosent.

De totale investeringer i fast kapital økte i volum fra 1968 til 1969 med 3,5 prosent etter foreløpige oppgaver. Etter den prognose som ble utarbeidd ved årsskiftet skulle veksten i investeringene i fast kapital fra 1969 til 1970 øke med 4,5 prosent. Investeringene i maskiner vil øke betydelig sterkere i 1970 enn i 1969 (7,5 og 3,5 prosent). Men til gjengjeld vil investeringer i bygg og anlegg gå noe tilbake i 1970 i forhold til 1969 (3 og 4 prosent).

For utenriksøkonomien er det regnet med at veksten både i eksporten og importen vil bli betydelig svakere i 1970 enn i 1969. Vareeksporten steg i volum fra 1968 til 1969 med nesten 10 prosent etter foreløpige oppgaver, og fra 1969 til 1970 ventes økingen å bli 3,9 prosent. Den lavere veksten i eksporten i 1970 skyldes imidlertid i stor utstrekning begrenset kapasitet i en del av eksportnæringene. Etter foreløpige oppgaver steg vareimporten i volum fra 1968 til 1969 med vel 11 prosent. Fra 1969 til 1970 regnes det med en øking på 5,8 prosent. Den svakere vekst i importen i 1970 sammenliknet med 1969 skyldes særlig forventet nedsatt vekst i importen av råvarer og halvfabrikata for lager, samt varige konsumvarer, bl. a. personbiler.

I Sambandsstatene var den økonomiske aktivitet sterkt dempet omkring årsskiftet som følge av den tilstramningspolitikken som var blitt ført i 1969. Etter foreløpige oppgaver økte bruttonasjonalproduktet i volum fra 1968 til 1969 med vel 3 prosent, men mot slutten av året var veksten svak. De fleste prognosene for 1970 går ut på en lavere produksjonsvekst — mellom 1,5 og 2,5 prosent. Regjeringen, som regner med en vekst på om lag 2 prosent i bruttonasjonalproduktet, venter at mesteparten av veksten vil skje i 2. halvår 1970. I 1. halvår 1970 vil det, etter myndighetenes mening, bare bli ubetydelig produksjonsstigning.

De private investeringer i fast kapital (inkl. lager) økte forholdsvis sterkt i 1969. De siste oppgaver over bedriftenes investeringsplaner for 1970 tyder på at volumøkingen i de private investeringer vil bli meget svak. Det regnes med at bedriftene vil øke investeringene i fast kapital i 1970 med om lag 5 prosent i løpende priser. Med den sterke prisstigningen betyr dette at investeringene reelt sett bare vil øke ubetydelig.

Fra 1968 til 1969 steg det private konsum i volum med om lag 4 prosent, men veksten i løpet av året 1969 var svak. I 1970 ventes det private konsum å bli en viktig vekstfaktor i amerikansk økonomi, men stigningen i konsumet vil neppe bli like sterk som fra 1968 til 1969. Veksten i det offentlige konsum vil i 1970 bli svakere enn veksten i 1969 på grunn av nedskjæringer på de offentlige budsjetter. I utenriksøkonomien økte verdien av vareeksporten fra 1968 til 1969, etter foreløpige oppgaver, med 9,4 prosent, mens økingen i verdien av vareimporten var 9 prosent. En regner nå med stort sett samme vekst i eksportverdien i 1970 som i 1969, men veksten i verdien av importen ventes å bli noe lavere enn i 1969.

Norge

Utenriksøkonomien

Utenriksregnskapet

Foreløpige beregninger for året 1969 viser et samlet overskott på driftsregnskapet med utlandet på 750 mill. kr. For varer og tjenester var overskottet 1300 mill. kr., mens det for renter og stønader var et underskott på 550 mill. kr. Fra 1968 til 1969 gikk det samlede driftsoverskottet ned med 335 mill. kr. Sammenliknet med 1967 viste driftsregnskapet en bedring på 2 515 mill. kr. i 1968 og 2 180 mill. kr. i 1969. Holdes handelsflåtens eksport og import av skip og netto valutafraktene utenfor var det en øking i driftsunderskottet fra 4 010 mill. kr. i 1968 til 5 155 mill. kr. i 1969. I 1967 var det tilsvarende tall 4 399 mill. kr.

De enkelte poster i driftsregnskapet hadde en svært ulik utvikling fra 1968 til 1969. Nettoimporten av varer (når eksport av nye skip regnes med) økte med 1 156 mill. kr. Vareimporten gikk opp med 15 prosent, mens vareeksporten inkl. nye skip steg med 11 prosent. I 1969 var det en nettoeksport av skip fra handelsflåten (eksport av eldre skip minus import av nye og eldre skip) på 130 mill. kr., mens det i 1968 var en tilsvarende nettoimport på 1 295 mill. kr. Netto valutafraktene gikk ned med 615 mill. kr. fra 1968 til 1969, mens netto eksporten av andre tjenester (inkl. reisetrafikk) var omtrent den samme i de to år.

Etter foreløpige oppgaver ser det ut til at prisene for varer og tjenester under ett gikk ned fra 1968 til 1969 med 0,5 prosent for eksporten, mens det for importen var en prisoppgang på 1 prosent. Bytteforholdet — forholdet mellom eksportprisnivå og importprisnivå — viste således en forverring på vel 1,5 prosent (se tabell 12). For det rene varebyttet (uten skip) var forverringen av bytteforholdet knapt 0,5 prosent.

Da dette ble skrevet forelå et fullstendig utenriksregnskap bare for de tre første kvartaler av 1969 (se tabell 11). Dette viste et driftsoverskott på 1305 mill. kr., mot 655 mill. kr. i samme periode i 1968. Regnet uten eksport av eldre skip, import av nye og eldre skip og uten skipsfartens netto valutafrakter, var driftsunderskottet i 1.—3. kvartal 1969 på 3 551 mill. kr., mot 3 004 mill. kr. i samme periode året før. Driftsregnskapet med utlandet viste

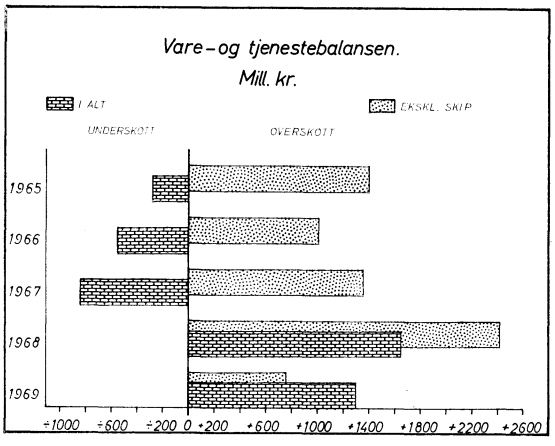

Fig. 6.

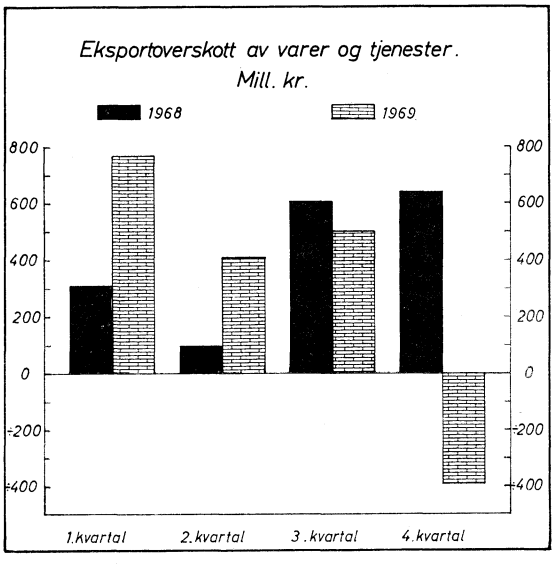

Fig. 7.

Tabell 11. *Utenriksregnskapet 1.—3. kvartal 1968 og 1969. Foreløpige tall. Mill. kr.*

	1968	1969			
	1.–3. kv.	1.–3. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
I. Driftsregnskap					
A. Varer og tjenester					
1. Eksport					
Varer fob.[1]	8 642	9 945	3 413	3 304	3 228
Skip, nybygde	232	271	135	107	29
Skip, eldre	1 059	1 490	581	504	405
Bruttofrakter opptjent i skipsfart	8 190	7 610	2 475	2 555	2 580
Reisetrafikk	610	692	113	198	381
Andre tjenester	1 476	1 590	511	521	558
I alt	20 209	21 598	7 228	7 189	7 181
2. Import					
Varer cif.[1]	12 209	14 129	4 526	4 945	4 658
Skip	2 225	934	379	227	328
Skipsfartens utgifter i utlandet[2]	3 365	3 310	1 120	1 105	1 085
Reisetrafikk	529	610	129	188	293
Andre tjenester	871	930	304	314	312
I alt	19 199	19 913	6 458	6 779	6 676
3. Eksportoverskott (1—2)	1 010	1 685	770	410	505
B. Renter og stønader					
1. Fra utlandet					
Renter	398	615	209	185	221
Stønader	245	244	75	80	89
I alt	643	859	284	265	310
2. Til utlandet					
Renter	825	978	318	340	320
Stønader	173	261	106	75	80
I alt	998	1 239	424	415	400
3. Rente- og stønadsoverskott (1—2)	— 355	— 380	— 140	— 150	— 90
C. Overskott på driftsregnskapet (A 3 + B 3)	655	1 305	630	260	415
II. Kapitalregnskap					
A. Langsiktige kapitaltransaksjoner					
1. Inngang					
(i) Offentlig forvaltning	181	111	111	—	—
a. Lån fra utlandet, staten	33	—	—	—	—
b. Lån fra utlandet, kommuner	143	107	107	—	—
c. Andre finansobjekter	5	4	4	—	—
(ii) Finansinstitusjoner	23	153	53	38	62
a. Lån fra utlandet	5	105	28	24	53
b. Andre finansobjekter	18	48	25	14	9
(iii) Andre innenlandske sektorer	2 725	1 745	523	676	546
a. Lån fra utlandet	2 106	1 374	422	523	429
Offentlige foretak	105	23	1	—	22
Rederier	1 906	1 201	386	457	358
Andre	95	150	35	66	49
b. Direkte investeringer i Norge[3]	135	129	17	65	47
c. Avdrag på lån til utlandet	217	219	73	82	64
d. Andre finansobjekter	267	23	11	6	6
I alt	2 929	2 009	687	714	608

Noter: [1] Omfatter også varer utenom handelsstatistikken. [2] Inklusive lønn til mannskaper i utenlandsk valuta. [3] Inklusive lån og aksjer m. v.

(Fortsettes neste side)

Tabell 11 (forts.). *Utenriksregnskapet 1.—3. kvartal 1968 og 1969. Foreløpige tall. Mill. kr.*

	1968	1969			
	1.–3. kv.	1.–3. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
2. Utgang					
(i) Offentlig forvaltning	147	162	54	69	39
a. Avdrag på lån fra utlandet, staten	89	98	27	46	25
b. Avdrag på lån fra utlandet, kommuner	54	64	27	23	14
c. Andre finansobjekter	4	—	—	—	—
(ii) Finansinstitusjoner	82	189	83	46	60
a. Avdrag på lån fra utlandet	68	137	70	18	49
b. Andre finansobjekter	14	52	13	28	11
(iii) Andre innenlandske sektorer	2 331	2 940	1 005	1 205	730
a. Avdrag på lån fra utlandet	1 802	1 901	698	628	575
Offentlige foretak	35	55	20	13	22
Rederier	1 621	1 671	652	501	518
Andre	146	175	26	114	35
b. Direkte investeringer i Norge[1]	39	20	3	13	4
c. Lån til utlandet	417	463	143	179	141
d. Andre finansobjekter	73	556	161	385	10
I alt	2 560	3 291	1 142	1 320	829
3. Langsiktige kapitaltransaksjoner netto (1—2)	369	— 1282	— 455	— 606	— 221
B. Kortsiktige kapitaltransaksjoner netto					
(i) Offentlig forvaltning	— 136	— 58	— 26	— 8	— 24
(ii) Finansinstitusjoner	— 700	371	— 68	359	80
a. Norges Bank	8	793	562	— 156	387
b. Forretnings- og sparebanker	— 659	— 385	— 614	537	— 308
c. Andre finansinstitusjoner	— 49	— 37	— 16	— 22	1
(iii) Andre innenlandske sektorer	— 496	— 557	— 160	— 125	— 272
(iv) Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	308	221	79	120	22
I alt	— 1 024	— 23	— 175	346	— 194
Av dette netto reduksjon/øking (—) av gull- og valutabeholdningene	(—1051)	(—109)	(211)	(129)	(—449)
C. Netto kapitaltransaksjoner i alt	— 655	— 1 305	— 630	— 260	— 415

Note: [1] Inklusive avdrag på lån, aksjer m. v.

et overskott i 1., 2. og 3. kvartal 1969 på henholdsvis 630, 260 og 415 mill. kr. Regnet uten eksport av eldre skip, import av nye og eldre skip og uten skipsfartens fraktinntekter og -utgifter var det et underskott på 927 mill. kr. i 1. kvartal, 1 467 mill. kr. i 2. kvartal og 1 157 mill. kr. i 3. kvartal. I de tre første kvartaler av 1969 var det netto utgang av langsiktig kapital på 1 282 mill. kr. og av kortsiktig kapital på 23 mill. kr. De totale gull- og valutabeholdninger økte forholdsvis lite i de tre første kvartaler i 1969 (+ 109 mill. kr.) og var ved utgangen av september 1969 på i alt 9 119 mill. kr. I samme periode i 1967 og 1968 viste de totale gull- og valutabeholdninger en vesentlig større oppgang, henholdsvis 1 023 og 1 051 mill. kr.

For varer og tjenester var det i 1.—3. kvartal 1969 et eksportoverskott på 1 685 mill. kr., mot 1 010 mill. kr. i 1.—3. kvartal 1968. Verdien av eksporten av varer og tjenester økte med ca. 1 390 mill. kr. Vareeksporten utenom eldre

skip økte med knapt 1 345 mill. kr., eksporten av eldre skip gikk opp med om lag 430 mill. kr., bruttofrakter opptjent i skipsfart viste en nedgang på 580 mill. kr. og eksporten av andre tjenester (inkl. reisetrafikk) økte med vel 195 mill. kr. Importverdien gikk opp med i alt ca. 715 mill. kr. Vareimporten uten skip økte med 1 920 mill. kr., skipsimporten gikk ned med om lag 1 290 mill. kr., skipsfartens utgifter i utlandet viste en nedgang på 55 mill. kr. og importen av andre tjenester (inkl. reisetrafikk) gikk opp med 140 mill. kr.

For varer og tjenester sett under ett var det fra 1.—3. kvartal 1968 til 1.—3. kvartal 1969 en prisnedgang på knapt 1 prosent for eksporten, mens det var en prisoppgang på vel 1 prosent for importen. Det totale bytteforhold — forholdet mellom eksportprisnivå og importprisnivå — ble således forverret med om lag 2 prosent. I det rene varebyttet (uten skip) viste bytteforholdet en forverring på vel 1 prosent.

Tabell 12. *Volum- og prisindekser for eksporten og importen. Bytteforholdet overfor utlandet. 1961 = 100.*

	Varer og tjenester				Totalt bytteforhold
	Eksport		Import		
	Volum	Pris	Volum	Pris	
1946	25	75	37	57	132
1947	33	80	48	67	119
1948	38	81	45	74	109
1949	42	78	52	73	107
1950	50	84	54	81	104
1951	55	114	57	98	116
1952	54	116	56	104	112
1953	57	99	59	98	101
1954	63	97	65	98	99
1955	67	105	70	100	105
1956	74	116	75	103	113
1957	77	120	76	109	110
1958	78	106	79	105	101
1959	85	104	82	103	101
1960	93	102	91	102	100
1961	100	100	100	100	100
1962	106	98	105	98	100
1963	117	97	115	97	100
1964	129	101	124	98	103
1965	138	104	135	100	104
1966	148	105	146	101	104
1967	163	107	164	102	105
1968*	180	106	163	102	104
1969*	190	105	172	103	102

Rente- og stønadsunderskottet gikk opp fra 355 mill. kr. i 1.—3. kvartal 1968 til 380 mill. kr. i 1.—3. kvartal 1969.

I de tre første kvartaler av 1969 var det en netto utgang av langsiktig kapital på 1 282 mill. kr., mot en netto inngang på 369 mill. kr. i samme periode 1968. Denne endringen hadde først og fremst sammenheng med den lave skipsimporten. I 1.—3. kvartal 1969 hadde offentlig forvaltning en netto utgang av langsiktig kapital på 51 mill. kr., finansinstitusjoner en netto utgang på 36 mill. kr. og andre innenlandske sektorer, der skipsfart veier tungt, en netto utgang på 1 195 mill. kr. I samme periode 1968 hadde offentlig forvaltning en netto inngang av langsiktig kapital på 34 mill. kr., finansinstitusjoner en netto utgang på 59 mill. kr. og andre innenlandske sektorer en netto inngang på 394 mill. kr. Nettoopplåning i utlandet for skipsfart viste større avdrag på lån enn opptak av lån og var på — 983 mill. kr. i 1.—3. kvartal 1969. I samme periode i 1968 var nettoopplåningen på 353 mill. kr.

I 1.—3. kvartal 1969 var det en netto utgang av kjent kortsiktig kapital på 244 mill. kr. mot 1 332 mill. kr. i samme tidsrom i 1968. Restposten, andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil viste i de tre første kvartaler av 1969 en inngang på 221 mill. kr. mot 308 mill. kr. i de tre første kvartaler av 1968. Inngangen av lån i kapitalregnskapet vil ikke

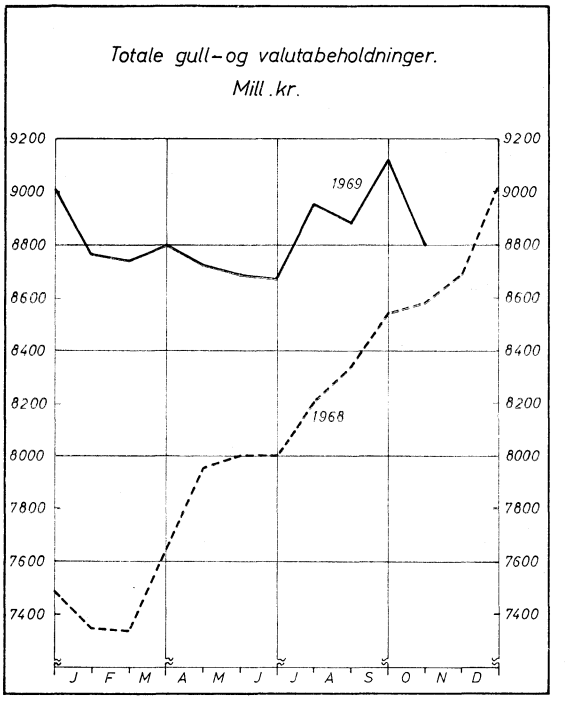

Fig. 8.

alltid finne sted i samme periode som lånene blir tatt opp. Det vil derfor ikke nødvendigvis være samsvar mellom tallene i kapitalregnskapet for offentlig låneinngang og de tall for offentlige låneopptak i utlandet som er gitt i avsnittet om kredittmarkedet.

Ved utgangen av september 1969 var de totale gull- og valutabeholdninger på 9 119 mill. kr., mens den kjente kortsiktige lånegjeld var 1 727 mill. kr. Differansen, 7 392 mill. kr., gir et uttrykk for valutalikviditeten. Ved utgangen av september 1968 var differansen mellom de totale gull- og valutabeholdninger og den kjente kortsiktige lånegjeld 6 920 mill. kr.

Vareomsetningen med utlandet

Den samlede vareomsetning

Vareomsetningen med utlandet, regnet uten skip, viste i de tre første kvartalene i 1969 en sterk øking sammenliknet med samme periode i 1968. Verdiøkingen var om lag 15 prosent både for innførselen og utførselen. Den tilsvarende stigning i samme periode fra 1967 til 1968 var 3 prosent for innførselen og 8 prosent for utførselen.

Verdien av innførselen (uten skip) var i 1. kvartal 1969 7 prosent og i hvert av de to neste kvartaler 18 prosent større enn i de tilsvarende kvartaler i 1968. Skipsimporten viste sterk nedgang i 1969. I januar—september 1969 utgjorde

Tabell 13. *Innførselen og utførselen etter handelsstatistikken. Mill. kr.*

	1968	Jan.—sept. 1968	Jan.—sept. 1969
Innførsel av varer ..	16 605,7	12 076,5	13 861,1
Innførsel av skip	2 725,6	2 225,0	933,6
I alt	19 331,3	14 301,5	14 794,7
Utførsel av varer ...	11 876,5	8 576,3	9 874,4
Utførsel av skip	1 964,8	1 289,5	1 761,4
I alt	13 841,3	9 865,8	11 635,8
Innførselsoverskott:			
Med skip	5 490,0	4 435,7	3 158,9
Uten skip	4 729,2	3 500,2	3 986,7

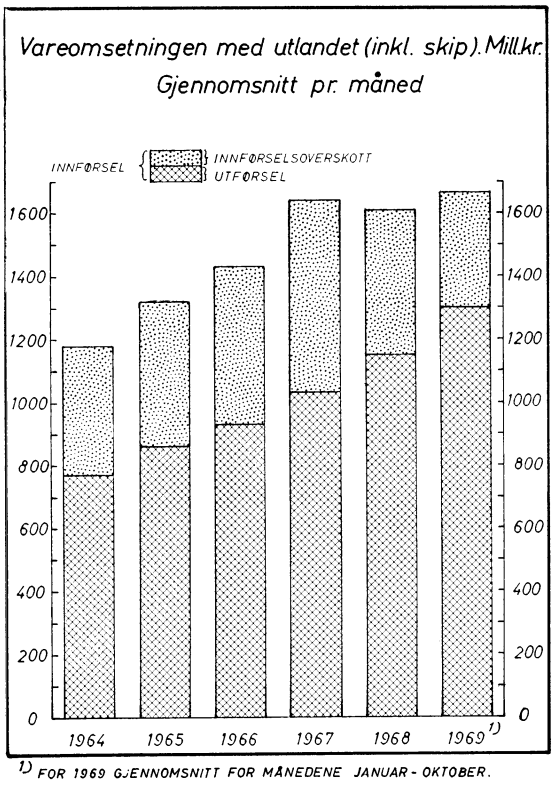

Fig. 9.

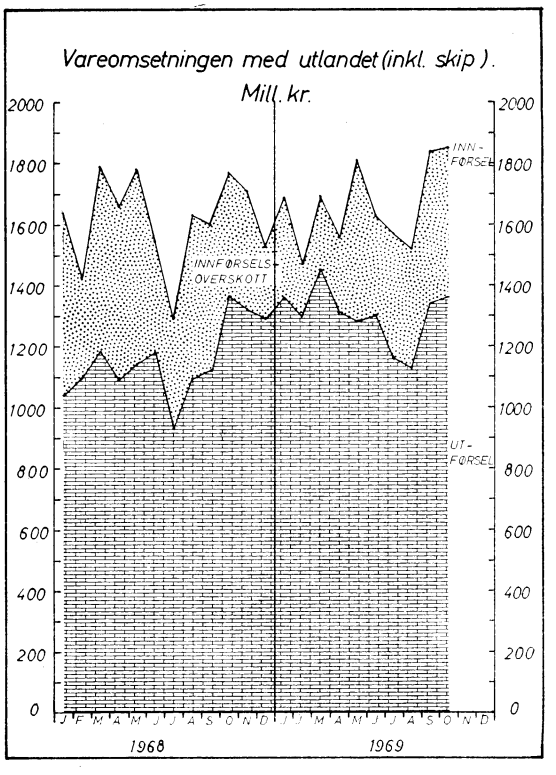

Fig. 10.

Tabell 14. *Verdi-, volum- og pristall for innførsel og utførsel (uten skip). 1961 = 100*

År og kvartal	Verditall		Volumtall		Pristall		Indeks for bytteforholdet[1]
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	
1965	139	151	137	144	101	105	104
1966	156	166	154	157	102	106	104
1967	168	175	166	167	101	105	104
1968	176	191	178	188	99	102	103
1. kv.	177	191	177	187	100	102	102
2. »	170	183	173	183	98	100	102
3. »	164	178	168	174	98	102	104
4. »	191	212	193	209	99	102	103
1969 1. kv.	189	218	189	216	100	101	101
2. »	202	212	200	208	101	102	101
3. »	195	206	196	198	100	104	104

Note: [1] Forholdet mellom utførselspristall og innførselspristall. I tabellen er nyttet avrundede tall.

den 934 mill. kr., mot 2 225 mill. kr. i samme periode i 1968.

For utførselen (uten skip) var verdistigningen over året henholdsvis 14, 18 og 16 prosent i de tre første kvartalene i 1969. I samme periode var det en øking i verdien av skipseksporten på 472 mill. kr. (36,6 prosent) i forhold til de tre første kvartaler 1968.

Innførselsoverskottet (uten skip) var i perioden januar—september 1969 14 prosent større enn i samme periode året før. Det var en nedgang på 10 prosent i 1. kvartal 1969 i forhold til 1. kvartal 1968, men i 2. og 3. kvartal 1969 var vareinnførselsoverskottet 27 prosent større enn i 2. og 3. kvartal 1968. Den sterke nedgang i skipsimporten og den store øking i utførselen

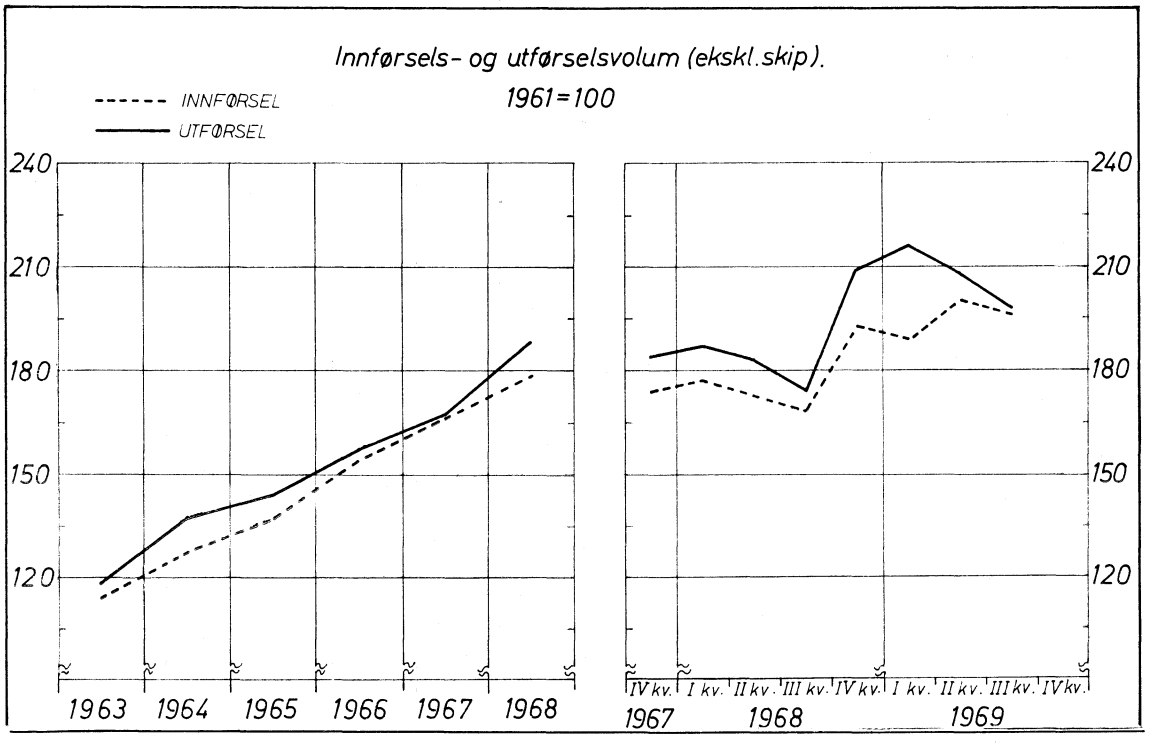

Fig. 11.

Tabell 15. *Pristall for de enkelte varegrupper i utenrikshandelen.*
1961 = 100

	1968				1969		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Innførsel:							
1 Korn og kornvarer	104	101	96	99	96	98	96
2 Frukt og grønnsaker	108	110	100	112	104	109	108
3 Sukker og sukkervarer	85	76	69	72	84	89	91
4 Kaffe, te, kakao, krydderier	104	107	107	106	109	112	108
5 Andre matvarer	90	109	107	109	118	122	123
6 Fôrstoffer	125	121	116	114	116	114	97
7 Drikkevarer og tobakk	104	105	101	106	99	109	107
Matvarer, drikkevarer, tobakk	104	104	97	103	103	107	103
8 Oljefrø, -nøtter og -kjerner	108	106	107	99	106	104	104
9 Tømmer, trelast og kork	101	96	97	92	95	95	98
10 Tekstilfibrer og avfall derav	78	77	76	77	74	75	73
11 Rå gjødningsstoffer, rå mineraler	107	98	109	103	107	104	101
12 Malmer og avfall av metall	120	117	116	119	126	126	119
13 Dyre- og plantefett	88	78	80	75	69	90	57
14 Andre råvarer, unnt. brensel og min.olje	95	92	94	98	98	100	102
Råvarer, unnt. brensel og mineralolje	107	101	105	102	107	108	105
15 Mineralolje og mineraloljeprodukter	96	91	92	93	93	89	87
16 Brensel, gass og elektrisk strøm	107	104	103	113	112	110	111
Mineralolje og brensel m. v.	98	93	93	95	95	91	89
17 Kjemiske grunnstoffer og forbindelser	91	88	85	82	90	88	89
18 Plast, regenerert cellulose og kunstharpikser	80	76	76	72	72	72	72
19 Andre kjemiske produkter	88	99	88	99	104	95	100
20 Garn og tråd	80	79	78	81	80	79	79
21 Metervarer og klær	95	93	95	99	98	100	102
22 Produkter av ikke-metalliske mineraler	107	101	106	107	103	107	107
23 Jern og stål	88	89	91	90	91	94	102
24 Metaller unntatt jern og stål	149	130	128	127	121	131	136
25 Varer av metaller i. e. n.	104	104	112	107	108	110	111
26 Maskiner og apparater	104	103	102	105	105	107	100
27 Transportmidler unntatt skip	115	112	113	117	117	117	117
28 Instrumenter etc.	94	103	96	91	95	97	94
29 Andre bearbeidde varer	88	87	88	93	90	88	88
Bearbeidde varer, unntatt matvarer, drikkevarer og tobakk	98	98	97	99	100	100	99
I alt uten skip	100	98	98	99	100	101	100
Utførsel:							
1 Matvarer, vesentlig fra jordbruket	107	107	105	105	99	107	103
2 Fisk, fersk og saltet	123	111	116	116	111	105	115
3 Fisk, tilberedt eller konservert	118	121	123	129	132	131	132
4 Andre matvarer, drikkevarer, tobakk	101	118	118	112	117	123	117
5 Fôrstoffer, unnt. korn	110	113	117	120	124	130	146
Matvarer, drikkevarer, tobakk	116	113	116	117	115	114	121
6 Huder og skinn, uberedte	96	100	100	118	118	115	115
7 Tømmer, trelast og kork	89	97	106	91	89	102	114
8 Papirmasse og papiravfall	96	98	98	98	99	100	102
9 Rå gjødningsstoffer og rå mineraler	131	117	118	126	133	122	115
10 Malmer og avfall av metall	85	80	79	85	89	89	88
11 Dyre- og plantefett	77	74	70	69	78	79	89
12 Andre råvarer	90	87	92	90	92	95	96
Råvarer, unntatt brensel og min.olje	94	93	92	93	100	98	99

(Fortsettes)

Tabell 15 (forts.). *Pristall for de enkelte varegrupper i utenrikshandelen. 1961 = 100*

	1968				1969		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
13 Brensel, mineralolje m. v.	102	93	88	88	77	76	76
14 Kjemiske grunnstoffer og forbindelser	84	75	88	80	75	74	84
15 Kunstgjødsel	85	83	89	84	84	86	86
16 Plast, regen. cellulose og kunstharpikser	77	76	78	78	73	74	75
17 Andre kjemiske produkter	125	126	127	127	118	122	112
18 Papir og papp og varer derav	96	96	97	98	98	98	99
19 Garn, metervarer og klær	106	103	109	104	101	94	92
20 Jern og stål	88	85	85	85	85	85	88
21 Metaller unntatt jern og stål	111	108	108	109	114	116	118
22 Varer av metaller i. e. n.	118	120	125	120	119	118	117
23 Maskiner og apparater, instrumenter og transportmidler unntatt skip	120	112	118	111	106	110	111
24 Andre bearbeidde varer	104	105	106	105	103	102	105
Bearbeidde varer, unntatt matvarer, drikkevarer og tobakk	102	100	102	101	100	102	104
I alt uten skip	102	100	102	102	101	102	104

av skip bevirket at det totale innførselsoverskott for varer og skip fra januar—september 1968 til samme periode i 1969 ble redusert med 1 277 mill. kr., dvs. en nedgang på 29 prosent.

Verdistigningen, når skip holdes utenfor, skyldes i det vesentlige økte varemengder både når det gjelder innførselen og utførselen (se tabell 14).

Importvolumet var i de tre første kvartalene av 1969 gjennomsnittlig 13 prosent større enn i 1968. Volumtallet for utførselen steg noe sterkere over året, nemlig med 14 prosent.

Pristallet for importen viste ingen endring for 1. kvartal 1969 sammenliknet med 1. kvartal i 1968, men steg noe i 2. og 3. kvartal. Eksportprisene sviktet noe i 1. kvartal 1969, men tok seg opp igjen i 2. og 3. kvartal. For de tre første kvartaler under ett var bytteforholdet for varer litt dårligere enn året før.

I tabell 15 er det gitt kvartalsvise pristall for de enkelte varegrupper. På innførselssiden viste sukker og sukkervarer jamn prisoppgang fra og med 4. kvartal 1968. For malmer og avfall av metall gikk pristallet sterkt opp i 1. kvartal 1969, men sank igjen i 3. kvartal. Pristallet for jern og stål, som viste små endringer i 1968, steg ganske sterkt i 1969, særlig i 3. kvartal. Det lave pristallet for fôrstoffer i 3. kvartal 1969, og de sterke svingninger i pristallene for dyre- og plantefett i 1969, skyldtes antakelig mer endringer i varesammensetningen enn reelle prisendringer. For utførselen ble det registrert sterk prisstigning for fôrstoffer (vesentlig sildemjøl) og for dyre- og plantefett, mens det var betydelig nedgang i prisene for brenselsstoffer.

Innførselen av viktigere varer

Verdien av innførselen fordelt på varer til konsum, investering og vareinnsats er gitt i tabell 16. Av den totale importverdi i januar—september 1969 gikk 24 prosent til konsum, 23 prosent til investering (av dette 6 prosent til skip) og 53 prosent til vareinnsats.

Verdien av vareinnførselen til konsum økte med 624 mill. kr. (+ 22 prosent), til investering (uten skip) med 400 mill. kr. (+ 19 prosent) og til vareinnsats med 761 mill. kr. (+ 11 prosent) i forhold til de tre første kvartaler 1968. Størst relativ stigning blant konsumvarene viste gruppen transportmidler (vesentlig personbiler), der økingen var 37 prosent. Garn, tekstilvarer, klær og sko, som til sammen utgjør den største del av konsumvarene, hadde en øking på 23 prosent. Av importen til investering var det sterk øking for fly (+ 131 prosent) og for lastebiler m. v. (+ 30 prosent). For maskiner og apparater var importøkingen betydelig svakere (+ 8 prosent). Størst relativ stigning i forhold til perioden januar—september 1968 blant innsatsvarene hadde jern og stål (+ 28 prosent), andre metaller (+ 24 prosent) og malmer og

Tabell 16. *Innførselsverdien av varer til konsum, investering og vareinnsats. Prosentvis endring fra januar—september 1968 til januar—september 1969*

	Jan.—sept. 1968 Mill. kr.	Jan.—sept. 1969 Mill. kr.	Prosentvis endring
Konsum	2 882	3 506	+ 21,7
Av dette:			
Matvarer og drikkevarer	673	725	+ 7,7
Brensel, mineralolje	39	38	— 2,6
Kjemiske produkter	190	214	+ 12,6
Garn, metervarer, klær og sko	728	897	+ 23,2
Maskiner, apparater, instrumenter	297	347	+ 16,8
Transportmidler (vesentlig personbiler)	443	606	+ 36,8
Investering	4 314	3 423	— 20,7
Varer utenom skip:	2 089	2 489	+ 19,1
Av dette:			
Maskiner, apparater, instrumenter	1 562	1 686	+ 7,9
Fly	145	335	+131,0
Lastebiler m. v.	195	253	+ 29,7
Skip	2 225	934	— 58,0
Vareinnsats	7 105	7 866	+ 10,7
Av dette:			
Korn og kornvarer	251	181	— 27,9
Oljefrø, -nøtter og -kjerner	122	113	— 7,4
Tømmer og trelast	289	278	— 3,8
Malmer og avfall av metall	649	779	+ 20,0
Brensel, mineralolje	1 046	1 097	+ 4,9
Kjemiske produkter	1 068	1 221	+ 14,3
Garn, metervarer og ferdige tekstiler	358	411	+ 14,8
Jern og stål	656	838	+ 27,7
Andre metaller	350	434	+ 24,0
Metallvarer	218	250	+ 14,7
Maskiner, transportmidler, instrumenter	866	938	+ 8,3
I alt uten skip	12 077	13 861	+ 14,8
I alt med skip	14 302	14 795	+ 3,4

metallavfall (+ 20 prosent). For korn og kornvarer ble det registrert en nedgang i verdien over året på 28 prosent.

Endringer i innførselsverdi, volum- og pristall for en del viktigere varegrupper fra januar—september 1968 til januar—september 1969 er gitt i tabell 17. Det er tydelig at den store øking i importverdien i alt vesentlig kan føres tilbake til større importvolum. Bare kornvarer, sukker og tømmer viste direkte volumnedgang. Ellers var stigningen svært ulik for de forskjellige varegrupper.

Innførselen av korn og kornvarer gikk i alt ned med 62 mill. kr., først og fremst på grunn av mindre import av bygg og durra. Prisnivået i de tre første kvartaler i 1969 var gjennomsnittlig 5 prosent lavere enn i samme periode i 1968.

Innførselen av frukt og grønnsaker i alt viste i 1969 en moderat øking fra året før. En relativt sterk nedgang for grønnsaker og rotfrukter må ses på bakgrunn av at det i 1968 ble innført et betydelig kvantum poteter.

En kraftig prisøking for sukker i 1969 førte til at pristallet for sukker og sukkervarer steg med hele 19 prosent. Importverdien endret seg likevel lite, da det ble innført et betydelig mindre kvantum enn i 1968.

For gruppen kaffe, te, kakao m. v. som helhet var det en oppgang på 3—4 prosent både i pris og volum. For rå kaffe, som utgjør den største del av gruppen, ble det registrert øking

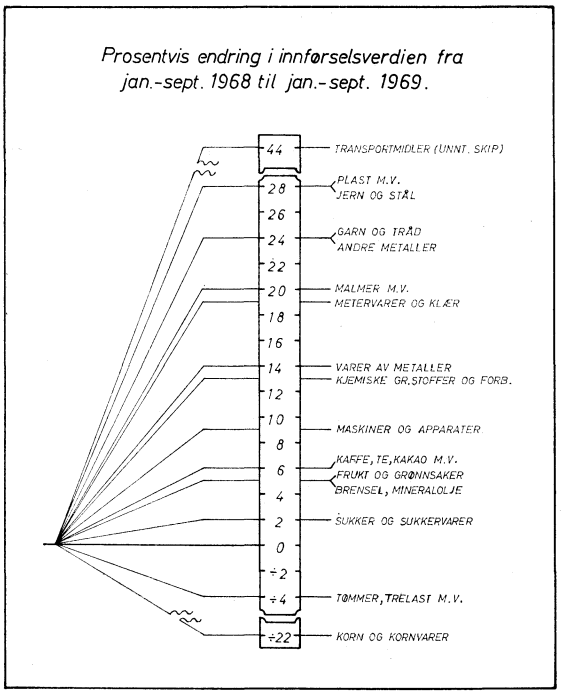

Fig. 12.

Tabell 17. *Prosentvis endring i innførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1968 til januar—september 1969*

	Innførselsverdi	Volumindeks	Prisindeks
Korn og kornvarer	—22	—19	— 5
Frukt og grønnsaker ...	+ 5	+ 4	+ 1
Sukker og sukkervarer .	+ 2	—13	+19
Kaffe, te, kakao m. v. ..	+ 6	+ 3	+ 4
Tømmer, trelast m. v. ..	— 4	— 3	— 2
Malmer m. v.....	+20	+14	+ 5
Brensel, mineralolje....	+ 5	+ 8	— 3
Kjemiske grunnstoffer og forbindelser.....	+13	+11	+ 1
Plast m. v.	+28	+36	— 6
Garn og tråd	+24	+24	—
Metervarer og klær.....	+19	+13	+ 6
Jern og stål	+28	+20	+ 7
Andre metaller	+24	+30	— 5
Varer av metaller	+14	+11	+ 4
Maskiner og apparater..	+ 9	+ 7	+ 2
Transportmidler unntatt skip	+44	+39	+ 4
I alt uten skip.....	+15	+13	+ 2

i kvantum, men nedgang i pris, slik at importverdien endret seg lite. For kakaobønner var det en nedgang i innført kvantum på ca. 17 prosent, samtidig som oppgavene viste en sterk prisøking.

Importen av malmer og metallavfall hadde en verdiøking på 130 mill. kr. (+ 20 prosent) sammenliknet med de tre første kvartaler i 1968. Det var særlig importen av nikkelmatte som her slo sterkt ut i importtallet.

Importverdien for gruppen brenselsstoffer steg med 5 prosent. Av råolje til raffinering ble det innført et kvantum ca. 12 prosent større enn i 1968. Prisene for fyringsoljer gikk litt ned.

Av en øking i importverdien på 79 mill. kr. for gruppen kjemiske grunnstoffer og forbindelser utgjorde økingen for aluminiumoksyd 49 mill. kr. Pristallet for gruppen lå på samme nivå som i de tre første kvartaler 1968.

Den stadig større bruk av plast som innsats i vareproduksjonen gir seg utslag i stigende importtall. Importvolumet i 1969 viste en øking på 36 prosent i forhold til året før, samtidig som det gjennomsnittlige prisnivået for gruppen var 6 prosent lavere.

Tekstilgarn hadde en øking i importverdien på 33 mill. kr. (+ 24 prosent), som i sin helhet skyldtes større importert kvantum. For klær og andre tekstilvarer under ett var det en verdiøking på 165 mill. kr. (+ 19 prosent). Denne gruppen hadde også en forholdsvis sterk prisstigning (+ 6 prosent). Verdiøkingen for klær og hodeplagg alene utgjorde 108 mill. kr., dvs. en øking på 25 prosent.

Innførselen av jern og stål viste en øking i verdi på 182 mill. kr. (+ 28 prosent). Universalstål og stålplater bidrog vesentlig til stigningen med en verdiøking på 109 mill. kr., dvs. en stigning på hele 35 prosent over året. Gjennomsnittlig lå prisnivået for hele gruppen 7 prosent over fjorårets nivå. Importen av andre metaller økte med 84 mill. kr. (+ 24 prosent). Av dette utgjorde importøkingen for kopper 26 mill. kr., vesentlig en følge av prisstigning.

For aluminium var det en øking i importverdien på 52 mill. kr. som i sin helhet kan føres tilbake til større importkvantum. En verdiøking på 47 mill. kr. (+ 14 prosent) for varer av metaller fordelte seg på en rekke forskjellige produkter. Prisøkingen for disse varer var gjennomsnittlig 4 prosent.

Maskiner og apparater er den varegruppe (utenom skip) som har den største andel av den samlede importverdi (19 prosent i de tre første kvartalene i 1969). Verdiøkingen i forhold til 1.—3. kvartal 1968 var 219 mill. kr. (+ 9 prosent) for hele gruppen. Importverdien for ikke-elektriske kraftmaskiner steg med 39 mill. kr. (+ 17 prosent), for landbruksmaskiner med 40 mill. kr. (+ 22 prosent), for kontormaskiner med 15 mill. kr. (+ 14 prosent). Maskiner for metallbearbeiding viste derimot

en nedgang i importverdi på 19 mill. kr. (— 22 prosent). For denne type maskiner var det en omtrent like stor oppgang i importverdien fra 1967 til 1968.

Den største stigning i importverdien ble registrert for gruppen transportmidler (uten skip) der bl. a. bilimporten slår sterkt ut. Her steg importverdien med 418 mill. kr. eller hele 44 prosent. Det ble innført vel 70 200 nye personbiler i perioden januar—september 1969 mot vel 52 200 i samme tidsrom i 1968. Dette gav en verdiøking på 155 mill. kr. (+ 38 prosent). Innførselen av brukte biler gikk i samme tidsrom ned fra 3 474 til 2 492. For andre motorkjøretøyer (lastebiler m. v.) var verdistigningen 63 mill. kr. (+ 21 prosent). Størst verdistigning under gruppen transportmidler hadde innførselen av fly. Her økte importverdien fra 145 mill. kr. i 1968 til 335 mill. kr. i 1969.

Utførselen av viktigere varer

Oppgavene over verdien av utførselen i januar—september 1969 sett i forhold til samme periode året før, viste særlig sterk stigning for kjøtt og kjøttvarer, fisk, dyre- og plantefett, kjemiske grunnstoffer og forbindelser, plast, regenerert cellulose og kunstharpikser, papir og papp, garn og tekstilvarer, jern og stål, metaller, maskiner og apparater og for skip. Blant varegrupper med relativt mer moderat verdiøking var meierivarer, papirmasse, malmer og metallavfall, brenselsstoffer og varer av uedle metaller. For fiskehermetikk, fôrstoffer, huder og skinn og kunstgjødsel gikk utførselsverdien ned i forhold til januar—september 1968.

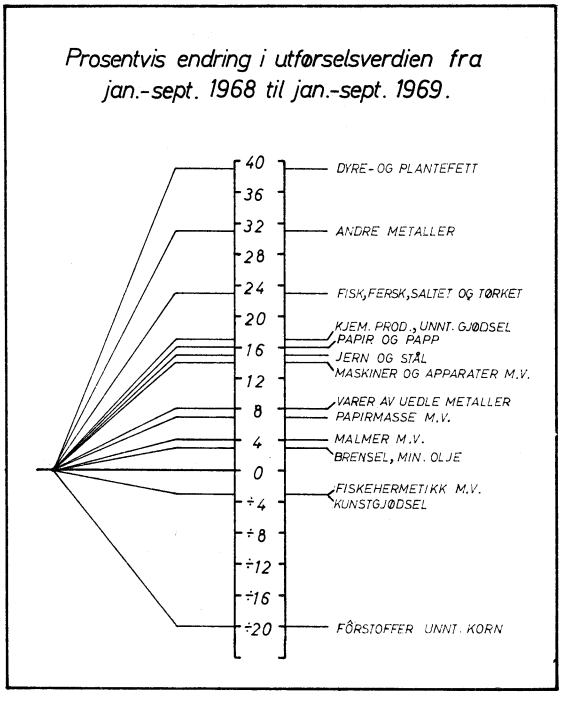

Fig. 13.

Tabell 18. *Prosentvis endring i utførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1968 til januar—september 1969*

	Utførselsverdi	Volumindeks	Prisindeks
Fisk, fersk, saltet og tørket	+23	+28	— 5
Fiskehermetikk m. v.	— 3	— 9	+ 7
Fôrstoffer, unntatt korn	—20	—32	+18
Papirmasse m. v.	+ 7	+ 3	+ 3
Malmer m. v.	+ 4	— 3	+ 9
Dyre- og plantefett	+39	+24	+12
Brensel, mineralolje	+ 3	+26	—18
Kjemiske produkter, unntatt gjødsel	+17	+23	— 5
Kunstgjødsel	— 3	— 2	— 1
Papir og papp	+16	+13	+ 2
Jern og stål	+15	+14	—
Andre metaller	+31	+22	+ 6
Varer av uedle metaller	+ 8	+10	— 2
Maskiner og apparater m. v.	+14	+21	— 6
I alt uten skip	+15	+14	+ 1

Eksporten av kjøtt og kjøttvarer økte i verdi med 6 mill. kr. (+ 32 prosent) fra 1968 til 1969. Økingen skyldtes eksport av flesk til Frankrike, Polen og Ungarn.

For gruppen fersk, saltet og tørket fisk gikk eksportverdien opp fra 536 mill. kr. i januar—september 1968 til 658 mill. kr. samme periode i 1969, en øking på 122 mill. kr. (+ 23 prosent). Pristallet for hele gruppen gikk ned med 5 prosent fra året før. Særlig var det prisene på tørrfisk og klippfisk som gikk ned. Verdiøkingen skyldtes særlig større eksportvolum av fryste fileter til Storbritannia og Sambandsstatene, av tørrfisk til Nigeria (gavesendinger til Biafra) og av klippfisk til Portugal, Italia og Domingorepublikken.

Verdien av utførselen for gruppen dyre- og plantefett økte med 51 mill. kr. eller hele 39 prosent fra foregående år. Pristallet for gruppen økte med 12 prosent, mens volumtallet gikk opp med 24 prosent. Den sterke eksportøkingen har særlig sammenheng med at eksporten av rå sildolje i sommermånedene året før lå helt nede som følge av de lave prisene. Eksporten av tran og herdet fett viste også en stigning.

Utførselen av kjemiske grunnstoffer og forbindelser (utenom gjødsel) økte med 47 mill.

Tabell 19. *Utførsel av fisk og produkter av fisk og sjødyr*

	1968			Januar—september 1968			Januar—september 1969		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Sild og fisk:									
Fersk og kjølt sild..	12	9	732	8	6	744	8	7	880
Frossen sild	5	5	915	5	4	915	3	2	956
Fersk og kjølt fisk ..	16	49	3 151	12	39	3 344	14	45	3 191
Rundfrossen fisk ...	26	64	2 507	16	43	2 622	17	46	2 766
Frossen filet	85	291	3 415	62	208	3 368	87	286	3 309
Tørrfisk.....	17	113	6 753	10	68	6 787	15	92	6 147
Klippfisk	38	166	4 353	24	104	4 380	31	121	3 869
Saltet sild	8	20	2 451	4	10	2 344	5	13	2 557
Saltet fisk.....	13	32	2 347	9	21	2 439	9	21	2 265
Skalldyr, ikke herm..	3	35	12 862	2	23	12 370	1	17	13 138
Annen fisk	5	13	2 766	4	11	2 664	3	8	3 087
Fiskehermetikk og annen tilberedt fisk:									
Fiskehermetikk	29	161	5 630	22	118	5 503	20	116	5 821
Skalldyr	0	6	13 716	0	4	13 752	0	3	13 949
Annen tilberedt fisk.	9	50	5 333	6	38	6 096	5	36	7 693
Andre produkter av fisk og sjødyr:									
Silde- og fiskemjøl ..	436	438	1 005	332	328	989	216	254	1 175
Tran	19	23	1 210	14	16	1 203	19	25	1 321
Herdet fett	86	89	1 040	63	66	1 042	69	78	1 124
Andre produkter ...	..	124	..	..	70	..	..	114	..
I alt	..	1 688	..	..	1 177	..	..	1 284	..

kr. (+ 17 prosent) fra 1968 til 1969. Pristallet for gruppen gikk ned med 5 prosent, mens eksportvolumet steg med 23 prosent. Det var bl. a. større leveranser av silicium i 1969 enn i 1968.

For gruppen plast, regenerert cellulose og kunstharpikser var det en verdistigning på 36 mill. kr. (+ 28 prosent) fra året før.

Papireksporten økte i verdi med 122 mill. kr. (+ 16 prosent) fra 1968 til 1969. Pristallet for hele gruppen under ett viste en svak stigning, mens eksportvolumet lå 13 prosent over foregående års nivå. Stigningen skyldtes vesentlig større eksport av skrive- og trykkpapir, kraftpapir og kraftkartong og avispapir.

Eksportverdien for gruppen garn, metervarer og ferdige tekstiler økte med 25 mill. kr. (+ 22 prosent) fra året før. Størst stigning hadde eksporten av metervarer.

Utførselen av jern og stål steg i verdi fra 714 mill. kr. til 819 mill. kr., en stigning på 105 mill. kr. eller 15 prosent fra foregående år. Økingen kan føres tilbake til større leveranser av ferrolegeringer. Særlig økte eksportvolumet av ferromangan og ferrosilicium sterkt, henholdsvis 32 prosent og 15 prosent. For hele gruppen var volumøkingen 14 prosent, mens prisene lå på omtrent samme nivå som året før.

Verdien av utførselen av metaller, unntatt jern og stål, økte med hele 560 mill. kr. eller 31 prosent fra 1968 til 1969. For denne gruppen under ett gikk prisene opp med 6 prosent, mens volumøkingen var 22 prosent. Det var særlig utførselen av aluminium som steg sterkt, men også for kopper og nikkel viste eksporten betydelig øking. Aluminiumseksporten steg i volum med om lag 56 000 tonn, delvis som følge av at ny produksjonskapasitet kom til. Det var leveransene til Vest-Tyskland og Sambandsstatene som viste sterkest stigning.

Eksporten av maskiner og apparater m. v. økte i verdi med 90 mill. kr., eller 12 prosent fra året før. Verdien av utførselen for gruppen maskiner for løfting, lasting og lossing gikk noe ned, mens utførselsverdien for landbruksmaskiner, kontormaskiner, telekommunikasjonsappa-

Tabell 20. *Utførsel av viktigere malmer og ubearbeidde metaller*

	1968			Januar—september 1968			Januar—september 1969		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Jernmalm	2 741	148	54	2 136	115	54	1 938	103	53
Svovelkis, urøstet	522	64	123	374	46	123	364	44	120
Råjern	193	63	329	140	46	326	125	43	347
Ferrosilicium	329	203	617	237	147	617	273	170	623
Ferrokrom	34	63	1 848	24	45	1 837	28	53	1 881
Ferromangan	144	116	808	106	85	801	139	113	815
Ferrosilicomangan	132	118	896	97	87	897	110	98	888
Kopper, ulegert	22	167	7 433	15	114	7 595	21	189	9 034
Aluminium, ulegert	397	1 368	3 448	288	993	3 443	326	1 174	3 605
Sink, ulegert	50	96	1 905	37	70	1 908	32	62	1 938
Nikkel, ulegert	30	451	14 807	22	322	14 804	30	489	16 162
I alt	4 594	2 857	..	3 476	2 070	..	3 386	2 538	..

rater og utstyr og for elektriske husholdningsapparater viste sterk øking. Pristallet for hele gruppen under ett gikk ned med 6 prosent, mens volumet økte med 21 prosent.

Den samlede skipseksport steg fra 1 290 mill. kr. i 1968 til 1 761 mill. kr. i 1969, en stigning på 471 mill. kr. eller 37 prosent. Det var i første rekke utførselen av eldre skip som steg sterkt (+ 41 prosent), men også utførselen av nybygde skip gikk betydelig opp (18 prosent.)

Utførselen av meierivarer viste en svak øking i verdien fra året før, bl. a. økte utførselen av ost til Japan.

Eksporten av papirmasse viste en øking i verdien fra foregående år på 7 prosent. Både pristallet og volumtallet for hele gruppen steg med om lag 3 prosent.

For gruppen malmer og metallavfall økte utførselsverdien med 4 prosent. Eksportvolumet gikk ned med 3 prosent. Verdien av jernmalmeksporten til Storbritannia, Vest-Tyskland og Sambandsstatene gikk tilbake, mens utførselen av koppermalm til Vest-Tyskland økte.

Eksportverdien av brenselsstoffer økte med 3 prosent samtidig som pristallet for gruppen sank med hele 18 prosent. Det var altså en betydelig øking i eksportvolumet (+ 26 prosent).

Utførselen for gruppen arbeider av uedle

Tabell 21. *Utførsel av papirmasse, papir og papp og arbeider herav*

	1968			Januar—september 1968			Januar—september 1969		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Mekanisk masse	589	295	500	439	219	500	446	225	505
Sulfatcellulose	10	7	723	8	6	725	11	9	781
Sulfittcellulose	292	281	963	213	205	962	219	224	1 024
Avispapir	425	360	847	313	264	843	320	275	860
Skrive- og trykkpapir	154	209	1 359	110	151	1 365	163	213	1 306
Sulfatpapir og -papp	76	97	1 278	53	67	1 268	67	88	1 312
Sulfittpapir	47	88	1 872	34	63	1 868	35	68	1 927
Falsekartong	32	40	1 235	25	31	1 230	19	24	1 248
Annet papir og papp og arbeider herav	162	254	1 569	119	183	1 543	129	212	1 648
I alt	1 787	1 631	..	1 314	1 189	..	1 409	1 338	..

metaller steg i verdi med 15 mill. kr. eller om lag 8 prosent. Pristallet for gruppen viste en svak nedgang (2 prosent) fra året før.

Fiskehermetikk var blant de varegruppene som hadde nedgang i eksportverdien fra januar—september 1968 til samme periode 1969. Pristallet for gruppen steg med 7 prosent, men i volum var det en nedgang på 9 prosent.

Utførselsverdien for fôrstoffer gikk ned med hele 71 mill. kr. eller 20 prosent fra foregående år. Nedgangen i verdien skyldtes eksporten av sildemjøl, som gikk ned med 80 mill. kr. eller med hele 25 prosent. Sterkest var nedgangen i leveransene til Storbritannia. For gruppen fôrstoffer under ett gikk prisene opp med om lag 18 prosent, men en sterk nedgang i eksportvolumet på hele 32 prosent førte til at eksportverdien gikk ned sammenliknet med de tre første kvartaler 1968.

For gruppen huder og skinn gikk utførselsverdien ned med 16 mill. kr. fra året før. Nedgangen skyldtes mindre eksport av minkskinn. Det var størst nedgang i leveransene til Italia og Sambandsstatene.

Utførselen av kunstgjødsel endret seg lite fra 1968 til 1969. Prisene og eksportvolumet sank henholdsvis med 1 prosent og 2 prosent i forhold til 1.—3. kvartal 1968.

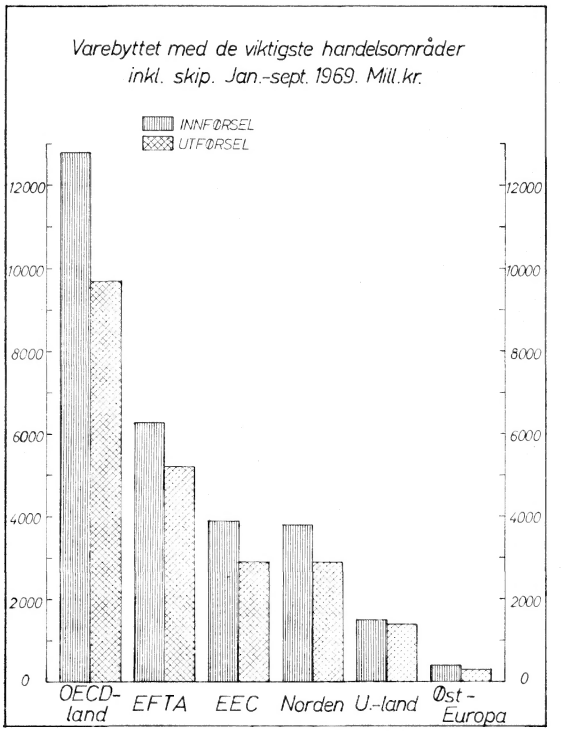

Fig. 14.

Utenrikshandelens fordeling på land

Utenrikshandelens fordeling på handelsområder og viktigere land fra 1964 fram til januar—september 1969 er vist i tabell 22.

De nordiske lands andel i innførselsverdien gikk ned fra 28 prosent i januar—september 1968 til 26 prosent i januar—september 1969, men deres andel av utførselsverdien gikk samtidig opp fra 24 til 25 prosent. Samhandelen med FIN/EFTA-landene gikk relativt sett litt tilbake både for import og eksport. Fra 1968 til januar—september 1969 gikk importandelen ned fra 43 prosent til 42 prosent og eksportandelen fra 45 prosent til 44 prosent. Andelene for samhandelen med Fellesmarkedet (EEC) gikk litt opp både for import og eksport.

Importen fra Sverige var i 1969 som i de foregående år større enn fra noe annet land. Det var likevel nedgang i importen på 143 mill. kr. i perioden januar—september 1969 sammenliknet med samme periode i 1968. Skipsimporten gikk ned med 492 mill. kr., mens den øvrige import steg med 349 mill. kr. Størst verdiøking var det for papirmasse og -avfall, jern og stål, metaller, varer av uedle metaller, ikke-elektriske maskiner og transportmidler uten skip. Eksporten til Sverige økte med 293 mill. kr. Det var bl. a. øking i eksporten av mineralolje og mineraloljeprodukter, elektrisk kraft, metaller og maskiner og apparater. Importoverskottet uten skip var 632 mill. kr. i de tre første kvartaler 1969, en svak stigning fra samme periode året før. Medregnet skip gikk importoverskottet overfor Sverige ned fra 1 236 mill. kr. i 1968 til 800 mill. kr. i 1969.

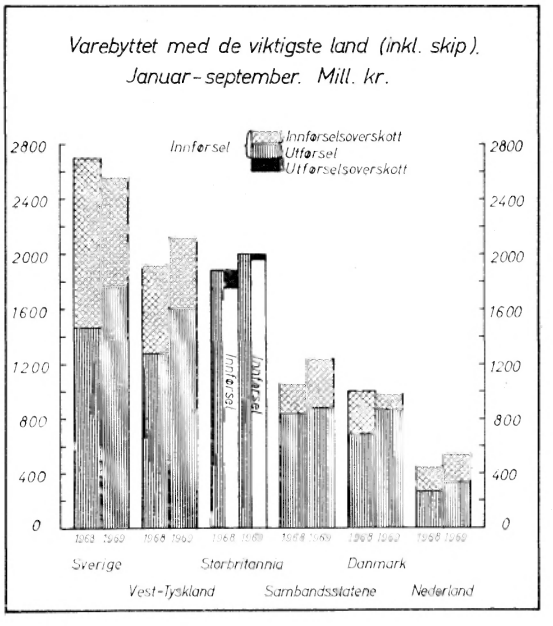

Fig. 15.

Innførselen fra Danmark i 1.—3. kvartal 1969 gikk ned med om lag 20 mill. kr. trass i at flere varegrupper viste verdiøking. Dette skyldtes en nedgang i skipsimporten på 142 mill. kr. De varegrupper som viste økt importverdi, var bl. a. korn og kornvarer, garn, metervarer og ferdige tekstiler og klær. Gruppen kjøtt og kjøttvarer viste derimot en lavere importverdi enn året før. Utførselen til Danmark gikk opp med 179 mill. kr. fra foregående år. Av dette utgjorde økingen i skipsutførselen 84 mill. kr. Ellers var utførselsverdien høyere for fôrstoffer, papir og papp, garn, metervarer og ferdige tekstiler, metaller og maskiner og apparater. Lavere utførselsverdi ble registrert for kunstgjødsel. Innførselsoverskottet overfor Danmark, regnet uten skip, var 224 mill. kr. i januar—september 1969, en stigning på 26 mill. kr. fra samme periode året før. Medregnet skip gikk importoverskottet ned fra 309 mill. kr. i januar—september 1968 til 110 mill. kr. i januar—september 1969.

Importen fra Finland gikk i januar—september 1969 ned med 12 mill. kr. sammenliknet med samme tidsrom året før. Holdes skip utenfor, økte importen med 41 mill. kr. Varegrupper som viste øking i importverdi var bl. a. sukker og sukkervarer, papirmasse, garn, metervarer og ferdige tekstiler, metaller, unntatt jern og stål, og klær. Importverdien for gruppen maskiner og apparater gikk derimot ned. Den totale eksport til Finland økte med 97 mill. kr. Av dette utgjorde skipseksporten 26 mill. kr. Ellers var eksportverdien høyere enn i perioden januar—september 1968 for fisk og fiskevarer, kunstgjødsel, metaller og maskiner og apparater. Regnet uten skip hadde Norge et importoverskott i samhandelen med Finland på 27 mill. kr. i januar—september 1968, mot et eksportoverskott på 3 mill. kr. i samme periode i 1969. I den totale handel med Finland hadde Norge et importoverskott på 82 mill. kr. i de tre første kvartaler 1968 og et eksportoverskott på 27 mill. kr. i perioden januar—september 1969.

Importen fra FIN/EFTA-landene under ett gikk opp i verdi med bare 115 mill. kr. fra januar—september 1968 til samme tidsrom i 1969. Den relativt svake stigning i totalimporten skyldes at skipsimporten gikk ned fra 1 055 mill. kr. til 339 mill. kr. — en nedgang på hele 68 prosent. Holdes skip utenfor, var det en stigning i importverdien på hele 831 mill. kr., mens eksportverdien til de samme land økte med 724 mill. kr. eller 16 prosent. Prosentvis var økingen den samme med og uten skip. Regnet uten skip gikk Norges importoverskott i samhandelen med FIN/EFTA-landene opp fra 848 mill. kr. til 998 mill. kr., mens det var en nedgang i importoverskottet fra 1 701 mill. kr. til 1 092 mill. kr. regnet på grunnlag av totaltallene.

Verdien av importen fra Storbritannia i de tre første kvartaler 1969 var 1 961 mill. kr. Dette var 207 mill. kr. eller om lag 12 prosent mer enn i samme periode året før. Størst stigning i verdien var det for plast, garn, metervarer og ferdige tekstiler, metaller, maskiner og apparater, og for klær. Skipsimporten viste en nedgang på om lag 30 mill. kr. Storbritannia er fortsatt Norges viktigste vareavtaker. Den totale eksportverdi økte med 119 mill. kr., dvs. en øking på vel 6 prosent, som først og fremst fordelte seg på varegruppene dyrefett og -oljer, kjemiske grunnstoffer og forbindelser, plast og metaller, mens bl. a. fôrstoffer, malmer, mineralolje og mineraloljeprodukter, kunstgjødsel og skip viste nedgang i eksportverdi. I januar—september 1969 var det i vår samhandel med Storbritannia, når skip holdes utenfor, et eksportoverskott på 108 mill. kr. mot 193 mill. kr. i samme periode 1968. Regnes skip med, var eksportoverskottet i de to perioder henholdsvis 44 mill. kr. og 132 mill. kr.

Norges samhandel med de øvrige EFTA-land — Portugal, Sveits, Østerrike — utgjorde i de tre første kvartalene i 1969 ca. 8 prosent av vår samlede import fra EFTA-området og 5 prosent av vår samlede eksport til området. Både eksporten og importen viste relativt sterk stigning.

I samhandelen med Fellesmarkedet (EEC) økte Norges eksport sterkere enn importen. Verdiøkingen var 544 mill. kr. (+ 23 prosent) for eksporten og 396 mill. kr. (+ 11 prosent) for importen. Dermed ble importoverskottet for varer og skip redusert fra 1 168 mill. kr. i 1.—3. kvartal 1968 til 1 020 mill. kr. i 1.—3. kvartal 1969. Regnet uten skip var tallene henholdsvis 1 015 mill. kr. og 921 mill. kr. Områdets del av Norges totale innførsel (med skip) steg fra 24,5 prosent i januar—september 1968 til 26,3 prosent i samme tidsrom i 1969. Prosentandelen for utførselen i de samme to perioder var henholdsvis 23,6 prosent og 24,7 prosent.

Importen fra Vest-Tyskland (Norges viktigste handelspartner innen EEC) steg med 203 mill. kr. (+ 11 prosent) og eksporten med 319 mill. kr. (+ 25 prosent). Skipsimporten i 1.—3. kvartal beløp seg til 149 mill. kr. i 1969 mot 200 mill. kr. i samme periode i 1968. Vest-Tyskland er nest etter Sverige vår viktigste vareleverandør. En vesentlig del av importøkingen skyldtes stigning i importen av personbiler, som økte fra 201 mill. kr. til 278 mill. kr. Andre varegrupper som viste stor importstigning, var maskiner og apparater og jern og stål. Eksportverdien for aluminium steg fra 253 mill. kr. til 360 mill. kr. Oppgavene viste også stor eksportøking for nikkel, kopper og papir. Utførselen av sildemjøl ble derimot vesentlig redusert.

Importen fra Frankrike i de tre første kvartaler 1969 viste relativt liten stigning over året

(+ 3 prosent). Det var imidlertid sterk stigning i importen av personbiler som økte fra 31 mill. kr. i 1968 til 50 mill. kr. i 1969. Også importen av jern og stål og elektriske maskiner lå vesentlig over fjorårets tall. Økingen i importen av disse varene ble delvis veid opp av en betydelig mindre import av korn. Eksporten til Frankrike steg fra 251 mill. kr. i januar—september 1968 til 384 mill. kr. i samme periode 1969. Av denne stigningen svarte salg av eldre skip for 66 mill. kr. Dernest kan eksportøkingen for en vesentlig del føres tilbake til økt utførsel av aluminium.

I Norges samhandel med de øvrige landene innen EEC økte eksporten med 25 prosent til Nederland og 31 prosent til Belgia og Luxembourg. Verdien av eksporten til Italia viste en nedgang på 8 prosent, som vesentlig falt på mindre salg av eldre skip. Holdes skip utenfor, økte eksportverdien med 18 prosent. Importen fra disse landene økte samtidig med henholdsvis 20 prosent fra Nederland, 16 prosent fra Belgia og Luxembourg og 9 prosent fra Italia. Stigningen i eksporten til alle disse landene kan i første rekke føres tilbake til økte leveringer av aluminium. Det var samtidig stor eksportøking av ferrolegeringer til Belgia. Til de høye importtallene bidrog særlig import av fly fra Nederland, jern og stål fra Belgia og personbiler fra Italia.

Vel 86 prosent av vår samlede import i januar—september 1969 kom fra land tilsluttet OECD (Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling). Av dette kom vel 69 prosent fra europeiske OECD-land. Av den samlede eksport gikk vel 83 prosent til OECD-land, av dette vel 74 prosent til europeiske land (se tabell 22).

Utenfor Europa er Sambandsstatene vår viktigste handelspartner. Innførselen derfra i januar—september 1969 var på 1 242 mill. kr. mot 1 055 mill. kr. i samme tidsrom i 1968, dvs. en øking på 18 prosent. Samtidig steg verdien av utførselen til Sambandsstatene fra 838 mill. kr. til 876 mill. kr. (+ 5 prosent). Importen av fly bidrog mest til importøkingen. Importen av fly og flydeler var på 247 mill. kr. i perioden januar—september 1969 mot 120 mill. kr. i samme

Tabell 22. *Innførselen og utførselen (inkl. skip) etter landområder. Prosent*

	Innførsel						Utførsel					
	1964	1965	1966	1967	1968	Jan.-sept. 1969	1964	1965	1966	1967	1968	Jan.-sept. 1969
Nordiske land[1]	25,8	27,5	25,9	27,2	27,7	25,6	23,6	25,3	25,4	26,3	24,5	25,2
FIN/EFTA	41,1	42,1	42,1	44,1	43,1	42,3	44,8	44,7	45,4	47,0	45,4	44,4
Danmark	5,6	5,5	5,8	6,3	6,8	6,6	6,8	7,2	7,1	7,9	7,1	7,5
Sverige	19,1	21,2	18,8	19,4	19,2	17,3	14,2	15,7	15,3	15,7	15,1	15,2
Portugal	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5	0,4	0,4	0,3	0,5	0,5	0,4
Storbr. og N.-Irland	13,2	12,0	13,7	14,2	12,4	13,3	20,0	17,8	18,9	19,3	19,3	17,2
Sveits	1,6	1,7	1,7	1,7	1,8	2,0	1,0	1,1	1,1	1,0	1,1	1,2
Østerrike	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	1,0	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6
Finland	0,6	0,7	1,1	1,4	1,7	1,6	1,7	1,9	2,1	2,1	1,8	2,3
EEC	28,9	29,1	27,8	25,1	24,7	26,3	26,2	25,1	24,3	23,3	23,4	24,7
Belgia og Luxembourg	2,5	2,4	2,2	2,1	2,2	2,5	1,6	2,0	1,9	2,1	1,7	1,9
Frankrike	3,4	4,4	3,1	3,0	3,4	3,5	4,0	3,1	3,0	2,7	2,5	3,3
Italia	2,1	2,0	2,0	2,5	2,1	2,2	2,6	2,9	3,2	3,2	3,3	2,7
Nederland	5,1	4,5	4,4	3,9	3,2	3,7	3,3	3,4	2,8	2,8	2,8	3,0
Vest-Tyskland	15,8	15,8	16,1	13,6	13,8	14,4	14,7	13,7	13,4	12,5	13,1	13,8
OECD[2]	85,4	86,1	86,4	86,4	86,6	86,3	82,7	81,1	83,0	82,3	83,1	83,6
Europeiske OECD-land	71,3	71,7	70,2	68,9	68,8	69,6	72,3	70,9	72,3	72,3	73,4	74,6
Sambandsstatene	7,5	7,0	7,5	6,4	7,6	8,4	9,2	8,9	8,9	8,1	8,2	7,5
Canada	3,6	3,7	3,9	3,0	4,3	4,9	0,5	0,7	0,8	0,6	0,7	0,5
Japan	3,0	3,7	4,8	8,1	5,9	3,4	0,7	0,6	1,0	1,3	0,8	1,0
Øst-Europa[3]	3,4	3,1	3,0	3,2	2,8	2,5	4,8	4,7	3,7	3,1	2,7	2,6
Utviklingsland[4]	9,5	9,0	8,7	8,0	9,5	9,9	8,8	10,6	9,4	10,7	12,4	12,1

Noter: [1] Danmark, Finland, Island og Sverige. [2] Land tilsluttet Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling. Omfatter Finland fra og med 1968. [3] Albania, Bulgaria, Polen, Romania, Sovjetunionen, Tsjekkoslovakia, Øst-Tyskland og Ungarn. [4] Afrika unntatt Sør-Afrika, Asia unntatt Japan og Kina, Nord- og Sør-Amerika unntatt Sambandsstatene og Canada, Oseania unntatt Australia og New Zealand.

periode 1968. Andre varer med sterk øking i importverdien var maskiner og aluminiumoksyd. Av den sterke nedgang i kornimporten i 1969 kan 66 mill. kr. tilskrives mindre kornimport fra Sambandsstatene. Norges eksport av fryste fileter av sild og fisk til Sambandsstatene økte fra 50 mill. kr. til 101 mill. kr. Eksporten av sildemjøl gikk sterkt tilbake.

I samhandelen med Canada ble importoverskottet enda større enn vanlig. Eksporten gikk ned, mens importen viste en stigning på 23 prosent. Importen av nikkelmatte, som er den dominerende posten, var 606 mill. kr. i januar—september 1969 mot 478 mill. kr. i samme periode i 1968.

Av en totalimport fra Japan i de tre første kvartalene i 1969 på 506 mill. kr. utgjorde skipsimporten 326 mill. kr. De tilsvarende tall for samme periode i 1968 var henholdsvis 923 mill. kr. og 803 mill. kr. Handelen utenom skip viste en relativt sterk stigning, + 59 mill. kr. eller 49 prosent for importen og + 28 mill. kr. eller 33 prosent for eksporten. Det var særlig stor øking i importen av personbiler. Eksportøkingen kan også her for en vesentlig del føres tilbake til aluminium, men også nikkel og kopper viste høye eksporttall.

Samhandelen med de østeuropeiske land under ett viste en nedgang på 15 prosent for importen og en øking på 5 prosent for eksporten i de tre første kvartaler 1969. Nedgangen i importverdien skyldes først og fremst mindre kjøp av skip, samtidig som den økte eksportverdien kan føres tilbake til større salg av eldre skip. Verdien av importen fra Sovjetunionen, som er vår viktigste handelspartner innen området, gikk ned fra 149 mill. kr. til 122 mill. kr. og verdien av eksporten dit fra 99 mill. kr. til 83 mill. kr.

Utviklingslandenes andel av vår samlede import i de tre første kvartalene i 1969 utgjorde nær 10 prosent, og eksportandelen til disse landene vel 12 prosent av vår samlede eksport. Prosentandelene viste litt stigning fra samme periode i 1968. Totalt steg importen fra disse land fra 1 375 mill. kr. til 1 472 mill. kr. (+ 7 prosent) og eksporten fra 1 178 mill. kr. til 1 412 mill. kr. (+ 20 prosent). Av de siste beløpene utgjorde verdien av skipseksporten 665 mill. kr. i 1968 og 836 mill. kr. i 1969. Eksporten av varer ellers økte med 63 mill. kr. (+ 12 prosent). Handelen med utviklingslandene viser ofte store forskyvninger fra år til år. Importoppgavene for januar—september 1969 viste stor øking i importen av mineralolje fra Venezuela, Saudi-Arabia, Muskat og Oman og Nigeria, men nedgang i importen fra Libya og en del andre land. Det var en relativt sterk stigning i importen fra Guinea og Jamaica (aluminiumoksyd), Hong Kong (klær) og Brasil (kaffe, soyabønner). Foruten den store øking i eksportverdien som skyldtes salg av eldre skip til flere av utviklingslandene, ble det registrert økt eksport av tørrfisk til Nigeria (Biafra).

Produksjon og sysselsetting

Hovedtrekk av utviklingen

Etter foreløpige beregninger steg verdien av bruttonasjonalproduktet med 7 prosent fra 1968 til 1969, mot 7,5 prosent fra 1967 til 1968. Det var noe svakere stigning i prisene i 1969 enn i 1968, slik at veksten i bruttonasjonalproduktet i volum var omtrent like sterk i de to årene. Fra 1967 til 1968 økte bruttonasjonalproduktet i volum med 3,7 prosent, og fra 1968 til 1969 var den tilsvarende vekst 3,9 prosent.

De foreløpige beregninger viser at bruttoproduktet i faste priser gikk ned i en del næringer fra 1968 til 1969. Dersom en ser bort fra hvalfangst, var det størst tilbakegang i produksjonen i jordbruk (— 8,5 prosent) og i fiske (— 5,2 prosent). Også fra 1967 til 1968 var det sterk tilbakegang i produksjonen i fiske (— 16 prosent). For sjøfart var det, slik de foreløpige tall beregnes, en nedgang i produksjonen på 2 prosent fra 1968 til 1969. Sterkest vekst i produksjonen fra 1968 til 1969 hadde bergverksdrift m. v. med 11,3 prosent. Deretter fulgte finansinstitusjoner og offentlig og privat tjenesteyting med henholdsvis 8,7 og 7,5 prosent. Bra vekst var det også innenfor varehandel (+ 6,4 prosent), annen samferdsel (+ 6,8 prosent), industri (+ 6,2 prosent) og forretningsbygg og boliger (+ 5,1 prosent). For de andre næringer var det moderat vekst i produksjonen fra 1968 til 1969. Veksten i produksjonen i bygge- og anleggsvirksomhet var fra 1968 til 1969 2,5 prosent og i kraft- og vannforsyning m. v. 1,1 prosent.

Sett fra anvendelsessiden var det fra konsumet og eksporten at det største bidraget til produksjonsøkingen i 1969 kom. Regnet i faste priser, økte det private og det offentlige konsum, etter foreløpige oppgaver, med henholdsvis 6 og 8 prosent fra 1968 til 1969. Fra 1967 til 1968 var økingen på henholdsvis 3,8 og 5,4 prosent. Fra 1967 til 1968 økte eksporten kraftig (+ 10,5 prosent). Veksten var lavere fra 1968 til 1969 (+ 5,4 prosent), først og fremst på grunn av

Tabell 23. *Nasjonalproduktet etter anvendelse. Mill. kr.*

	I løpende priser				I 1961-priser			
	1968	1969	Endring 1968–69	Prosentvis endring 1968–69	1968	1969	Endring 1968–69	Prosentvis endring 1968–69
Bruttonasjonalprodukt	71 896	76 898	5 002	7,0	54 123	56 246	2 123	3,9
Av dette til:								
Bruttoinvestering (inkl. lager)	23 905	24 524	619	2,6	19 333	19 210	— 123	— 0,6
Privat konsum.....	36 556	40 057	3 501	9,6	27 766	29 432	1 666	6,0
Offentlig konsum.....	9 785	11 017	1 232	12,6	6 419	6 941	522	8,1
Eksportoverskott.....	1 650	1 300	— 350	.	605	663	58	.
Eksport	27 647	28 975	1 328	4,8	26 049	27 453	1 404	5,4
— Import	25 997	27 675	1 678	6,5	25 444	26 790	1 346	5,3

utviklingen i sjøfart. Bruttoinvesteringene i fast kapital medregnet skip og båter — som fra 1967 til 1968 gikk kraftig tilbake (— 9,3 prosent) — gikk noe tilbake også fra 1968 til 1969 (— 0,6 prosent).

Som i tidligere år, har Byrået forsøkt å anslå de direkte og indirekte virkninger på veksten i bruttonasjonalproduktet, det private konsum og importen av endringene i de økonomiske størrelsene som brukes som «forklarende faktorer» i analysemodellen MODIS. Se tabell 24. Foruten etterspørselsvirkningene av volumendringer i eksporten, bruttoinvesteringene, det offentlige konsum og en del spesielle konsumposter, omfatter beregningene også virkninger av endringer i priser, lønnssatser og produktivitet, fortjenestemarginer, skatte- og avgiftssatser m. v. I modellen virker disse faktorene på inntektsfordelingen og på utviklingen i de relative priser. Derved påvirkes det private konsum og derigjennom bruttonasjonalproduktet og importen. Produksjonen i jordbruk, fiske og en del andre næringssektorer, hvor produksjonen er sterkt avhengig av naturforholdene eller er bestemt av produksjonskapasiteten, er med i analysen som en separat gruppe «forklarende faktorer». For disse næringssektorene etableres det balanse mellom produksjon og beregnet etterspørsel gjennom justering i anslagene for lagerendringer eller suppleringsimport.

Modellens konsumsammenhenger bygger på historiske data og kan ikke, uten for spesielle poster som anslåes uavhengig (bl. a. kjøp av privatbiler og T.V.-apparater), ta hensyn til virkningene av mer spesielle faktorer så som f. eks. forventningene om prisstigning som følge av vedtaket om innføring av merverdiavgift fra 1. januar 1970. Modellen fordeler etterspørselen mellom importerte og norskproduserte varer etter forholdene i utgangsåret for beregningene.

A r b e i d s m a r k e d e t var ikke særlig stramt i 1. kvartal 1969, men det ble strammere etter hvert. Dette gav seg utslag i en klart lavere registrert arbeidsløshet i 2. og 3. kvartal 1969 sammenliknet med tilsvarende kvartaler i 1968.

Veksten i sysselsettingen i 1969 falt — som i tidligere år — særlig på de tjenesteytende næringer. Det var en oppgang i sysselsettingen her i de elleve første måneder 1969 sammenliknet med samme periode i 1968 på 2,4 prosent. Men fra tidlig på sommeren 1969 var det sterk øking i sysselsettingen også i bygge- og anleggsvirksomhet og i industri. I perioden januar—november 1969 var det en stigning i sysselsettingen i byggevirksomhet på 2,4 prosent i forhold til samme periode i 1968. For anleggsvirksomhet var det en øking i samme periode på 4,6 prosent. I industrien gikk tallet på sysselsatte opp i de elleve første måneder fra 1968 til 1969 med 2,4 prosent. I samme periode fra 1967 til 1968 var det en nedgang på 0,8 prosent. Innenfor industrien var det sterk oppgang i sysselsettingen for skipsindustri, primær jern- og metallindustri og grafisk industri, mens det var nedgang innenfor tekstil- og bekledningsindustri, olje- og fettindustri, gummivareindustri og kjemisk grunnindustri. Tallet på sysselsatte lønnstakere i jordbruk og skogbruk gikk fortsatt tilbake i 1969 (henholdsvis — 4,4 prosent og — 6,6 prosent). I fiske var det en oppgang i tallet på sysselsatte lønnstakere i de elleve første måneder i 1969 i forhold til samme periode i 1968 på vel 1 prosent. Også i 1968 var det sterk oppgang i denne næringen.

I j o r d b r u k e t ble avlingene betydelig mindre i 1969 enn i 1968. Etter foreløpige opp-

Tabell 24. *Anslåtte virkninger ifølge MODIS av endringer 1968—1969 i faktorer som virker på volumet av bruttonasjonalprodukt, privat konsum og import. Mill. kr. i 1968-priser.*

Forklarende faktorer	Endring i forklarende faktorer	Virkninger		
		Bruttonasjonalprodukt	Privat konsum	Import
1. Eksport i alt	1 500	910	310	690
Sjøtransport	— 230	— 190	— 40	— 80
Treforedlingsindustri	150	140	50	60
Kjemisk grunnindustri	140	140	40	50
Primær jern- og metallindustri	600	380	120	340
Annen jern- og metallindustri	230	220	90	90
Andre næringer	610	220	60	240
2. Bruttoinvestering i alt	— 330	410	140	— 110
Skip og båter	— 1 260	— 10	–	— 890
Bygninger og anlegg	240	260	90	70
Annen produksjonskapital	580	380	110	300
Lagerendring i visse eksportnæringer	— 220	— 140	— 40	— 120
Annen lagerendring[1]	330	— 70	— 10	540
3. Offentlig konsum	710	750	330	140
4. Visse private konsumposter[2]	830	630	930	260
5. Produksjon i visse næringer[3]	110	— 70	— 20	— 70
6. Andre forklarende faktorer[4]	..	150	100	30
Alle forklarende faktorer[5]	..	2 770	1 800	940
Endringer ifølge regnskap	..	2 800	2 190	1 380

Noter: [1] Etter anslagene en nedgang på 500 mill. kr. for norske produkter og en oppgang på 830 mill. kr. for importerte produkter. Lagertallene er usikre. [2] Utgiftene til bolig, bilkjøp og en del andre poster i det private konsum, som i modellen antas å utvikle seg uavhengig av inntektsutviklingen fra år til år. [3] 11 næringssektorer hvor produksjonsutviklingen antas å bli bestemt av kapasitet og naturforhold mer enn av utviklingen i etterspørselen. [4] Endringer i priser, lønninger, produktivitet, skatteregler m. v. [5] Da de enkelte postene ikke er fullstendig additive, avviker tallene her noe fra summene av postene ovenfor.

gaver er avlingene i 1969 beregnet til 87 prosent av et middelsår, mot 104 prosent i 1968. Høyavlingene ble i år 10 prosent lavere enn i fjor. Det var særlig de små høyavlingene i Hedmark, Oppland, Sør-Trøndelag og Finnmark som trakk resultatet ned i 1969. Årets kornavling var nesten en tredjedel mindre enn rekordavlingen i 1968. Etter foreløpige beregninger var kornproduksjonen 579 000 tonn i 1969, mot 820 000 tonn i 1968. Potetavlingen sank også fra 1968 til 1969. Mens avlingen var på 912 000 tonn i 1968, var avlingen på 840 500 tonn i 1969. Fruktavlingene ble gode i 1969 og lå godt over avlingene i 1968. Kjøttproduksjonen viste i 1969 — som i 1968 — en viss stigning. Mjølkemengden gikk noe tilbake (— 1 prosent) i 1969 i forhold til 1968.

I skogbruket var driftsforholdene i sesongen 1968/69 stort sett gode over hele landet. Særlig var det gode driftsforhold og stor avvirkning nordafjells. Avvirkningen av industrivirke er anslått til om lag 7,2 mill. m³ i sesongen 1968/69 eller omkring 10 prosent større enn i sesongen 1967/68.

I fiske blir fangsten i 1969 anslått til 2 350 000 tonn til en førstehåndsverdi på om lag 1 050 mill. kr. Mengdetallet er ca. 250 000 tonn under kvantumet året før, men førstehåndsverdien var sannsynligvis omtrent den samme som i 1968. Vintersildfisket ble totalt mislykket i 1969; samtidig ble det også et magert utbytte av Nordsjøfisket etter sild. Derimot gav loddefisket nytt rekordutbytte, og det samlede utbytte av torskefiskeriene i 1969 var det beste siden 1956.

I bergverksdrift m.v., industri

og kraftforsyning steg produksjonen i 1969 etter foreløpige beregninger med 5 prosent. Dette er litt sterkere vekst enn fra 1967 til 1968, da stigningen var vel 4 prosent. Produksjonsveksten i 1969 var omtrent den samme som den gjennomsnittlige årlige vekstrate i perioden 1957—1968 på 5,1 prosent.

Innenfor de enkelte hovedgrupper var produksjonsutviklingen — som i de foregående år — også i 1969 temmelig ujamn. Det var størst stigning i produksjonen i kullgruver, malmgruver, drikkevareindustri, møbel- og innredningsindustri, treforedlingsindustri, kull- og mineraloljeforedling og primær jern- og metallindustri. For disse næringer var veksten fra 1968 til 1969 mellom 19 og 8 prosent. For grafisk industri var det omtrent ingen øking i produksjonen, og det var nedgang i produksjonen innenfor tobakksindustri, bekledningsindustri, gummivareindustri og i elektrisitetsforsyning.

Produksjonen i industrien økte i 1969 med 7,9 prosent for eksportvarer, 3,7 prosent for varer til direkte investering, nesten 3 prosent for varer til konsum, 6 prosent for varer til bygg og anlegg og 4,3 prosent for varer til vareinnsats ellers.

I bygge- og anleggsvirksomhet var det større øking i aktiviteten i 1969 enn i 1968. I perioden januar—november 1969 ble det satt i gang et byggeareal som var nesten 25 prosent større enn i samme periode i 1968, men det ble fullført et areal som var 1,8 prosent mindre enn i tilsvarende periode året før. Samlet areal under bygging var ved utgangen av oktober 1969 4,6 prosent større enn på samme tidspunkt i 1968. Etter foreløpige anslag økte fullført boligareal i de elleve første måneder av 1969 med bare vel 2 prosent i forhold til det fullførte areal i samme periode året før. I 1969 var det ingen endringer av betydning i mengdereguleringsbestemmelsene for byggevirksomheten.

I sjøfarten var så godt som hele den norske handelsflåte i fart i 1969. Høyeste opplagstall for tørrlastskip — 9 skip på til sammen 21 000 bruttotonn — hadde en ved utgangen av august. Også for tankskipene var oppleggene små. Toppen ble nådd i juli med 5 skip på til sammen 38 000 bruttotonn. Ved utgangen av oktober lå ingen tankskip i opplag. Det var en nedgang i tørrlastfraktene i løpet av de ti første måneder i 1969. For perioden januar—oktober 1969 lå indeksen for turfrakter 9 prosent lavere enn i samme periode i 1968. For tankratene var det også nedgang i 1969 i forhold til ratene i 1968. Fraktindeksen for tankskip (Intascale) lå i perioden januar—august 1969 om lag 30 prosent lavere enn i samme periode i 1968, men fra og med oktober har indeksen ligget en god del høyere enn i de samme måneder i fjor.

Tilgangen på nye skip til handelsflåten var liten i 1969 og salgene av brukte skip store. For første gang i etterkrigstiden var i 1969 den seilende tonnasje lavere enn året før.

I annen samferdsel var nedgangen i persontrafikken ved Norges Statsbaner (målt i passasjerkilometer) fra de åtte første måneder i 1968 til de åtte første måneder i 1969 5,8 prosent. Godstrafikken (utenom Ofotbanen og malmtransporten fra Rana gruver) — regnet i netto tonnkilometer — gikk opp med om lag 2 prosent i de åtte første måneder av 1969 sammenliknet med samme periode i 1968. I de tre første kvartaler av 1969 ble det registrert 38,2 prosent flere nye personbiler enn i samme tidsrom i 1968.

Arbeidsmarkedet

Arbeidsmarkedet i 1969 ble etter hvert strammere. I første kvartal var veksten i sysselsettingen noe lavere enn i tilsvarende periode året før, samtidig som den registrerte ledighet lå høyere. Men i annet og tredje kvartal økte sysselsettingen sterkt, og såvel ledigheten som omfanget av driftsinnskrenkninger meldt til arbeidsformidlingen ble klart mindre enn i samme periode året før.

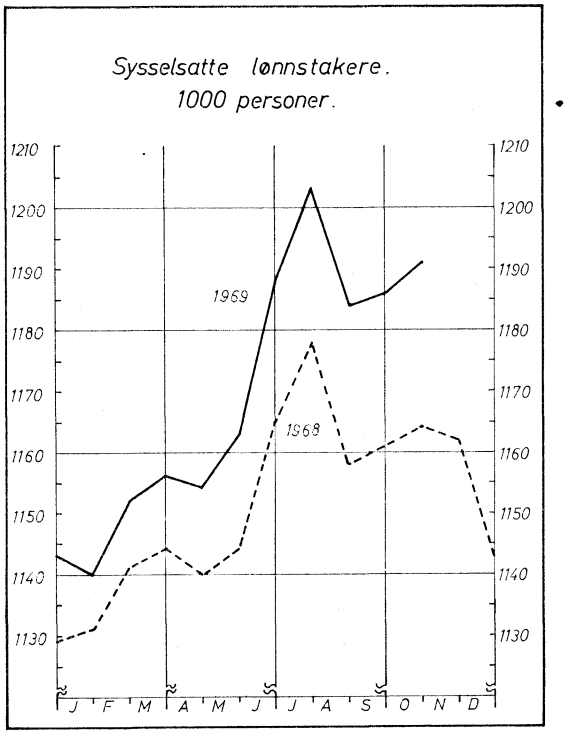

Fig. 16.

I sommerhalvåret var det mangel på arbeidskraft i en rekke yrker, distrikter og næringer. Særlig utpreget var mangelen i ekspansjonsområdene. I distrikter og fylker med relativt svakt utbygd næringsliv var det fortsatt en del arbeidsløshet, særlig vinterledighet, og undersysselsetting. For landet under ett var den gjennomsnittlige ledighetsprosent for perioden januar—september 1 prosent eller samme prosent som i 1968. Stramhetsindikatoren — som viser antall ledige plasser pr. 100 arbeidssøkere registrert ved arbeidsformidlingene — var for de tre første kvartaler i 1969 80, mot 81 og 91 i de tilsvarende perioder i 1968 og 1967.

Tallet på sysselsatte lønnstakere steg i gjennomsnitt for de ni første månedene i 1969 med 18 300, eller 1,6 prosent fra tilsvarende periode foregående år. Økingen over året for samme periode 1968 var 12 500, eller 1,1 prosent. Av oppgangen i tallet på sysselsatte lønnstakere falt 8 700 på menn og 9 600 på kvinner, dvs. en stigning over året på henholdsvis 1,1 og 2,5 prosent. Veksten i sysselsettingen av lønnstakere skjedde for det meste ved en naturlig tilvekst til yrkesbefolkningen, men også ved overgang fra selvstendige i primærnæringene til lønnstakere i andre næringer og ved økt yrkesdeltakelse av kvinner.

En stor del av økingen i tallet på lønnstakere falt, som i tidligere år, på de tjenesteytende næringer. Men i 1969 fikk en også en øking i tallet på lønnstakere i bygge- og anleggsvirksomhet og industri etter at det i disse næringer hadde vært en nedgang i 1968. Tallet på sysselsatte lønnstakere gikk fortsatt ned i jordbruk og skogbruk.

Endringer i tallet på sysselsatte lønnstakere fra 30.-9.1968 til 30.-9.1969. 1000 personer.

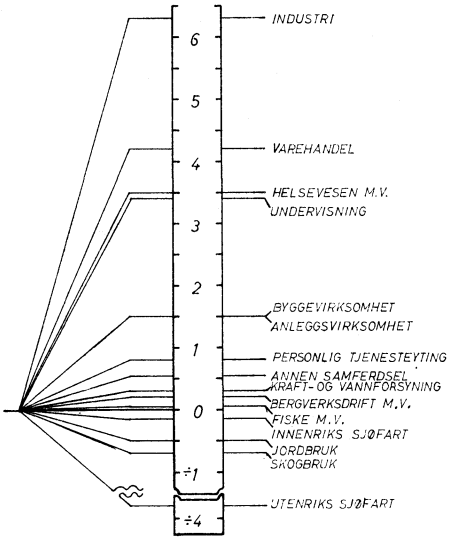

Fig. 17.

Gjennom de tre første kvartaler i år var det en tiltakende vekst i sysselsettingen av lønnstakere. Fra 1. kvartal i fjor til 1. kvartal i år økte tallet på lønnstakere med gjennomsnittlig 10 800 (0,9 prosent), mens de tilsvarende tall for 2. og 3. kvartal var 18 700 (1,6 prosent) og 25 400 (2,2 prosent).

Tabell 25. *Sysselsettingen (utførte årsverk) etter næring 1950—1969. Prosentvis fordeling.*

	1950	1963	1964	1965	1966	1967*	1968*	1969*
1. Jordbruk, skogbruk, fiske, fangst	30,3	20,2	19,6	19,0	18,0	17,2	16,3	15,5
2. Annen vareprod., transport	42,0	44,3	44,3	44,4	44,7	45,0	45,0	44,9
a. Bergverk, industri	24,0	25,2	25,3	25,5	25,8	25,8	26,1	26,1
b. Bygg og anlegg	7,5	7,9	7,9	7,9	8,0	8,3	8,1	8,2
c. Kraft- og vannforsyning	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	0,9
d. Sjøfart	3,2	4,3	4,2	4,2	4,1	4,0	3,8	3,6
e. Annen samferdsel	6,4	6,0	6,0	5,9	5,9	6,0	6,0	6,1
3. Tjenester utenom transport	27,7	35,5	36,1	36,6	37,3	37,8	38,7	39,6
a. Boliger	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
b. Varehandel	9,2	12,0	12,1	12,2	12,5	12,5	12,7	12,9
c. Andre tjenester	18,4	23,4	23,9	24,3	24,6	25,1	25,8	26,5
4. Alle næringer	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabell 26. *Årsverk utført av selvstendige og lønnstakere 1950—1969. Prosentvis fordeling.*

	1950	1963	1964	1965	1966	1967*	1968*	1969*
Selvstendige i jordbruk, skogbruk og fiske	25	18	17	17	16	16	15	14
Andre selvstendige	9	7	7	7	7	7	7	7
Lønnstakere	66	75	76	76	77	77	78	79
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100

Det økonomiske oppsving i løpet av 1969 førte til at vi fikk færre driftsinnskrenkninger enn i fjor. I de første ni måneder i 1969 mottok Arbeidsdirektoratet meldinger fra 63 bedrifter om oppsigelse av 1 748 personer, mot 111 bedrifter og 3 293 personer i samme tidsrom i 1968. Det var dessuten 57 bedrifter som meldte om permittering eller innskrenkning av arbeidstiden i løpet av de tre første kvartaler i år. Dette berørte i alt 1 623 personer, mot 99 bedrifter og 3 665 personer for samme periode i 1968.

I gjennomsnitt for de ni første måneder av 1969 hadde 17 fylker høyere sysselsetting av lønnstakere enn i samme tidsrom året før. Oppgangen var størst i Akershus med 3 100 (5,3 prosent), men betydelig også i Oslo med 2 250 (0,8 prosent), i Hordaland med 1 700 (3,2 prosent) og i Hedmark med 1 650 (3,9 prosent). Det var nedgang i sysselsettingen i Telemark med 300 (0,7 prosent), i Møre og Romsdal 200 (0,4 prosent) og i Nordland 50 (0,1 prosent).

Tabell 27. *Sysselsatte lønnstakere etter næring*

Næring	Gjennomsnitt januar—september			
	1968	1969	Endringer	
			Antall	Prosent
Jordbruk	11 340	11 011	— 329	— 2,9
Skogbruk, jakt	10 486	9 670	— 816	— 7,8
Fiske m. v.	6 324	6 012	— 312	— 4,9
Hvalfangst	210	39	— 171	— 81,4
Bergverksdrift m. v.	7 902	7 998	96	1,2
Industri	362 616	365 078	2 462	0,7
Byggevirksomhet	68 316	68 861	545	0,8
Anleggsvirksomhet	36 953	37 863	910	2,5
Kraft- og vannforsyning	14 545	14 704	159	1,1
Varehandel	165 295	169 075	3 780	2,3
Finansinstitusjoner og eiendomsdrift	32 161	33 495	1 334	4,1
Innenriks sjøtransport	21 784	21 752	— 32	— 0,1
Utenriks sjøtransport	38 819	36 073	— 2 746	— 7,1
Annen samferdsel	75 153	75 833	680	0,9
Offentlig administrasjon	45 283	46 832	1 549	3,4
Forsvar	26 282	26 695	413	1,6
Undervisning	65 340	68 527	3 187	4,9
Helse- og veterinærvesen	52 888	56 421	3 533	6,7
Annen offentlig og privat tjenesteyting	58 777	62 431	3 654	6,2
Lønt husarbeid	11 573	11 175	— 398	— 3,4
Hotell- og restaurantdrift	27 817	28 067	250	0,9
Andre personlige tjenesteytinger	11 283	11 796	513	4,5
Sum	1 151 147	1 169 408	18 261	1,6

Nærmere om utviklingen i de enkelte næringer

Den totale sysselsetting i jordbruk gikk ned også i 1969. For året under ett er tilbakegangen beregnet til 6 000 årsverk (3,5 prosent). Nedgangen i den gjennomsnittlige sysselsetting av lønnstakere i de første tre kvartalene fra 1968 til 1969 var 350 (— 3,0 prosent). De tilsvarende tall for 1967 og 1968 var 1 000 (—7,5 prosent) og 700 (— 5,7 prosent). I skogbruk gikk tallet på lønnstakere ned med 800 (— 7,8 prosent). Dette var likevel betydelig mindre enn året før, da det var en sterk reduksjon av sysselsettingen på grunn av nedgangen i tømmerprisene og de vanskelige driftsforhold. I fiske var det også nedgang i den totale sysselsetting (lønnstakere + selvstendige) fra i fjor, for året under ett er nedgangen beregnet til 600 årsverk (— 1,6 prosent), mens det fra 1967 til 1968 var en nedgang på 1 200 (— 3 prosent).

I industri økte tallet på lønnstakere i gjennomsnitt for årets ni første måneder med 2 450 (0,7 prosent) i forhold til samme periode året før, mens det i 1968 var en nedgang på 1 450 (— 0,4 prosent). Innenfor industrien var det fortsatt nedgang i sysselsettingen i tekstil- og bekledningsindustri, men ikke like sterk som i 1968. Det var ellers betydelig nedgang i olje- og fettindustri, gummivareindustri og kjemisk grunnindustri. Sterk oppgang i sysselsettingen var det særlig i skipsindustri, primær jern- og metallindustri og grafisk industri.

Sysselsettingen av lønnstakere i byggevirksomhet økte fra perioden januar—september 1968 til perioden januar—september 1969 med 550 (0,8 prosent), dvs. litt sterkere øking enn i samme periode ett år tidligere. I 1. kvartal 1969 var det fortsatt 230 færre lønnstakere enn i samme kvartal ett år før, mens det i 2. og 3. kvartal var en stigning over året på henholdsvis 480 og 1 380.

I anleggsvirksomhet var det i gjennomsnitt for de tre første kvartalene 1969 sysselsatt 900 (+ 2,5 prosent) flere lønnstakere enn i samme periode 1968, mens det fra 1967

Tabell 28. *Sysselsatte lønnstakere i industri*

Næring	Gjennomsnitt januar—september			
	1968	1969	Endringer	
			Antall	Prosent
Næringsmiddelindustri (ikke hermetikk og fisketilv.)	29 707	30 050	343	1,2
Fiske- og kjøtthermetikkindustri	5 219	5 262	43	0,8
Fisketilvirkning	8 624	9 101	477	5,5
Drikkevare- og tobakksindustri	5 795	5 922	127	2,2
Tekstilindustri	15 604	14 855	— 749	— 4,8
Skotøyindustri	3 762	3 624	— 138	— 3,7
Annen bekledningsindustri m. v.	18 181	17 648	— 533	— 2,9
Sagbruk og høvlerier	8 700	8 856	156	1,8
Annen treindustri	5 769	6 261	492	8,5
Møbel- og innredningsindustri	14 017	14 262	245	1,7
Treforedlingsindustri	25 874	26 002	128	0,5
Grafisk industri, forlag m. v.	22 858	23 445	587	2,6
Lærindustri	1 429	1 390	— 39	— 2,7
Gummivareindustri	4 648	4 272	— 376	— 8,1
Kjemisk grunnindustri	11 406	10 939	— 467	— 4,1
Olje- og fettindustri	4 806	4 203	— 603	—12,5
Kjemisk industri ellers, kull- og mineraloljeforedling	7 949	8 016	67	0,8
Jord- og steinvareindustri	13 185	13 285	100	0,8
Primær jern- og metallindustri	25 615	26 296	681	2,7
Jern- og metallvareindustri	28 149	27 930	— 219	0,8
Maskinindustri (ikke elektrotekn. og for transport)	16 518	16 855	337	2,0
Elektroteknisk industri	18 762	18 996	234	1,2
Skipsindustri	34 332	35 187	855	2,5
Annen transportmiddelindustri	23 530	23 799	269	1,1
Diverse industri	8 177	8 622	445	5,4
Industri i alt	362 616	365 078	2 462	0,7

Tabell 29. *Sysselsatte lønnstakere i bygge- og anleggsvirksomhet*[1]

	I alt	Av disse ved ekstraordinære off. hjelpearbeider
1967. 1. kvartal	101 158	1 233
2. »	106 206	108
3. »	113 688	—
4. »	108 123	48
1968. 1. kvartal	100 162	1 401
2. »	104 085	220
3. »	111 560	—
4. »	105 708	50
1969. 1. kvartal	100 148	2 032
2. »	105 549	414
3. »	114 474	—

Note: [1] Gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

til 1968 var en tilsvarende nedgang på 2 050. Ved ekstraordinære arbeider var det i januar—mars 1969 sysselsatt gjennomsnittlig 2 050, dvs. 650 flere enn i tilsvarende måneder året før.

I gjennomsnitt for de ni første måneder av 1969 hadde de tjenesteytende næringer — inklusive samferdsel og forsvar — 15 900 (2,5 prosent) flere lønnstakere enn i samme periode året før. Dette var noe mindre øking enn fra 1967 til 1968 (18 400). Størst oppgang blant de tjenesteytende næringer hadde varehandel, undervisning, helse- og veterinærvesen og annen offentlig og privat tjenesteyting. Nedgang var det i sjøtransport og lønt hus-

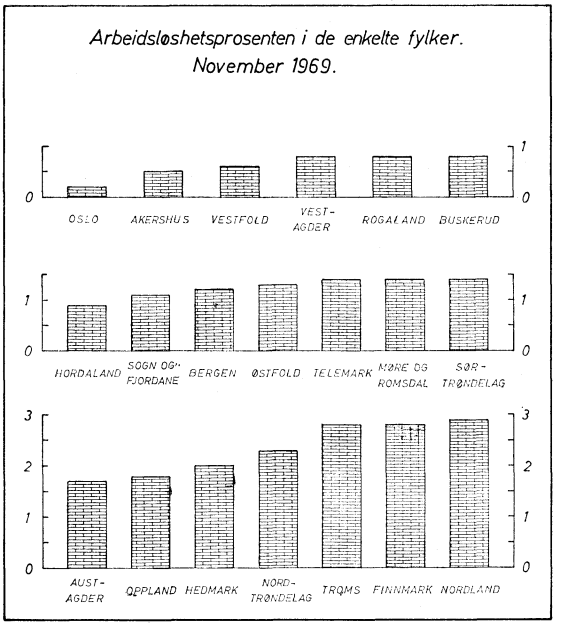

Fig. 18.

Tabell 30. *Endringer i sysselsettingen av lønnstakere i tjenesteytende næringer fra utgangen av september 1968 til utgangen av september 1969*

	Personer			Prosent		
	Menn	Kvinner	Sum	Menn	Kvinner	Sum
Varehandel	2 705	1 453	4 158	3,0	1,9	2,5
Finansinstitusjoner og eiendomsdrift	578	901	1 479	3,4	5,9	4,6
Sjøtransport (inklusive utenriksfart)	— 3 430	— 510	— 3 940	— 6,4	— 8,0	— 6,6
Annen samferdsel (inkl. NSB)	324	225	549	0,6	1,2	0,7
Offentlig administrasjon ..	672	828	1 500	2,2	5,3	3,3
Forsvar	588	— 79	509	2,6	— 2,0	1,9
Undervisning	1 453	1 946	3 399	4,6	5,5	5,1
Helse- og veterinærvesen..	546	2 990	3 536	5,8	6,8	6,6
Annen offentlig og privat tjenesteyting	1 277	2 804	4 081	4,6	8,9	6,8
Lønt husarbeid	34	— 100	— 66	37,0	— 0,9	— 0,6
Annen personlig tjenesteyting	614	271	885	6,3	0,9	2,3
Sum	5 361	10 729	16 090	1,5	3,7	2,5

Tabell 31. *Meldte helt arbeidsløse ved arbeidsformidlingen*

	I alt	Industri-, bygge- og anleggs-arbeidere i alt
1968. 1. kvartal.....	24 202	14 873
2. »	12 173	7 286
3. »	9 101	3 734
4. »	20 373	11 602
1969. 1. kvartal.....	26 202	15 741
2. »	11 507	6 499
3. »	8 680	3 360

Tabell 32. *Arbeidssøkere, ledige plasser og formidlinger*[1]

	Arbeids-søkere	Ledige plasser	Formid-linger	Herav i sam-arbeid
1.–3. kv.				
1968 ...	252 300	208 200	157 600	11 000
1969 ...	248 700	198 400	153 800	10 500
Endringer				
1968–69 ..	— 3 600	— 9 800	— 3 800	— 500

Note: [1] Antall ved årets begynnelse + tilgang i periodene.

arbeid. I sjøtransport var det i perioden januar —september 1969 sysselsatt 2 750 norske og 1 650 utenlandske sjøfolk færre enn i samme periode i 1968. I 1968 sank sysselsettingen med 2 000 nordmenn og 700 utlendinger i forhold til 1967.

Den gjennomsnittlige ledighet for de 3 første kvartaler i 1969 var 15 500 (1,0 prosent). Dette var gjennomsnittlig 300 færre arbeidsløse enn i samme periode året før. De enkelte fylker viser til dels store variasjoner i den gjennomsnittlige arbeidsløshet (fig. 18). Størst var, som i tidligere år, arbeidsløshetsprosenten i de fire nordligste fylker, i Hedmark og Oppland, mens det særlig i Oslo, Akershus og Vestfold var liten arbeidsløshet. En stor del av arbeidsløsheten var fortsatt konsentrert om bygge- og anleggsvirksomhet.

Den registrerte arbeidsløshet sommeren 1969 og 1968 var noe høyere enn tidligere i 60-årene. Dette henger trolig sammen med at reglene for stønad av arbeidsløshetstrygden er blitt mer liberale for eldre, og at ungdom i større grad enn tidligere har meldt seg som arbeidssøkere ved arbeidskontorene, bl. a. for å få feriejobber.

Arbeidsformidling

Tallet på arbeidssøkere meldt til arbeidsformidlingen lå de tre første kvartalene i 1969 noe lavere enn i tilsvarende periode året før. Det var også en nedgang i tallet på meldte ledige plasser og formidlinger (se tabell 32). Ved vurdering av disse tallene må det tas hensyn til at anslagsvis bare 15—20 prosent av den totale plassomsetning skjer gjennom den offentlige arbeidsformidling.

Jordbruk

Areal og avling

Om arealene foreligger det bare foreløpige oppgaver fra jordbrukstellingen 1969. I forhold til 1968 regner en med liten øking i kornarealet og fortsatt nedgang i potetdyrkingen.

Vinteren 1968—69 førte vekslende temperaturer og snødekke til en del overvintringsskader, særlig i hagebruket. Våronna ble forsinket over det meste av Østlandet og Agder og i enkelte strøk ellers i landet, men ved utgangen av mai lå forholdene vel tilrette for årsveksten. På Østlandet var sommeren varm og tørr, med tørkeskader særlig i indre strøk. Sør-Østlandet og Agder hadde periodevis bra nedbør. På Vestlandet og i Trøndelag var det forsommertørke, som særlig gjorde skade på engvekstene. Nord-Norge hadde stort sett bra vekstforhold. Østafjells var det bra innhøstingsforhold. Både Vestlandet, Trøndelag og Nord-Norge hadde regnfullt høstvær og vanskelige innhøstingsforhold.

Ved utgangen av oktober ble samlet avling av jordbruksvekster foreløpig beregnet til 1 995 millioner fôrenheter eller 87 prosent av et middelsår, dvs. en sterk nedgang i forhold til 2 406 mill. f.e. og 104 prosent av middelsåret i 1968. (Gjennomsnittsprosenten i forhold til middelsåret for perioden 1959—1968 var 95.)

Foreløpig er høyavlingen i 1969 beregnet til 2,58 mill. tonn, mot 2,87 mill. tonn året før. Det var små høyavlinger særlig i Hedmark—Oppland, Sør-Trøndelag og Finnmark. Potetavlingen er beregnet til 840 500 tonn mot 912 000 tonn året før. Også her var det små avlinger i Hedmark, mens det var relativt store avlinger

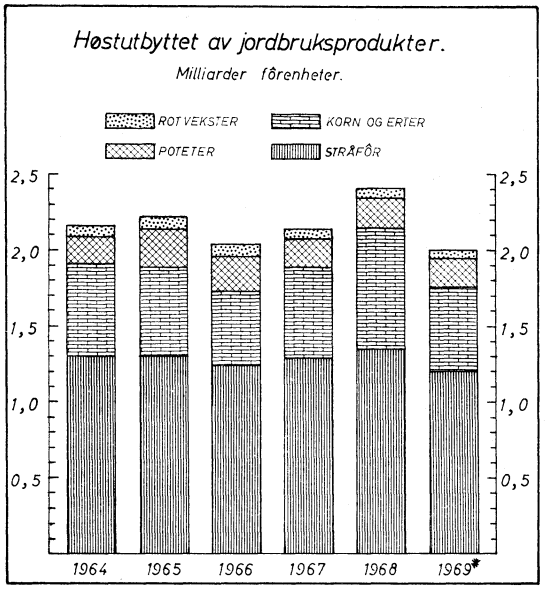

Fig. 19.

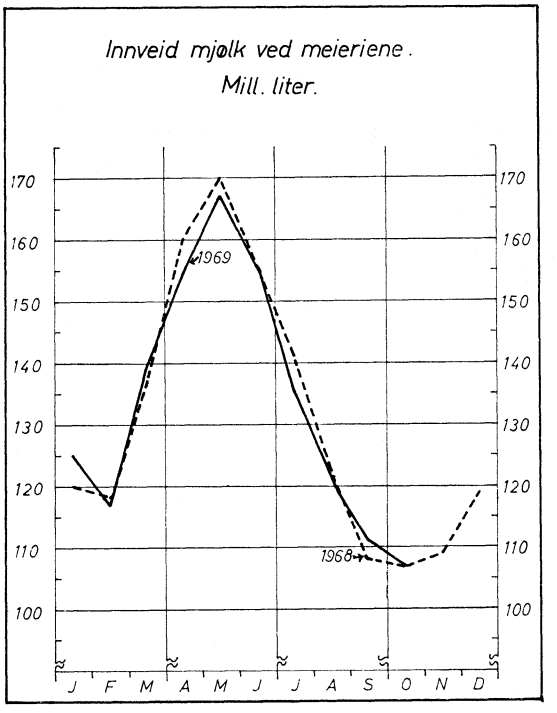

Fig. 20.

nordafjells. Avlingene av rotvekster og grønnfôr var også noe mindre enn året før. Årets kornavling er foreløpig beregnet til 579 000 tonn, mot 820 000 tonn i 1968 som var et usedvanlig godt kornår.

Fruktavlingen i 1969 ble meget bra og er foreløpig beregnet til vel 100 000 tonn, eller godt over fjorårets avling. Pærer og plommer gav særlig bra avling, mens vinterfrukten ble skadd av høststorm på utsatte steder. Avlingen av hagebær ble ca. 35 000 tonn, som året før. Samlet avling av grønnsaker er foreløpig beregnet til 144 000 tonn, som er noe mer enn i 1968.

Husdyrhold og husdyrproduksjon

Også for husdyrholdet foreligger det bare foreløpige resultater fra jordbrukstellingen 1969. En regner med at nedgangen i hesteholdet og i tallet på kyr har fortsatt.

Til meieriene ble det i januar—september 1969 levert 1 222 millioner liter mjølk, eller 1 prosent mindre enn året før. Mjølkesalget og produksjon av ost var større i 1969 enn i 1968, men smørproduksjonen var 7 prosent mindre. Oppgaver fra den offentlige kjøttkontroll viser at det ble kontrollert 81 300 tonn husdyrslakt (fjørfe ikke regnet med) i januar—september 1969, mot 77 000 tonn året før. Produksjonen av skinn fra pelsdyrgårdene i 1968—1969 er beregnet til 2,24 mill. skinn, eller noe mindre enn året før.

Driftsmidler

Oppgaver over maskinparken i jordbruket etter jordbrukstellingen 1969 foreligger ikke ennå.

Forbruket av kunstgjødsel i 1968 var i alt 139 000 tonn — beregnet som grunnstoff (N, P og K) — og en regner med at forbruket i 1969 var noe større. Forbruket av innkjøpt kraftfôr i januar—september 1969 var 815 000 tonn, eller 30 000 tonn mindre enn året før.

Priser, lønninger m. v.

Jordbruksavtalen for perioden 1. juli 1968—30. juni 1970 var beregnet å gi jordbruket en samlet inntektsøking på ca. 140 mill. kroner i første avtaleår, og ytterligere 58 mill. kroner i annet avtaleår. Tilleggsavtalen for tidsrommet 1. juli 1969—30. juni 1970 ble inngått 20. mai 1969, og den gav bestemmelser om fordelingen av inntektsøkingen i annet avtaleår. Bruttoøkingen ble fordelt med 40,9 mill. kroner på økte priser og 45,2 mill. kroner på økte tilskott. Disse beløp skal dekke den avtalte netto inntektsøkingen i jordbruket på 58,0 mill. kroner, pluss økte kostnader ved meieriene på 5 mill. kr. og redusert kraftfôrrabatt med 23,1 mill. kr.

Prisøkingen ble lagt til konsummjølk, fløte og flesk. Normalprisene på poteter og grønnsaker ble også regulert opp. Tilskottsøkingen går bl. a. til økt prisnedskrivning på handels-

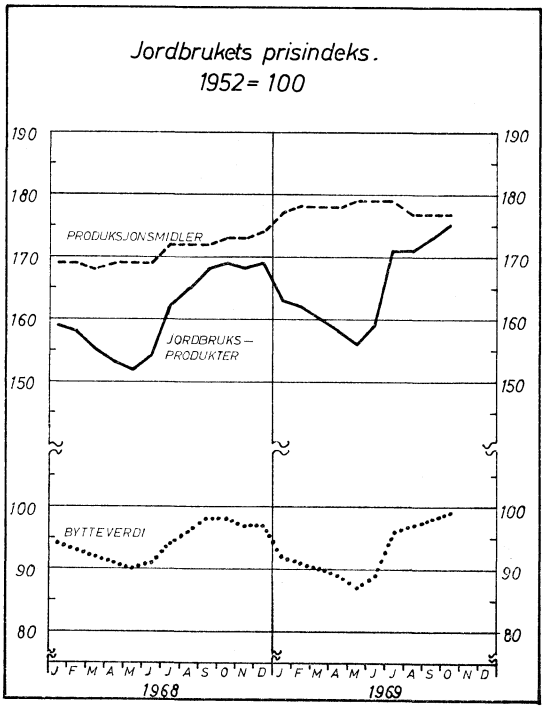

Fig. 21.

Tabell 33. *Jordbrukets prisindeks. 1952 = 100*

	Jordbruksprodukter			Produksjonsmidler
	I alt	Planteprodukter	Husdyrprodukter	
1962	130	129	130	137
1963	128	119	130	141
1964	135	129	136	144
1965	145	132	148	156
1966	149	135	152	161
1967	157	142	160	163
1968	159	139	164	173
1968:				
1. kvartal[1]	157	148	160	169
2. »	153	152	153	169
3. »	165	149	169	172
4. »	169	135	177	173
1969:				
1. kvartal[1]	162	150	165	178
2. »	158	158	158	179
3. »	172	163	174	178

Note: [1] Uveid gjennomsnitt av månedsindeks.

gjødsel og til bygging av siloer, samt økte frakt- og distriktstilskott på mjølk.

Jordbrukets prisindeks (priser til produsent, 1952 = 100) for september 1969 var for jordbruksprodukter i alt 173, mot 168 for september 1968. Utviklingen går ellers fram av tabell 33.

Markedsprisene høsten 1969 var for poteter og flere grønnsakslag høyere enn året før. Potetprisene og noen av grønnsakprisene lå store deler av høsten over øvre prisgrense, slik at import ble frigitt. Importen ble imidlertid liten på grunn av høye priser. Prisene på norsk frukt var høsten 1969 omtrent de samme, eller litt høyere enn året før, men lå godt under avtalens normalpriser.

For kjøtt, flesk og egg skal jordbruksorganisasjonene fortsatt sørge for å holde gjennomsnittsprisene for avtaleåret på eller under et fastsatt nivå. For avtaleåret 1968—1969 ble de avtalte gjennomsnittspriser oppnådd for flesk og egg, mens de oppnådde gjennomsnittsprisene for kjøtt lå noen få øre under det avtalte. Oppstillingen nedenfor viser de avtalte gjennomsnittspriser for de siste årene.

Middelpris etter jordbruksavtalene	Kr. pr. kg.			
	Okse kl. I	Lam kl. I	Gris kl. I	Egg kl. A
1/6 1967—30/6 1968	8,30	8,95	6,60	6,25
1/7 1968—30/6 1969	9,45	10,20	6,75	6,35
1/7 1969—30/6 1970	9,45	10,20	6,99	6,35

Etter tilleggsavtalen i 1969 ble prisene til forhandler på konsummjølk og fløte økt med henholdsvis 2,6 og 17,6 øre pr. liter. Grensene og satsene for fjord- og fjellbygdtillegget på mjølk ble endret med virkning fra 1. juli 1969, slik at særlig Finnmark, Troms og deler av Nordland fylke fikk økt tillegg.

Tabell 34. *Regnskapsresultater i jordbruket. Kr. pr. dekar*

	Inntekter	Kostnader	Driftsoverskott	
			I alt	Av dette familiens arbeidsfortjeneste
1963....	393,20	272,71	120,49	90,81
1964....	417,11	282,87	134,24	104,16
1965....	463,21	310,11	153,10	118,76
1966....	490,24	333,16	157,08	121,84
1967....	559,65	390,84	168,81	133,30
1968....	628,34	423,64	204,70	161,70

Tabell 35. *Totalregnskap for jordbruket. Mill. kr.*

	1964	1965	1966	1967	1968*	1969*
Levert jordbruksprodukter i alt ..	3 196	3 388	3 591	3 834	4 234	4 156
Av dette: Husdyrprodukter	2 427	2 613	2 796	2 899	3 061	3 166
Planteprodukter	769	775	795	935	1 173	990
Inntekt av bortleie av produksjonsfaktorer og egne investeringsarbeider	186	199	198	216	235	283
Verdi av endring i husdyrbestand og fôrbeholdninger	— 37	— 22	— 23	— 27	28	— 33
Bruttoinntekt i alt	3 345	3 565	3 766	4 023	4 497	4 406
Kostnader[1]	1 973	2 174	2 314	2 505	2 635	2 743
Jordbrukets bidrag til nettonasjonalproduktet	1 372	1 391	1 452	1 518	1 862	1 663
+ Subsidier	176	268	259	315	355	421
— Indirekte skatter	5	5	5	5	5	5
Godtgjøring til arbeid og kapital (faktorinntekt)	1 543	1 654	1 706	1 828	2 212	2 079

N o t e : [1] Omfatter kapitalslit og forbruk av varer og tjenester.

Prisene på pelsskinn var høyere i sesongen 1968—1969 enn forrige sesong. Våren 1969 ble imidlertid tendensen til stigende priser avløst av stagnasjon og fallende priser for en del typer pelsskinn, blant dem mink.

Til gjennomføring av driftstilskottsordningen for bruk over 10 dekar jordbruksareal ble det bevilget 135 mill. kr. for tilskottsåret 1968—1969. 106 000 søknader ble godkjent. Fullt tilskott etter de nye reglene fikk 79 000 søkere, med næringsinntekt minst 50 prosent av antatt inntekt.

Norges Landbruksøkonomiske institutt bearbeider driftsregnskap for vel 1 000 bruk fordelt over hele landet. Hovedresultatene for jordbruket går fram av tabell 34. Både inntekter og kostnader fortsatte å stige i 1968. Driftsoverskottet regnet pr. dekar økte med 21,3 prosent, mot 7,5 prosent året før. Nettoinntekten av jordbruk, skogbruk og binæringer regnet under ett gikk opp fra kr. 25 196 pr. familie i 1967 til kr. 30 776 i 1968.

Tabell 35 viser jordbruksnæringens samlede inntekter og kostnader. Beregningene omfatter jord- og husdyrbruk, hagebruk og gartneri og pelsdyravl. Under inntekter er tatt med prisreguleringstilskott, korn- og potettrygd og statsstønad til visse jordbruksformål. Etter fradrag av kostnader til driftsmidler, vedlikehold og nedskrivningen av realkapital, får en det beløp som næringen har til å dekke renter på lånt og egen kapital og til godtgjøring for eget arbeid. Dette beløp svarer til faktorinntekten i Byråets nasjonalregnskap.

Skogbruk

Driftsforholdene i skogbruket sesongen 1968—69 var stort sett gode på Østlandet og Sørlandet. Sist i januar kom det mye snø som hindret skogsdriften en del til ut i februar. Transportstreik på Sørlandet i om lag 2 måneder før jul bremset noe på avvirkingen. På Vestlandet var driftsforholdene gode. Nordafjells var det gode, til dels særs gode, driftsforhold med god tømmeravsetning.

Etter skogdirektørens foreløpige rapport var det pr. 30. juni 1969 avvirket i alt 6,90 mill. m^3 industrivirke (6,58 mill. m^3 bartrevirke og 0,32 mill. m^3 lauvtrevirke). Hogstsesongen ble forlenget til 30. september, og en regner med at de endelige oppgaver for sesongen 1968—69 vil vise en samlet avvirking av industrivirke på ca. 7,2 mill. m^3. Dette er 0,7 mill. m^3 eller omkring 10 prosent mer enn i sesongen 1967—68. Det var øking i avvirkingen i alle fylker.

Tabell 36. *Hogst av bar- og lauvtrevirke til salg og industriell produksjon*

Driftsår	Tømmer og kubb	Ved	I alt	Verdi Mill. kr.
	Mill. m³			
1964–65	8,0	0,2	8,2	838
1965–66	6,6	0,2	6,8	687
1966–67	7,2	0,2	7,4	729
1967–68	6,5	0,2	6,7	580
1968–69*	7,2	0,1	7,3	635

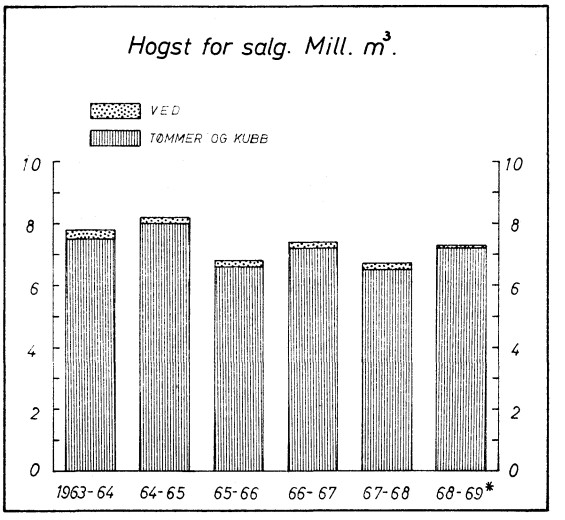

Fig. 22.

Størst øking hadde Trøndelags-fylkene. På Østlandet og Sørlandet var det vansker med avsetningen for en del sortimenter.

Forbruket av husbehovsvirke på gårdene ble sist undersøkt for driftsåret 1966—67. Forbruket av stammevirke, unntatt innkjøpt gagnvirke (76 000 m³) ble da beregnet til i alt 1 126 000 m³.

Av det avvirkede kvantum til salg og industriell produksjon i 1967—68 (unntatt ved til brensel) gikk om lag 2,85 mill. m³ til sagbruk og trevarefabrikker, 3,18 mill. m³ til cellulose- og tremassefabrikker, 0,32 mill. m³ til wallboard- og sponplatefabrikker og 0,17 mill. m³ til andre kjøpere. Av kvantumet var 52,4 prosent toppmålt bartretømmer, 37,5 prosent midtmålt bartretømmer, 2,3 prosent spesialtømmer m. v. av bartre, 3,0 prosent bartrekubb og 4,8 prosent lauvtrevirke. Gran utgjorde 73,7 prosent av avvirkingen og furu 21,5 prosent.

I 1968 ble det innmeldt til fløting 10,6 mill. stokker eller 1,33 mill. m³, mot 13,8 mill. stokker eller 1,49 mill. m³ i 1967. Fløtingsutgiftene var i alt 18,9 mill. kr. i 1968, dvs. kr. 14,86 pr. m³. I 1967 utgjorde de i alt 21,8 mill. kr., dvs. kr. 15,33 pr. m³.

Innførselen av tømmer og kubb (nordiske treslag) i 1968 var i alt 2,84 mill. m³ til en verdi av 289 mill. kr. I 1967 var innførselen i alt 2,67 mill. m³ til en verdi av 301 mill. kr. Av innførselen i 1968 var 2,69 mill. m³ cellulosevirke til en verdi av 274 mill. kr. Dette var 10 prosent større kvantum enn året før. I de første 9 måneder av 1969 ble det innført 1,6 mill. m³ kubb og cellulosetømmer til en verdi av 153,8 mill. kr. Dette var et like stort kvantum som ble innført i de tre første kvartaler året før.

Skogindustrienes totale virkesforbruk i 1967, som er det siste året en har tall for, var i alt 9,94 mill. m³ fast mål. Av dette ble 6,94 mill. m³ brukt i tresliperier og cellulose- og wallboardfabrikker. Av det totale virkesforbruk ble 1,99 mill. m³ løst mål brukt i form av bakhon, celluloseflis og sag- og høvelflis. Omregnet etter fastmasseprosenter på henholdsvis 50, 38 og 35 utgjorde dette i alt 914 000 m³ fast mål.

Tallet på sysselsatte lønnstakere i skogbruket (tabell 37) har fortsatt gått ned.

Oppgavene fra skogdirektøren over tallet på hoggere i arbeid er gitt i tabell 38.

Tabell 37. *Sysselsatte menn i skogbruk og fløting. Etter Arbeidsdirektoratets og Byråets oppgaver over sysselsatte lønnstakere*

Ved utgangen av:	1965	1966	1967	1968	1969
Februar	18 800	12 900	14 100	11 500	10 900
Mai	12 900	12 100	11 200	9 800	8 900
August	12 700	11 600	10 600	9 000	7 900
November	15 400	14 300	12 000	10 700	..
Årsgjennomsnitt	14 200	12 400	11 600	10 000	..

Tabell 38. *Hoggere i arbeid*

	1965-66	1966-67	1967-68	1968-69	1969-70
Pr. 15. november	10 887	10 311	7 462	7 513	8 171
» 15. desember	13 297	11 995	9 082	9 714	..
» 15. februar	11 917	13 176	10 011	10 704	..
» 15. mars	12 225	13 402	10 688	10 764	..
» 15. april	11 377	9 508	7 661	7 302	..

Skogplantingen hadde gode forhold våren og forsommeren 1969, men langvarige tørkeperioder på ettersommeren gav vanskelige forhold sønnafjells. En venter at tallet på utsatte planter vil bli om lag det samme som året før, da det ble satt ut 77 mill. planter. I 1969 var det godt frøår på gran sønnafjells og i Trøndelag, både i lavere- og høyereliggende strøk. Men innsamling av kongler ble ikke satt i gang, da lagrene av frø var tilstrekkelige.

Sterk storm over Sørlandet og Østlandet høsten 1969 gjorde store skader på skogen — større enn på mange år.

Nye basispriser for lauvtrevirke for sesongen 1969—70 ble inngått ved sentrale forhandlinger mellom Norges Skogeierforbund, Norges Treforedlingsråd og Wallboardfabrikkenes Felleskontor sommeren 1969. Avtalen gjelder fra 1. mai 1969 til 30. april 1970, hvis ikke annet er avtalt lokalt. De nye priser er 6,6 prosent høyere enn prisene i forrige sesong. Virket skal leveres etter vekt til de kjøpere som har installert anlegg for vektmåling. De relasjonstall som partenes felles vektutvalg for lauvtre har utarbeidd, skal legges til grunn for prissettingen. Ellers er de avtalte basispriser levert godkjent bilvei, og er følgende for sesongen 1969—70:

Lauvtrevirke. Tømmer og kubb

	Bjørk		Osp og andre lauvtreslag		Or		Alle treslag
	Kr. pr. m³		Kr.pr. m³		Kr. pr. m³		Kr. pr. tonn tørrstoff
	fast mål	løst mål	fast mål	løst mål	fast mål	løst mål	
Ubarket	64,50	36,00	54,00	30,00	50,00	28,00	123,00
Slinnebarket	69,00	38,50	57,50	32,00	53,50	30,00	131,00
Rundbarket	78,50	46,00	65,50	38,50	61,50	36,00	151,00
Sevjebarket	82,50	49,50	69,50	41,50	65,50	39,50	160,00

Tømmerprisforhandlingene for bartrevirke for sesongen 1969—70 begynte 26. august 1969. Hovedavtalen mellom kjøpernes og selgernes organisasjoner om tømmeromsetningen ble sagt opp av skogeierne høsten 1968 og utløp ved årsskiftet. Det lyktes ikke å få i stand en ny hovedavtale. Tømmerprisforhandlingene ble derfor innledet uten at partene hadde en hovedavtale å støtte seg til. Imidlertid ble det allerede 15. september 1969 enighet om de nye priser for sesongen 1969—70. Prisene gjelder fra 1. oktober 1969 til 30. september 1970. På bakgrunn av bedre markedsforhold for skogindustriens produkter, særlig cellulose, ble tømmerprisene forhøyet med gjennomsnittlig ca. 7 prosent. På Østlandet og Sørlandet er prisen for midtmålt gran kr. 90,00 pr. m³ for rundbarket, kr. 94,50 pr. m³ for sevjebarket og kr. 82,00 pr. m³ for ubarket. For midtmålt furu er prisen for rundbarket kr. 78,00 pr. m³ og for ubarket kr. 73,50 pr. m³. For toppmålt tømmer, basisdimensjon 10 halvmeter lengde — 20 cm topp, er prisen for gran, sams, til sagbruk kr. 100,00 pr. m³, for prima kr. 113,50 pr. m³ og for sekunda kr. 97,00 pr. m³. For furu til sagbruk er prisene henholdsvis kr. 99,00, kr. 113,50 og kr. 95,00. For toppmålt gran til treforedlingsindustrien er prisen for rundbarket kr. 96,00 pr. m³, for sevjebarket kr. 98,40 pr. m³ og for ubarket kr. 94,50 pr. m³.

Nordafjells er prisen for midtmålt rundbarket gran kr. 87,50 pr. m³ og for ubarket kr. 79,65 pr. m³. For midtmålt furu er prisen kr. 75,50 pr. m³ for rundbarket og kr. 71,15 pr. m³ for ubarket. For toppmålt gran til treforedlingsindustrien er prisen kr. 94,00 pr. m³ for rundbarket og kr. 92,50 for ubarket. For toppmålt gran til sagbruk er prisen pr. m³ henholdsvis

Tabell 39. *Utdrag av tariffene for hogst og kjøring*

	Driftsår			
	1966—67	1967—68	1968—69	1969—70
Hogst av barket tømmer .. pr. m³ kr.	15,25	15,25	15,50	15,50
tillegg pr. tre ..... »	1,15	1,15	1,35	1,35
Hogst av ubarket tømmer[1] pr. m³ kr.	8,35	8,35	8,35	8,35
tillegg pr. tre ..... »	0,70	0,70	0,83	0,83
Vedhogst:				
1 meters reis ..... kr.	4,65	4,65	4,93	4,93
Bjørk pr. favn (0,60 m) fra rot . »	59,90	59,90	63,49	63,49
Barved pr. favn (0,60 m) fra rot »	52,83	52,83	56,00	56,00
Kjøring med hest:				
Lunning av barket tømmer pr. m³ kr.	7,84	7,84	8,31	8,31
Lunning av ubarket tømmer[1] » » »	9,24	9,24	9,79	9,79
På- og avlessing ..... » » »	3,50	3,50	3,71	3,71
Kjøring pr. km ..... » » »	3,89	3,89	4,12	4,12
Kjøring med traktor, ferskt tømmer:				
Inntil 2 km .....pr. m³ kr.	8,62	8,62	8,96	8,96
Lagsakkord, stammedrift:				
Høydeklasse 1,00–1,19				
Gran, grunnsats .....pr. m³ kr.	8,05	8,00	8,20	8,20
» tillegg pr. tre..... »	1,00	1,20	1,20	1,20
Timelønt arbeid:				
Mann over 18 år..... kr.	7,60	7,76	9,00	9,20
Mann og hest ..... »	12,70	12,90	15,00	15,30

Note: [1] Bar- og lauvtretømmer, målt utenpå bark.

for sams, prima og sekunda kr. 98,00, kr. 113,50 og kr. 95,00. For toppmålt furu er de tilsvarende priser pr. m³ kr. 97,00, kr. 113,50 og kr. 93,00.

Generelt gjelder prisene for tømmer levert i vassdrag med kjøpmannsfløting, eller opplastet jernbane. Priser og betingelser for tømmer som leveres til bilvei avtales mellom salgs- og kjøperorganisasjonene i distriktet. Uten slik avtale gjelder vassdragsprisene med fradrag av kr. 4,00 pr. m³.

Overenskomsten om arbeidsforhold og lønninger i skogbruket som ble gjort gjeldende fra 1. juli 1968, er ikke endret. Den kan reguleres etter konsumprisindeksen etter samme regler som for industrien.

Beregnede driftsutgifter på Østlandet, Sørlandet og i Trøndelag

Driftsår	Barket tømmer	Ubarket tømmer målt på bar ved
1965—66..	54,57 kr. pr. m³	46,01 kr. pr. m³
1966—67..	59,32 »	49,79 »
1967—68..	60,10 »	50,40 »
1968—69..	63,64 »	53,14 »
1969—70..	63,64 »	53,14 »

På grunnlag av tariffene og visse valgte forutsetninger har Byrået beregnet driftsutgiftene på Østlandet, Sørlandet og i Trøndelag for de siste 5 driftsår. Beregningene omfatter ikke utgifter til bilkjøring og fløting. Beregningene bygger på andre forutsetninger enn tidligere tilsvarende beregninger fra Byrået og kan derfor ikke sammenliknes med disse.

Innestående skogavgift pr. 1. januar 1968 utgjorde 196 mill. kr. I 1968 ble det innbetalt 69,4 mill. kr. i skogavgift til skogrådene. Tilbakebetalt skogavgift til skogeierne var 85,8 mill. kr. Av dette gikk 5 prosent til grøfting, 28 prosent til annet skogkulturarbeid, 38 prosent til skogsveier, 3 prosent til skogshusvær, 18 prosent til teknisk utstyr og rasjonaliseringstiltak, 6 prosent til andre formål, mens 2 prosent ble frigitt.

Det ble tatt opp 3 524 km skogsgrøfter i 1968. Det grøftede areal var 63 000 dekar, og de samlede utgifter til grøftingen var 5,2 mill. kr.

Det ble bygd 2 623 km skogsveier for motorkjøretøyer i 1968. Anleggskostnadene var 46,2 mill. kr.

Tabell 40. *Totalregnskap for skogbruket. Mill. kroner.*

	1965	1966	1967	1968*	1969*
Levert skogprodukter i alt	1 002	823	863	697	736
Inntekt av egne investeringsarbeider	92	91	95	95	88
Verdi av endring i trekapital og hogstkvantum	44	105	78	82	74
Bruttoinntekt i alt	1 138	1 019	1 036	874	898
Kostnader[1]	120	119	125	120	137
Skogbrukets bidrag til nasjonalproduktet (nettoprodukt)	1 018	900	911	754	761
+ Subsidier	27	28	41	49	51
— Indirekte skatter	5	6	6	7	8
Godtgjøring til arbeid og kapital (faktorinntekt)	1 040	922	946	796	804

Note: [1] Kostnader omfatter leie av hest og redskap, andre varer og tjenester og kapitalslit.

Etter jaktstatistikkens oppgaver over ordinær jakt ble det i 1968 felt om lag 6 600 elg, 7 800 villrein, 2 900 hjort og 4 600 rådyr. I 1967 var de tilsvarende tall 7 000, 8 200, 3 600 og 3 900.

Det ble utbetalt 1,7 mill. kr. i premier for felte rov- og skadedyr i 1968.

Etter oppgavene over skog- og utmarksbranner ble i alt 1 100 dekar produktiv skogsmark og 6 700 dekar uproduktiv skogsmark og annen utmark brannherjet i 1968. Skadene ble taksert til i alt 101 000 kr.

Tabell 40 viser totalregnskapet for skogbruket.

Tabell 41. *Samlet fangstutbytte*

	Mengde i tonn	Verdi i 1000 kr.
Gj.snitt 1954—1958	1 670 159	619 547
Gj.snitt 1959—1963	1 268 836	677 270
1963	1 189 666	699 667
1964	1 414 013	798 013
1965	2 079 324	1 107 720
1966	2 655 747	1 337 267
1967	3 036 886	1 187 884
1968*	2 590 590	1 048 283
1969*	2 350 000	1 050 000

Fiske og fangst

Det samlede fangstresultat i fiske

Årsfangsten i 1969 er foreløpig anslått til 2 350 000 tonn til en førstehåndsverdi av om lag 1 050 mill. kr. Fangstmengden ventes å ligge ca. 250 000 tonn under kvantumet i 1968. Førstehåndsverdien vil sannsynligvis bli omtrent som i 1968. Trass i nedgangen i fiskekvantum fra 1968 er fisket i 1969 det fjerde beste en har hatt i næringen både når det gjelder mengde- og verdiutbytte.

Det var i første rekke sildefiskeriene som sviktet i 1969. Vintersildfisket ble totalt mislykket og gav det laveste utbytte i fiskets historie. Feit- og småsildfisket gav også et minimalt utbytte. En må helt tilbake til 1906 for å finne et dårligere år for dette fiske. Også sildefiskeriene i Nordsjøen og ved Island gav magert fangstresultat. Samlet vil sildefiskeriene i 1969 gi et utbytte på ca. 200 000 tonn — under tredjeparten av utbyttet på 675 000 tonn i 1968 og hele 1 216 000 tonn i 1967. Derimot gav loddefisket nytt rekordutbytte i 1969, og industrifisket etter makrell i Nordsjøen og Skagerak vil, hvis fisket blir bra også i årets 2 siste måneder, gi et resultat som ligger opp til rekordkvantumet i 1967. Det samlede utbytte av torskefiskeriene i 1969 er det beste siden 1956, og det nest beste i torskefiskerienes historie.

Sysselsetting i fiske

I 1968 var det ifølge oppgaver fra de kommunale fiskenemndene 47 723 fiskere. Av disse hadde 22 828 fiske som eneste yrke, 12 483 fiske som hovedyrke og 12 412 fiske som biyrke. I 1967 var tallet på fiskere i alt 49 315.

Fiskefarkoster

Det var pr. 31. desember 1968 registrert 36 286 fiskefarkoster med maskin, dvs. 4 027 farkoster mindre enn året før. Nedgangen skyldes at det i 1968 ble foretatt en omfattende revisjon av merkeregisteret, noe som førte til at et stort antall fartøyer som ikke lenger var i fiske ble slettet av registeret. Tallet på farkoster i 1968 fordelte seg med 27 148 på åpne fiskefarkoster, 8 514 på dekte farkoster av tre og 624 på dekte stålfarkoster.

Torskefisket

L o f o t f i s k e t . Oppsynet i 1969 ble satt den 27. januar og hevet den 25. april. I alt ble det oppfisket 43 878 tonn skrei i Lofoten. Det er 2 323 tonn mer enn i 1968 og det beste utbytte siden 1959. Ved hovedtellingen den 22. mars deltok det i alt 1 619 fartøyer med en samlet besetning på 5 126 mann. Det var en nedgang på 468 fartøyer og 997 mann sammenliknet med 1968.

Av a n n e n s k r e i ble det i Finnmark tatt 14 799 tonn, i Troms 13 527 tonn, i Nordland utenom Lofoten 15 263 tonn, i Trøndelag 728 tonn og i Møre og Romsdal 2 675 tonn. Det var sterk kvantumsøking fra året før i Finnmark og Nordland, og en mindre stigning i Møre og Romsdal. I Troms og Trøndelag var det noe nedgang i oppfisket kvantum.

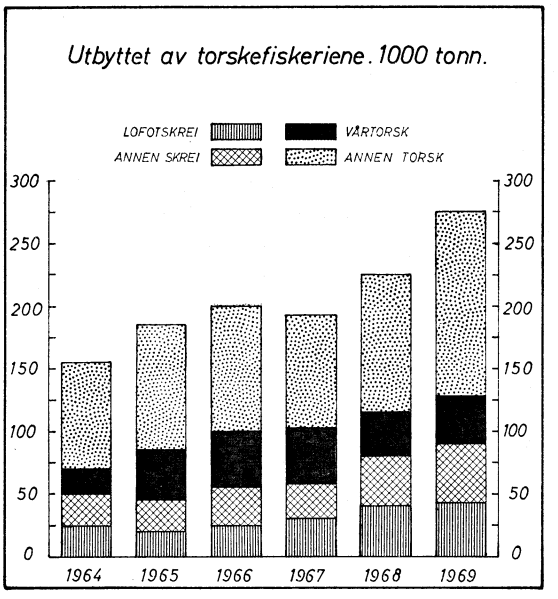

Fig. 23.

V å r t o r s k e f i s k e t i F i n n m a r k gav et fangstutbytte på i alt 37 620 tonn mot 35 404 tonn i 1968. I fisket deltok det 1 611 fartøyer med en samlet besetning på 4 735 mann. I 1968 deltok 1 164 fartøyer og 3 468 mann.

Samlet gav skrei- og vårtorskefiskeriene i 1969 et utbytte på 128 490 tonn mot 117 941 tonn i 1968.

Tabell 42. *Skrei og vårtorsk. Bruken av fangsten*

	Total fangst	Av dette brukt til:			Rogn	Lever	Tilvirket damptran
		Henging	Salting	Fersk og filet			
	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn	Hl	Hl	Hl
Gj.sn. 1954–1958	125 682	61 102	45 861	18 719	41 964	120 411	51 411
Gj.sn. 1959–1963	117 407	65 997	21 560	29 850	43 502	100 413	43 697
1963	93 750	51 878	10 932	[1] 30 940	35 982	65 704	28 207
1964	66 901	27 022	17 692	[2] 22 187	26 475	52 195	24 838
1965	87 358	30 393	14 117	[3] 42 848	22 747	68 232	29 434
1966	105 407	38 016	23 737	[4] 43 654	27 499	87 591	37 529
1967	106 301	55 819	20 068	[5] 30 414	28 026	85 901	38 020
1968*	117 941	39 426	30 905	[6] 47 610	31 928	85 851	39 335
1969*	128 490	49 331	23 605	[7] 55 554	35 410	91 983	43 099

N o t e r : [1] Inkl. 541 tonn hermetikk. [2] Inkl. 798 tonn hermetikk. [3] Inkl. 404 tonn hermetikk. [4] Inkl. 1 025 tonn hermetikk og 7 tonn oppmaling. [5] Inkl. 1 177 tonn hermetikk og 46 tonn oppmaling. [6] Inkl. 1474 tonn hermetikk og 359 tonn til oppmaling. [7] Herav 850 tonn til hermetikk.

Fisket etter annen torsk, medregnet torskefisket i fjerne farvann, gav et fangstkvantum i 1969 på i alt ca. 147 000 tonn mot ca. 129 000 tonn i 1968. Det samlede utbytte av torskefiskeriene i 1969 vil komme opp i ca. 275 000 tonn, som er ca. 30 000 tonn mer enn i 1968.

Sildefisket

Utbyttet av vintersildfisket i 1969 ble 161 000 hl mot 275 450 hl i 1968, og 3 985 000 hl i 1967.

Feit- og småsildfisket gav et utbytte på 250 000 hl feitsild og 120 000 hl småsild. I 1968 ble det tatt henholdsvis ca. 3,6 mill. hl og 257 000 hl.

Fisket i Nordsjøen og Skagerak etter sild og makrell vil trolig gi om lag 960 000 tonn i 1969, som er ca. 100 000 tonn mindre enn i 1968. Av nordsjøsild ble det tatt ca. 150 000 tonn, av makrell ca. 810 000 tonn. For nordsjøsild var det en nedgang i fangstkvantum på ca. 135 000 tonn fra året før. For makrell er det regnet med en øking på om lag 35 000 tonn.

Islandssildfisket slo fullstendig feil i 1969.

Annet fiske

Rekordfisket etter lodde i 1969 gav et kvantum på hele 7 mill. hl, eller ca. 680 000 tonn, som er 160 000 tonn mer enn forrige fangstrekord i 1968 på 520 000 tonn.

Annet industrifiske i 1969 gav om lag 80 000 tonn øyepål, 15 000 tonn mer enn i 1968.

Seifisket antas å ville gi et fangstutbytte på rundt 85 000 tonn eller 7 000 tonn mer enn i 1968.

Tabell 43. *Fangsten av vintersild etter redskapenes art. 1 000 hl*

	1965	1966	1967	1968	1969*
Trål	..	58	26	—	—
Snurpenot	2 208	4 788	3 943	275	161
Garn	226	109	26	—	—
Landnot .	—	—	—	—	—
I alt	2 434	4 955	3 995	275	161

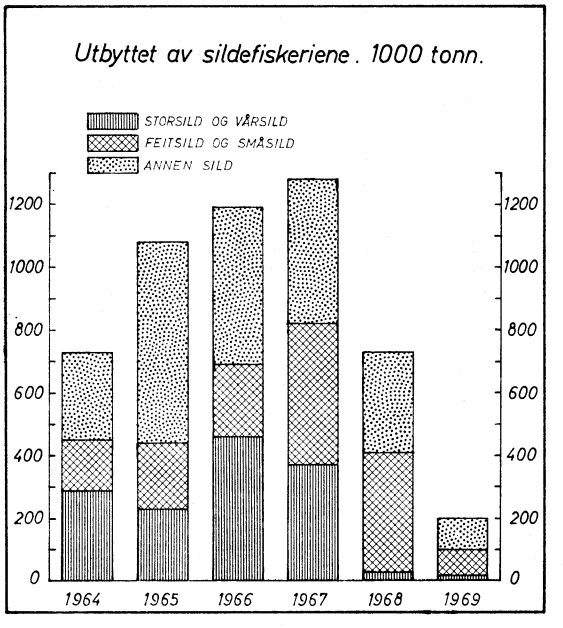

Fig. 24.

Tabell 44. *Vintersild. Bruken av fangsten. 1 000 hl*

	Total fangst	Av dette brukt til:					
		Fersk og frossen til eksport	Salting	Mjøl og olje	Hermetikk	Agn	Fersk innenlands
Gj.sn. 1954–1958	9 343	1 026	1 044	7 047	126	51	49
Gj.sn. 1959–1963	2 002	488	430	812	108	117	47
Gj.sn. 1964–1968	2 945	346	164	2 316	66	19	34
1965	2 434	218	174	1 939	59	26	18
1966	4 955	623	207	3 981	91	19	34
1967	3 995	488	210	3 166	87	23	21
1968*.....	275	101	37	30	22	8	77
1969*.....	161	69	44	2	19	4	23

Tabell 45. *Feitsild og småsild. Bruken av fangsten. 1 000 hl*

	Feitsild			Småsild		
	1967	1968*	1969*	1967	1968*	1969*
Frosset...	2	23	7	–	1	0
Fersk eksport ...	–	–	–	0	1	–
Salting ..	24	44	34	1	0	0
Mjøl og olje ...	3 630	3 391	146	1 020	95	70
Hermetikk	2	5	2	123	154	47
Agn	50	91	51	3	3	1
Fersk innenlands	13	13	10	3	2	2
Dyrefôr ..	0	0	0	1	1	0
I alt	3 721	3 567	250	1 151	257	120

Tabell 46. *Makrell, pir og gyt. Tonn*

	1967	1968*	1969*
Hjemmeforbruk og røyking	4 287	4 602	4 000
Eksportert fersk.	1 474	2 422	3 500
Hermetikk	1 831	1 383	1 400
Agn	3 247	5 667	7 600
Salting	3 636	3 036	4 500
Frysing	9 434	14 474	17 000
Filet	1 353	942	1 000
Fôrmjøl	843 310	746 538	779 000
Annet	16	44	..
I alt	868 588	779 108	818 000

Brislingfisket. En regner med et fangstkvantum på i alt 14 500 tonn. I 1968 var utbyttet 8 500 tonn.

Makrellfisket. Av makrell til konsum ble det fisket om lag 30 000 tonn, som er noe mer enn året før.

Anvendelsen av fangsten

Skrei- og vårtorskefangsten fordelt på anvendelse går fram av tabell 42. I tabell 44 er det gitt tall for anvendelsen av vintersild, i tabell 45 for anvendelsen av feitsild og småsild, og i tabell 46 for anvendelsen av makrell.

Oppgaver pr. 1. november 1969 viser at ca. 92 prosent av nordsjøsilda er blitt anvendt til mjøl og olje.

Foreløpige totaloppgaver for 1969 viser at mengden av fisk til frysing og henging vil bli større i 1969 enn i 1968. Derimot vil kvantumet til salting gå sterkt tilbake sammenliknet med 1968.

På grunn av svikten i sildefiskeriene vil kvantumet til mjøl og olje bli om lag 200 000 tonn mindre enn i 1968.

Priser og støttetiltak

Til støtte av torske- og sildefisket, som tilskott til fiskeredskaper og agn, og til sosiale trygdeordninger og effektiviseringstiltak i fiskerinæringen var det for 1969 bevilget 200 mill. kr. Det ble senere gitt en tilleggsbevilgning på 30 mill. kr.

Tilskottsreglene for 1969 er fastsatt i avtaler mellom Fiskeridepartementet og Norges Fiskarlag. For tiden 1. januar til 31. mai 1969 gjaldt avtalen av 7. juni 1968. Fra 1. juni 1969 gjelder avtalen av 5. juni 1969. Etter avtalene får de enkelte salgslag støttemidlene til disposisjon etter hvert som lagene trenger dem for gjennomføring av godkjente støttetiltak.

Til regulering av priser og kostnader ved fisket og førstehåndsverdien av torsk, hyse, sei, lyr, lange, brosme, blåkveite, steinbit, pigghå og uer som er eller blir fisket av norske fartøyer, kan salgslagene — etter den någjeldende avtale — bruke et beløp som svarer til 7 øre pr. kg i sløyd og kappet råfiskvekt. Det blir ikke gitt tilskott til fisk til oppmaling eller dyrefôr, eller til vesentlig kvalitetsforringet fisk og fisk som er under en fastsatt minstegrense. Videre er det gitt forskjellige fraktutjamningstilskott i prissonene 1—4 i Norges Råfisklags distrikt. Det

Tabell 47. *Gjennomsnittspriser til fisker. Kr. pr. tonn*

	1963	1964	1965	1966	1967	1968*	1969*
Kveite .	4 065	4 102	4 485	5 074	5 387	4 934	5 109
Skrei ..	1 039	1 172	1 262	1 366	1 489	1 434	1 264
Vårtorsk ..	902	982	1 149	1 191	1 208	1 155	1 039
Sei	584	539	649	672	634	656	589
Makrell	701	498	468	378	233	223	282
Makrellstørje ..	2 331	2 301	2 292	3 096	2 898	3 043	3 083
Pigghå.	522	658	720	888	857	707	672

er dessuten spesialbestemmelser om særlige støttetiltak ved fisket og førstehåndsomsetningen av torsk m. v. Fisk fra fjerne farvann — herunder makrellhai og sverdfisk — kommer også inn under ordningen med fraktutjamningstilskott og tilskottsordningen til regulering av priser og kostnader. For fraktutjamningstilskottene er dette også tilfelle for makrellstørje og håbrann. Det er dessuten en særskilt tilskottsordning som går ut på delvis dekning av merassuranseutgiftene ved fisket i fjerne farvann.

Til regulering av priser og kostnader ved fisket og førstehåndsomsetningen av reker fisket av norske fartøyer og ilandført for produksjon i Norge, gis — etter den någjeldende avtale — et beløp som svarer til 70 øre pr. kg.

Til regulering av priser og kostnader ved fisket og førstehåndsomsetningen av sild, brisling og makrell fisket av norske fartøyer og ilandført i Norge, gis — etter någjeldende avtale — et tilskott beregnet på grunnlag av kr. 10,00 pr. hl for slikt råstoff som går til annen anvendelse enn mjøl og olje. Tilskottsbeløpet for saltet islandssild er satt til 23 øre pr. kg. Det er også bestemmelser om særlige støttetiltak ved fisket, førstehåndsomsetningen og ilandføring av sild og makrell og dermed likestilt råstoff.

Av statsbevilgningen til støtte for fiskerinæringen ble det i 1969 også brukt midler til forskjellige effektivitetsformål, slik som tilskott til kondemnering av fiske- og fangstfartøyer og motor i slike fartøyer. Likeledes ble det gitt spesielle stønadslån for fiskere som ønsket å anskaffe fiskefartøy til bank- og havfiske. Det ble også gitt tilskott til Fiskerinæringens Forsøksfond for anvendelse som tilskott til praktiske fiskeforsøk, fiskefartøyers søking etter nye fiskefelter, forsøksfiske på slike felter og til effektivisering av tilvirkning og omsetning. Av statsbevilgningen til støtte for fiskerinæringen disponeres dessuten i tiden 1. juni 1969—31. mai 1970 det beløp som er nødvendig for å gjennomføre økingen av ukelotten i minstelottgarantiordningen fra kr. 125,00 til kr. 175,00.

Den nåværende redskaps- og agnsubsidiering opprettholdes i det vesentlige også i 1970, men med den endring at begrensningen av subsidiebeløpet for nye ringnøter bortfaller og at tilskottssatsene for agn økes med kr. 5,00 pr. kasse à 50 kg.

Støtteavtalen inneholder også bestemmelser om tilskott til reduksjon av trygdepremier for utøverne i fiske- og fangstnæringen, om pris- og avsetningsgaranti for sildolje og sildemjøl og likeledes om pris- og avsetningsgarantier for saltet sild og for frossen vintersild til visse markeder. Endelig inneholder avtalen bestemmelser om ekstra støtte til avlastningssalg, særlig av klippfisk.

På bakgrunn av vanskene i tørrfisknæringen ble det i 1969 bevilget til sammen 34,5 mill. kr. til statens overtakelse av tørrfisk. Videre ble det gitt ekstraordinær kreditt til tørrfisknæringen, avsetningsgaranti for tørrfisk, og ekstraordinær kreditt til fiskefartøyeiere som var kommet i økonomiske vanskeligheter på grunn av feilslått fiske i 1968 og 1969. Det ble også gjennomført en ekstraordinær låneordning til fordel for tilvirkere som på grunn av sviktende produksjon under vintersildfisket i 1968 og 1969 har fått særlig behov for ekstraordinære lån.

Prisbevegelsene i de senere årene for en hel del fiskesorter går fram av tabell 47.

Selfangst

I selfangsten 1969 deltok 42 fartøyer. Ett fartøy forliste på hjemtur fra feltet. Fangsten for dette fartøyet utgjorde ca. 920 dyr. Fartøyet er ikke regnet med i tabell 48.

I alt ble det innklarert fangst fra 41 turer mot 39 turer i 1968. Det ble foretatt 14 turer til Newfoundland, 20 turer til Vestisen og 7 til Østisen.

Den samlede fangst utgjorde 175 438 dyr, mot 140 645 dyr i 1968. Førstehåndsverdien av fangsten utgjorde 16,8 mill. kr. mot 10,4 mill. kr. i 1968.

I Hvalfangsten i Sørishavet deltok ingen norske kokerier i fangstsesongen 1968/69.

Tabell 48. *Utbyttet av selfangsten*

	1967	1968	1969*
Antall fartøyer...	45	39	41
Besetning.....	919	635	758
Innklarerte fangstturer.....	45	40	41
Fangst:			
Dyr i alt Stk.	275 404	140 645	175 438
Av dette:			
Grønlandssel »	220 122	124 700	135 038
Klappmyss »	55 202	15 689	40 374
Storkobbe »	48	225	11
Snadd »	23	28	7
Isbjørn »	9	3	8
Spekk Tonn	4 485	2 486	3 613
Innklareringsverdi 1 000 kr.	26 320	10 397	16 757

Tabell 49. *Totalregnskap for fiske.*[1] *Mill. kr.*

	1965	1966	1967	1968*	1969*
Levert fisk m. v. i alt	1 192	1 432	1 281	1 126	1 124
Inntekt av bortleie av produksjonsfaktorer og egne investeringsarbeider	8	8	8	8	8
Bruttoinntekt i alt	1 200	1 440	1 289	1 134	1 132
Kostnader[2]	502	548	590	624	639
Fiskets bidrag til nettonasjonalproduktet	698	892	699	510	493
+ Subsidier	36	24	27	44	48
— Indirekte skatter	1	—	—	—	—
Godtgjøring til arbeid og kapital (faktorinntekt)	733	916	726	554	541

Noter: [1] Tall for selfangsten er inkludert i tabellen. [2] Omfatter kapitalslit og forbruk av varer og tjenester.

Bergverksdrift m.v., industri og kraftforsyning

Produksjonen i bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning var etter foreløpige beregninger 5 prosent større i 1969 enn i 1968. Fra 1967 til 1968 økte produksjonen med vel 4 prosent, mens den gjennomsnittlige årlige vekstrate i perioden 1957—1968 var 5,1 prosent. Den sesongkorrigerte produksjonsindeksen — som kan svinge sterkt fra måned til måned — tyder på at stigningen i industriproduksjonen i løpet av året var meget sterk. Nedgangen i elektrisitetsproduksjonen på grunn av vannmangel, og derav følgende mangel på elektrisk kraft i de kraftkrevende industrigrener, hindret en enda sterkere stigning i produksjonen.

De enkelte industrigrupper hadde en ujamn utvikling i 1969. Produksjonsstigningen var størst i kullgruver, malmgruver, drikkevareindustri, møbel- og innredningsindustri, treforedlingsindustri, kull- og mineraloljeforedling og primær jern- og metallindustri. Det var produksjonsnedgang i tobakksindustri, bekledningsindustri, gummivareindustri og i elektrisitetsforsyning.

Tabell 50 viser den gjennomsnittlige årlige vekstrate i periodene 1949—1957 og 1957—1968 og for januar—oktober 1968—1969.

Bergverksproduksjonen var om lag 11 prosent større i 1969 enn året før. I perioden 1957—1968 var det en gjennomsnittlig produksjonsvekst på 6,3 prosent. For industrien økte produksjonen i 1969 med nærmere 6 prosent, mens den gjennomsnittlige vekstrate for årene 1957—1968 var 4,9 prosent. Produksjonen i kraftforsyning var litt lavere i 1969 enn i 1968. Den gjennomsnittlige vekstrate for 1957—1968 var her 6,9 prosent.

Tabell 51 viser prosentvis endring fra foregående kvartal i den sesongkorrigerte indeks for bergverksdrift, industri og kraftforsyning. Fra 4. kvartal 1968 til 1. kvartal 1969 gikk det gjennomsnittlige indekstall opp med 2,1 prosent. I 2. kvartal steg indekstallet med 1,6 prosent og i 3. kvartal med 1,9 prosent. Det var betydelig sterkere vekst fra kvartal til kvartal i 1969 enn i 1968. Indekstallene for de enkelte måneder viste i 1969 store variasjoner, men særlig fra mai og ut året var det en markert stigende tendens.

Etter anvendelse viste produksjonen en stigning fra 1968 til 1969 på 7,9 prosent for eksportvarer, om lag 3 prosent for konsumvarer, 3,7 prosent for varer til direkte investering, 6 prosent for varer til bygg og anlegg og 4,3 prosent for varer til vareinnsats ellers.

Siden høsten 1968 har de sesongkorrigerte indekstall for eksportvareproduksjonen vist sterk stigning. I forhold til kvartalet før gikk det sesongkorrigerte indekstall for eksportvarer opp med 1 prosent i 1. kvartal, I 2. og 3. kvartal

Tabell 50. *Produksjonsindeks for bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning. Gjennomsnittlig vekstrate pr. år.*

	1949—1957	1957—1968	Jan.—okt. 1968—1969
Bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning	5,1	5,1	4,8
Bergverksdrift m. v.	4,3	6,3	11,5
Kullgruver	—3,9	—1,1	19,1
Malmgruver	6,4	6,4	8,9
Mineralbrott og ekstraktiv virksomhet	2,7	8,0	15,4
Industri	4,9	4,9	5,4
Næringsmiddelindustri	4,6	3,2	3,1
Drikkevareindustri	2,9	4,8	9,1
Tobakksindustri	0,3	0,2	—3,1
Tekstilindustri	—0,1	—0,1	2,7
Bekledningsindustri	3,7	—0,2	—2,9
Treindustri	3,8	5,4	11,1
Møbel- og innredningsindustri			
Treforedlingsindustri	4,6	4,7	9,2
Grafisk industri, forlag m.v.	3,1	5,2	0,6
Lærindustri	—3,4	2,8	—1,3
Gummivareindustri			
Kjemisk industri	12,5	7,5	5,6
Kull- og mineraloljeforedling			
Jord- og steinvareindustri	6,9	4,6	4,4
Primær jern- og metallindustri	7,9	8,5	10,5
Jern- og metallvareindustri	6,6	4,9	4,3
Maskinindustri			
Elektroteknisk industri	9,6	8,4	7,2
Transportmiddelindustri	3,7	3,6	1,9
Diverse industri	7,5	8,4	10,0
Kraftforsyning	7,8	6,9	—3,0
Produksjon etter anvendelse:			
Eksport	8,4	8,3	7,9
Konsum	2,3	3,2	2,8
Investering	6,1	4,3	3,7
Vareinnsats i bygg og anlegg	4,3	7,2	6,0
Vareinnsats ellers	4,7	4,2	4,3

var stigningen 3 prosent. Blant de industrigrupper som vesentlig produserer for eksport var stigningen størst for malmgruver, fisketilvirkning, treforedlingsindustri, ferrolegeringsverk, aluminiumsverk og råmetallverk ellers, mens det var nedgang i produksjonen i sildolje- og fiskemjølfabrikker.

De sesongkorrigerte indekstall for konsumvareproduksjonen steg i 1969 med 2 prosent i både 1. og 2. kvartal, men sank ubetydelig i 3. kvartal. Blant de industrigrupper som vesentlig produserer for konsum, var det nedgang i produksjonen i sjokolade- og dropsfabrikker og i bekledningsindustri, mens det var stigning for slakterier, mjølkeforedling, drikkevareindustri og for møbelindustri.

De sesongkorrigerte indekser for produksjonen av varer til direkte investering viste stigning i de tre første kvartaler av 1969. For produksjonen av varer til bygg og anlegg var det nedgang i 1. kvartal, men stigning i 2. og 3. kvartal. For produksjon av vareinnsatsvarer ellers var det stigning i 1. og 3. kvartal, mens det var en ubetydelig nedgang i 2. kvartal.

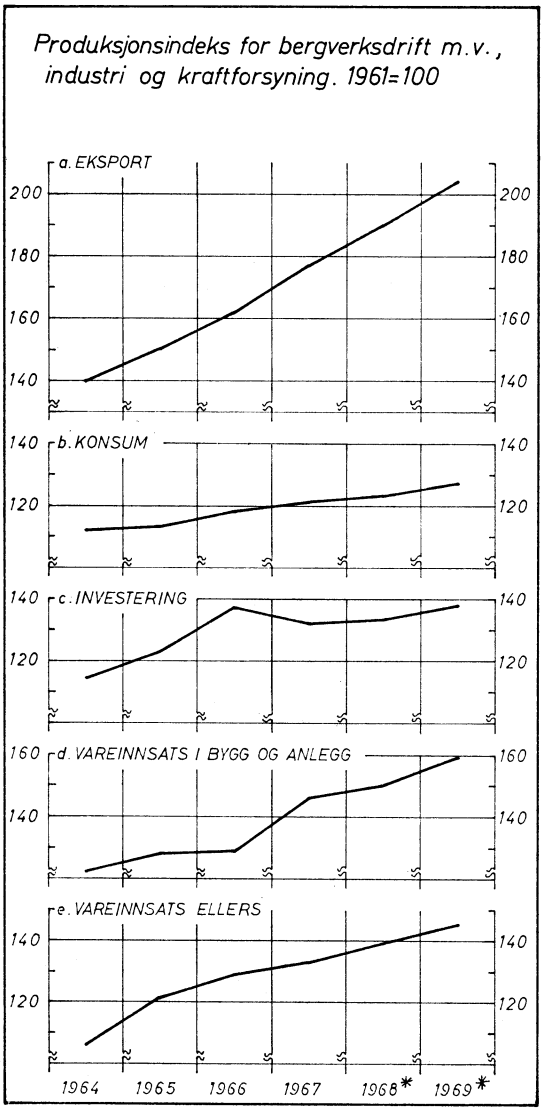

Fig. 25.

Produksjonsutviklingen i bergverkene

Det ble i 1969 produsert om lag 420 000 tonn kull på Svalbard, eller 90 000 tonn mer enn i 1968. I alt ble det skipet 345 000 tonn, mot 262 000 tonn året før. Av skipningen gikk vel 60 000 tonn til Vest-Tyskland. Norsk Koksverk var den største innenlandske avtaker i 1969.

Produksjonen i *malmgruvene* var i 1969 9 prosent større enn i 1968. Stigningen skyldtes at Tverrfjellet, Hjerkinn, kom i full drift fra høsten 1968, en viss øking av produksjonen av titanmalm og at A/S Sydvarangers pelletsverk ble satt i gang i siste halvår 1969. Avsetningsforholdene for de fleste malmer var gode og prisene var om lag som året før.

Produksjonen av jernmalm var 3,8 mill. tonn i 1969 mot 3,7 mill. tonn i 1968. I de tre første kvartaler av 1969 ble det eksportert 1 938 000 tonn til en verdi av 103 mill. kr., mot 2 136 000 tonn til en verdi av 115 mill. kr. i 1968. Overgangen fra produksjon av jernmalmslig til pellets førte til betydelig lettere avsetningsforhold. Det er stor etterspørsel etter pellets, mens det er vanskelig å avsette slig.

Produksjonen av svovelkis var 770 000 tonn i 1969, eller om lag 85 000 tonn større enn året før. Av sinkmalm ble det produsert 22 000 tonn, det vil si om lag det samme som i 1968. Produksjonen av koppermalm økte med vel 45 prosent til 55 000 tonn i 1969.

I *stein-, sand- og grusdrift* gikk produksjonen opp med om lag 16 prosent fra 1968 til 1969. Produksjonen i *mineralbrott og annen ekstraktiv virksomhet* gikk opp med 10 prosent i 1969.

Produksjonsutviklingen i de enkelte industrigrupper

I *næringsmiddeindustrien* i alt var produksjonen i 1969 om lag 3 prosent høyere enn i 1968. Det var sterkest stigning for fiske- og kjøtthermetikkfabrikker og for fisketilvirkning, mens det var nedgang i produksjonen ved sjokolade- og dropsfabrikker.

Ved *hermetikkfabrikkene* var produksjonen i 1969 omtrent 9 prosent høyere enn i 1968. Det ble pakket 235 000 kasser kippers i 1969 eller nesten 100 000 kasser mer enn det som ble pakket året før. Produksjonen av brislinghermetikk var om lag 345 000 kasser i 1969 mot 294 000 kasser i 1968. Av småsildhermetikk ble det pakket 1 112 000 kasser eller 50 000 kasser mindre enn i 1968. Det ble ikke pakket vinterbrisling verken i 1969 eller i 1968.

I *fisketilvirkning* gikk produksjonen opp 8 prosent fra 1968.

I *sjokolade- og dropsfabrikker* var produksjonen i 1969 3 prosent lavere enn i 1968.

Produksjonen i *drikkevareindustrien* var 10 prosent større i 1969 enn i 1968. I de tre første kvartaler av 1969 ble det produsert 119,2 mill. liter mineralvann og alkoholfritt øl og 106,0 mill. liter alkoholholdig øl. I tilsvarende tidsrom året før var produksjonen henholdsvis 106,2 mill. liter og 98,6 mill. liter.

Produksjonen i *tobakksindustrien* var 1 prosent lavere i 1969 enn i 1968. Nedgangen skyldtes at importerte tobakksvarer, særlig sigaretter, tok en økende del av det innenlandske marked. Norsk produksjon dekker nå mindre enn halvparten av forbruket.

I *tekstilindustrien* var produksjonen i 1969 4 prosent høyere enn i 1968. Det var produksjonsstigning i ullvarefabrikker og i bedrifter som produserer belagte tekstiler, golvbelegg m. v., men produksjonen i trikotasjefabrikkene var om lag uendret fra året før. Det var produk-

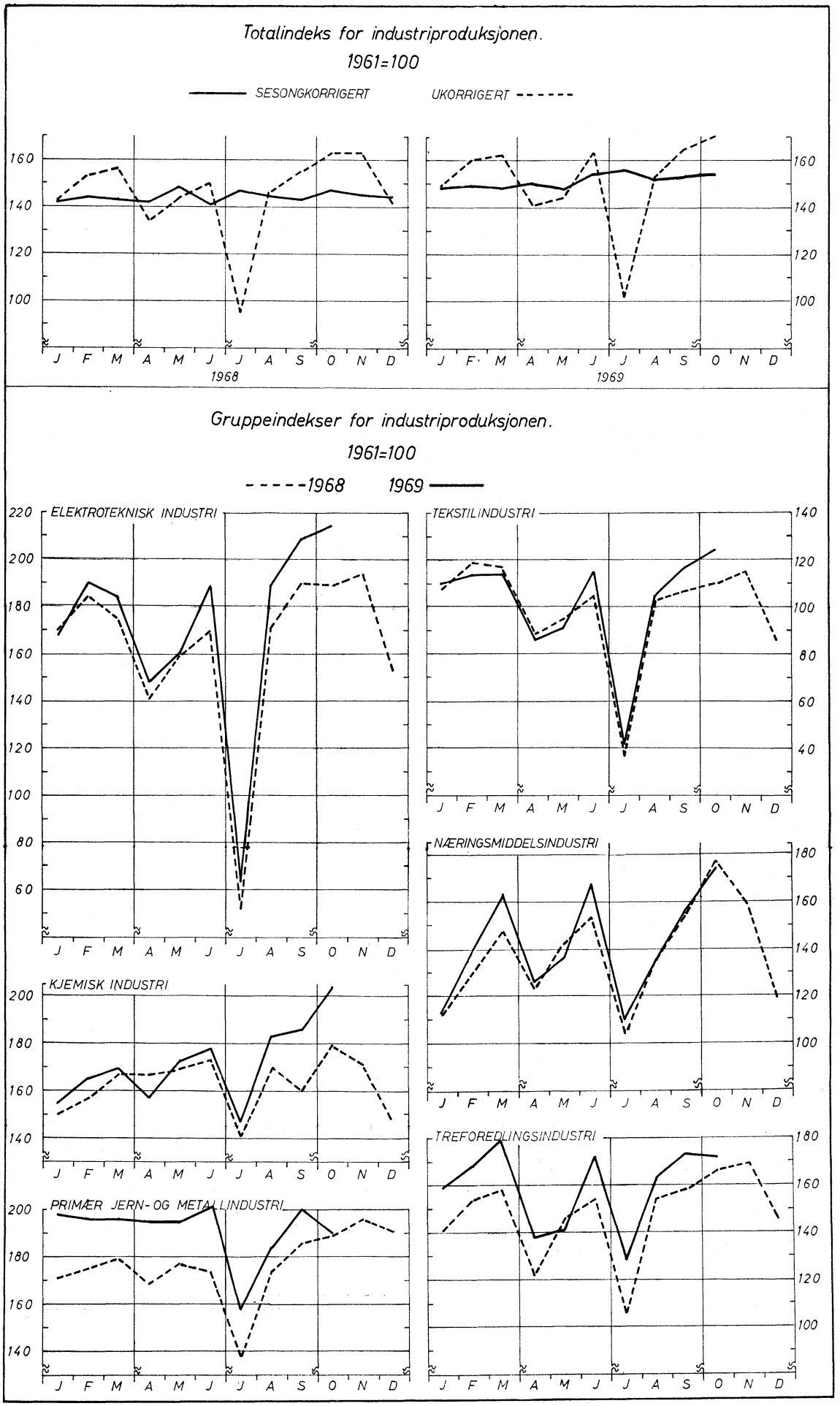
Totalindeks for industriproduksjonen.
1961=100
SESONGKORRIGERT
UKORRIGERT
160
140
120
100
J F M A M J J A S O N D
1968
1969
Gruppeindekser for industriproduksjonen.
1961=100
1968
1969
ELEKTROTEKNISK INDUSTRI
220
200
180
160
140
120
100
80
60
TEKSTILINDUSTRI
140
120
100
80
60
40
NÆRINGSMIDDELSINDUSTRI
180
160
140
120
100
KJEMISK INDUSTRI
200
180
160
140
TREFOREDLINGSINDUSTRI
PRIMÆR JERN- OG METALLINDUSTRI

Fig. 26.

Tabell 51. *Sesongkorrigert produksjonsindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal.*

	Bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning	Bergverksdrift m. v.	Industri	Kraftforsyning	Produksjon etter anvendelse				
					Eksport	Konsum	Investering	Vareinnsats i bygg og anlegg	Vareinnsats ellers
1967:									
1. kvartal	1,7	—6,3	1,6	2,3	2,0	2,5	—4,0	10,3	1,8
2. kvartal	—0,7	24,4	—1,7	6,7	—0,1	—1,6	—3,5	—2,8	—0,2
3. kvartal	—0,1	—5,1	—0,4	1,0	0,5	—1,3	—0,7	0,5	—0,2
4. kvartal	3,6	8,9	3,3	4,9	5,4	2,9	2,3	3,3	4,4
1968:									
1. kvartal	1,0	—3,0	0,6	5,9	—0,9	—0,4	0,9	—1,4	—0,6
2. kvartal	0,4	—4,1	0,9	—2,8	2,4	0,1	–	1,7	—0,1
3. kvartal	1,2	3,7	0,7	4,8	2,7	0,7	—1,3	—1,0	1,7
4. kvartal	0,2	—2,7	—0,2	3,8	2,7	—1,3	—1,7	2,0	1,9
1969:									
1. kvartal	2,1	13,1	2,3	—1,4	0,7	2,4	2,6	—0,1	1,1
2. kvartal	1,6	—1,0	2,3	—5,6	2,8	2,1	4,1	4,3	—0,3
3. kvartal	1,9	2,1	2,7	—4,1	2,5	—0,4	1,5	2,2	2,1

sjonsnedgang i reipslagerier og fiskegarnfabrikker.

Produksjonen i *bekledningsindustrien* gikk ned med 1 prosent i 1969. I de tre første kvartaler av 1969 var importverdien for skotøy 27 prosent større og for andre bekledningsvarer 19 prosent større enn i samme tidsrom i 1968.

I *treindustrien* gikk produksjonen opp med 7 prosent i 1969. Det var produsjonsstigning både i sagbruk, høvlerier og treimpregneringsanlegg og i annen treindustri.

I *møbel- og innredningsindustri* økte produksjonen med 15 prosent fra 1968 til 1969.

Produksjonen i *treforedlingsindustrien* økte med 9 prosent fra 1968 til 1969. Det var stigning i produksjonen både ved tresliperiene, cellulosefabrikkene, papir-, papp- og kartongfabrikkene og papir- og pappvarefabrikkene. Avsetningsforholdene for tremasse var forholdsvis gode i 1969. Det ble oppnådd litt bedre priser enn i 1968. Cellulosemarkedet er for tiden meget fast, med gode avsetningsforhold for alle kvaliteter. Prisene var i 1969 noe bedre enn i 1968 da de var lavere enn både i 1967 og 1966. Fra annet halvår 1969 ble celluloseprisene forhøyet. Med den nye prisoppgang kom celluloseprisene opp til nivået fra midten av 1950-årene. For papir var avsetningsforholdene bedre i 1969 enn i 1968. Etterspørselen etter avispapir holdt seg godt oppe og prisene var noe bedre i 1969 enn året før.

Ved *tremassefabrikkene* var produksjonen i 1969 om lag 1 210 000 tonn, dvs. 80 000 tonn eller 7 prosent større enn i 1968. Eksporten av tremasse utgjorde 446 300 tonn til en verdi av 225,2 mill. kr. i de tre første kvartaler av 1969, mot 438 600 tonn til en verdi av 219,1 mill. kr. i samme tidsrom året før.

Produksjonen av cellulose og halvkjemisk masse var i 1969 om lag 880 000 tonn eller nesten 30 000 tonn større enn i 1968. Eksporten var 256 000 tonn i de tre første kvartaler av 1969 mot 240 000 tonn i tilsvarende tidsrom året før. Eksportverdien var 246 mill. kr. i 1969 og 221 mill. kr. i 1968.

Papirproduksjonen steg fra 1 241 000 tonn i 1968 til 1 400 000 tonn i 1969. I de tre første kvartaler av 1969 ble det eksportert 694 000 tonn papir og papp til en verdi av 795 mill. kr. mot 627 000 tonn til en verdi av 695 mill. kr. i samme tidsrom året før.

I *lærvareindustrien* var produksjonen i 1969 om lag den samme som i 1968, mens *gummivareindustrien* hadde 2 prosent lavere produksjon i 1969 enn i 1968.

I *kjemisk industri* økte produksjonen med 6 prosent i 1969. Produksjonen av nitrogenprodukter omregnet til rent nitrogen gikk opp fra 459 000 tonn i 1968 til 570 000 tonn i 1969, dvs. en øking på nærmere 25 prosent. Norsk Hydros ammoniakkfabrikk nr. 2 på Herøya hadde en del innkjøringsproblemer som ble overvunnet

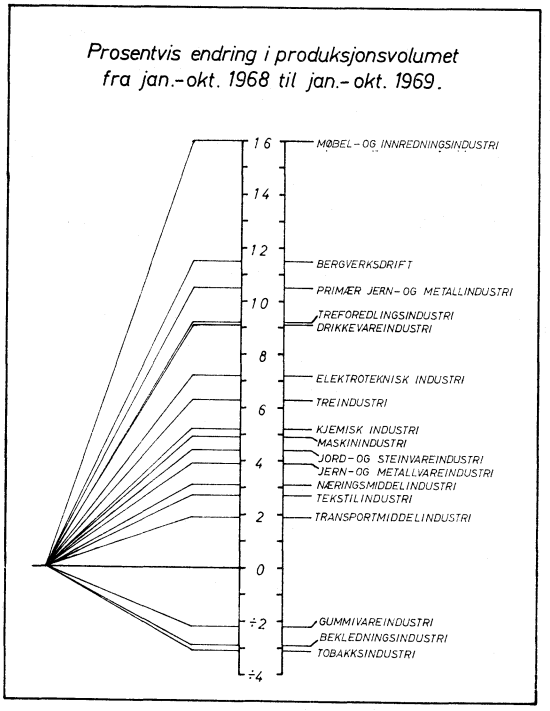

Fig. 27.

i løpet av sommermånedene. Produksjon og salg av ammoniakk og fullgjødsel økte betydelig, omsetningen av urea holdt seg omtrent på forrige års nivå og omsetningen av kalksalpeter tok seg noe opp i forhold til 1968. Det var imidlertid nedgang i prisene for alle kvaliteter. Konkurransen på verdensmarkedet er økende, og dette ventes å fortsette i de nærmeste par årene.

Det ble produsert 170 000 tonn kalsiumkarbid i 1969, eller om lag 3 prosent mindre enn året før. I de tre første kvartaler av 1969 ble det eksportert 70 000 tonn mot 77 000 tonn i tilsvarende periode i 1968.

Produksjonen av *kunstige fibrer og plastråstoffer* økte med 15 prosent fra 1968 til 1969.

Produksjonen ved *sildolje- og fiskemjølfabrikker* var 12 prosent mindre i 1969 enn i 1968. Produksjonsnedgangen skyldtes mangel på råstoff. I de 10 første månedene av året fikk fabrikkene tilført 16,6 mill. hl råstoffer, mot 19,0 mill. hl i de samme månedene året før. Produksjonen av sildemjøl var 315 000 tonn i 1969 og av sildolje 225 000 tonn, mot 390 000 tonn og 236 000 tonn i 1968. I de tre første kvartaler av 1969 ble det eksportert 203 000 tonn sildemjøl. Avsetningsforholdene var meget gode. I sommer- og høstmånedene steg prisene betydelig, og de var fortsatt gode ved utgangen av året.

Ved *maling- og lakkfabrikkene* var produksjonen om lag den samme i 1969 som i 1968.

Såpe-, kosmetikk- og lysfabrikkene økte produksjonen med om lag 6 prosent.

Produksjonen i *kull- og mineraloljeforedlingsindustrien* gikk opp 9 prosent.

I *jord- og steinvareindustrien* under ett økte produksjonen med 4 prosent i 1969. Det var nedgang i produksjonen i teglverk, keramisk industri, mineralmidler, steinhoggerier og kalkverk, mens det var produksjonsøking i glassindustri og sementfabrikker. Produksjonen av sement i 1969 var 2,5 mill. tonn mot 2,3 mill. tonn året før. I de første tre kvartaler i 1969 kom eksporten opp i 850 000 tonn til en verdi av 50 mill. kr., mot 614 000 tonn til en verdi av 37 mill. kr. i samme periode året før.

I primær *jern- og metallindustri* under ett var produksjonen 9 prosent høyere i 1969 enn i 1968. Avsetningsforholdene var gode både for ferrolegeringer, jern og stål og ikke jernholdige metaller. Den sterke etterspørsel etter aluminium holdt seg oppe og ordretilgangen lå hele året betydelig over den løpende produksjon, til tross for sterk øking i produksjonskapasiteten. Året var preget av flere prisforhøyelser, senest i oktober. Bly- og sinkprisene steg kraftig i 1969. Kopperprisen varierte en del i siste halvår, men holdt seg på et forholdsvis høyt nivå. For jern og stål var det gode markedsforhold i 1969. I hele 1968 var prisnivået lavt, men i 1969 skjedde det et omslag, og for enkelte produkter steg prisene med 50—90 prosent.

Ved *ferrolegeringsverkene* var produksjonen av ferrosilisium (omregnet til 45 prosent basis) 365 000 tonn i 1969 mot 350 000 tonn i 1968. Produksjonen av andre ferrolegeringer var 400 000 tonn i 1969, eller om lag 35 000 tonn større enn året før. I de tre første kvartaler av 1969 ble det eksportert 273 000 tonn ferrosilisium til en verdi av 170,4 mill. kr., mens det i samme tidsrom i 1968 ble eksportert 237 000 tonn til en verdi av 146,5 mill. kr. Av andre ferrolegeringer ble det eksportert 284 700 tonn til en verdi av 286 mill. kr. Tallene for året før var henholdsvis 236 700 tonn og 240 mill. kr.

Råjern-, stål- og valseverkene hadde 2 prosent mindre produksjon i 1969 enn i 1968. Det ble produsert 698 000 tonn råjern i 1969, mot 680 000 tonn året før. Produksjonen av råstål økte med 33 000 tonn til 857 000 tonn i 1969. Ved valseverkene ble det produsert 605 000 tonn varmvalsede produkter og 56 000 tonn kaldvalsede produkter i 1969. Tilsvarende tall for 1968 var 647 000 tonn og 61 000 tonn.

Ved *aluminiumsverkene* økte produksjonen fra 470 000 tonn i 1968 til om lag 520 000 tonn i 1969 eller med om lag 12 prosent. Produksjonskapasiteten for aluminium ventes å komme opp i ca. 530 000 tonn ved utgangen av 1969.

I *råmetallverk* utenom aluminiumsverk var

produksjonen 9 prosent høyere enn året før. Nikkelproduksjonen økte med 10 prosent i 1969 til ca. 35 000 tonn. På grunn av svikt i tilgangen på nikkelkoppermatte i siste kvartal kom en ikke opp i den årsproduksjon som tidligere var planlagt, ca. 42 000 tonn. Sinkproduksjonen var om lag den samme som i 1968, dvs. 60 000 tonn. Kopperproduksjonen økte med 4 000 tonn i 1969 til 27 500 tonn. Det var sterk stigning i produksjonen i *støperiene, metallvalseverk, raffineringsverk* og *omsmelterier.*

For *jern- og metallvareindustri* var det 5 prosent stigning, for *maskinindustri* 6 prosent og for *elektroteknisk industri* 7 prosent stigning i produksjonen i 1969.

I *transportmiddelindustrien* sett under ett var det om lag 2 prosent produksjonsøking fra 1968 til 1969. De norske skipsverftene leverte en samlet tonnasje på om lag 688 000 br.reg. tonn, mot 595 000 br.reg.tonn i 1968. Ved siste halvårsskifte hadde de norske verftene inne bestillinger på i alt 2 369 000 br.reg.tonn. Dette var en stigning i ordrereserven på over året 1 283 000 br.reg.tonn. Tilgangen på reparasjonsarbeider var om lag som foregående år.

I gruppen *diverse industri* var produksjonsstigningen i 1969 11 prosent.

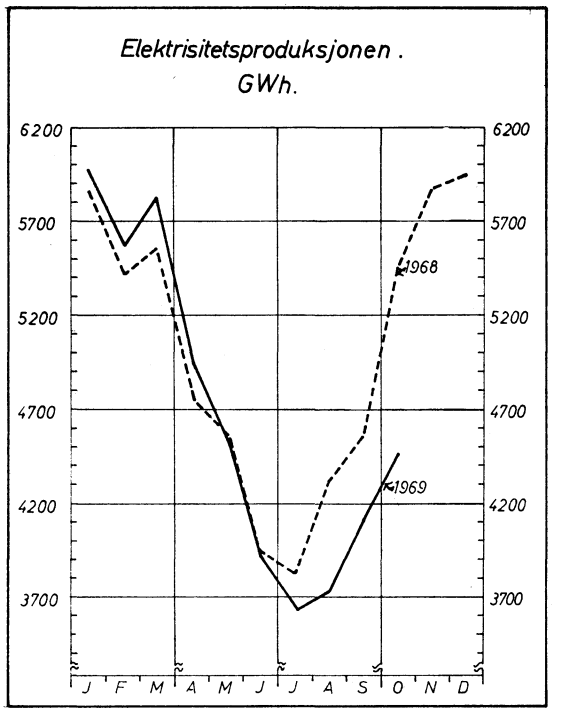

Fig. 28.

Produksjonsutviklingen i elektrisitetsverkene

Elektrisitetsproduksjonen var i 1969 59 700 GWh eller etter foreløpige oppgaver om lag like stor som i 1968. Fra 1967 til 1968 økte produksjonen med 6800 GWh eller med 13 prosent. I 1968 var det imidlertid en betydelig tilgang på kapasitet i kraftkrevende industri, et forhold som ikke gjorde seg gjeldende i 1969. Svikten i produksjonsøkingen skyldtes de unormale nedbørforhold vi hadde i storparten av landet i 1969. På ettersommeren var vannsituasjonen så alvorlig i hele landet sør for Saltenområdet at det ble fattet vedtak om at fra 1. september skulle bare de kontraktbundne energikvanta leveres. Da vannsituasjonen senere på høsten bedret seg, ble dette vedtaket opphevet.

Tabell 52. *Elektrisitetsproduksjonen i de enkelte elektrisitetsområder. GWh*[1].

Elektrisitetsområder	1968	Januar–oktober		Prosentvis endring
		1968	1969[2]	
Østlandet—Agder	30 569	24 434	23 614	—3,4
Rogaland—Hordaland	9 843	7 837	7 466	—4,7
Sogn—Sunnmøre	4 801	3 942	3 880	—1,6
Nordmøre—Trøndelag	6 355	5 284	4 503	—14,8
Helgeland	3 968	3 074	3 743	21,8
Salten	1 906	1 576	1 596	1,3
Ofoten—Lyngen	1 684	1 351	1 343	—0,6
Lyngen—Porsanger	262	211	227	7,6
Øst-Finnmark	297	240	243	1,3
Svalbard	16	13	13	–
I alt	59 701	47 962	46 628	—2,8

Noter: [1] 1 GW (gigawatt) = 1000 MW (megawatt) = 1000000 kW. [2] Foreløpige tall.

Tabell 52 viser produksjonen i 1968 og i de 10 første månedene av 1968 og 1969 i de enkelte elektrisitetsområdene. Innen de fleste av disse områdene er det bygd ut et samkjøringssystem som omfatter det meste av området. Arbeid med utbygging av overførings- og samkjøringslinjer mellom områdene har også pågått i 1969. I Østlandet—Agder-området gikk produksjonen ned med 820 GWh, i Rogaland—Hordaland-området med 370 GWh og i Nordmøre—Trøndelag-området med 780 GWh. Sogn—Sunnmøre-området lå om lag likt med året før, mens Helgeland-området hadde en øking på 670 GWh. Områdene fra Salten og nordover hadde om lag samme produksjon som året før, eller en svak øking.

Reguleringsmagasinenes samlede energibeholdning pr. 30. september 1969 var 25 628 GWh, eller 15 prosent lavere enn på samme tid året før. Energibeholdningen var 23—24 prosent lavere i Østlandet—Agder-området og 6—7 prosent lavere i landet ellers. Det kom svært lite nedbør i de tre første kvartaler av 1969. Snøsmeltingen var heller ikke særlig stor for store deler av landet, og vannforholdene var til dels svært dårlige. Nedbøren i oktober førte imidlertid til at magasinbeholdningene økte betraktelig. I begynnelsen av november var reguleringsmagasinenes fyllingsgrad mellom 75 og 85 prosent for Sør- og Vestlandet, mens den i Trøndelag og nordover var noe lavere. Vannsituasjonen foran vinteren 1969—1970 er dårligere enn normalt, men en del bedre enn det så ut til tidligere på høsten.

Tabell 53. *Reguleringsmagasinenes energibeholdning pr. 30. september. GWh.*

År	Østlandet-Agder-området	Landet ellers	I alt
1965	13 203	10 177	23 380
1966	11 540	9 852	21 392
1967	15 160	14 028	29 188
1968	15 541	14 735	30 276
1969	11 815	13 813	25 628

Det ble i 1969 installert nye primære kraftmaskiner med en kapasitet på om lag 400 MW mot 1037 MW i 1968. I gjennomsnitt pr. år for perioden 1959—1969 økte maskininstallasjonen årlig med om lag 645 MW.

De samlede inntekter og utgifter i bergverksdrift, industri og kraftforsyning er tatt inn i tabell 54.

Tabell 54. *Totalregnskap for bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning. Mill. kr.*

	1964	1965	1966	1967	1968*	1969*
Leverte produkter i alt[1]	25 635	28 130	30 736	32 626	34 210	36 947
Av dette: Bergverksdrift m. v.	310	358	374	415	417	501
Industri	24 432	26 806	29 308	31 065	32 511	35 208
Kraftforsyning	893	966	1 054	1 146	1 282	1 238
Inntekt av egne investeringsarbeider	256	262	298	320	357	402
Bruttoinntekt i alt	25 891	28 392	31 034	32 946	34 567	37 349
Kostnader[2]	14 026	15 389	16 932	17 714	18 107	19 348
Bidrag til nettonasjonalproduktet	11 865	13 003	14 102	15 232	16 460	18 001
+ Subsidier	695	901	1 029	1 063	1 146	1 249
— Indirekte skatter	1 177	1 267	1 368	1 499	1 578	1 636
Godtgjøring til arbeid og kapital (Faktorinntekt)	11 383	12 637	13 763	14 796	16 028	17 614
Lønn	7 454	8 189	9 120	10 001	10 660	11 329
Eierinntekt	3 929	4 448	4 643	4 795	5 368	6 285

Noter: [1] Ekskl. kryssleveringer mellom de enkelte sektorer. [2] Omfatter kapitalslit og forbruk av varer og tjenester.

Bygge- og anleggsvirksomhet

I de tre første kvartalene av 1969 ble det satt i gang et byggeareal som var 23 prosent større enn i samme periode i 1968, mens det fullførte areal bare var 3,3 prosent større enn i tilsvarende tidsrom året før. Det samlede areal under arbeid (landbruksbygg ikke medregnet) pr. 30. september 1969 var 5,29 mill. m² eller omtrent det samme som pr. 30. september 1968 (5,27 mill. m²).

Økingen i sysselsettingen i byggevirksomheten for de tre første kvartaler under ett var nesten like svak i 1969 som i 1968. I gjennomsnitt for de 3 første kvartaler var det fra 1968 til 1969 en øking i tallet på sysselsatte lønnstakere på 545, eller knapt 0,8 prosent mot knapt 0,5 prosent i tilsvarende periode fra 1967 til 1968. Stigningstakten i sysselsettingen tiltok imidlertid merkbart i løpet av året. Tallet på sysselsatte lønnstakere var i 1. kvartal 1969 231 lavere enn i 1. kvartal 1968, mens det i 2. kvartal var 480 og i 3. kvartal 1 385 større enn i de samme perioder i 1968.

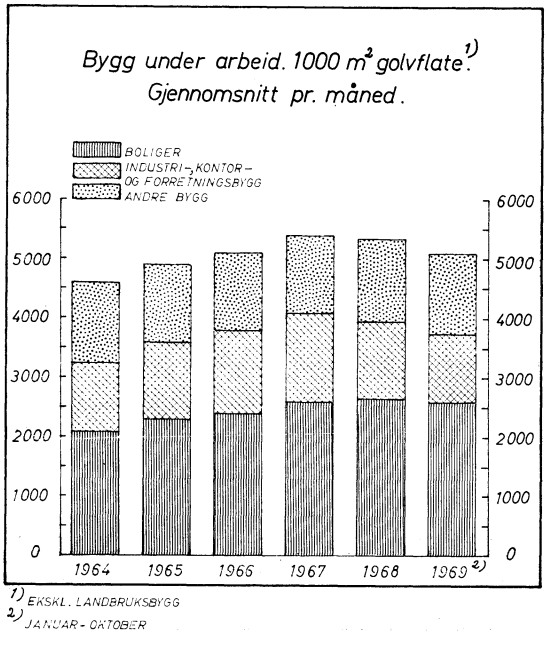

Fig. 29.

I løpet av de 3 første kvartalene av 1969 ble det satt i gang arbeid med 26 538 leiligheter. Dette er 4 656 eller 21,3 prosent flere enn i samme periode året før. Arealet av boligbygg satt i arbeid i de 3 første kvartalene i 1969 lå 22,5 prosent over arealet i tilsvarende tidsrom året før. For landbruksbygg økte igangsatt areal bare med 5,8 prosent, mens økingen for alle andre bygg enn boliger og landbruksbygg var 29,7 prosent (se tabell 56). Igangsettingen av industribygg var 33,7 prosent større enn i de tre første kvartaler 1968.

Tabell 57 viser det fullførte byggeareal til ulike formål. Fullført boligareal i de 3 første kvartaler i 1969 var 1,3 prosent større enn i tilsvarende tidsrom i 1968. Tallet på fullførte leiligheter i denne perioden var det samme — 22 500 — både i 1968 og 1969. For industribygg var det en nedgang i fullført byggeareal på 13,1 prosent. Derimot var det stigning i fullføringstallene for bygg til alle andre formål enn boliger og industri, gjennomsnittlig med 14,9 prosent i de 3 første kvartaler i 1969, sammenliknet med tilsvarende periode i 1968.

I tabell 58 er det gitt oppgaver over bygg i arbeid ved utgangen av hvert år og pr. 30. september 1968 og 1969. Ved utgangen av 3. kvartal 1969 var det samlede areal under bygging 2,2 prosent større enn på tilsvarende

Tabell 55. *Sysselsatte lønnstakere i bygge- og anleggsvirksomhet*[1]

	Byggevirksomhet				Anleggsvirksomhet			
	Kommunal og fylkeskommunal	Statlig	Privat	I alt	Kommunal og fylkeskommunal	Statlig	Privat	I alt
1968. 1. kvartal .	946	229	64 323	65 498	12 748	13 521	8 395	34 664
2. » .	987	262	66 531	67 780	12 817	13 866	9 623	36 306
3. » .	1 042	302	70 326	71 670	13 745	15 054	11 091	39 890
4. » .	862	284	69 053	70 199	12 920	13 169	9 477	35 566
1969. 1. kvartal .	876	262	64 129	65 267	13 011	13 836	8 035	34 882
2. » .	944	294	67 022	68 260	13 469	14 320	9 500	37 289
3. » .	997	325	71 733	73 055	14 719	15 600	11 100	41 419

Note: [1] Gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

Tabell 56. *Bygg satt i gang. Areal i 1 000 m²*

	1964	1965	1966	1967	1968[1]	1.—3. kvartal 1968[1]	1.—3. kvartal 1969[1]
Boliger	2 466	2 577	2 634	3 123	2 675	1 918	2 350
Industribygg	738	704	848	731	656	430	575
Kontor- og forretningsbygg	292	328	323	385	318	248	321
Landbruksbygg	313	311	266	349	579	400	423
Andre	897	867	928	1 057	886	605	767
I alt	4 706	4 787	4 999	5 645	5 114	3 601	4 436
Leiligheter, antall	29 457	30 124	30 691	35 025	30 742	21 882	26 538

Note: [1] Ureviderte tall.

Tabell 57. *Fullførte bygg. Areal i 1 000 m²*

	1964	1965	1966	1967	1968[1]	1.—3. kvartal 1968[1]	1.—3. kvartal 1969[1]
Boliger	2 384	2 363	2 459	2 669	2 938	1 974	1 999
Industribygg	626	639	739	814	794	601	522
Kontor- og forretningsbygg	304	223	287	341	414	236	316
Landbruksbygg	307	299	277	305	422	212	284
Andre	875	816	958	915	1 071	743	768
I alt	4 496	4 340	4 720	5 044	5 639	3 766	3 889
Leiligheter, antall	28 513	27 585	28 803	31 055	33 471	22 508	22 507

Note: [1] Ureviderte tall.

tidspunkt året før. Fordelingen av areal under arbeid på ulike formål viser lavere tall enn i 1968 for kontor- og forretningsbygg og andre bygg med henholdsvis 20,5 prosent og 4,1 prosent, mens det var oppgang for industribygg og landbruksbygg med henholdsvis 9,4 prosent og 26,0 prosent i forhold til 30. september 1968. Boligarealet under arbeid var 4,0 prosent større ved utgangen av september 1969 enn på samme tidspunkt i 1968. Den forholdsvis svake stigning i bygg under arbeid fra 30. september 1968, til tross for den høye igangsetting i 1969, må ses i sammenheng med at fullføringstallene særlig for boliger og andre bygg lå forholdsvis høyt i slutten av 1968.

Anleggsvirksomheten som gikk sterkt ned i 1968, tok seg opp igjen i 1969. Det gjennomsnittlige tallet på sysselsatte lønnstakere i de 3 første kvartaler av 1969 var henholdsvis 218, 983 og 1 529 større enn i de tilsvarende kvartaler året før. For de 3 kvartalene i gjennomsnitt viste sysselsettingen i privat anleggsvirksomhet en nedgang over året på 1,6 prosent, mens sysselsettingen i offentlig anleggsvirksomhet gikk opp med 3,9 prosent. Stigningen har særlig sammenheng med den raske investeringsveksten i de offentlige veianlegg.

Siden utgangen av 1968 har det ikke vært endringer i byggeløyveordningen. For de regulerte grupper av bygg ble det som i tidligere år fastsatt tre forskjellige kvoter for 1969. Kvotene for 1969 ble fordelt på samme måte som i 1968, med 460 000 m² til Kommunaldepartementet, 270 000 m² til Industridepartementet og 25 000 m² til Landbruksdepartementet. I nasjonalbudsjettet for 1970 er de samlede kvoter omtrent som før, men fordelingen er forskjøvet noe. På grunn av den forventede sterke ekspansjon i pressområdene, er kvoten for industribygg under Industridepar-te-

Tabell 58. *Bygg under arbeid ved utgangen av hvert år. Areal i 1 000 m²*

	1964	1965	1966	1967	1968[1]	3. kvartal 1968[1]	3. kvartal 1969[1]
Boliger	2 086	2 269	2 388	2 831	2 528	2 753	2 864
Industribygg	743	802	902	823	736	713	780
Kontor- og forretningsbygg	281	387	434	473	407	516	410
Landbruksbygg	185	194	179	220	369	400	504
Andre	1 265	1 323	1 279	1 493	1 243	1 292	1 239
I alt	4 560	4 975	5 182	5 840	5 283	5 674	5 797
Leiligheter, antall	25 346	27 445	28 715	32 410	29 193	31 518	32 986

Note: [1] Ureviderte tall.

mentet satt ned med 20 000 m² til 250 000 m². Kommunaldepartementets kvote er økt tilsvarende. Byggeløyveplikten for alders- og pleiehjem vil imidlertid bli opphevet i de kommunene den nå gjelder. Kommunaldepartementet har tidligere hvert år avsatt en kvote på 25 000 m² til slike bygg, og deres samlede kvote er nå redusert med dette areal. Kommunaldepartementet vil derfor i 1970 ha en kvote på 455 000 m² til disposisjon mot 460 000 m² i 1969.

Regjeringen går fortsatt inn for å øke boligbyggingen. For 1969 tyder tallene for de tre første kvartaler på at målet med 35 000 igangsatte leiligheter vil bli nådd. Det gir en øking fra 1968 på 4 250 igangsatte leiligheter. Samtidig regnes det med at det vil bli fullført 34 000 leiligheter dvs. 500 flere enn i 1968. Programmet for 1970 går ut på en igangsetting av 37 000 og en fullføring av 35 000 leiligheter. Arbeidet med å aktivisere kommunenes bolig- og tomtepolitikk fortsetter.

Husbanken har i 1969 økt arealgrensene for lån til leiligheter. Boliger på ett plan får en grense på 95 m², boliger på to plan en grense på 100 m². Dessuten vil Husbanken heretter innenfor sin utlånsramme kunne gi lån til dagsinstitusjoner for barn, utbedring av eldre boliger og til garasjebygg i visse tilfelle.

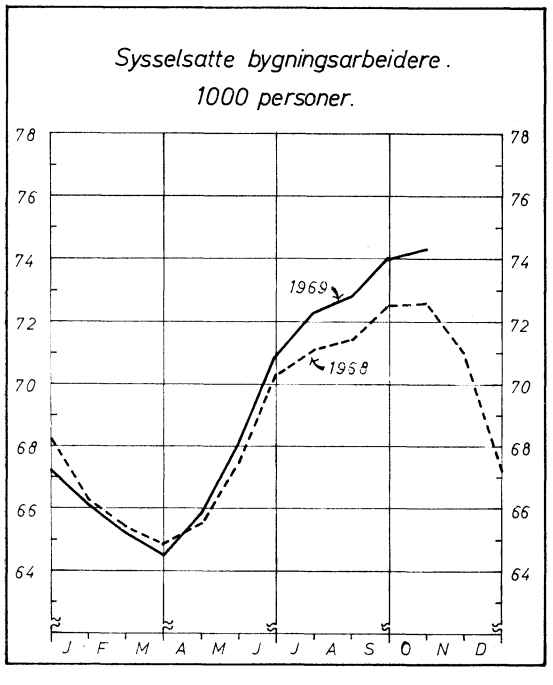

Fig. 30.

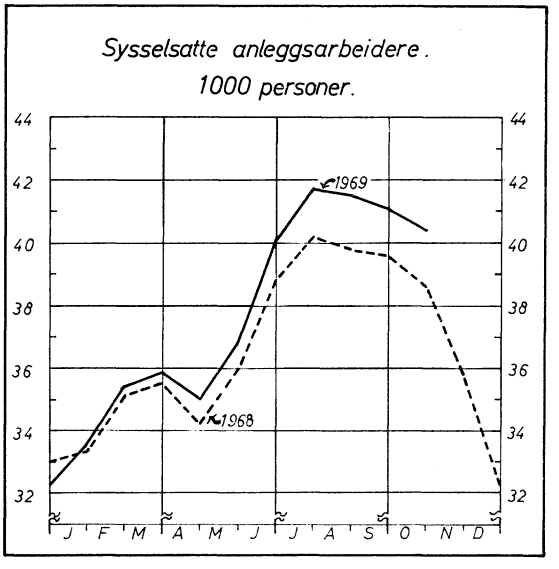

Fig. 31.

De samlede inntekter og utgifter for bygge- og anleggsvirksomheten er tatt inn i tabell 59.

Tabell 59. *Totalregnskap for bygge- og anleggsvirksomhet. Mill. kr.*

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1964	8 305	5 375	2 930
1965	9 150	5 932	3 218
1966	10 082	6 327	3 755
1967	11 544	7 187	4 357
1968*	11 856	7 503	4 353
1969*	12 891	8 091	4 800

Sjøfart

De internasjonale sjøverts varetransporter — regnet i tonn — økte med om lag 10 prosent fra 1967 til 1968, mot om lag 5 prosent fra 1966 til 1967.

Verdensflåten (ekskl. Sambandsstatenes reserveflåte) økte fra juni 1968 til juni 1969 med 17,8 mill. bruttotonn[1]. Relativt steg verdensflåten med 9,5 prosent. De land som hadde størst absolutt tonnasjeøking var Japan med 4,40 mill. bruttotonn, Liberia med 3,50 mill. bruttotonn, Storbritannia med 1,92 mill. bruttotonn, Sovjetunionen med 1,64 mill. bruttotonn og Hellas med 1,17 mill. bruttotonn. Den norske flåte økte bare med 12 000 bruttotonn.

Verdens tankflåte økte fra 1968 til 1969 med 8,18 mill. bruttotonn. Skip under Liberias flagg bidrog med 2,08 mill. bruttotonn, Storbritannia med 1,82 mill. bruttotonn og Japan med 1,27 mill. bruttotonn.

Av en total tilvekst til verdensflåten av store malm- og bulkskip på i alt 6,92 mill. bruttotonn, falt 2,36 mill. bruttotonn på Japan, 1,54 mill. bruttotonn på Liberia og 0,56 mill. bruttotonn på Norge.

Nesten hele verdensflåten har vært i fart i de siste årene. Skip i opplag utgjorde pr. 1. august 1969 0,4 mill. bruttotonn[2] eller om lag 2 promille av verdenstonnasjen.

Handelsflåten

Den 1. januar 1969 bestod den norske handelsflåte av 2 281 skip på til sammen 19,1 mill. bruttotonn. Handelsskip på under 100 bruttotonn, fiske- og fangstskip og en del spesialskip er da ikke regnet med.

I alt 475 skip med en tonnasje på 9,6 mill. bruttotonn var tankskip. Resten — 1 806 skip på til sammen 9,5 mill. bruttotonn — var tørrlastskip av forskjellig slag. Nedenfor er gitt en oversikt over handelsflåtens fordeling på de ulike skipstyper pr. 1. januar 1969.

Skipenes art	Skip	1000 brt.	1000 dwt.
Tankskip	475	9 615	16 249
Tørrlastskip:			
Malmtankskip	15	392	
Malmskip	21	325	10 099
Bulkskip	286	5 595	
Kjøle- og fryseskip .	40	114	110
Passasjerskip	350	308	178
Tørrlastskip ellers .	1 094	2 725	3 951
I alt	2 281	19 074	30 587

Tallene for dw-tonnasje er beregnet.

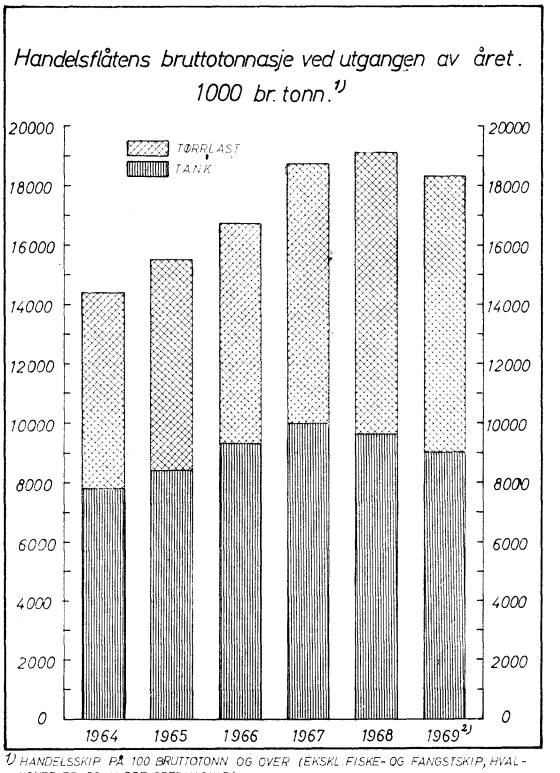

Fig. 32.

Noter: [1] Tallene i dette og de to neste avsnittene er hentet fra Lloyd's Register of Shipping. Statistical Tables 1969. [2] Kilde: International Chamber of Shipping.

Tabell 60. *Handelsflåten 1965—1969.*[1] *Tilgang og avgang i 1.—3. kv. 1969. 1 000 bruttotonn*

	I alt	100— 4 999 br.tonn	5 000— 9 999 br.tonn	10 000— 19 999 br.tonn	20 000— 29 999 br.tonn	30 000— 49 999 br.tonn	50 000— 99 999 br.tonn	100 000 br.tonn og over
Flåten 1. januar 1965	14 388	1 294	3 046	5 655	2 241	1 892	260	–
—»— 1966	15 536	1 239	2 825	5 510	2 593	2 950	419	–
—»— 1967	16 748	1 222	2 733	5 403	2 699	3 598	1 093	–
—»— 1968	18 733	1 159	2 541	5 372	2 937	4 662	1 959	103
—»— 1969	19 074	1 101	2 192	5 111	2 809	5 068	2 587	206
Tilgang 1/1–1/10 1969:								
Nybygg i utlandet ..	523	25	8	102	30	81	168	109
» i Norge	353	17	20	62	65	–	80	109
Annen tilgang	25	5	20	–	–	–	–	–
Tilgang i alt	901	47	48	164	95	81	248	218
Avgang 1/1–1/10 1969:								
Solgt til utlandet	1 673	82	258	415	414	504	–	–
Forlist, kondemn., hogd opp innenl. ..	28	13	15	–	–	–	–	–
Avgang i alt	1 701	95	273	415	414	504	–	–
Netto tilgang i alt ..	— 800	— 48	— 225	— 251	— 319	— 423	248	218
Flåten 1. oktober 1969	18 274	1 053	1 967	4 860	2 490	4 645	2 835	424
Av dette:								
Motor, tørrlastskip ..	9 057	916	1 779	2 921	1 506	1 484	451	–
Damp » ..	219	17	27	108	67	–	–	–
Motor, tankskip	7 429	116	161	1 729	759	2 600	1 858	206
Damp »	1 569	4	–	102	158	561	526	218

Note: [1] Handelsskip på 100 br.tonn og over, ikke medregnet fiske- og fangstskip, hvalfangstskip og spesialskip som taubåter, bergingsbåter, isbrytere, kabelskip o. l.

Handelsflåten hadde i de tre første kvartaler av 1969 en nettoavgang av tonnasje på 800 000 bruttotonn, eller vel 4 prosent av tonnasjen ved årets begynnelse. I samme periode året før var det en nettotilvekst til tonnasjen på 441 000 bruttotonn. Nettoavgangen skyldes store skipssalg til utlandet i årets tre første kvartaler samtidig som tilgangen av nye skip har vært betydelig mindre enn vanlig. Ved utgangen av september 1969 bestod flåten av 2 216 skip på til sammen 18,3 mill. bruttotonn. Tankskipenes tonnasje var på 9,0 mill. bruttotonn, og 9,3 mill. bruttotonn var tørrlastskip (medregnet passasjerskip). Tankflåtens prosentvise andel av den samlede tonnasje hadde ved utgangen av september 1969 sunket til 49,2 prosent fra 50,3 prosent på samme tid i 1968.

I løpet av de tre første kvartaler av 1969 fikk handelsflåten en bruttotilvekst på i alt 901 000 brutotonn. I samme periode året før utgjorde bruttotilgangen 1 797 000 bruttotonn. Tilgangen i 1969 fordelte seg med 452 000 bruttotonn på tankskip og 449 000 bruttotonn på tørrlastskip. Nye skip fra utenlandske verft utgjorde 58 prosent av tilgangen, nybygginger fra norske verft 39 prosent, og resten — 3 prosent av bruttotilgangen — bestod for det meste av eldre skip kjøpt fra utlandet. De tilsvarende tall for samme periode i 1968 var henholdsvis 79 prosent, 20 prosent og 1 prosent.

Nedenfor er gitt en oversikt over nybyggingene i 1.—3. kvartal 1969 fordelt på leveringsland.

Leveringsland	Tankskip Skip	Tankskip 1000 brt.	Tørrlastskip Skip	Tørrlastskip 1000 brt.
Danmark	–	–	1	30
Sverige	–	–	3	74
Frankrike.....	1	16	1	0
Storbritannia og Nord-Irland ..	2	4	2	70
Tyskland, Vest-..	2	4	6	53
Tyskland, Øst- ..	–	–	5	6
Ungarn	–	–	1	1
Japan	3	220	2	45
Utlandet i alt....	8	244	21	279
Norge	9	208	45	145
I alt	17	452	66	424

Tabell 61. *Tilgang og avgang i handelsflåten. 1 000 bruttotonn*[1]

År	Tilgang i alt	Nybygd i Norge	Nybygd i utl.	Annen tilgang	Avgang i alt	Forlist, kondemnert etc.	Solgt til utl.	Annen tilgang og avgang. Netto	Nettoøking i alt	Av dette tanktonnasje
1964	1 689	331	1 236	122	742	10	732	+ 21	968	840
1965	2 149	366	1 686	97	1 009	121	888	+ 8	1 148	612
1966	2 120	359	1 702	59	936	105	831	+ 28	1 212	813
1967	3 068	304	2 700	64	1 184	12	1 172	+ 101	1 985	709
1968	2 181	445	1 710	26	1 766	20	1 746	— 74	341	— 348
Jan.—sept.										
1968	1 797	351	1 426	20	1 356	3	1 353	..	441	— 322
1969	901	353	523	25	1 701	28	1 673	..	—800	— 617

Note: [1] Se note til tabell 60.

Av nybyggingene i størrelsesgruppen 50 000 bruttotonn og over var 4 skip fra utenlandske verft og 2 skip fra norske verft. Til sammen hadde disse skipene en tonnasje på 466 000 bruttotonn eller 52 prosent av hele bruttotilgangen på ny tonnasje.

Avgangen i handelsflåten i de tre første kvartaler av 1969 var på hele 1 701 000 bruttotonn — det høyeste som er registrert i noe år. Av dette ble 1 673 000 bruttotonn solgt til utlandet. Resten var kondemnerte skip, forliste skip og skip solgt til opphogging innenlands.

Tilgang og avgang av handelsskip i de tre første kvartaler av 1969 fordelte seg slik:

	Tilgang		Avgang	
	Skip	1000 brt.	Skip	1000 brt.
Motortørrlastskip ..	80	449	88	559
Damptørrlastskip ..	–	–	8	73
Motortankskip	15	234	56	764
Damptankskip	2	218	10	305
I alt	97	901	162	1 701

Endringen i handelsflåten i 1.—3. kvartal 1969 sammenliknet med endringen for tidligere år er tatt inn i tabell 61.

Tilgangen til handelsflåten i 1969 bestod vesentlig av store skipsenheter. Litt over halvparten var skip i størrelsesgruppen 50 000 bruttotonn og over. Om lag 30 prosent av avgangen falt på skip i størrelsesgruppen 30 000 bruttotonn og over. Tabell 62 viser hvordan flåtens fordeling etter størrelse har endret seg siden 1964. Overgangen til større skip har vært særlig markert i tankflåten, hvor skip i størrelsesgruppen 50 000 bruttotonn og over ved utgangen av 1964 utgjorde vel 3 prosent av tonnasjen, og ved utgangen av september 1969 vel 30 prosent av tonnasjen.

Tabell 62. *Bruttotonnasjen etter størrelse ved utgangen av året. Prosent*

Bruttotonn	1964	1965	1966	1967	1968	1/10 1969
100– 9 999 ..	30	26	24	20	17	17
10 000–19 999 ..	39	36	32	29	27	27
20 000–29 999 ..	16	16	16	16	15	14
30 000–39 999 ..	12	13	12	11	11	25
40 000–49 999 ..	1	6	9	13	15	
50 000–99 999 ..	2	3	7	10	14	15
100 000 og over.	–	–	–	1	1	2
I alt	100	100	100	100	100	100

Tabell 63 viser fordelingen av flåten etter aldersgrupper ved utgangen av 1968 og tidligere år.

Kontraheringsaktiviteten økte noe i 1969 i forhold til 1968, se tabell 64. Det ble i de tre første kvartaler i 1969 kontrahert (netto) skip på i alt 1 830 000 bruttotonn ved utenlandske verft mot 1 734 000 bruttotonn i samme periode

Tabell 63. *Bruttotonnasjen etter alder ved utgangen av året. Prosent*

	1964	1965	1966	1967	1968
0— 4 år	43	52	52	53	55
5— 9 »	33	25	25	26	24
10—14 »	15	14	15	14	15
15—19 »	5	5	5	5	4
20—29 »	3	3	2	1	1
30 år og over	1	1	1	1	1
I alt	100	100	100	100	100

Tabell 64. *Inngåtte kontrakter (netto) for bygging av norske skip ved utenlandske verft. 1000 br. tonn*

År	I alt	Tørrlast-skip	Tank-skip
1960	406	418	— 12
1961	1 515	510	1 005
1962	186	162	24
1963	2 318	151	2 167
1964	1 525	525	1 000
1965	2 825	1 700	1 125
1966	1 750	1 150	600
1967	928	252	676
1968	2 865	1 340	1 525
1.–3. kv.			
1968	1 734	1 040	694
1969	1 830	1 132	698

i 1968. Av den kontraherte tonnasje inntil 1. oktober 1969 gjaldt 38 prosent tankskip, mens tanktonnasjen utgjorde 53 prosent av nettokontraheringene i året 1968.

Pr. 1. oktober 1969 var den samlede kontraktbestand for norsk regning 7,2 mill. bruttotonn mot 4,8 mill. bruttotonn til samme tid et år tidligere. Om lag 74 prosent av kontraktbestanden bestod av tonnasje kontrahert ved utenlandske verft. For 1970 er det foreløpig regnet med leveringer på i alt 2,3 mill. bruttotonn (se tabell 65).

Fordeling av nybyggingskontraktene på land (se tabell 65) viser at de største bestillinger regnet i tonnasje, er plassert i Sverige, Norge og Japan.

Fraktmarkedet

Om lag 40 prosent av den norske utenriksflåte har i de senere år vært beskjeftiget i løsfart (certepartier av høyst 12 måneders varighet), og vel 50 prosent har seilt under fraktavtale av mer enn ett års varighet. De fleste av skipene i løsfart bortfraktes for en reise av gangen, og fraktene som oppnås påvirkes raskt av endringer i tilbud og etterspørsel på fraktmarkedet. For skip som seiler på tidscertepartier over 12 måneders varighet og i kontraktsfart påvirkes ratene bare i mindre grad av kortsiktige endringer i forholdet mellom transportbehov og transportkapasitet.

På de kortsiktige fraktmarkeder var det fallende frakter i 1966 og i første halvår 1967, stigning umiddelbart etter stengningen av Suezkanalen i juni 1967 og ny nedgang fra begynnel-

Tabell 65. *Norske nybyggingskontrakter etter byggeland og sannsynlig leveringsår. Beregnet etter kontraktbestanden pr. 1. oktober 1969. 1000 bruttotonn*

Land	I alt	4. kvartal 1969	1970	1971	1972 og senere
Danmark	275	–	75	55	145
Finland	77	2	29	13	33
Sverige	2 167	316	725	636	490
Belgia	25	–	–	25	–
Bulgaria	18	–	6	8	4
Frankrike	262	16	–	–	246
Italia	24	–	12	12	–
Jugoslavia	351	16	31	168	136
Nederland	2	–	2	–	–
Polen	136	–	16	41	79
Storbritannia	221	16	57	91	57
Tyskland, Vest-	343	119	165	54	5
Tyskland, Øst-	24	3	8	13	–
Japan	1 395	56	537	650	152
Sum utland	5 320	544	1 663	1 766	1 347
Norge	1 915	200	632	613	470
Sum i alt	7 235	744	2 295	2 379	1 817

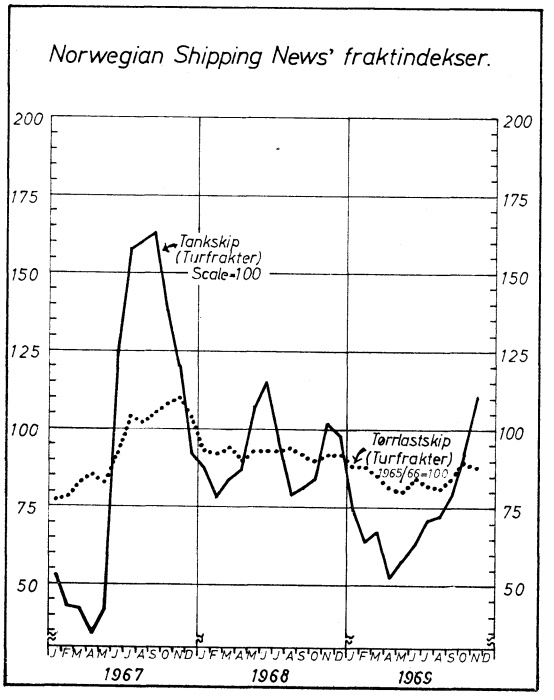

Fig. 33.

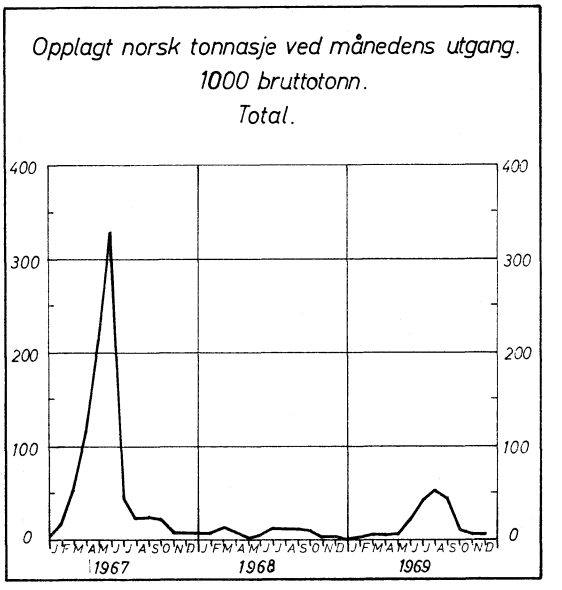

Fig. 34.

sen av 1968. Utslagene, opp og ned, var sterkere for oljefraktene enn for tørrlastfraktene. Ratene i første halvår 1969 var i begge markeder noe lavere enn i tilsvarende periode i 1966. Økingen i transportbehovet på grunn av lengre transportveier, som følge av stengningen av Suezkanalen, og den raske vekst i verdenshandelens volum, er åpenbart blitt dekket ved den sterke utbygging av verdensflåten som har skjedd i de senere år.

Fraktindeksen for tankskip, Intascale, lå gjennomsnittlig i januar—august 1969 om lag 30 prosent under gjennomsnittet for samme periode i 1968. For tørrlastskip lå fraktindeksen for turfrakter knapt 9 prosent lavere i månedene januar—oktober 1969 enn i de tilsvarende måneder året før.

Beskjeftigelsen av Norges flåte

Ved inngangen til 1969 lå ingen norske handelsskip i opplag. I januar ble et mindre tørrlastskip lagt opp, og ved utgangen av august lå 9 tørrlastskip på til sammen 21 000 bruttotonn i opplag. I løpet av høsten har imidlertid flere tørrlastskip brutt opplaget, og ved utgangen av oktober lå bare 3 skip på til sammen 8 000 bruttotonn uvirksomme i norske havner med avmønstret mannskap som følge av fraktmarkedets stilling. For tankskipene begynte oppleggene i april. Toppen ble nådd i juli med 5 skip på til sammen 38 000 bruttotonn. Alle tankskip kom i fart igjen i løpet av september, og ved utgangen av oktober lå ingen tankskip i opplag.

Norges Rederforbund har utarbeidd en oversikt som viser hvordan norske skip i utenriksfart var beskjeftiget pr. 1. juli 1969:

	Tank %	Tramp %	Linje %	I alt %
På tidscertepartier og konsekutive reiser over 12 måneders varighet	64	29	–	46
Kontraktsfart	3	22	–	11
Løsfart	33	49	–	37
Linjefart	–	–	100	6
I alt	100	100	100	100

Om lag 64 prosent av tankflåten var ved utgangen av 1. halvår 1969 sluttet på tidscertepartier og konsekutive reiser av mer enn 12 måneders varighet. Det var samme prosentandel som ett år tidligere. For trampflåten (tørrlastskip unntatt linjeskip) var de tilsvarende tall 29 prosent i 1969 og 26 prosent i 1968.

Av hele Norges handelsflåte er 99 prosent av bruttotonnasjen beskjeftiget i utenriksfart, og av utenrikstonnasjen går 93 prosent bare mellom utenlandske havner. Av linjetonnasjen (pas-

Tabell 66. *Totalregnskap for sjøfart. Mill. kr.*

	1964	1965	1966	1967	1968*	1969*
Valutafrakter	7 655	8 280	8 855	10 100	10 930	10 300
Fraktinntekter levert innenlands.	429	471	470	539	560	549
Lønn til norske sjøfolk på utenlandske skip	70	75	80	84	88	90
Bruttoinntekt i alt	8 154	8 826	9 405	10 723	11 578	10 939
Kostnader[1]	5 768	6 300	6 766	7 518	8 157	8 078
Av dette:						
Driftsutgifter i utlandet	2 375	2 532	2 742	2 958	2 902	2 905
Bidrag til nettonasjonalproduktet fra sjøfart	2 386	2 526	2 639	3 205	3 421	2 861
+ Subsidier	57	77	69	78	100	119
— Indirekte skatter	12	13	13	14	16	17
Godtgjøring til arbeid og kapital (faktorinntekt)	2 431	2 590	2 695	3 269	3 505	2 963

Note: [1] Omfatter kapitalslit og forbruk av varer og tjenester.

sasjerskip medregnet) i utenriksfart går om lag to tredjedeler i fart mellom utenlandske havner og resten mellom Norge og utlandet.

Tabell 66 viser skipsfartens samlede inntekter og utgifter i innen- og utenriksfart. Etter fradrag av kostnader til løpende forbruk av varer og tjenester, vedlikehold og nedskrivning av realkapital, framkommer det restbeløp som skipsfarten har til dekning av renter og til godtgjøring til arbeid og egen kapital. Dette beløp svarer til faktorinntekten i Byråets nasjonalregnskap. I inntektene er regnet med tilskott til skip i rutefart på kysten, og i kostnadene er tatt med frakt-, laste- og fyravgifter.

Tabell 67 gir totalregnskap for utenriks sjøfart.

Tabell 67. *Totalregnskap for utenriks sjøfart. Mill. kr.*

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1965	8 400	6 045	2 355
1966	8 982	6 514	2 468
1967	10 237	7 228	3 009
1968*	11 074	7 842	3 232
1969*	10 448	7 774	2 674

Annen samferdsel

Veitransport

Lengden av de offentlige veier (gatenett i byene regnet med) var pr. 31. desember 1968 om lag 69 600 km. Av dette hadde 10 700 km fast dekke og 5 900 km oljegrusdekke. Den samlede veilengde økte med 1 300 km, mens lengden av veier med fast dekke og oljegrusdekke økte med henholdsvis 700 km og 1 100 km.

Ved utgangen av 1968 var det i Norge i alt 1 024 910 sivile motorkjøretøyer og tilhengere. Dette er 6,2 prosent flere enn et år tidligere. Bestanden av personbiler økte med 8,8 prosent i 1968 og utgjorde ved utgangen av året 619 039.

I månedene januar—september 1969 ble det førstegangsregistrert 70 958 nye og 2 715 brukte personbiler, dvs. henholdsvis 38 prosent flere og 28 prosent færre enn i samme periode i 1968. De store tall henger sammen med forhøyelsen av den indirekte beskatning som blir gjennomført fra nyttår 1970. Av de nyregistrerte personbiler var knapt halvparten produsert i Vest-Tyskland og knapt fjerdeparten i Storbritannia. Tallet på førstegangsregistrerte nye varebiler og lastebiler steg henholdsvis med 21 prosent og 29 prosent, mens tallet på førstegangsregistrerte nye busser gikk ned med 12 prosent.

For rutebilene gikk passasjertrafikken fra 1967 til 1968 opp med om lag 2 prosent målt

Tabell 68. *Sivile motorkjøretøyer og tilhengere ved utgangen av året.*

	1964	1965	1966	1967	1968	Prosent endring 1967—68
Personbiler[1]	415 712	465 243	515 879	569 199	619 039	8,8
Busser	6 131	6 354	6 627	6 927	7 100	2,5
Varebiler	69 418	70 577	71 496	72 591	72 870	0,4
Lastebiler m. v.	56 212	57 893	60 459	61 343	63 572	3,6
Biler i alt	547 473	600 067	654 461	710 060	762 581	7,4
Traktorer m. v.	31 028	31 418	32 285	32 843	37 449	11,4
Motorsykler	67 446	60 543	54 157	50 148	46 244	— 7,8
Mopeder	124 657	128 245	128 758	128 329	127 830	— 0,4
Motorkjøretøyer i alt	770 604	820 273	869 661	921 380	974 104	5,9
Tilhengere	30 257	34 451	38 589	43 483	50 806	16,8
Kjøretøyer i alt	800 861	854 724	908 250	964 863	1 024 910	6,2

Note: [1] Medregnet stasjonsbiler.

i tallet på passasjerer og med om lag 4 prosent målt i passasjerkilometer. De absolutte tallene i 1968 var 322 mill. passasjerer og 3 600 passasjerkilometer. Transportert godsmengde var 4,4 mill. tonn og transportarbeidet (netto) 192 mill. tonnkilometer, dvs. en øking på henholdsvis 2 prosent og 10 prosent fra 1967.

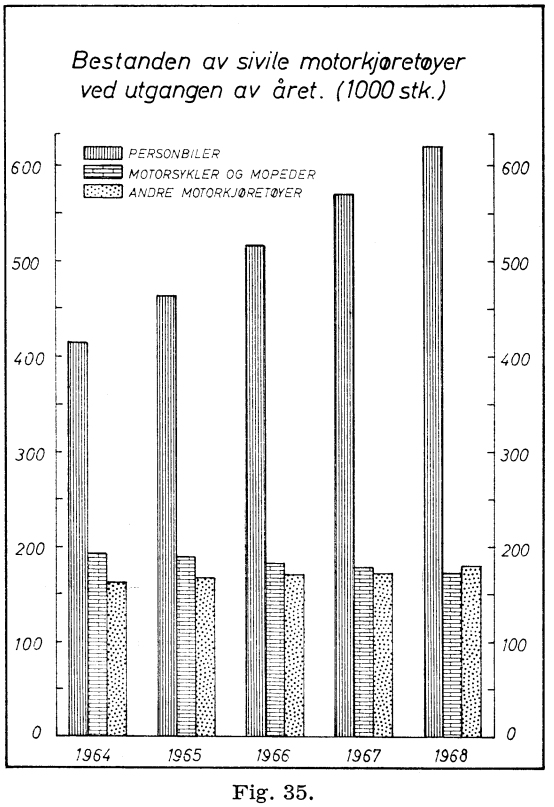

Fig. 35.

Trafikken med de innenlandske ferjeruter steg fra 1967 til 1968 både for biler og passasjerer. I alt ble det i 1968 transportert 5,3 mill. biler og 22,0 mill. passasjerer med ferjerutene. Sammenliknet med 1967 svarer dette til en øking på om lag 8 prosent i tallet for transporterte biler og på om lag 5 prosent i passasjertallet.

Fra 1963 til 1968 økte lastebilenes totale transportarbeid målt i tonn med 14 prosent og i tonnkilometer med 39 prosent. I gjennomsnitt pr. år tilsvarer dette en prosentvis vekst på henholdsvis 2,7 og 6,8. Tallene for lastebilenes transportytelser er resultater av en utvalgsundersøkelse Statistisk Sentralbyrå foretok i 1968. Undersøkelsen omfattet en uke i hvert kvartal. På grunnlag av tallene fra tellingsperiodene er det transportarbeid som ble utført av lastebilene (egne biler, leiebiler og rutebiler) i hele året 1968 beregnet til om lag 160 mill. tonn gods og 3 000 mill. i tonnkilometer.

Jernbanetransport

Ved utgangen av 1968 utgjorde NSB's jernbanenett 4 242 km. Av dette var 2 269 km eller 53 prosent elektrifisert.

Pr. 30. august 1969 hadde NSB en vognpark på 1 052 personvogner (motorvogner ikke regnet med) og 10 391 godsvogner (medregnet 469 private vogner). Dette er 81 personvogner og 261 godsvogner færre enn på samme tids-

Tabell 69. *Biler registrert første gang i Norge.*

Bilenes art og opprinnelsesland	Hele året			Januar—september				
				Antall		Prosent endring	Prosent	
	1966	1967	1968	1968	1969		1968	1969
NYE BILER								
Personbiler[1]								
Vest-Tyskland	30 111	30 790	29 959	23 159	31 736	37,0	45,1	44,7
Storbritannia	12 870	13 744	15 629	12 774	16 369	28,1	24,9	23,1
Frankrike	3 826	5 009	4 928	3 889	6 132	57,7	7,6	8,6
Sverige	6 996	8 346	8 011	6 109	7 962	30,3	11,9	11,2
Italia	2 597	2 793	2 227	1 839	2 519	37,0	3,6	3,6
Tsjekkoslovakia....	1 204	1 305	929	800	1 060	32,5	1,6	1,5
Sovjetunionen	842	611	319	272	192	— 29,4	0,5	0,3
Øst-Tyskland	242	291	206	162	156	— 3,7	0,3	0,2
Sambandsstatene ..	539	410	335	258	250	3,1	0,5	0,4
Nederland	109	102	137	118	362	206,8	0,2	0,5
Japan	1 140	1 776	2 545	1 969	4 208	113,7	3,8	5,9
Andre land	8	4	3	2	12	500,0	0,0	0,0
I alt	60 484	65 181	65 228	51 351	70 958	38,2	100,0	100,0
Varebiler								
Vest-Tyskland ...	3 194	3 671	4 361	3 139	3 896	24,1	57,9	59,5
Storbritannia	1 766	1 678	1 466	1 119	1 111	— 0,7	20,6	17,0
Sverige	554	494	458	355	300	— 15,5	6,5	4,6
Frankrike	146	231	284	218	370	69,7	4,0	5,7
Japan	301	584	547	410	632	54,1	7,6	9,6
Andre land	253	183	234	181	239	32,0	3,4	3,6
I alt	6 214	6 841	7 350	5 422	6 548	20,8	100,0	100,0
Lastebiler[2]								
Storbritannia	1 508	1 367	1 288	919	1 179	28,3	27,5	27,4
Sverige	1 458	1 330	1 272	973	993	2,1	29,1	23,1
Vest-Tyskland ...	1 610	1 970	1 802	1 289	1 847	43,3	38,6	42,9
Sambandsstatene..	129	144	88	72	50	— 30,6	2,2	1,2
Andre land	78	125	174	86	232	169,8	2,6	5,4
I alt	4 783	4 936	4 624	3 339	4 301	28,8	100,0	100,0
Busser								
Sverige	338	377	369	279	253	— 9,3	67,6	69,9
Vest-Tyskland ...	107	96	109	81	61	— 24,7	19,6	16,8
Nederland.....	34	39	44	37	27	— 27,0	9,0	7,5
Storbritannia	21	22	18	15	21	40,0	3,6	5,8
Andre land	2	3	1	1	—	—	0,2	—
I alt	502	537	541	413	362	— 12,3	100,0	100,0
BRUKTE BILER								
Personbiler	5 508	6 245	4 578	3 750	2 715	— 27,6	.	.
Varebiler	63	51	31	23	21	— 8,7	.	.
Lastebiler	215	240	197	127	232	82,7	.	.
Busser	1	3	2	2	1	— 50,0	.	.

Noter: [1] Medregnet stasjonsbiler og drosjer. [2] Medregnet spesialbiler.

punkt i 1968. I samme periode gikk tallet på damplokomotiver tilbake med 23, mens tallet på elektriske- og diesellokomotiver gikk opp med henholdsvis 3 og 8. Tallet på motorvogner gikk tilbake med 5.

I de første 8 måneder av 1969 var de samlede driftsytelser målt i jernbanevogners løp i trafikktog 615 mill. vognakselkilometer. Av dette falt 68 prosent på elektriske lokomotiver, 22 prosent på diesellokomotiver og 10 prosent på trafikktog drevet med motorvogner (elektriske og diesel).

Både passasjertallet og tallet på passasjerkilometer gikk ned med om lag 6 prosent i januar—august 1969 i forhold til samme tidsrom i 1968. De absolutte tallene for de første åtte måneder i 1969 var 19,1 mill. passasjerer og 1 077 mill. passasjerkilometer. (Se tabell 70.)

Ser en bort fra malmtrafikken på Ofotbanen og malmtransportene fra Rana gruver, fraktet NSB i perioden januar—august 1969 om lag samme mengde gods målt i tonn som i januar—august 1968 og om lag 9 prosent mer målt i netto tonnkilometer enn i samme tidsrom 1968. De absolutte tallene var henholdsvis 4,6 mill. tonn og 1 176,5 mill. netto tonnkilometer. Malmtransportene på Ofotbanen utgjorde i januar—august 1969 13,6 mill. tonn og 545 mill.tonnkilometer, dvs. en nedgang på knapt 2 prosent i forhold til de samme måneder i 1968. For Rana gruver fraktet NSB 1,6 mill. tonn malm i de første 8 måneder av 1969, dvs. en nedgang på om lag 6 prosent i forhold til samme periode i 1968.

De samlede utgifter (pensjonskassens underskott regnet med) ved jernbanedriften i januar—august 1969 var 661 mill. kr., eller om lag 4 prosent høyere enn i tilsvarende måneder i 1968.

I perioden januar—august 1969 var de samlede inntekter av jernbanedriften 480 mill. kr. eller om lag 6 prosent høyere enn i samme periode i 1968. Passasjerinntektene utgjorde 35

Tabell 70. *Jernbanetransport (Norges statsbaner).*

		Hele året			Januar—august		
		1966	1967	1968	1968	1969	Prosent endring
Driftsytelser.[1]							
Vognakselkilometer i trafikktog[1]	Mill.	867,7	908,8	928,6	618,8	614,8	— 0,7
Med damplokomotiv	»	8,9	9,1	4,9	3,7	1,4	— 62,2
» elektrisk lokomotiv	»	527,8	559,7	624,8	412,6	420,2	1,8
» diesellokomotiv.	»	238,0	240,8	204,3	138,2	133,1	— 3,7
» elektrisk motorvogn	»	80,3	86,7	82,2	55,9	52,0	— 7,0
» dieselmotorvogn	»	12,1	11,8	11,7	7,9	7,5	— 5,1
» traktorer	»	0,6	0,7	0,7	0,5	0,6	20,0
Trafikk.							
Antall passasjerer	Mill.	34,1	32,4	30,4	20,4	19,1	— 6,4
Passasjerkilometer	»	1 745	1 708	1 643	1 143	1 077	— 5,8
Tonn transportert							
I alt[2]	»	23,8	26,4	30,6	20,1	19,8	— 1,5
Malmtransporter ikke medregnet	»	6,6	6,9	6,9	4,5	4,6	2,2
Netto tonnkm							
I alt[2]	»	2 195	2 397	2 586	1 677	1 760	4,9
Malmtransporter ikke medregnet	»	1 536	1 651	1 674	1 081	1 177	8,9
Økonomiske resultater.							
Utgifter	Mill. kr.	830	906	964	633	661	4,4
Inntekter							
I alt	»	602	668	692	452	480	6,2
Passasjertrafikk	»	215	230	236	164	170	3,7
Godstrafikk	»	350	401	418	263	282	7,2

N o t e r : [1] Lokomotivenes og motorvognenes eget løp er ikke medregnet. [2] Medregnet malmtransporter på Ofotbanen og for Rana gruver.

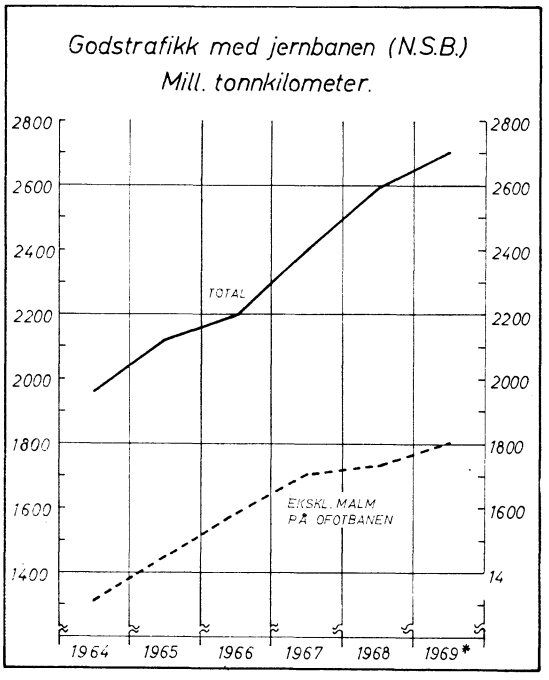

Fig. 36.

prosent og godsinntektene 59 prosent av inntektene ved jernbanedriften i årets første 8 måneder. Disse forholdstall endret seg lite fra tilsvarende tidsrom året før.

By- og forstadsbanetrafikk

Ved sporveisselskapene i Oslo og Trondheim økte det samlede passasjertall fra 67,3 mill. i 1967 til 71,9 mill. i 1968, dvs. med om lag 7 prosent. Selskapenes bussdrift er da holdt utenfor, men tunnelbanetrafikken ved Oslo Sporveier er tatt med. Tallet på passasjerer ved forstadsbanene i Oslo og Trondheim gikk ned fra 38,5 mill. i 1967 til 31,2 mill. i 1968, eller med om lag 19 prosent.

Sjøtransport

Fartøyer i innenlandsk rutefart transporterte i 1968 til sammen 30 mill. passasjerer eller vel 3 prosent flere enn i 1967. Av passasjertallet i 1968 var 757 000 reisende med kystruten, 22,0 mill. med ferjeruter og 7,2 mill. med andre lokalruter. Av tallet på passasjerer med kystruter gjaldt 530 000 hurtigruten på Nord-Norge. Det var om lag like mange som i 1967.

Godstransporten med kyst- og lokalruter til sammen utgjorde 2,3 mill. tonn i 1968. I forhold til 1967 var det en nedgang på om lag 9 prosent. Av godsmengden i 1968 transporterte kystrutene 1,3 mill. tonn og lokal- og bygderutene 1,0 mill. tonn, dvs. henholdsvis 13 prosent og 4 prosent mindre enn i 1967.

For 1968 er godstransporten med fartøyer i løsfart anslått til 4,3 mill. tonn.

I skipsfarten mellom Norge og utlandet var netto-tonnasjen av norske og utenlandske skip som kom med last til Norge i januar—august 1969 om lag 6 prosent høyere enn i tilsvarende periode i 1968. Netto-tonnasjen av skip som gikk med last til utlandet (skip med jernmalm fra Narvik ikke regnet med), steg også med om lag 6 prosent i samme tidsrom. Godsmengden økte med knapt 3 prosent for tonn losset (innført) og 5 prosent for tonn lastet (utført) når malmskipningen fra Narvik holdes utenfor. I januar—august 1969 ble det losset 11,7 mill. tonn og lastet 10,1 mill. tonn, utenom malm over Narvik.

Lufttransport

Tallet på registrerte sivilfly (seilfly ikke regnet med) pr. 15. august 1969 var 466 mot 414 pr. 31. desember 1968. Til ervervsmessig flyging ble 191 fly brukt.

I 1968 ble det fraktet i alt 1 961 000 passasjerer med norske flyruter (medregnet 2/7 av passasjertallet ved SAS's internasjonale ruter). Dette var en øking fra 1967 på 9 prosent i det totale passasjertall. Av passasjerene med norske flyruter reiste 1 223 000 med innenlandsrutene og 738 000 med ruter til utlandet. Dette er henholdsvis 10 prosent og 8 prosent flere enn året før. Tallet for passasjerer i innenlandstrafikken lå i januar—september 1969 knapt 17 prosent over passasjertallet i tilsvarende periode i 1968. På utenlandsrutene gikk passasjertallet samtidig ned med knapt 2 prosent.

Reiseliv

Etter at passkontrollen for reiser mellom de nordiske land opphørte i 1958 og statistikken over reisetrafikken med bil over svenskegrensen falt bort i 1962, kan bare en mindre del av reisetrafikken til og fra utlandet belyses statistisk.

Tallet på utlendinger innreist med skip eller fly direkte til Norge fra ikke-nordiske land i januar—oktober 1969 steg med 17 prosent sammenliknet med tilsvarende periode i 1968. For nordmenn som reiste med skip eller fly direkte til ikke-nordiske land var det en øking på knapt 4 prosent i samme tidsrom.

Tallet på gjester og gjestedøgn i vintersesongen (januar—april) 1969 for de godkjente hoteller viste en øking på henholdsvis 6,3 prosent og 3,4 prosent sammenliknet med vintersesongen 1968. Beleggsprosenten (kapasi-

Tabell 71. *Reiseliv.*

	Hele året			Januar—oktober		
	1966	1967	1968	1968	1969	Prosent endring
Utenlandsk reisetrafikk til Norge.						
Utlendinger innreist direkte fra ikke-nordiske land, i alt	191 251	215 626	218 410	203 716	238 383	17,0
Med skip	92 026	105 824	97 881	94 519	105 029	11,1
Med fly	99 225	109 802	120 529	109 197	133 354	22,1
Norges reisetrafikkinntekter (Mill. kr.)	682	732	744	664	755	13,7
Norsk reisetrafikk til utlandet.						
Nordmenn utreist direkte til ikke-nordiske land, i alt	176 406	194 048	229 365	201 414	208 697	3,6
Med skip	43 903	46 308	47 717	43 464	40 916	— 5,9
Med fly	132 503	147 740	181 648	157 950	167 781	6,2
Norges reisetrafikkutgifter (Mill. kr.)	543	647	689	593	686	15,7

Tabell 72. *Hotellbesøk.*

	1966	1967	1968	Januar—april			Mai—september		
				1968	1969	Prosent endring	1968	1969	Prosent endring
Godkjente hoteller.									
Gjester 1 000	2 449	2 488	2 516	583	619	6,2	1 511	1 636	8,3
Gjestedøgn 1 000	4 898	5 008	5 048	1 442	1 491	3,4	2 748	2 974	8,2

tetsutnyttingen) var 49 prosent mot 50 prosent ett år tidligere. For turist- og høyfjellshotellene økte tallet på gjester med om lag 15 prosent og tallet på gjestedøgn med vel 10 prosent.

I sommersesongen (mai—september) 1969 var tallet på gjester og gjestedøgn vel 8 prosent høyere enn i sommersesongen 1968. Beleggsprosenten var 65 i 1969 mot 64 i 1968. For turist- og høyfjellshotellene økte tallet på gjester med 19 prosent og tallet på gjestedøgn 18 prosent i forhold til samme periode i 1968.

Norges valutainntekter av den internasjonale reisetrafikk i 1968 er beregnet til 744 mill. kr. Utlendingers utgifter til reise med norske ruteskip og fly til og fra Norge er ikke med i dette tallet. I perioden januar—oktober 1969 gikk reisetrafikkinntektene opp med 14 prosent i forhold til samme måneder i 1968. Norges reisevalutautgifter utgjorde 689 mill. kr. i året 1968, og stigningen i januar—oktober 1969 i forhold til samme tidsrom i 1968 var om lag 16 prosent.

Postverket

Postverkets drift gav et overskott på 21,4 mill. kr. i 1968. I januar—september 1969 var inntektene 423 mill. kr. og driftsutgiftene 441 mill. kr. De tilsvarende tall for 1968 var henholdsvis 394 mill. kr. og 388 mill. kr. Renter av statens kapital er tatt med i utgiftene.

I løpet av månedene januar—september 1969 ble det bokført 48,1 mill. inn- og utbetalingskort og girokort, dvs. en øking på om lag 3 prosent fra tilsvarende periode i 1968. Tallet på innskott og uttak i Postsparebanken var 3,9 mill. eller om lag 9 prosent større enn i 1968 og tallet på andre sendinger 9,7 mill. som i 1968.

Televerket

Ved utgangen av 1968 var det installert om lag 1 036 000 telefonapparater. Det var 5 prosent flere apparater enn ved utgangen av 1967.

Telefontettheten var 27 apparater pr. 100 innbyggere i 1968 mot 26 i 1967.

I månedene januar—august 1969 ble det ekspedert 39,7 mill. manuelt oppsatte rikstelefonsamtaler innenlands (om lag som i tilsvarende periode i 1968) og 1,4 mill. til utlandet (vel 12 prosent øking). Tallet på telegrammer sendt innenlands og til utlandet i januar—august 1969 sank med henholdsvis 4 prosent og 6 prosent i forhold til samme tidsrom i 1968. Samtidig økte telekstrafikken innenlands og til utlandet, målt i minutter, med henholdsvis 4 prosent og 19 prosent.

Televerkets driftsutgifter (avsetning til investeringsformål ikke medregnet) i de tre første kvartaler av 1969 beløp seg til 641 mill. kr., mens driftsinntektene utgjorde 694 mill. kr. Dette var en øking på henholdsvis 11 prosent og 10 prosent i forhold til samme periode i 1968.

De samlede inntekter og utgifter i annen samferdsel er tatt inn i tabell 73. For innenriks sjøfart er de samlede inntekter og utgifter tatt med i tabell 66, totalregnskap for sjøfart.

Tabell 73. *Totalregnskap for annen samferdsel. Mill. kr.*

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1964	3 832	1 804	2 028
1965	4 211	2 005	2 206
1966	4 613	2 168	2 445
1967	5 119	2 377	2 742
1968*	5 585	2 626	2 959
1969*	6 057	2 871	3 186

Inntekter og inntektsnytting

Inntekter

Faktorinntekten er for 1969 foreløpig anslått til ca. 54,4 milliarder kroner. Av dette var ca. 53,3 milliarder kroner private ervervsinntekter (privat inntekt av arbeid og kapital), mens resten tilfalt det offentlige og utlandet. De private ervervsinntekter økte fra 1968 til 1969 med 6,9 prosent.

Byrået har anslått realverdien av de private ervervsinntekter ved å deflatere inntektene med nasjonalregnskapets prisindeks for privat konsum. Realverdien av ervervsinntektene økte fra 1968 til 1969 med 3,5 prosent eller noe mindre enn gjennomsnittet for 60-årene (om lag 5 prosent pr. år).

Beregnede indekstall med perioden 1935—1939 som basis viser at realverdien av de private ervervsinntekter samlet i 1969 var bortimot 3 ganger større og regnet pr. årsverk 2,5 ganger større enn gjennomsnittet for 1935—1939 (se figur 37). Tilsvarende indekstall er beregnet for realverdien av samlet lønnssum, selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk og fiske og annen privat ervervsinntekt (medregnet selskapers inntekt). Den siste komponenten (som foruten eierinntekter også omfatter aksjeutbytte og netto renteinntekter) er i figuren kalt «selvstendiges inntekter utenom jordbruk, skogbruk og fiske».

Realverdien av de samlede lønnsutbetalinger, som har steget hvert år i hele etterkrigsperioden, var i 1968 over 4 ganger større og regnet pr. lønnstaker vel 2,5 ganger større enn gjennomsnittet for 1935—1939. Oppgavene over lønnsutbetalingene omfatter foruten kontantlønn og naturallønn også sosiale tillegg, medregnet arbeidsgivernes andel av trygdepremier. Fra 1968 til 1969 økte realverdien av samlet lønnssum med 4,6 prosent, dvs. noe sterkere enn de samlede private ervervsinntekter. Stigningen i lønnssummen de to siste årene har likevel vært klart svakere enn i de nærmeste årene før 1968. Dette må ses i sammenheng med arbeidstidsforkortingen fra 1. juli 1968.

Realverdien av selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk og fiske gikk ned med 8,9 prosent fra 1968 til 1969. Nedgangen skyldes i første rekke at de nominelle eierinntekter i jord-

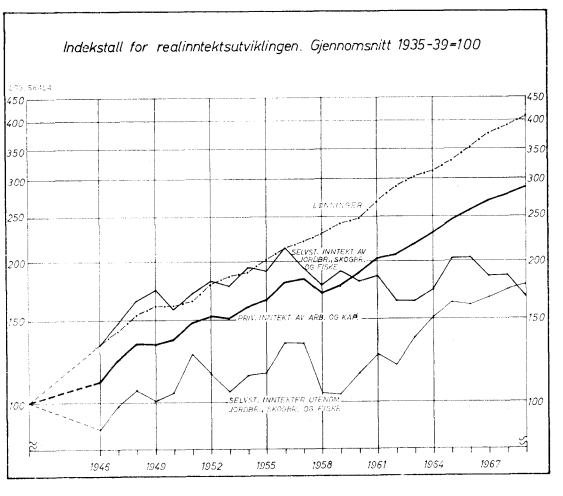

Fig. 37.

bruket var ca. 140 mill. kr. mindre i 1969 enn forrige år.

Etter de foreløpige beregninger økte realverdien av de selvstendiges (og selskapenes) inntekter utenom jordbruk, skogbruk og fiske med 3,3 prosent fra 1968 til 1969. De nominelle eierinntekter i disse næringer økte med ca. 1,1 milliarder kroner. Utviklingen var svært forskjellig i de ulike næringer. Således gikk eierinntekten i sjøfart tilbake med ca. 670 mill. kr. Eierinntekten i varehandel endret seg derimot lite, mens eierinntekten i bergverk og industri økte med om lag 1 milliard kroner.

En må være varsom med å trekke slutninger av figur 37 om utviklingen av gjennomsnittsinntekten pr. inntektstaker i de ulike sosialgrupper. Det er således ikke tatt hensyn til endringer i tallet på årsverk. Mens tallet på lønnstakere økte ganske sterkt i perioden fra 1946 til 1969, gikk tallet på selvstendige i jordbruk, skogbruk og fiske tilbake. Figuren gir ellers uttrykk for en funksjonell inntektsfordeling; lønn mottatt av selvstendige er således ikke med i selvstendiges inntekter, men i lønnssummen, og «selvstendig» inntekt opptjent av lønnstakere er med i selvstendiges inntekter. Selvstendiges inntekter omfatter dessuten selskapers inntekter.

For flere formål er det av interesse å kjenne de private disponible inntekter, dvs. de private ervervsinntekter med tillegg av stønader fra det offentlige og utlandet, men med fradrag for betalte skatter.

Stønadene fra det offentlige gikk opp med ca. 960 mill. kr. eller 13,1 prosent fra 1968 til 1969. I disse stønader er medregnet trygdeytelser fra det offentlige, pensjonsutbetalinger fra statlige pensjonskasser og diverse andre offentlige stønader til private.

De nettostønader som private mottar fra utlandet utgjorde etter foreløpige beregninger ca. 180 mill. kr. i 1969 eller noe mindre enn forrige år.

Innbetalingene av direkte skatter (medregnet trygdepremier og premier til statlige pensjonskasser) økte fra 1968 til 1969 med ca. 1,7 milliarder kroner eller 11,5 prosent.

Privat disponibel inntekt er foreløpig anslått til ca. 45 milliarder kroner, dette svarte til en øking fra året før på 6,3 prosent.

En har grovt anslått fordelingen av de private disponible inntekter mellom to grupper, nemlig på den ene siden lønnstakere, pensjonister og trygdede og på den andre siden selvstendige jordbrukere, skogbrukere, fiskere og andre næringsdrivende, selskaper og andre ikke-personlige inntektstakere. Etter disse anslag økte de disponible inntekter for gruppen lønnstakere m. v. fra 1967 til 1968 og fra 1968 til 1969 med henholdsvis 8,0 og 7,6 prosent, mens de selvstendiges og selskapenes inntekter økte med henholdsvis 5,6 og 3,7 prosent.

Det er naturlig å se endringene i inntekter og inntektsfordeling i sammenheng med utviklingen av privat konsum og sparing. I tabell 74 er det nyttet betegnelsen privat kapitaltilvekst for å markere at tallene ikke svarer til privat sparing etter vanlig bedriftsøkonomisk oppfatning. Tallene for kapitaltilveksten er blant annet upåvirket av eventuelle opp- eller nedvurderinger av kapitalposter, og de er framkommet etter fradrag av beregnet kapitalslit basert på gjenanskaffelsespriser og ikke etter fradrag av bedriftenes faktiske avskrivninger.

Det private konsum økte i 1967, 1968 og 1969 med henholdsvis 9,3, 7,5 og 9,6 prosent i forhold til året før, mens lønnstakernes, pensjonistenes og de trygdedes disponible inntekter i de samme

Tabell 74. *Privat disponibel inntekt*

	1965	1966	1967	1968	1969	Endring 1968–69
	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Pst.
Privat inntekt av arbeid og kapital	39 307	42 284	46 534	49 814	53 261	+ 6,9
+ Stønader fra det offentlige	4 916	5 469	6 374	7 357	8 321	+ 13,1
+ Stønader fra utlandet (netto)	142	149	142	207	180	— 13,0
I alt	44 365	47 902	53 050	57 378	61 762	+ 7,6
— Direkte skatter og trygdepremier	10 105	11 467	13 565	15 052	16 776	+ 11,5
Privat disponibel inntekt	34 260	36 435	39 485	42 326	44 986	+ 6,3
Privat konsum	28 805	31 128	34 017	36 556	40 057	+ 9,6
Privat kapitaltilvekst	5 455	5 307	5 468	5 770	4 929	— 14,6

år økte med 9,3, 8,0 og 7,6 prosent. Konsumet økte således fra 1968 til 1969 en god del sterkere enn de disponible inntekter for lønnstakere m.v. En vesentlig årsak til dette var de forserte konsumkjøp foran innføringen av merverdiavgiften.

Den private kapitaltilveksten var i årene 1967 og 1968 3,0 og 5,5 prosent større enn året før. De selvstendiges og selskapenes disponible inntekter økte i disse årene med 6,6 og 5,6 prosent. Fra 1968 til 1969 økte de selvstendiges og selskapenes disponible inntekter med 3,7 prosent, mens den private kapitaltilveksten gikk så sterkt ned som med 14,6 prosent. Det er for siste året vanskelig å forklare endringen i kapitaltilveksten ved å vise til sammenhengen med endringen i de selvstendiges og selskapenes disponible inntekter. Det er derimot rimelig å anta at den sterke nedgangen i privat kapitaltilvekst siste år henger sammen med de ekstraordinært store konsumkjøpene foran overgangen til et nytt skattesystem.

Lønnsutviklingen

Det var meget få tariffoppgjør i 1969. Avtalene for de fleste lønnstakergrupper ble revidert i 1968 og løper først ut i 1970.

De fleste av tariffavtalene fra 1968 hadde bestemmelser om et innebygd indekstillegg fra 1. januar 1969. I de avtalene mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge, som ble revidert våren og sommeren 1968, utgjorde dette tillegget 20 øre pr. time for alle voksne arbeidere. I skogbruket ble det gitt et tilsvarende tillegg på 20 øre for tilfeldig dagarbeid i skogen, mens akkordsatsene ikke ble økt. I jordbruket ble timelønnen økt med 30 øre pr. time fra 1. januar 1969.

For ansatte i staten, kommunene og forsikringsvirksomhet ble det gitt et tillegg på 2 prosent fra 1. januar 1969. Avtalen for ansatte i bankvirksomhet var derimot basert på et større lønnstillegg i 1968 og hadde ikke bestemmelser om noe innebygd tillegg fra 1. januar 1969.

Overenskomstene i utenriksfarten og for ansatte i hotell- og restaurantvirksomhet ble revidert senhøstes 1968, og heller ikke disse gruppene fikk ytterligere tillegg fra 1. januar 1969.

Avtalen mellom Handelens Arbeidsgiverforening og Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund var den eneste av de større tariffavtaler som ble revidert i 1969. De tarifferte minstelønnssatser ble økt med fra 100,— til 200 kroner pr. måned med virkning fra 1. oktober. Fra 1. oktober 1970 vil det bli gitt et ytterligere tillegg på 35 kroner pr. måned. De personlige lønninger ble hevet med 175,—

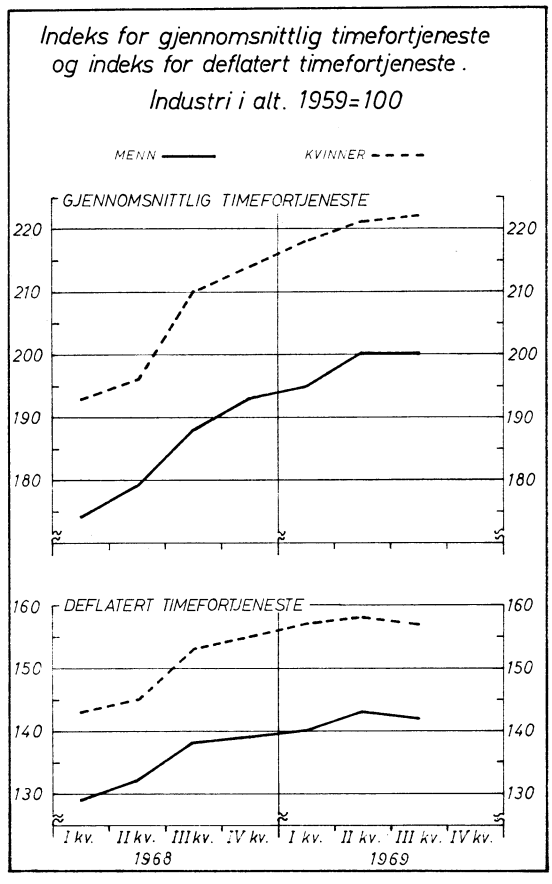

Fig. 38.

kroner pr. måned fra 1. oktober i år. Fra 1. mars 1971 vil avtalen skille mellom 2 lønnsgrupper (Oslo og resten av landet) mot tidligere 3, idet den laveste lønnsgruppen vil opphøre fra denne dato. Avtalen inneholder bestemmelser om indeksregulering. Konsumprisindeksen pr. 15. september 1969 var 103,7. Til dette tallet ble lagt 5,8 poeng for beregnet prisstigning i samband med omleggingen av skattesystemet. Utgangspunktet for indeksregulering er således satt til 109,5. Dersom konsumprisindeksen pr. 15. september 1970 eller senere stiger eller faller 5 poeng fra dette utgangspunktet, kan partene kreve opptatt forhandlinger om regulering av lønningene.

Den lønnsøking som finner sted utover de tariffbestemte endringer (lønnsglidningen), beregnes for industriarbeidere som differansen mellom den totale lønnsøking og den tariffbestemte øking. Lønnsglidningen vil være bestemt av faktorer som innføring av og endringer i personlige tillegg i minstelønnsfagene, fastsetting av akkordsatser, innføring av premielønnssystemer, endringer i omfanget av overtidsarbeid o. a. Tabell 75 viser den årlige lønns-

Tabell 75. *Tariffbestemt lønnsøking og lønnsglidning for voksne mannlige arbeidere i bergverksdrift og industri*[1]

	Tariff-bestemte tillegg	Lønns-glidning	Lønns-øking i alt
	Pst.	Pst.	Pst.
1. kvartal 1955—1. kvartal 1956	–	5,0	5,0
1. » 1956—1. » 1957	3,7	4,8	8,5
1. » 1957—1. » 1958	–	4,0	4,0
1. » 1958—1. » 1959	5,3	2,8	8,1
1. » 1959—1. » 1960	3,2	3,1	6,3
1. » 1960—1. » 1961	–	4,2	4,2
1. » 1961—1. » 1962	6,6	2,8	9,4
1. » 1962—1. » 1963	3,2	2,7	5,9
1. » 1963—1. » 1964	3,1	2,6	5,7
1. » 1964—1. » 1965	4,8	3,7	8,5
1. » 1965—1. » 1966	3,1	3,3	6,4
1. » 1966—1. » 1967	4,6	4,2	8,8
1. » 1967—1. » 1968	3,0	3,6	6,6
1. » 1968—1. » 1969	[2]8,1	4,0	12,1

Noter: [1] Beregnet på grunnlag av Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk over gjennomsnittlig timefortjeneste ikke medregnet betaling for bevegelige helge- og høytidsdager. [2] Medregnet kompensasjon for arbeidstidsforkortelsen.

Tabell 76. *Lønnsutviklingen for enkelte grupper av lønnstakere*

	Tids-enhet	Gjennomsnittsfortjeneste Kroner			Prosentvis endring fra året før		
		1967	1968	1969	1967	1968	1969[1]
Menn:							
Industri:							
Voksne arbeidere	time	10,39	11,22	[2] 12,27	7,7	8,0	[3] 12,1
Tekniske funksjonærer[4]	måned	2 954	3 146	3 321	7,1	6,5	5,6
Kontorfunksjonærer[4]	»	2 634	2 810	2 983	7,6	6,7	6,2
Arbeidere i privat bygge- og anleggsvirksomhet	time	13,82	14,70	[2] 15,83	6,9	6,4	[3] 10,8
Losse- og lastearbeidere	»	12,36	13,17	[2] 14,77	8,5	6,6	[3] 14,5
Utenriksfart, voksne sjømenn[5]	måned	2 840	3 024	3 362	21,4	6,5	11,2
Innenriksfart » » [6]	»	2 011	2 201	..	9,4	9,4	..
Privat landtransport, voksne arbeidere	time	9,26	10,13	[2] 11,19	6,6	9,4	[3] 14,0
Varehandel:[5]							
Kontorfunksjonærer	måned	2 445	2 641	2 816	8,8	8,0	6,6
Butikkfunksjonærer	»	1 679	1 822	1 932	10,9	8,5	6,0
Lagerfunksjonærer	»	1 750	1 890	2 009	8,8	8,0	6,3
Kvinner:							
Industri:							
Voksne arbeidere	time	7,67	8,34	[2] 9,08	9,3	8,7	[3] 12,5
Funksjonærer i alt[4]	måned	1 556	1 691	1 785	7,5	8,7	5,6
Varehandel:[5]							
Kontorfunksjonærer	»	1 446	1 571	1 695	7,9	8,6	7,9
Butikkfunksjonærer	»	1 135	1 259	1 325	5,9	10,9	5,2

Noter: [1] Tallene for timefortjeneste omfatter kompensasjon for arbeidstidsforkortelsen, mens månedsfortjenesten ikke er påvirket av denne endring. [2] 2. kvartals oppgaver. [3] Stigningen fra 2. kv. 1968 til 2. kv. 1969. [4] Pr. 1. september. [5] Mars. [6] November.

øking i alt for industriarbeidere fordelt på tariffbestemte tillegg og lønnsglidning fra 1955. Tabellen er beregnet på grunnlag av den gjennomsnittlige timefortjeneste, ikke medregnet betaling for bevegelige helge- og høytidsdager. Tariffbestemte tillegg omfatter derfor ikke den øking som har funnet sted i satsene for betaling av helgedager. Lønnsglidningen i 1968 var 4,0 prosent, altså noe høyere enn i 1967.

Lønnsutviklingen for en del viktige lønnstakergrupper i årene 1967—1969 går fram av tabell 76. Tallene refererer seg imidlertid til ulike tidspunkter i året, og en må derfor være varsom med å jamføre lønnsnivået gruppene imellom. For de grupper hvor statistikken gir opplysninger om gjennomsnittlig timefortjeneste, har fortjenestestigningen vært sterkere enn for månedslønte. Dette skyldes for en vesentlig del forkortingen av arbeidstiden fra 45 til 42½ time pr. uke fra 1. juli 1968.

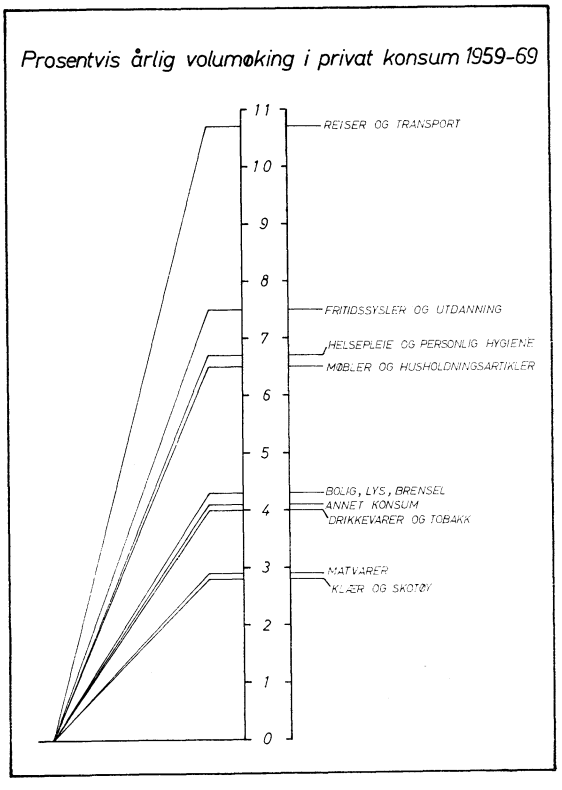

Fig. 39.

Privat konsum

Etter foreløpige beregninger økte utgiftene til privat konsum, regnet i løpende priser, med 3 501 mill. kr. fra 1968 til 1969. Den nominelle utgiftsøking i løpende priser var nesten 1 000 mill. kr. større enn den tilsvarende øking fra 1967 til 1968. Utgiftsøkingen for matvarer var 634 mill. kr., for drikkevarer og tobakk 250 mill. kr., for bolig, lys og brensel 174 mill. kr., for møbler og husholdningsartikler 464 mill. kr., for klær og skotøy 221 mill. kr. og for reiser og transport (som inkluderer biler) 767 mill. kr. Resten av utgiftsøkingen, som blant annet omfatter helsepleie, fritidssysler og utdanning, utgjorde 991 mill. kr.

Prisene på konsumvarer gikk ifølge nasjonalregnskapet opp med 3,4 prosent fra 1968 til 1969. Dette svarer omtrent til foregående års prisstigning på 3,6 prosent, mens stigningen fra 1966 til 1967 var 4,7 prosent. Prisstigningen for matvarer og drikkevarer var noe sterkere enn for det samlede forbruk, mens klær, møbler og husholdningsartikler, tobakksvarer, bolig, lys og brensel, reiser og transport var blant de konsumposter som hadde en svakere prisstigning enn det samlede forbruk i 1969.

I volum økte det private konsum med 6,0 prosent fra 1968 til 1969. Dette er en vesentlig sterkere vekst enn i de nærmest foregående år. I 1968 økte volumet av det private konsum med 3,8 prosent og i 1967 med 4,4 prosent. I gjennomsnitt for perioden 1963—1969 var den årlige vekstrate for det private konsum 4,3 prosent.

Tabell 77. *Konsumets volumutvikling.*

	Nettonasjonalprodukt	Totalt konsum	Offentlig konsum	Privat konsum	Privat konsum pr. innbygger
	Gj.sn. årlig øking i prosent				
1900—1938	2,9	2,3	3,2	2,2	1,4
1938—1963	3,3	3,1	5,3	2,8	1,9
1946—1963	4,5	3,7	4,1	3,6	2,6
1963—1968	4,7	4,3	5,6	4,0	3,2
1969	4,5	6,4	8,1	6,0	5,0

Det private konsum regnet i løpende priser og som andel av nettonasjonalproduktet, har stort sett hatt en synkende tendens gjennom hele etterkrigstiden (se tabell 78). Fra 1968 til 1969 steg denne andelen litt, fra 64,1 prosent i 1968 til 65,4 prosent i 1969. Ekstraordinært store kjøp av varige forbruksvarer i 1969 i forbindelse med overgangen til høyere satser for omsetningsavgiften fra 1. januar 1970 var den viktigste forklaringsfaktor for denne utviklingen.

Volumendringen for det private konsumet har vanligvis nær sammenheng med utviklingen av de private disponible realinntekter for lønnstakere (medregnet pensjonister og trygdede) og for selvstendig næringsdrivende (medregnet selskaper og andre ikke-personlige inntektstakere). De disponible realinntekter for gruppen lønnstakere m. v. steg i 1968 med 4,4 prosent og i 1969 med 4,2 prosent. De disponible realinntekter for selvstendig næringsdrivende steg med 2,0 prosent i 1968 og med 0,3 prosent i 1969. Ved å anslå endringene i det private konsum på grunnlag av disse endringene i privat disponibel inntekt (og for visse poster som utgifter til bolig, biler m. v. bruke de faktiske endringstall ifølge nasjonalregnskapet) kommer en fram til en beregnet konsumøking i 1969 på 5,2 prosent, eller 0,8 prosent mindre enn den faktiske øking ifølge det foreløpige regnskap (se tabell 79). Anslaget på 5,2 prosent for beregnet øking av det private konsum i alt — når utgifter til boliger, bilkjøp m. v. inngår med de faktiske tall — er sterkt påvirket av de ekstraordinært store kjøp av privatbiler i 1969. Også for andre konsumgrupper var konsumøkingen vesentlig større enn utviklingen av de disponible realinntekter skulle tilsi. For gruppene møbler og husholdningsartikler og reiser og transport til sammen var økingen omtrent 650 mill. kr. større enn pris- og inntektsutviklingen alene kan forklare.

De foreløpige tall for volumendringer i konsumets sammensetning viser store variasjoner mellom utgiftsgruppene. Tabell 80 gir prosentvise endringer i både priser og volum for hovedgrupper av privat konsum. Det er utpreget sterk vekst for konsumgruppene møbler og husholdningsartikler (14,8 prosent) og reiser og transport (20,0 prosent). Denne gruppen omfatter bl. a. bilkjøp. Dette er de konsumgrupper som var sterkest påvirket av ekstraordinære kjøp i forbindelse med overgangen til nytt skattesystem fra 1. januar 1970. Volumendringene i 1969 for de enkelte grupper av konsumposter viser store avvik sammenliknet med det en kunne vente ut fra endringer i total konsumutgift, folketall og relative priser og uten de ekstraordinære kjøp. (Se tabell 81).

Konsumentenes utgifter til matvarer, regnet i faste priser, økte med 2,1 prosent i 1969. Anslag for forbruket av enkelte matvarer er gitt i tabell 82, men de foreløpige anslag for siste år er usikre. Forbruket av mjølk, fløte, egg og kjøtt har økt noe svakere enn for matvarer totalt, forbruket av flesk noe sterkere. Sukkerforbruket har gått sterkt tilbake, men dette kan henge sammen med den sterke stig-

Tabell 78. *Sammenhengen mellom nasjonalproduktet, private disponible inntekter og privat konsum.*

År	Privat disp. innt. i pst. av netto-nasj.-prod.	Privat konsum i pst. av priv. disp. innt.	Privat konsum i pst. av netto-nasj.-prod. (1 × 2 : 100)	År	Privat disp. innt. i pst. av netto-nasj.-prod.	Privat konsum i pst. av priv. disp. innt.	Privat konsum i pst. av netto-nasj.-prod. (1 × 2 : 100)
	(1)	(2)	(3)		(1)	(2)	(3)
Gj. sn. 1935—1939	87,2	87,4	76,2	1957	77,7	84,2	65,4
				1958	76,0	90,4	68,7
1946.....	83,3	90,1	75,0	1959	77,0	89,6	69,0
1947.....	81,4	92,1	74,9	1960	77,9	88,7	69,1
1948.....	80,9	89,1	72,1	1961	77,4	88,7	68,7
1949.....	80,9	92,4	74,7	1962	76,9	89,2	68,5
1950.....	80,0	92,3	73,8	1963	76,9	87,7	67,5
1951.....	79,4	83,9	66,6	1964	77,0	86,3	66,5
1952.....	78,9	85,8	67,7	1965	76,9	84,1	64,7
1953.....	78,6	89,9	70,7	1966	75,3	85,3	64,2
1954.....	80,8	86,2	69,6	1967	74,0	86,2	63,8
1955.....	80,2	86,1	69,1	1968*	74,2	86,4	64,1
1956.....	80,1	81,6	65,3	1969*	73,4	89,0	65,4

Tabell 79. *Faktisk og beregnet utvikling av det private konsum. Prosentvis volumøking fra året før.*

År	Faktisk øking (1)	Beregnet øking (2)	Avvik (2)—(1)
1959	4,1	4,0	— 0,1
1960	6,4	4,9	— 1,5
1961	6,2	4,7	— 1,5
1962	3,3	4,3	1,0
1963	3,9	4,3	0,4
1964	4,0	3,4	— 0,6
1965[1]	3,5	4,8	1,3
1966	4,4	4,6	0,2
1967	4,4	3,8	— 0,6
1968*	3,8	4,0	0,2
1969*	6,0	5,2	— 0,8

Note: [1] Fra 1965 er det foretatt en mindre justering i grunnlaget for beregnet konsumøking. Beregningene for 1964 og tidligere år bygger på en konsumrelasjon, der endringer i lønnstakergruppens disponible realinntekt har en virkningsfaktor (marginal konsumtilbøyelighet) på 1,0 og endringer i selvstendiges disponible realinntekt en virkningsfaktor på 0,2. Fra 1965 er beregnet øking basert på konsumrelasjonen som benyttes i nasjonalbudsjettmodellen MODIS III. Denne har virkningsfaktorer 0,87 og 0,14, men benyttes bare til å bestemme størstedelen av konsumøkingen. Visse konsumposter, bl.a. bolig og nye biler og motorsykler, er holdt utenfor og anslås direkte.

ningen som ble registrert i 1968. Etter å ha holdt seg stabilt i de siste årene viste kaffeforbruket en markert stigning i 1969. Forbruket av frukt økte betydelig, men hele økingen faller på norsk frukt. Norske grønnsaker hadde også en tilsvarende sterk stigning i 1969, mens importen av grønnsaker avtok til litt i underkant av nivået før 1968.

Forbruket av drikkevarer og tobakk, regnet i faste priser, økte med 4,9 prosent fra 1968 til 1969, mens økingen fra 1967 til 1968 var hele 12,4 prosent (se tabell 83). Mens tobakksforbruket økte spesielt sterkt i 1968, var økingen i 1969 større for drikkevareforbruket enn for tobakksforbruket. Som i 1968 viste drikkevareforbruket en særlig sterk øking for alkoholfrie drikkevarer, noe som kan forklares ved de relativt varme sommermånedene de siste par årene. Forbruket av alkoholholdige drikkevarer viste i 1969 en vesentlig sterkere stigning for øl og vin enn for brennevin. Når det gjelder tobakksforbruket, har den relative forskyvning fra røyketobakk, skrå og snus over mot sigaretter fortsatt også i 1969, mens sigarforbruket viste nedgang.

Konsumgruppen møbler og husholdningsartikler hadde en volumstigning på hele 14,8 prosent i 1969. Tallet må vurderes på bakgrunn av den svake volumstigning i 1968 (2,8 prosent), og at volumstigningen både i 1966 og 1967 var ca. 8 prosent. Det er grunn til å tro at langt over halvparten av volumstigningen i 1969 kan forklares ved en framskynding av publikums innkjøp som følge av den prisstigning omleggingen av skattesystemet vil medføre fra 1. januar 1970. Omsetningstall for årets siste måneder støtter godt opp om dette. Tabell 84 viser forbruksutviklingen for en del varige forbruksgoder. For flere av disse forbruksartiklene vil det samlede forbruk bli påvirket også av andre faktorer enn total forbruksutgift og rela-

Tabell 80. *Prosentvise endringer i volum og priser for det private konsum etter utgiftsgrupper.*

	Prosentvise endringer i volum fra år til år			Prosentvise prisendringer fra år til år			Prosentvis endring i relative priser (gruppepriser i forhold til konsumpris) 1968—69
	1966–1967	1967–1968	1968–1969	1966–1967	1967–1968	1968–1969	
Matvarer	1,4	2,9	2,1	5,0	3,3	4,4	+ 1,0
Drikkevarer og tobakk	5,5	12,4	4,9	3,0	— 0,4	3,6	+ 0,2
Bolig, lys og brensel	3,4	5,4	2,0	3,8	3,7	2,3	— 1,1
Møbler og husholdningsartikler	8,3	2,8	14,8	2,8	1,9	1,7	— 1,7
Klær og skotøy	5,2	1,6	3,0	3,3	2,1	2,0	— 1,4
Reiser og transport	6,4	1,0	20,0	4,6	3,5	2,3	— 1,1
Fritidssysler og utdanning	6,0	1,8	4,2	2,8	3,6	4,6	+ 1,2
Andre utgifter	4,5	4,7	5,6	7,9	6,6	5,2	+ 1,8
Spesifisert konsum i alt	4,3	3,7	6,1	4,6	3,5	3,3	— 0,1
Privat konsum i alt	4,4	3,8	6,0	4,7	3,6	3,4	—

Tabell 81. *Anslåtte volumendringer 1968—69 i hovedposter for det private konsum som følge av relative prisendringer, endringer i disponibel realinntekt pr. innbygger og endring i folketallet. Prosent.*

	Anslått endring som følge av:			Samlet anslått endring	Faktisk endring
	Relativ prisendring	Endring i disponibel realinntekt pr. innb.	Endring i folketallet		
Matvarer	— 0,2	+ 1,4	+ 0,9	+ 2,1	+ 2,1
Drikkevarer og tobakk	— 0,3	+ 1,1	+ 0,9	+ 1,7	+ 4,9
Bolig, lys og brensel	+ 0,1	+ 2,3	+ 0,9	+ 3,3	+ 2,0
Møbler og hush.artikler	+ 0,7	+ 2,3	+ 0,9	+ 3,9	+ 14,8
Klær og skotøy	+ 0,2	+ 1,7	+ 0,9	+ 2,8	+ 3,0
Reiser og transport	+ 0,3	+ 4,5	+ 0,9	+ 5,7	+ 20,0
Fritidssysler, utdanning	— 0,8	+ 2,9	+ 0,9	+ 3,0	+ 4,2
Andre utgifter	— 0,8	+ 2,1	+ 0,9	+ 2,2	+ 5,6

Tabell 82. *Forbruk av enkelte matvarer.*

		1964	1965	1966	1967	1968*	1969*
Mjølk[1]	Mill. liter	665	649	655	661	676	681
Fløte, omregnet til helmjølk	» »	201	211	222	229	233	235
Smør	1 000 tonn	13,9	15,9	17,0	16,8	22,8	23,0
Margarin	» »	82,0	80,4	80,3	82,0	75,0	75,9
Hvit ost	» »	18,1	19,7	20,5	20,9	20,7	20,5
Brun ost	» »	13,8	14,2	13,7	13,3	12,8	12,7
Egg	» »	32,1	32,8	36,0	37,2	38,1	38,8
Kjøtt	» »	80,5	80,4	80,9	81,4	82,8	83,9
Flesk	» »	58,5	59,0	61,2	63,1	65,1	67,7
Sukker	» »	139,0	156,0	162,5	157,1	177,4	153,1
Kaffe, rå vekt	» »	30,9	31,9	34,3	35,0	34,7	37,6
Importert frukt	» »	128,9	139,3	147,7	141,4	141,4	141,0
Norsk frukt	» »	81,6	62,0	66,1	69,1	97,6	102,0
Tørket frukt, nøtter	» »	11,7	13,3	13,7	12,2	12,2	12,7
Importerte grønnsaker	» »	26,7	28,3	23,3	25,8	42,7	22,4
Norske grønnsaker	» »	119,8	135,4	150,3	136,0	138,4	143,8

Note: [1] Omfatter også forbruket av tørrmjølk og kondensert mjølk.

Tabell 83. *Forbruk av tobakk og drikkevarer.*

		1964	1965	1966	1967	1968*	1969*
Sigarer	Mill. stk.	59	50	52	56	62	57
Sigaretter	» »	1 280	1 463	1 506	1 624	1 773	1 880
Røyketobakk, skrå, snus	Tonn	3 951	4 269	4 441	4 472	4 513	4 571
Alkoholfrie drikkevarer	Mill. liter	87,8	95,2	108,8	115,7	139,1	158,7
Alkoholholdig øl	» »	97,5	103,3	107,8	113,2	123,6	134,1
Vin	» »	5,3	5,6	6,2	7,0	7,6	8,3
Brennevin	» »	10,9	11,3	11,7	12,4	13,0	13,1
Ren alkohol i alt	» »	9,9	10,4	10,8	11,5	12,4	12,9

Tabell 84. *Tilgang av andre forbruksvarer.*

		1964	1965	1966	1967	1968*	1969*
Kjøleskap	1 000 stk.	78	77	96	97	100	130
Dypfrysere	» »	50	64	70	75	74	100
Komb. kjøleskap og dypfrysere	» »	6	4	3	2	6	11
Vaskemaskiner	» »	55	56	60	70	72	90
Varmtvannsbeholdere	» »	46	40	33	31	32	50
Varmekolber for innbygging	» »	21	20	19	24	33	23
Strykejern	» »	79	70	90	77	92	110
Universale kjøkkenmaskiner	» »	19	15	14	13	15	17
Vispe- og røremaskiner	» »	85	66	72	72	66	65
Oppvaskmaskiner	» »	2	3	5	6	6	9
Støvsugere	» »	62	64	62	72	74	100
Båndopptakere	» »	17	20	26	42	50	83
Radiomottakere	» »	135	140	152	173	194	205
Fjernsynsapparat	1 000 lisenser	115	82	84	88	75	58
Sykler	1 000 stk.	78	75	82	82	89	105
Motorsykler	» »	19	22	24	16	14	14
Personbiler[1]	» »	62	63	66	71	70	106

Note: [1] Inkl. stasjonsbiler og drosjer.

tive priser. Flere av gjenstandene utgjør såpass stor andel av et husholdningsbudsjett at kredittforholdene vil ha betydning for forbruket i et enkelt år. Den sterke utgiftsøkingen for de varige forbruksgodene i 1969 ledsages således av en øking i avbetalingshandelen med 120 mill. kr. i de tre første kvartaler i 1969, mens det i samme periode i 1968 ikke var noen øking. Kjøp av kjøleskap, dypfrysere, varmtvannsbeholdere, oppvaskmaskiner og støvsugere økte spesielt sterkt, fra 30 til 50 prosent, men også innkjøp av vaskemaskiner og strykejern økte sterkere i 1969 enn i de nærmest foregående år. Radioartikler, spesielt båndopptakere, hadde også svært stor øking.

Utgiftsposten reiser og transport økte i volum med hele 20 prosent i 1969. Denne omfatter dels bruk av offentlige befordringsmidler, som har økt med 4,7 prosent, dels utgifter til egne befordringsmidler, som økte med hele 29 prosent siste år. I utgifter til egne befordringsmidler utgjør innkjøp av personbiler en vesentlig andel. Av tabell 84 ser en at tilgangen på personbiler har økt med vel 50 prosent fra 1968 til 1969. Noe av økingen kan forklares ved behovet for utskiftning og ved det lave innkjøpet av personbiler i 1968, da det var en ubetydelig nedgang i forhold til 1967. Men som for utgifter til møbler og kostbare husholdningsartikler kan den særdeles høye tilgangen på personbiler i 1969 settes i sammenheng med innføringen av merverdiavgiften fra 1. januar 1970. Antall registrerte personbiler for oktober og november måned 1969 lå hele 107 prosent høyere i 1969 enn i 1968. Tabell 85 viser bruk av de viktigste offentlige befordringsmidler. Tallene viser en noe sterkere nedgang i jernbanereiser i 1969 enn i 1968 og fortsatt sterk stigning i innenlandsk ruteflygning, mens tallet for bussreiser er uendret fra 1968 til 1969. Fra 1967 til 1968 var det en svak nedgang.

Tabell 85. *Konsum av reiser etc.*

		1964	1965	1966	1967	1968	1969*
Jernbanereiser	Mill. personkm	1 712	1 712	1 745	1 708	1 643	1 560
Bussreiser	» »	3 108	3 263	3 426	3 452	3 400*	3 400
Innenl. ruteflyging	» »	270	326	385	481	538	610
Hotellbesøk (nordmenn)	1 000	1 463	1 487	1 567	1 581	1 631	1 680

Investering

Høsten 1968, da nasjonalbudsjettet for 1969 ble lagt fram, var det klart at veksten i den private investeringsetterspørsel var dempet kraftig. Særlig tydelig var dette innenfor industrien, der bedriftenes investeringsplaner for 1969 lå under de relativt lave — og gjennom året avtakende — tall for 1968. For å motvirke svikten i de private investeringer satte myndighetene høsten 1968 i verk visse stimuleringstiltak. Tiltakene omfattet bl. a. en frigiving for investeringsformål av skattefrie fondsavsetninger fra inntekt opptjent i perioden 1962—1965 med anslagsvis 200 mill. kr. Dessuten ble rammen for partialobligasjonslån økt med 35 mill. kr., samtidig som en framskynding av emisjoner på om lag 100 mill. kr., mot belastning av emisjonskvoten for 1969, ble tillatt. Kommunal- og Industribanken fikk også adgang til å foreta en framskynding av finansieringsklare prosjektlån. Regjeringen la fortsatt sterk vekt på å øke boligbyggingen, og tok sikte på å øke tallet på igangsatte leiligheter med 3 350 i forhold til den antatte igangsetting for 1968. Innvilgningsbudsjettene for boliglån i Husbanken og lån i Kommunalbanken (som bl. a. omfatter lån til kjøp av tomter og tomtetekniske arbeider) ble satt opp i forhold til 1968 med henholdsvis 370 mill. kr. og 45 mill. kr. For de private finansinstitusjoner ble utlånsrammene opprinnelig satt forholdsvis lite opp fra 1968 til 1969, men i løpet av året skjedde det visse oppjusteringer av rammetallene. Den faktiske utlånsøking i forretningsbankene ble i 1969 vesentlig større enn de oppjusterte rammetallene på 500 mill. kr. forutsatte.

Tabell 86. *Investeringsindikatorer. Kvartalstall i prosent av tilsvarende periode året før.*

	1968				1969			
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.
Utførte (og antatte) investeringer[1]								
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning	103	78	82	87	72	95	105	124
Bergverksdrift	185	140	128	103	117	117	87	131
Industri	101	71	68	72	60	83	106	128
Kraftforsyning	101	88	103	113	90	111	105	119
Ordrer i maskinindustri[2]								
Ordretilgang	103	132	101	108	132	86	128	..
Ordrereserver	108	121	120	109	122	114	113	..
Industriproduksjon:								
Investeringsvareproduksjon	107	96	102	98	100	104	107	[1] 99
Byggevirksomhet:								
Bygg under arbeid, total golvflate	109	103	100	93	92	95	99	[3] 107
Bygg satt i gang, total golvflate	98	89	94	81	130	112	129	[3] 116
Importverdi:								
Maskiner og apparater	103	86	96	93	93	115	123	[3] 118
Lastebiler, varevogner o. l.	104	90	113	96	124	128	142	[3] 183
Skip	63	109	75	51	57	24	54	[3] 117
Lager:								
Totalindeks	98	98	94	94	95	94	95	..

Noter: [1] Etter oppgaver fra bedriftene. For 4. kvartal antatt investering (i prosent av antatt investering for 4. kvartal året før) ellers utført investering. [2] Innenlandske og utenlandske ordrer. [3] Oktober—november.

Byggeløyveordningen har vært uendret siden utgangen av 1968.[1] For de regulerte grupper av bygg ble det, som i tidligere år, fastsatt tre forskjellige kvoter av samme størrelse som i 1968. Regjeringen la også i 1969 vekt på å øke investeringene til veiformål.

Fram gjennom 1969 viste de ulike investeringsindikatorer stadig tydeligere at den private investeringsetterspørsel var i ferd med å ta seg sterkt opp. Bedriftenes investeringsplaner ble justert oppover flere ganger, igangsettingen av bygg økte og ordretilgangen i investeringsvareindustrien viste en stigende tendens. Så sent som i 2. kvartal 1969 lå imidlertid de faktisk utførte investeringer i industrien fortsatt lavere enn i samme periode året før; det var først i 2. halvår 1969 at industriinvesteringene tok seg opp og etter alt å dømme nådde nivået fra 2. halvår 1968. Også investeringene i boliger tok seg markert opp i løpet av året. For månedene januar—november 1969 ble det satt i gang bygging av nesten 34 000 leiligheter — en øking på vel 5 000 i forhold til det forholdsvis lave tallet for samme periode i 1968. Ved utgangen av november 1969 var både det samlede byggeareal under arbeid og arealet av boliger under arbeid om lag 8 prosent større enn på samme tid året før.

Regnet i løpende priser var det en liten vekst i de samlede bruttoinvesteringer i fast realkapital og lager fra 1968 til 1969. Men denne veksten var ikke sterk nok til å oppveie den nedgangen som — for første gang i etterkrigstiden — viste seg i de samlede investeringer fra 1967 til 1968. De samlede investeringer i 1969

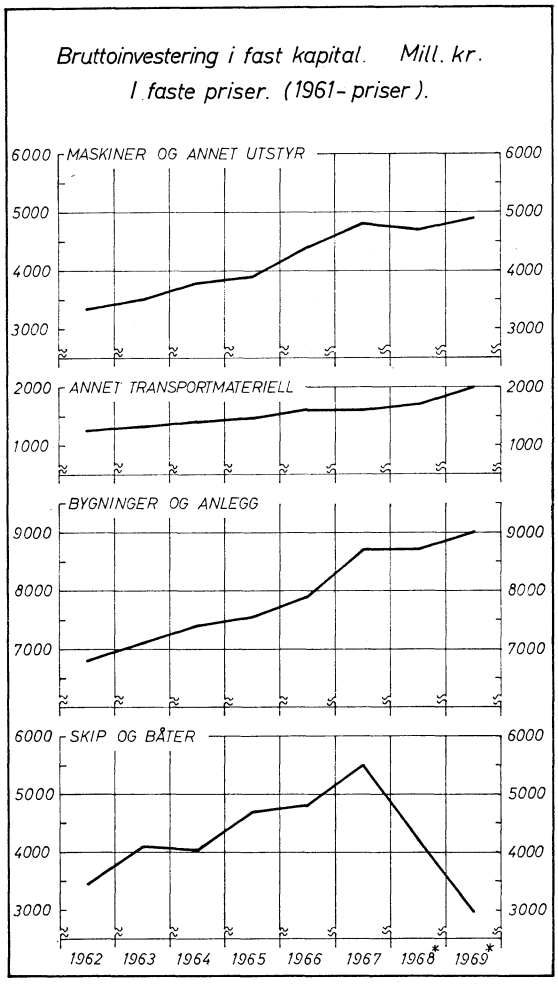

Fig. 40.

var etter foreløpige beregninger 24,5 milliarder kr. mot 23,9 milliarder i 1968 og 24,8 milliarder i 1967. Regnet i faste (1961) priser var det etter de foreløpige beregninger en nedgang på 0,6 prosent i de samlede bruttoinvesteringer fra 1968 til 1969, mot en nedgang på 9,3 prosent fra 1967 til 1968. Etter krigen er dette første gang vi to år på rad har hatt nedgang i de samlede investeringer regnet i faste priser.

Note: [1] Byggeløyveplikten omfatter i prinsippet alle bygg som ikke utelukkende skal brukes til helårsbolig, bygg under 60 m² brutto golvflate (unntatt bygg som skal nyttes som bensinstasjon eller servicestasjon for biler), bygg som oppføres for statens eller en statsetats regning, skogshusvære og skogstaller til bruk under skogsarbeid og fløting, driftsbygninger i tilknytning til gårdsbruk, veksthus, naust, rorbuer og egnebuer, skoler og bygg som skal nyttes som barnehjem eller dagsinstitusjon for barn. I kommuner med begrenset byggeløyveplikt er byggeløyveplikten bortfalt for bergverks-, industri- og verkstedbygg og for hotell- og pensjonatbygg.

Tabell 87. *Bruttoinvestering i fast kapital fordelt etter art (1961-priser, 1961 = 100).*

	1965	1966	1967	1968*	1969*
Bygninger og anlegg	118	124	136	138	142
Skip og båter	137	140	159	121	88
Annet transportmateriell	125	138	139	148	165
Maskiner og annet utstyr	123	138	152	149	156
I alt	124	132	145	136	133

Tabell 88. *Import av viktige investeringsvarer (cif).*

	I løpende priser, mill. kr.					I prosent av total vareimport og netto skipsimport		
	1965	1966	1967	1968*	1969*	1967	1968*	1969*
Maskiner og utstyr	1 589	1 863	2 035	2 031	2 218	10,8	11,2	11,5
Skip (netto)	2 166	1 906	2 903	1 465	70	15,3	8,0	0,4
Fly m. v.	17	90	99	214	342	0,5	1,2	1,8
Andre transportmidler.....	388	413	428	431	529	2,3	2,4	2,7
I alt	4 160	4 272	5 465	4 141	3 159	28,9	22,8	16,4

Tallet for de samlede bruttoinvesteringer regnet i faste (1961) priser — 19,2 milliarder kr. — er det laveste siden 1965.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital (uten lager) utgjorde i 1969 31,8 prosent av bruttonasjonalproduktet regnet i løpende priser. Dette er den laveste andel siden 1946. Bruttoinvesteringene i fast realkapital utenom skip utgjorde 27,5 prosent av bruttonasjonalproduktet — en litt større andel enn i 1968, men ikke en så stor andel som i 1966 og 1967.

Ved å dele de samlede bruttoinvesteringer i fast kapital etter art, slik det er gjort i tabell 87, framgår det at den kraftige nedgangen i investeringene i skip og båter, som fant sted fra 1967 til 1968, fortsatte fra 1968 til 1969. Regnet i løpende priser var disse investeringene på 3,3 milliarder kr. — det laveste tall siden 1960. Regnet i faste priser gikk disse investeringene ned med nesten 30 prosent fra 1968 til 1969 etter at de fra 1967 til 1968 var gått ned med 24 prosent. De andre former for investering viste alle vekst fra 1968 til 1969 — regnet både i løpende og faste priser. Investeringene i maskiner, redskaper og inventar, som gikk litt ned fra 1967 til 1968, var i 1969 litt høyere, regnet i faste priser, enn de var i 1967 — 4,9 mot 4,8 milliarder kr. Sterkest vekst hadde investeringene i annet transportmateriell med nesten 15 prosent regnet i faste priser.

Endringene i bruttoinvesteringene i fast kapital etter næring, slik de framkommer i tabell 89, viser at det var en kraftig nedgang i investeringene i sjøtransport og en mindre nedgang i fiske og fangst fra 1968 til 1969. Nedgangen i investeringene i sjøtransport var mer enn det dobbelte av nedgangen fra 1967 til 1968 regnet i løpende priser, mens den var omtrent den samme regnet i faste priser. Mens investeringsnedgangen i fiske og fangst var litt mindre enn antatt i nasjonalbudsjettet, var den i sjøtransport vesentlig sterkere enn ventet. Investeringsnedgangen i sjøtransport og fiske og fangst ble i første rekke motvirket av økte investeringer i boliger, offentlig konsumkapital, annen samferdsel og varehandel. I industrien — der det fra 1967 til 1968 var en kraftig nedgang

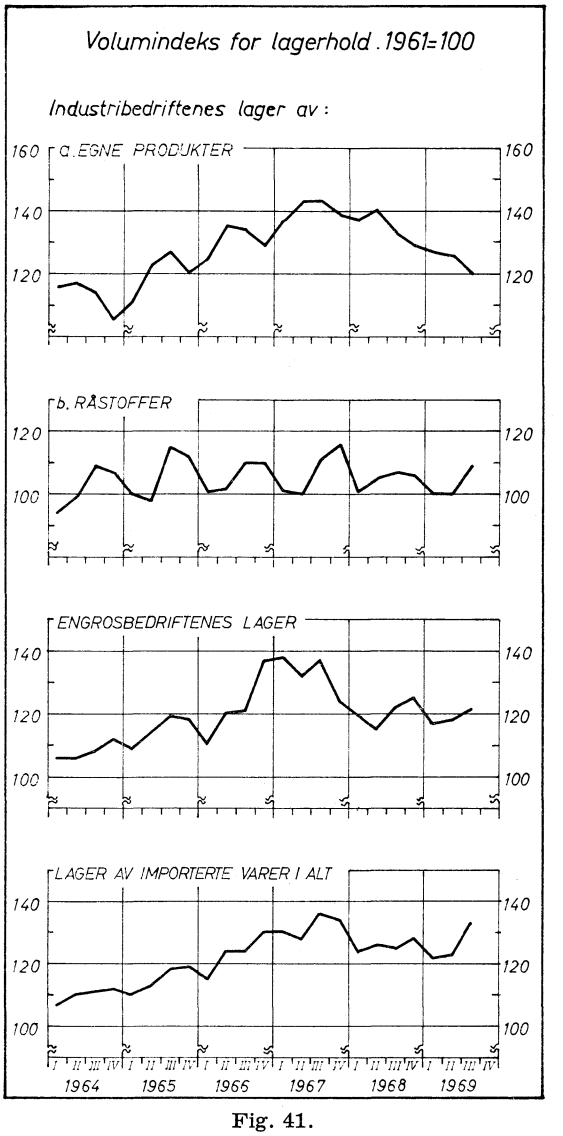

Fig. 41.

Tabell 89. *Bruttoinvestering i fast kapital etter næring.*

	I løpende mill. kr. Endringer fra år til år		
	1966–1967	1967–1968	1968–1969
Jordbruk og skogbruk ..	49	83	88
Fiske og fangst	14	— 65	— 23
Bergverksdrift m. v.	6	96	85
Industri	427	— 550	10
Bygge- og anleggsvirksomhet	44	— 4	84
Elektrisitetsforsyning og gassforsyning	11	28	148
Varehandel	111	20	221
Forretningsbygg	123	42	53
Boliger	568	320	385
Sjøtransport	681	— 626	—1309
Annen samferdsel	142	177	344
Andre tjenesteytende næringer	48	38	36
Offentlig konsumkapital .	504	208	344
I alt	2 728	— 233	466

i bruttoinvesteringene — var det en ubetydelig øking i bruttoinvesteringene fra 1968 til 1969, regnet i løpende priser, men de lå lavere enn i både 1966 og 1967. Regnet i faste priser var det en fortsatt nedgang i bruttoinvesteringene i industrien på knapt 3 prosent, fra 1968 til 1969. Det vesentlige av denne nedgangen var i investeringer i maskiner, men det var også en liten nedgang i investeringene i bygninger og anlegg som omtrent motvirket stigningen i investeringene i transportmidler. Nedgang i bruttoinvesteringene i industrien to år på rad hadde man sist i perioden 1957—1959. Nedgangen fra 1968 til 1969 regnes å være litt mindre enn antatt i nasjonalbudsjettet 1969. Den sterke økingen — både absolutt og relativt — i investeringene i lufttransport regnet i faste priser fortsatte også fra 1968 til 1969. I jordbruket var det en sterkere øking i investeringene enn antatt i nasjonalbudsjettet. Økingen — som i faste priser var noe mindre enn fra 1967 til 1968 — kom i det vesentlige fra økte investeringer

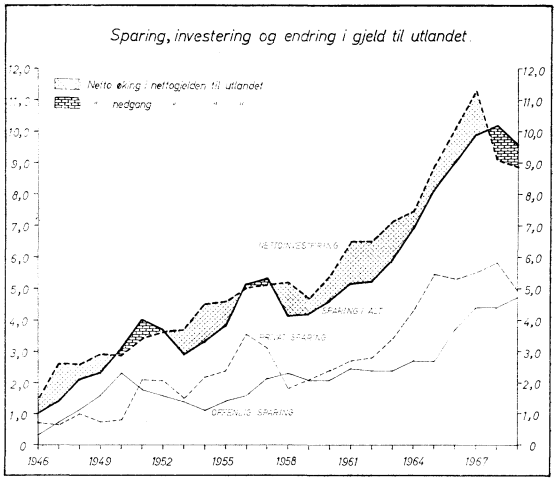

Fig. 42.

Tabell 90. *Offentlig og privat bruttoinvestering i fast kapital ekskl. lager i løpende priser.*

		1965	1966	1967	1968*	1969*
Privat bruttoinvestering	mill. kr.	13 887	15 520	17 570	16 854	16 563
Offentlig bruttoinvestering	» »	5 571	5 970	6 648	7 131	7 888
Av dette:						
Offentlige bedrifter	» »	2 716	2 827	3 001	3 276	3 689
Offentlig konsumkapital	» »	2 855	3 143	3 647	3 855	4 199
I alt	mill. kr.	19 458	21 490	24 218	23 985	24 451
Prosentvis fordeling:						
Privat bruttoinvestering		71,4	72,2	72,5	70,3	67,7
Offentlig bruttoinvestering		28,6	27,8	27,5	29,7	32,3
Av dette:						
Offentlige bedrifter		14,0	13,2	12,4	13,6	15,1
Offentlig konsumkapital		14,6	14,6	15,1	16,1	17,2
I alt		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

i bygg og anlegg. Vesentlig som en konsekvens av de økte investeringene til veiformål var det også fra 1968 til 1969 en relativt kraftig øking — omkring 10 prosent — i investeringene i statlig konsumkapital regnet i faste priser, mens det var en liten nedgang i bruttoinvesteringene i kommunal konsumkapital.

Lagerutviklingen fra 1968 til 1969 var karakterisert ved en forholdsvis betydelig nedgang i bedriftenes beholdninger av egne produkter, samtidig som lager av importerte varer økte en god del. For lagerbeholdninger i alt var det etter foreløpige tall en svak øking (+ 73 mill. kr.) fra 1968 til 1969 regnet i løpende priser og en noe sterkere øking (+ 356 mill. kr.) regnet i 1961-priser.

De private og de offentlige bruttoinvesteringer i fast realkapital viste en markert forskjellig utvikling de siste to år. Regnet i løpende priser gikk de private bruttoinvesteringer i fast kapital ned med vel 4 prosent fra 1967 til 1968 og med knapt 2 prosent fra 1968 til 1969, mens de offentlige bruttoinvesteringer økte i begge år, med henholdsvis vel 7 prosent og 10 prosent. Som andel av de totale bruttoinvesteringer økte de offentlige bruttoinvesteringer fra 27,5 prosent i 1967 til 29,7 prosent i 1968 og til det rekordhøye tall på 32,3 prosent i 1969. Etter de nå foreliggende tall for fordelingen på offentlige bedrifter og offentlig konsumkapital var det noe svakere stigning i den offentlige konsumkapitals andel enn i de offentlige bedrifters andel både fra 1967 til 1968 og fra 1968 til 1969.

Det samlede kapitalslit i 1969 er foreløpig beregnet til 15,6 milliarder kr. i løpende priser, eller omtrent 800 mill. kr. mer enn i 1968. Nettoinvesteringene i løpende priser gikk ned fra 9,1 milliarder kr. i 1968 til 8,9 milliarder kr. i 1969. Uttrykt i prosent av nettonasjonalproduktet gikk nettoinvesteringen ned fra 15,9 i 1968 til 14,5 i 1969 — den hittil laveste andel i etterkrigsperioden. I gjennomsnitt for perioden 1962—1966 var denne andel 19,7 prosent, og i 1937 lå den så høyt som 21,1 prosent.

Som i 1968 førte også i 1969 et overskott på driftsregnskapet med utlandet til at den innenlandske sparing (kapitaltilvekst) var større enn de totale nettoinvesteringer. Av den totale sparing dekket den private sparing bare 51,2 prosent i 1969 mot 56,8 prosent i 1968 og 54,2 prosent i 1967. I årene 1963—1966 lå denne andelen noe høyere.

Både den offentlige og den private del av økonomien hadde høyere sparing enn nettoinvestering i 1969 — og var netto långivere (se tabell 91) etter foreløpige og usikre tall.

Tabell 91. *Investering, kapitaltilvekst og nettoøking i lån. Mill. kr.*

	1965	1966	1967	1968*	1969*
A. Bruttoinvestering (inkl. lager)	20 190	22 462	24 841	23 905	24 524
B. Kapitalslit	11 301	12 367	13 542	14 827	15 638
C. Nettoinvestering (A—B)	8 889	10 095	11 299	9 078	8 886
1. Offentlig	2 972	3 133	3 561	3 807	4 193
2. Privat	5 917	6 962	7 738	5 271	4 693
D. Kapitaltilvekst i alt[1]	8 159	9 029	9 869	10 163	9 636
1. Offentlig	2 704	3 722	4 401	4 393	4 707
2. Privat	5 455	5 307	5 468	5 770	4 929
E. Nettoopplåning (C—D)[2]	730	1 066	1 430	— 1 085	— 750
1. Offentlig	268	— 589	— 840	— 586	— 514
2. Privat	462	1 655	2 270	— 499	— 236

Noter: [1] Medregnet netto gaver fra utlandet. [2] Samlet nettoopplåning svarer til underskottet på driftsbalansen overfor utlandet.

Finanser, kredittmarked og priser

Offentlige finanser

Finanspolitikken og de finanspolitiske virkningene

En kan stort sett skille mellom to hovedgrupper av finanspolitiske virkninger: de direkte budsjettvirkningene og de konjunkturpolitiske virkningene.

Med de direkte virkningene menes de bidrag de enkelte utgifts- og inntektsposter yter til fremme av spesielle offentlige formål (undervisningsformål, forsvarsformål, virkningene på inntektsfordelingen m. v.).

De konjunkturpolitiske virkningene av finanspolitikken kan hensiktsmessig analyseres under følgende inndeling:

1. Virkningene av den offentlige etterspørsel etter varer og tjenester.
2. Virkningene av inntektsoverføringer mellom den private sektor og den offentlige forvaltning.
3. Virkningene av de offentlige lånetransaksjoner (utlån, opptak av lån, aksjetegning m. v.).

En grov indikator for den samlede konjunkturpolitiske virkning av den offentlige forvaltnings utgifter og inntekter har en i netto fordringsøkingen («overskott før lånetransaksjoner»), som er lik nettoresultatet av inntektsoverføringene mellom den offentlige forvaltning og publikum, fratrukket den offentlige forvaltnings netto utgifter til varer og tjenester. Men denne størrelsen kan ikke gi mer enn en grov orientering, da den blant annet ikke tar hensyn til de offentlige lånetransaksjonene og til virkningene av totalnivået for de offentlige utgifter og inntekter.

Den offentlige forvaltnings regnskaper. De direkte budsjettvirkninger

Statens bevilgningsregnskap.

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 1969 («Gule bok» 1969) bygde i hovedtrekkene på de retningslinjer som var trukket opp i det reviderte langtidsprogram (St. meld. nr. 13, 1966—67). I samsvar med dette ble det lagt særlig vekt på å skaffe plass for økte bevilgninger til undervisning, samferdsel, helsevesen og andre sosiale formål. Budsjettforslaget var basert på en netto inntektsinndragning (overskott før lånetransaksjoner) på 200 mill. kr. Det tilsvarende tall utgjorde 245 mill. kr. i det vedtatte budsjett for 1968, mens det endelige regnskap for samme år viste et overskott på 135 mill. kr.

Det ble budsjettert med en noe sterkere utgiftsøking i 1969 enn for året før. De samlede utgifter til kjøp av varer og tjenester og til overføringer var ført opp med et beløp som var 11 prosent større enn i det vedtatte budsjett for 1968. Under behandlingen i Stortinget av budsjettet for 1969 ble det foretatt en del endringer som bl. a. førte til at overskottet før lånetransaksjoner ble redusert til 84 mill. kr.

I løpet av året 1969 ble det gitt en rekke tilleggsbevilgninger, bl. a. i forbindelse med Jordbruksavtalen og som tilskott til regulering av forbrukerprisene. Videre ble det bevilget betydelige beløp som lån, resp. pristilskott, til fiskerinæringen. Alt i alt var det en netto utgiftsøking i form av tilleggsbevilgninger på ca. 504 mill. kr. i 1969. Av tilleggsbevilgingene ble 211 mill. kr. dekket ved reduksjon av reserveposten «Tilfeldige utgifter».

På inntektssiden viste anslagene for skatter og avgifter i 1969 en netto øking på 319 mill. kr. i forhold til det vedtatte budsjett. En betydelig del av økingen gjaldt avgiften på motorkjøretøyer og den alminnelige omsetningsavgift. Dette har sammenheng med de ekstraordinært store innkjøp fra publikum i 1969 av varige forbruksvarer, bl. a. biler.

På samme måte som i tidligere år måtte en for 1969 vente innsparinger i forhold til budsjettet, idet det er vanlig at en del av de bevilgede beløp står unyttet ved utgangen av året. Samtidig råder det usikkerhet om størrelsen av de overførte bevilgninger. Alt i alt tydet anslag ved årsskiftet 1969—70 på at overskottet før lånetransaksjoner for 1969 vil bli på omtrent 150 mill. kr., dvs. ubetydelig høyere enn i det endelige regnskap for 1968 (135 mill. kr.), men vesentlig lavere enn for 1967 (452 mill. kr.).

I tabell 92 er hovedpostene i statens bevilgningsregnskap gruppert etter nasjonaløkonomisk art (jfr. kolonne 2 b). Tallene for 1967 og 1968 er endelige regnskapstall, mens tallene for 1969 bygger på anslag. I denne tabellen er bevilgningsregnskapet satt opp noe annerledes enn i de oppstillinger som brukes i de trykte statsregnskaper og statsbudsjetter. Av større avvik kan nevnes at tabellen ikke omfatter utgifter eller inntekter i forbindelse med lån, gjeldsavdrag m. v. Videre er underskott på statens forretningsdrift i tabell 92 ført til fradrag under posten «formuesinntekt» på inntektssiden, mens det i vanlige oppstillinger er tatt med blant utgiftene. Bruk av varer og tjenester for konsum- og forsvarsformål er regnet netto (utgifter minus inntekter), mens de vanligvis regnes brutto. I Statistisk Sentralbyrås oppstillinger blir utgifter til nybygg og nyanlegg ved offentlig forretningsdrift — i likhet med aksjetegning i offentlige aksjeselskaper — regnet som fordringsøking for den offentlige forvaltning og som investering for vedkommende næring. I tabell 92 er beløpet ført opp som egen post under betegnelsen «Øking i kapitalinnskott i offentlige foretak». På denne måten vil posten «Annen netto fordringsøking» svare til det som i statens bevilgningsregnskap kalles «Overskott før lånetransaksjoner».

De samlede *utgifter* over statens bevilgningsregnskap ifølge oppstillingen i tabell 92 (ekskl. postene 13 «Øking i kapitalinnskott i offentlige foretak» og 14 «Overskott før lånetransaksjoner») er for 1969 anslått til 13 197 mill. kr., eller 15,0 prosent mer enn i foregående år. I 1968 var den tilsvarende øking 11,4 prosent. Nær halvparten av utgiftene i 1969 (6 297 mill. kr.) gikk med til å dekke statens nettokjøp av varer og tjenester. Av dette gikk 1 614 mill. kr. til bruttoinvestering i veianlegg, skoler, administrasjonsbygninger og andre former for offentlig konsumkapital (postene 11 c og 12 i tabell 92).

Tabell 92. *Den offentlige forvaltnings inntekter og utgifter etter art. Mill. kr.*

	1. I alt			2. Stats- og trygdeforvaltningen						3. Kommuneforvaltningen		
				a. I alt			b. Av dette statens bevilgningsregnskap					
	1967	1968	1969*	1967	1968	1969*	1967	1968	1969*	1967	1968	1969*
Inntekter												
1. Formuesinntekt	659	869	1 039	601	769	930	448	498	605	58	100	109
a. Renter og utbytte[3]	961	1 171	1 314	833	1 023	1 166	680	752	841	128	148	148
b. Inntektsført overskott av offentlige foretak	— 302	— 302	— 275	— 232	— 254	— 236	— 232	— 254	— 236	[2] — 70	[2] — 48	[2] — 39
2. Skatter	22 269	24 262	27 100	16 984	18 390	20 681	10 591	11 344	12 930	5 285	5 872	6 419
a. Trygde- og pensjonspremier	5 136	5 901	6 492	5 136	5 901	6 492	–	–	–	–	–	–
b. Andre direkte skatter	8 489	9 213	10 349	[1] 3 340	[1] 3 492	[1] 4 093	2 714	3 020	3 507	5 149	5 721	6 256
c. Indirekte skatter	8 644	9 148	10 259	8 508	8 997	10 096	7 877	8 324	9 423	136	151	163
3. Overføringer mellom stats- og kommuneforvaltningen	–	–	–	670	739	789	176	192	218	1 649	1 822	2 059
4. Overføringer til bevilgningsregnskapet fra annen statsforvaltning	–	–	–	–	–	–	151	183	196	–	–	–
5. Inntekter i alt	22 928	25 131	28 139	18 255	19 898	22 400	11 366	12 217	13 949	6 992	7 794	8 587
Utgifter												
6. Renteutgifter[3]	724	834	927	543	609	669	538	602	662	181	225	258
7. Overføringer til private	8 978	10 232	11 737	8 248	9 423	10 883	2 068	2 412	3 007	730	809	854
a. Trygde- og pensjonsstønader	5 593	6 389	7 253	5 443	6 237	7 103	–	–	–	150	152	150
b. Andre stønader til konsumenter	781	968	1 068	300	417	474	289	400	458	481	551	594
c. Subsidier	2 604	2 875	3 416	2 505	2 769	3 306	1 779	2 012	2 549	99	106	110
8. Overføringer mellom stats- og kommuneforvaltningen	–	–	–	1 649	1 822	2 059	1 426	1 558	1 750	670	739	789
9. Overføringer fra bevilgningsregnskapet til annen statsforvaltning	–	–	–	–	–	–	1 008	1 146	1 279	–	–	–
10. Stønader til utlandet (netto)	107	166	230	107	166	230	87	138	202	–	–	–
11. Konsum (netto)	8 881	9 785	11 017	4 590	5 024	5 622	4 348	4 761	5 281	4 291	4 761	5 395
a. Bruk av varer og tjenester til forsvarsformål	2 078	2 271	2 465	2 075	2 267	2 461	2 075	2 267	2 461	3	4	4
b. Bruk av varer og tjenester til sivile konsumformål	5 540	6 137	7 017	2 033	2 229	2 563	1 791	1 966	2 222	3 507	3 908	4 454
c. Beregnet kapitalslit på konsumkapital	1 263	1 377	1 535	482	528	598	482	528	598	781	849	937
12. Nettoinvestering i sivil konsumkapital	2 384	2 478	2 664	854	875	1 036	826	855	1 016	1 530	1 603	1 628
13. Øking i kapitalinnskott i offentlige foretak	599	635	627	613	610	602	613	610	602	— 14	25	25
14. Annen netto fordringsøking («Overskott før lånetransaksjoner»)	1 255	1 001	937	1 651	1 369	1 299	452	135	150	— 396	— 368	— 362
15. Utgifter i alt	22 928	25 131	28 139	18 255	19 898	22 400	11 366	12 217	13 949	6 992	7 794	8 587
16. Disponibel inntekt (5 ÷ (6 + 7 + 8 + 9 + 10))	13 119	13 899	15 245	7 708	7 878	8 559	6 239	6 361	7 049	5 411	6 021	6 686
÷ Konsum (11)	8 881	9 785	11 017	4 590	5 024	5 622	4 348	4 761	5 281	4 291	4 761	5 395
= Kapitaltilvekst (12 + 13 + 14)	4 238	4 114	4 228	3 118	2 854	2 937	1 891	1 600	1 768	1 120	1 260	1 291

Noter: [1] Omfatter også øking i skatteoppkrevernes beholdninger, 1967 407 mill. kr., 1968 212 mill. kr. og 1969 288 mill. kr. [2] Omfatter også den selvfinansierte delen av økingen i egenkapitalen i kommuneforetakene (ekskl. kommunale aksjeselskaper). [3] Omfatter også agiofortjeneste, resp. agiotap.

I løpet av 1969 var det en stigning i investeringsutgiftene på 16,7 prosent, mot bare 5,7 prosent året før. Utgiftene til varer og tjenester til forsvaret (post 11 a) utgjorde i 1969 anslagsvis 2 461 mill. kr. og til sivile konsumformål (post 11 b) 2 222 mill. kr. Sammenliknet med 1968 var dette en øking på henholdsvis 8,6 prosent og 13,0 prosent. (Tilsvarende tall for økingen fra 1967 til 1968 var henholdsvis 9,3 prosent og 9,8 prosent.) Utgiftsøkingen i 1969 var for størstedelen en følge av en fortsatt øking i omfanget av den statlige virksomhet, men skyldtes også for en del lønns- og prisforhøyelser. I tabell 95 er det gitt en oversikt over den offentlige forvaltnings nettoutgifter til varer og tjenester, spesifisert etter formål og etter art. Av stats- og trygdeforvaltningens totale utgifter i denne tabellen faller det aller meste på bevilgningsregnskapet. I løpet av 1969 var det særlig sterk stigning i utgiftene til sosiale formål, til veier og til undervisning.

Av utgiftene på bevilgningsregnskapet for 1969 falt 6 900 mill. kr. på forskjellige former for overføringer til private, til andre offentlige regnskaper og til utlandet (postene 6—10 i tabell 92). Av økingen i disse overføringene fra foregående år på 1 044 mill. kr. gikk 537 mill. kr. til subsidier (pristilskott, driftstilskott, investeringstilskott m. v.), 192 mill. kr. til kommuneforvaltningen og 133 mill. kr. til annen statsforvaltning. Netto stønader til utlandet steg med 64 mill. kr. og renteutgifter (innen- og utenlandske) med 60 mill. kr.

Inntektene på bevilgningsregnskapet steg fra 12 217 mill. kr. i 1968 til anslagsvis 13 949 mill. kr. i 1969, dvs. med 14,2 prosent. Fra 1967 til 1968 var det en øking på 7,5 prosent. Inntektene består i det alt vesentlige av direkte og indirekte skatter. De indirekte skattene steg ifølge anslag gjort før årsskiftet 1969—70 fra 8 324 mill. kr. i 1968 til 9 423 mill. kr. i 1969. Det vil si en stigning på 13,2 prosent, mot 5,7 prosent året før. Den sterkere økingen i 1969 henger bl. a. sammen med at forserte innkjøp fra publikum, som tidligere nevnt, vil innbringe større beløp bl. a. i omsetningsavgift og bilavgift enn det opprinnelig var budsjettert med. Til tross for enkelte lettelser som ble gjennomført i inntektsskatten til staten i 1969 (se avsnittet om virkningene av inntektsoverføringene mellom den private sektor og den offentlige forvaltning), steg de direkte skattene til statskassen fra 3 020 mill. kr. i 1968 til 3 507 mill. kr. i 1969, eller med 16,1 prosent. Året før steg de direkte skattene med 11,3 prosent.

De samlede inntekter på bevilgningsregnskapet i 1969 oversteg utgiftene med 752 mill. kr. Dette beløpet (postene 13 og 14 i tabell 92) var bare ubetydelig høyere enn i 1968 (745 mill. kr.), men vesentlig lavere enn i 1967 (1 065 mill. kr.). Av dette beløpet for 1969 gikk 602 mill. kr. med til å dekke økingen i kapitalinnskott i statens forretningsdrift, slik at «overskottet før lånetransaksjoner» ble 150 mill. kr. Dette tallet er foreløpig og meget usikkert. Til dekning av utlån, gjeldsavdrag m.v. gikk det med omtrent 2 500 mill. kr. De totale utgifter og inntekter over bevilgningsregnskapet for 1969 balanserte da med bruk av kontantbeholdninger og låneopptak på omkring 2 400 mill. kr.

Trygdeforvaltningens regnskaper

I 1969 ble det gjennomført en del endringer i satsene for premier og stønader for enkelte trygdeordninger. I *folketrygden* ble grunnbeløpet fra 1. januar hevet fra 5 900 til 6 400 kr. Dessuten ble det fra 1. juli gjennomført bestemmelser om særtillegg til folketrygdens grunnbeløp (lov av 19. juni 1969). Fra 1. januar 1969 ble arbeidsgiverpremien til folketrygden økt fra 7,6 til 8,2 prosent og medlemspremien for inntekt av selvstendig næringsvirksomhet fra 5,8 til 7,2 prosent. Medlemsavgiften av lønnsinntekt utgjorde fortsatt 4 prosent. For *arbeidsløysetrygden* ble det fra 1. oktober 1969 satt i verk nye særregler som gjorde det mulig å gi personer over 65 år stønad ut over de 40 uker, som til da hadde vært det maksimale i løpet av et stønadsår. For de øvrige trygder ble det ikke gjennomført vesentlige endringer i 1969.

I tabell 93 er det gitt tall for trygdeforvaltningens inntekter og utgifter i 1968 og 1969. Tallene for 1968 er endelige regnskapstall, mens de for 1969 bygger på anslag. De samlede utgifter for trygdeforvaltningen i 1969 er anslått til 6 668 mill. kr. eller 848 mill. kr. mer enn i 1968. Av stønadsutgiftene i 1969 falt 3 693 mill. kr. på folketrygden (+ 560 mill. kr. i forhold til 1968), 1 865 mill. kr. på syketrygden (+ 171 mill. kr.) og 346 mill. kr. på barnetrygden (+ 24 mill. kr.).

Trygdeforvaltningens inntekter steg etter de foreløpige anslag fra 6 824 mill. kr. i 1968 til 7 548 mill. kr. i 1969, dvs. med 724 mill. kr. Av inntektene i 1969 utgjorde 2 554 mill. kr. medlemspremier (+ 199 mill. kr.), tilskott fra arbeidsgivere 3 261 mill. kr. (+ 343 mill. kr.), fra staten 937 mill. kr. (+ 102 mill. kr.) og fra kommunene 551 mill. kr. (+ 24 mill. kr.). Statens og kommunenes utgifter til trygdeforvaltningen *som arbeidsgivere* er tatt med under «Premietilskott fra arbeidsgivere».

Av den anslåtte inntektsøking for trygdeforvaltningen i 1969 på 724 mill. kr. falt 552 mill. kr. på folketrygden. Av dette utgjorde 317 mill. kr. øking i arbeidsgivernes tilskott og 162 mill. kr. øking i medlemspremier.

Tabell 93. *Trygdeforvaltningens inntekter og utgifter. Mill. kr.*

	Inntekter												Utgifter					
	I alt		Medlems-premie		Premietilskott fra						Andre inntekter		I alt		Administrasjon		Stønader	
					Arbeidsgivere		Staten		Kommuner									
	1968	1969*	1968	1969*	1968	1969*	1968	1969*	1968	1969*	1968	1969*	1968	1969*	1968	1969*	1968	1969*
Folketrygden[1]	4 125	4 677	1 362	1 524	2 182	2 499	272	310	259	292	50	52	3 280	3 860	147	167	3 133	3 693
Folketrygdfondet	41	90	–	–	–	–	–	–	–	–	41	90	1	2	1	2	–	–
Syketrygden[2]	1 829	1 909	899	935	499	524	177	202	242	234	12	14	1 761	1 935	67	70	1 694	1 865
Barnetrygden	321	347	–	–	–	–	321	347	–	–	–	–	324	348	2	2	322	346
Arbeidsløysetrygden[3]	165	173	47	49	47	49	14	17	26	25	31	33	162	170	42	45	120	125
Yrkesskadetrygden	145	146	3	3	116	116	7	8	–	–	19	19	155	155	11	11	144	144
Pensjonstrygden for sjømenn	176	184	39	38	70	69	40	49	–	–	27	28	120	181	3	3	117	[4]178
Pensjonstrygden for fiskere	16	16	4	4	–	–	4	4	–	–	8	8	12	12	–	–	12	12
Pensjonstrygden for skogsarbeidere	6	6	1	1	4	4	–	–	–	–	1	1	5	5	1	1	4	4
I alt	6 824	7 548	2 355	2 554	2 918	3 261	835	937	527	551	189	245	5 820	6 668	274	301	5 546	6 367

N o t e r : [1] Omfatter alderstrygd, attføringshjelp, uføretrygd, enke- og morstrygd, forsørgertrygd for barn og krigspensjoneringene. [2] Inkl. Syketrygdens reguleringsfond. [3] Inkl. Arbeidsløysetrygdens riksreservefond og Arbeidsløysetrygden for sjømenn i utenriksfart. [4] Inkl. etterbetalinger for 1968.

Regnskapene for Annen statsforvaltning

Tabell 94 viser inntekter og utgifter i 1968 og 1969 for sektoren Annen statsforvaltning (den offentlige forvaltning eksklusive bevilgningsregnskapet, trygde- og kommuneforvaltningen). Tallene for 1968 er endelige, mens de for 1969 dels bygger på anslag og dels på regnskapstall for 1968. Av inntektene i 1969 på i alt 2 040 mill. kr. falt 677 mill. kr. på pensjonspremier til statens pensjonskasser. I dette beløpet er også statens innskott tatt med. De indirekte skattene på i alt 660 mill. kr. består bl. a. av avgifter til Kraftfôrfondet og til Prisdirektoratets fond. Dessuten har en her bl. a. tatt med overskottet i Norsk Tipping, korntrygden og stempelavgift på radio- og TV-materiell. Disse beløp er av regnskapsmessige grunner tatt med under offentlig forvaltning som indirekte skatter, resp. subsidier, med samme beløp. De direkte skattene var anslått til 586 mill. kr. Disse består vesentlig av innbetalt skatteutjamningsavgift til Skattefordelingsfondet og av øking i skatteoppkrevernes beholdninger. I den sistnevnte posten inngår også beholdninger vedrørende medlemsavgift til folketrygden.

Av utgiftene i 1969 utgjorde subsidier 757 mill. kr., pensjonsstønader fra statens pensjonskasser 735 mill. kr. og overføringer til kommuneforvaltningen 309 mill. kr. (herav 290 mill. kr. i skatteutjamningstilskott).

Tabell 94. *Annen statsforvaltnings*[1] *inntekter og utgifter etter art. Mill. kr.*

	I alt		Statsforvaltningens fond m.v.[2]		Statens pensjonskasser[3]		Skatteoppkrevere[4]		Annet[5]	
	1968	1969*	1968	1969*	1968	1969*	1968	1969*	1968	1969*
Inntekter:										
1. Formuesinntekt	99	97	76	76	18	16	–	–	5	5
2. Pensjonspremier	628	677	–	–	628	677	–	–	–	–
3. Direkte skatter	472	586	260	298	–	–	212	288	–	–
4. Indirekte skatter	660	660	377	377	–	–	–	–	283	283
5. Overført fra kommuneforvaltningen	20	20	4	4	–	–	–	–	16	16
6. Inntekter i alt	1 879	2 040	717	755	646	693	212	288	304	304
Utgifter:										
7. Pensjonsstønader	691	735	–	–	691	735	–	–	–	–
8. Subsidier	757	757	491	491	–	–	–	–	266	266
9. Overført til kommuneforvaltningen	264	309	255	300	–	–	–	–	9	9
10. Netto overføring til bevilgningsregnskapet og trygdeforvaltningen	—210	—216	—154	—154	— 59	— 65	–	–	3	3
11. Stønader til utlandet	28	28	28	28	–	–	–	–	–	–
12. Andre utgifter (netto)	83	88	52	52	9	14	–	–	22	22
13. Netto fordringsøking	266	339	45	38	5	9	212	288	4	4
14. Utgifter i alt	1 879	2 040	717	755	646	693	212	288	304	304

Noter: [1] Den offentlige forvaltning eksklusive bevilgningsregnskapet, trygde- og kommuneforvaltningen. [2] Omfatter Finansdepartementets, Kirkedepartementets og Prisdirektoratets fond, Kraftfôrfondet, Arbeidsløysetrygdas tiltaksfond for fylkene og Direktoratet for utviklingshjelp. [3] Omfatter også Pensjonsordningen for apoteketaten, Pensjonsordningen for statens arbeidere og Statsbanenes pensjonskasse. [4] Inkl. beholdningsendringer vedr. medlemsavgiften til folketrygden. [5] Omfatter forskott og deposita og beløp som en av regnskapsmessige grunner har tatt med under offentlig forvaltning som indirekte skatter, resp. subsidier, med samme beløp. Dette gjelder bl. a. overskottet i Norsk Tipping, korntrygden og stempelavgift på radio- og TV-materiell.

Kommuneforvaltningens regnskaper

Kommuneforvaltningens (kommunekassenes) samlede inntekter og utgifter er gruppert etter nasjonaløkonomisk art i tabell 92. Tallene for 1967 og 1968 bygger på endelige regnskaper, mens tallene for 1969 er anslag basert på kommunenes budsjettoppgaver. Tabellen omfatter ikke rene finanstransaksjoner som utlån, gjeldsavdrag eller opptak av lån. Kjøp av varer og tjenester er regnet netto.

De samlede utgifter for kommuneforvaltningen (eksklusive postene 13 «Øking i kapitalinnskott i offentlige foretak» og 14 «Annen netto fordringsøking») var anslått til 8 924 mill. kr. i 1969. Det vil si en øking på 787 mill. kr. eller 9,7 prosent i forhold til året før. Omtrent samme stigning viste utgiftene også fra 1967 til 1968. Utgiftsøkingen for kommuneforvaltningen i 1969 var betydelig lavere enn for statens bevilgningsregnskap (15,0 prosent). Bruttoinvesteringene i kommunal konsumkapital (veier, skoler, sykehus, administrasjonsbygninger m. v., postene 11 c og 12 i tabell 92) er anslått til 2 565 mill. kr. Det svarer til en øking på 4,6 prosent i 1969, mot 6,1 prosent i 1968. Anslagene for kommunenes investeringsutgifter i 1969 er imidlertid meget usikre.

Det løpende forbruk av varer og tjenester knyttet til administrasjon, skolevesen, helsestell m. v. (postene 11 a og b i tabell 92) er anslått til 4 458 mill. kr. eller 14,0 prosent mer enn i 1968. Stigningen skyldes dels pris- og lønnsøking og dels øking i omfanget av den kommunale virksomhet.

I tabell 95 er det gitt en oversikt over kommuneforvaltningens nettokjøp av varer og tjenester fordelt etter formål og art. Av de samlede nettoutgifter til varer og tjenester i 1969 gikk anslagsvis 46 prosent til undervisning, 13 prosent til veier og 12 prosent til henholdsvis helsevern og administrasjon. Da tallene for 1969 som nevnt bygger på budsjettoppgaver, er det vanskelig å si noe sikkert om hvilke utgiftsposter som har vist størst endring i løpet av året.

Overføringene fra kommuneforvaltningen til andre sektorer (postene 6—8 i tabell 92) var for 1969 anslått til 1 901 mill. kr., eller 128 mill. kr. mer enn i 1968. I denne posten inngår overføringer til stats- og trygdeforvaltningen (bl. a. kommunenes lovbestemte tilskott til trygdeordningene) med 789 mill. kr. Dessuten omfatter posten diverse overføringer til private (bl. a. kommunale tilleggspensjoner) med 854 mill. kr. og renteutgifter med 258 mill. kr.

Kommuneforvaltningens samlede inntekter i 1969 er anslått til 8 587 mill. kr. Det vil si en stigning på 793 mill. kr. eller 10,2 prosent fra året før. Den største inntektsposten er skattene, som økte med 547 mill. kr. til 6 419 mill. kr. i 1969. Dette tall er imidlertid meget usikkert. I 1968 var det en øking i skatteinntektene på 587 mill. kr. Overføringene til kommunene fra statsforvaltningen steg i 1969 med 237 mill. kr. til 2 059 mill. kr. I 1969 var det således en netto overføring til kommunene fra staten på 1 270 mill. kr., mot 1 083 mill. kr. i 1968.

De beregnede utgifter og inntekter for kommuneforvaltningen i 1969 balanserte med et underskott på 337 mill. kr., dvs. omtrent som i 1968. Underskottet i 1969 består av en anslått øking i kapitalinnskottet[1] i kommuneforetak på 25 mill. kr. og en netto fordringsnedgang («underskott før lånetransaksjoner») på 362 mill. kr. Størrelsen av underskottet er usikkert og er i sterk grad avhengig av de anslag som er gjort for de enkelte utgifts- og inntektsposter.

Virkningene av den offentlige etterspørsel etter varer og tjenester

I kolonne 1 i tabell 92 er det gitt tall for de samlede utgifter og inntekter for hele den offentlige forvaltning. Utgiftene til bruttoinvesteringer (summen av postene 11 c og 12) er for 1969 anslått til 4 199 mill. kr. Utgifter til forsvaret og til nybygg og nyanlegg i offentlige foretak er ikke tatt med her. Da anslagene over bruttoinvesteringene i 1969 for den offentlige forvaltning for en vesentlig del bygger på budsjettoppgaver, må de anses som usikre. Tallet for 1969 viser en øking fra foregående år på 8,9 prosent, mot 5,7 prosent i 1968. Stigningen i 1969 skyldes for en del økte priser og lønninger, men det har også vært en betydelig øking i omfanget av de offentlige investeringer.

Den offentlige forvaltnings samlede nettoutgifter til bruk av varer og tjenester utenom investeringer (til konsumformål, postene 11 a og b i tabell 92) er for 1969 anslått til 9 482 mill. kr. Denne posten omfatter foruten lønninger til offentlige tjenestemenn (inkl. alle offentlig ansatte lærere, leger m. v.) bl. a. også bygge- og anleggsutgifter m. v. til forsvaret. Sammenliknet med 1968 var det en øking i utgiftene til konsumformål på 12,8 prosent, mot en øking på 10,4 prosent året før. Stigningen i 1969 skyldes også her dels pris- og lønnsøking og dels en øking i omfanget av den offentlige virksomhet.

Det offentliges samlede nettokjøp av varer og tjenester til investerings- og konsumformål (postene 11 og 12 i tabell 92) er for 1969 anslått

Note: [1] Kapitalinnskottet i komuneforetakene er satt lik egenkapitalen i kommuneforetakene (ekskl. kommunale aksjeselskaper). Økingen i kapitalinnskottet omfatter da også den selvfinansierte delen av økingen i egenkapitalen.

Tabell 95. *Den offentlige forvaltnings nettokjøp av varer og tjenester etter formål og art. Beløp i mill. kr.*

A. Bruttoinvestering.

	I alt			Stats- og trygdeforvaltningen			Kommuneforvaltningen		
	1967	1968	1969*	1967	1968	1969*	1967	1968	1969*
Administrasjon	102	103	109	51	54	66	51	49	43
Rettspleie, politi	14	20	48	14	20	48	–	–	–
Kirker og religiøse formål	23	26	26	8	9	8	15	17	18
Undervisning m. v.	907	895	913	191	169	176	716	726	737
Helsevern	233	275	317	42	51	52	191	224	265
Sosiale formål	103	126	132	21	27	21	82	99	111
Veier	1 629	1 697	1 898	888	939	1 103	741	758	795
Andre offentlige arbeider	458	503	559	83	92	116	375	411	443
Uspesifisert	178	210	197	38	42	44	140	168	153
I alt	3 647	3 855	4 199	1 336	1 403	1 634	2 311	2 452	2 565

B. Andre utgifter til varer og tjenester (netto).

	I alt			Stats- og trygdeforvaltningen			Kommuneforvaltningen		
	1967	1968	1969*	1967	1968	1969*	1967	1968	1969*
Administrasjon	1 325	1 446	1 598	661	741	825	664	705	773
Forsvar	2 078	2 271	2 465	2 075	2 267	2 461	3	4	4
Rettspleie, politi	305	342	363	301	337	358	4	5	5
Kirker og religiøse formål	120	132	144	52	56	61	68	76	83
Undervisning m. v.	2 442	2 750	3 132	463	526	611	1 979	2 224	2 521
Helsevern	567	645	788	139	153	180	428	492	608
Sosiale formål	414	445	545	227	240	311	187	205	234
Veier	115	133	165	47	54	65	68	79	100
Andre offentlige arbeider	52	46	53	— 4	— 20	— 14	56	66	67
Uspesifisert	200	198	229	147	142	166	53	56	63
I alt	7 618	8 408	9 482	4 108	4 496	5 024	3 510	3 912	4 458

C. Nettokjøp av varer og tjenester i alt.

	I alt			Stats- og trygdeforvaltningen			Kommuneforvaltningen		
	1967	1968	1969*	1967	1968	1969*	1967	1968	1969*
Administrasjon	1 427	1 549	1 707	712	795	891	715	754	816
Forsvar	2 078	2 271	2 465	2 075	2 267	2 461	3	4	4
Rettspleie, politi	319	362	411	315	357	406	4	5	5
Kirker og religiøse formål	143	158	170	60	65	69	83	93	101
Undervisning m. v.	3 349	3 645	4 045	654	695	787	2 695	2 950	3 258
Helsevern	800	920	1 105	181	204	232	619	716	873
Sosiale formål	517	571	677	248	267	332	269	304	345
Veier	1 744	1 830	2 063	935	993	1 168	809	837	895
Andre offentlige arbeider	510	549	612	79	72	102	431	477	510
Uspesifisert	378	408	426	185	184	210	193	224	216
I alt	11 265	12 263	13 681	5 444	5 899	6 658	5 821	6 364	7 023
I prosent av bruttonasjonalproduktet	16,8	17,1	17,8	8,1	8,2	8,7	8,7	8,9	9,1

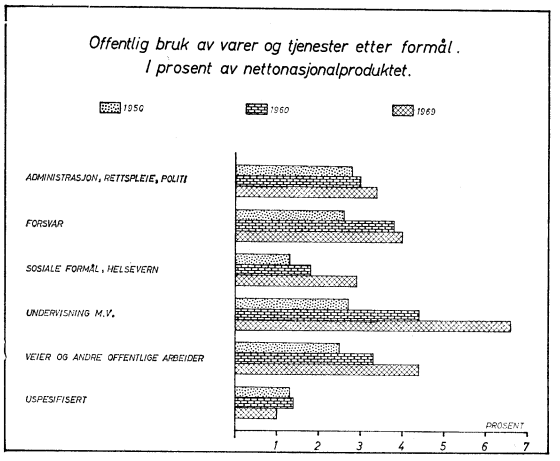

Fig. 43.

til 13 681 mill. kr. eller 11,6 prosent mer enn i 1968. Fra 1967 til 1968 var det en stigning på 8,9 prosent. Det antas at av økingen i 1969 faller omtrent 4,7 prosent på pris- og lønnsøking og 6,6 prosent på øking i volumet. Stigningen i den offentlige forvaltnings kjøp av varer og tjenester i 1969 på i alt 1 418 mill. kr. svarer til 1,8 prosent av bruttonasjonalproduktet for 1969. De tilsvarende tall for 1968 utgjorde henholdsvis 998 mill. kr. og 1,4 prosent. Medregnet de indirekte virkninger, er det trolig at økingen i det offentliges kjøp av varer og tjenester i 1969 må ha gitt mer ekspansive impulser enn i 1968.

I figur 43 er det gitt en grafisk framstilling av den offentlige forvaltnings nettokjøp av varer og tjenester etter formål, regnet i prosent av nettonasjonalproduktet for årene 1950, 1960 og 1969. Figuren viser at det har skjedd en øking i disse årene i prosentandelen for alle formål og dermed også en stigning i den totale andel som det offentliges samlede nettokjøp av varer og tjenester utgjør av nettonasjonalproduktet. Stigningen har vært særlig sterk når det gjelder utgifter til undervisning, til veier og trafikkformål og til forsvaret.

Virkningene av inntektsoverføringene mellom den private sektor og den offentlige forvaltning

Også i 1969 ble det gjennomført enkelte lettelser i de *direkte* inntektsskattene til staten. Progresjonstrinnene fra foregående år ble i alle skatteklasser hevet med 1 000 kroner, samtidig som fradragsbeløpene i skatten ble økt. Formuesskatten til staten ble beregnet etter de samme satser og regler som for 1968. For kommuneskattene ble dårligste reduksjonstabell for beregning av inntektsskatt for 1968 sløyfet. For å motvirke skattetapet har også i 1969 en del kommuner måttet heve skattøren.

For de *indirekte* skattene ble det i løpet av 1969 gjennomført få endringer. Fra 1. januar 1969 ble avgiften på gull- og sølvvarer og kinoavgiften opphevet. Samtidig ble årsavgiften for personbiler satt noe opp.

Når det gjelder endringer i premiesatser og stønadssatser under trygdeordningene, viser en til avsnittet foran om trygdeforvaltningens regnskaper.

De samlede inntektsoverføringer i 1969 fra publikum til den offentlige forvaltning er anslått til 28 139 mill. kr. (jfr. tabell 92, post 5, kolonne 1). I forhold til foregående år var dette en øking på 3 008 mill. kr. eller 12,0 prosent, mot en stigning på 9,6 prosent fra 1967 til 1968. Inntektsoverføringene omfatter direkte og indirekte skatter, trygde- og pensjonspremier, renter, aksjeutbytte og inntektsført overskott (underskott —) av offentlige foretak.

De *indirekte* skattene utgjorde i 1969, etter foreløpige beregninger, 10 259 mill. kr. Det vil si en øking på 1 111 mill. kr. eller 12,1 prosent fra foregående år. Fra 1967 til 1968 var det en øking på 5,8 prosent. I tabell 96 er det gitt en oversikt over innbetalte indirekte skatter. Over halvparten av disse skattene faller på den alminnelige omsetningsavgift. I 1969 er det regnet med at denne avgift vil innbringe 5 530 mill. kr. eller 734 mill. kr. mer enn året før. Denne øking utgjør to tredjedeler av den totale øking i de indirekte skatter i 1969. Stigningen i omsetningsavgiften skyldes både økt omsetning og høyere priser. Omsetningsavgiften har en generell etterspørselsreduserende virkning, som gjelder de aller fleste varer og tjenester.

Tabell 96. *Innbetalte indirekte skatter. Mill. kr.*

	1967	1968	1969*
Alminnelig omsetningsavgift	4 470	4 796	5 530
Avgifter på bensin og motorkjøretøyer[1]	1 152	1 223	1 585
Avgifter på alkohol	789	840	928
Avgifter på tobakk	467	522	485
Tollavgifter	501	408	355
Avgifter på sjokolade m. v.	148	162	165
Andre indirekte skatter	1 117	1 197	1 211
Indirekte skatter i alt	8 644	9 148	10 259

Note: [1] Omfatter ikke årsavgift på personbiler og motorsykler, da denne avgift er regnet som en direkte skatt.

De andre indirekte skattene virker ikke bare reduserende på publikums realinntekter, men har også spesielle prisvirkninger som gjør at de kan forskyve etterspørselens retning. De viktigste indirekte skatter utenom omsetningsavgiften (jfr. tabell 96) er avgiftene på bensin og motorkjøretøyer (1 585 mill. kr. i 1969), avgifter på alkohol (928 mill. kr.), avgifter på tobakk (485 mill. kr.) og tollavgifter (355 mill. kr.). Sammenlagt økte de indirekte skattene, utenom omsetningsavgiften, med 377 mill. kr. i 1969.

De *direkte* skattene, utenom trygde- og pensjonspremier, er for 1969 anslått til 10 349 mill. kr., dvs. 90 mill. kr. mer enn de indirekte skattene. I forhold til 1968 var det en stigning i de direkte skattene på 1 136 mill. kr. eller 12,3 prosent. I tabell 97 er det gitt en oversikt over de direkte skattene. Tallene omfatter også medlemsavgift til folketrygden, idet det ikke er mulig å skille denne ut fra de innbetalte skatter i den oppstilling som tabell 97 gir.

De samlede utgifter for publikum til trygde- og pensjonspremier er for 1969 anslått til 6 492 mill. kr. Det vil si en øking fra foregående år på 591 mill. kr. eller 10,0 prosent. Fra 1967 til 1968 steg trygde- og pensjonspremiene med 14,9 prosent, mens de året før, som følge av innføringen av folketrygden, steg med hele 28,4 prosent. Av det samlede anslåtte beløp i trygde- og pensjonspremier som ble innbetalt til det offentlige fra medlemmer og arbeidsgivere i 1969, falt 4 023 mill. kr. eller 62,0 prosent på folketrygden.

I inntektsoverføringene fra publikum inngår også det offentliges formuesinntekter i form av renter, aksjeutbytte og inntektsført overskott (underskott —) av offentlige foretak. Disse postene steg fra 869 mill. kr. i 1968 til 1 039 mill. kr. i 1969 ifølge de foreløpige anslag.

Tabell 97. *Innbetalte direkte skatter*[1]. *Mill. kr*

	1967	1968	1969*
Forskottstrekk[2]	7 183	7 913	8 893
Forskottsskatt	1 293	1 396	1 524
Etterskottsskatt	909	964	1 051
Restskatt ÷ tilbakebetalinger	— 319	— 378	— 378
Andre direkte skatter..	489	680	783
Direkte skatter i alt ...	9 555	10 575	11 873

Noter: [1] Medlemsavgift til folketrygden er inkludert. [2] Omfatter også øking i arbeidsgivernes beholdninger av forskottstrukket skatt.

De samlede overføringer fra den offentlige forvaltning til publikum (postene 6 og 7 i tabell 92) er for 1969 anslått til 12 664 mill. kr. Det vil si en stigning på 1 598 mill. kr. eller 14,4 prosent fra foregående år. Disse overføringer består av renteutgifter, trygde- og pensjonsstønader, andre stønader til konsumenter og av subsidier. Subsidiene (pristilskott på mjølk, korn og kraftfôr, forskjellige former for investeringstilskott m. v.) har en prisvirkning som er motsatt av de indirekte skattene. De fører dels til øking av publikums realinntekter og dels til øking av produsentenes nominelle inntekter. De andre formene for overføringer (renter, trygdestønader m. v.) fører direkte til øking av publikums nominelle inntekter. Etter de anslag for 1969 som tabellene 92—94 bygger på, var det i 1969 en øking i trygde- og pensjonsstønadene på 864 mill. kr., mot 796 mill. kr. i 1968. Av de samlede trygde- og pensjonsstønader som ble utbetalt i 1969, falt 3 693 mill. kr. eller 50,9 prosent på folketrygden. Subsidiene steg i 1969 med 541 mill. kr.

Alt i alt førte overføringene til og fra publikum til at publikums inntekter i 1969 ble redusert med 15 475 mill. kr. (postene 5 ÷ 6 ÷ 7 i tabell 92). I forhold til 1968 betydde dette en øking i netto inntektsinndragning fra publikum til det offentlige på 1 410 mill. kr. eller 10,0 prosent. I 1968 var de tilsvarende tall henholdsvis 839 mill. kr. og 6,3 prosent. Totalt sett tyder dette på at skatte- og stønadspolitikken også i 1969 til en viss grad har motvirket den ekspansive virkningen av økingen i den offentlige etterspørsel etter varer og tjenester, og at den kontraktive virkning av den offentlige skatte- og stønadspolitikken var betydelig sterkere i 1969 enn året før.

Virkningene av de offentlige lånetransaksjoner

Den offentlige forvaltnings overskott av inntekter over utgifter — dvs. det offentliges netto fordringsøking — er anslått til 1 564 mill. kr. i 1969 (postene 13 og 14 i tabell 92). Det vil si en nedgang på 72 mill. kr. eller 4,4 prosent i forhold til 1968. En netto fordringsøking for det offentlige representerer en inndragning av likvider fra publikum. Likviditetsvirkningen av det offentliges virksomhet vil imidlertid også påvirkes av de offentlige *lånetransaksjoner*. Det virker således til å øke likviditeten hos publikum når stat og kommuner yter lån, tegner aksjer eller øker sine kapitalinnskott i offentlige foretak. På den annen side skjer det en inndragning av likvider fra publikum når det offentlige tar opp lån innenlands.

I 1969 viste økingen i kapitalinnskottet i offentlige foretak ifølge de foreløpige anslag en ubetydelig nedgang sammenliknet med året før

(627 mill. kr. mot 635 mill. kr. i 1968). For ihendehaverobligasjonslån, opptatt av statskassen og kommunekasser, var det ifølge anslag ved årsskiftet 1969—70 en netto øking i 1969 på rundt 1 400 mill. kr., mot vel 1 500 mill. kr. i 1968. Ved vurderingen av disse tallene bør en merke seg at folketrygden i 1969 plasserte fondsmidler for ca. 425 mill. kr. i statsobligasjoner, mot for 953 mill. kr. året før. Når det gjelder utlån fra og lån til det offentlige (ekskl. ihendehaverobligasjonslån), er det ennå ikke mulig å gi pålitelige anslag for 1968 og 1969. Statskassens utlån til statsbankene har imidlertid økt atskillig sterkere i 1969 enn i de nærmest foregående år. Det er likevel vanskelig på grunnlag av dette å si noe sikkert om den samlede likviditetsvirkning av de offentlige lånetransaksjoner; alt i alt er det sannsynlig at nettovirkningen av de offentlige lånetransaksjoner bidrog til å øke publikums likviditet noe mer i 1969 enn året før.

De offentlige lånetransaksjoner kan også ha andre virkninger utenom likviditetsvirkningen. Dette gjelder særlig for utlånene, idet en vesentlig del av utlånsøkingen fra staten faller på statsbankene. Disse midler blir brukt til å finansiere privat investeringsvirksomhet (boligbygging m. v.). Anslag for økingen i brutto utlån til statsbankene i 1969 viser en betydelig stigning i forhold til året før. I løpet av de elleve første måneder av 1969 var det således en øking på 1 045 mill. kr., mot 856 mill. kr. i samme tidsrom i 1968. (Distriktenes utbyggingsfond er her holdt utenom.) Økingen i kapitalinnskottet i statens forretningsdrift[1] blir i sin helhet brukt til realinvesteringer (statsbanene, statens kraftverker m. v.). Økingen i kapitalinnskottet i 1969 var, som nevnt foran, ubetydelig lavere enn i foregående år. De anslag som forelå ved årsskiftet 1969—70, tyder alt i alt på at virkningen på den private investeringsvirksomhet av de lånetransaksjoner som er nevnt ovenfor, har vært vesentlig mer ekspansiv i 1969 enn året før. Derimot var virkningene for de offentlige foretak trolig omtrent de samme som i 1968.

Sammenfatning

For en samlet vurdering av finanspolitikkens virkninger i 1969 gir tabell 98 en god oversikt. I denne tabell er hovedpostene i den offentlige forvaltnings regnskaper for årene 1965 til 1969 satt i forhold til bruttonasjonalproduktet. I innledningsavsnittet er det pekt på at netto for-

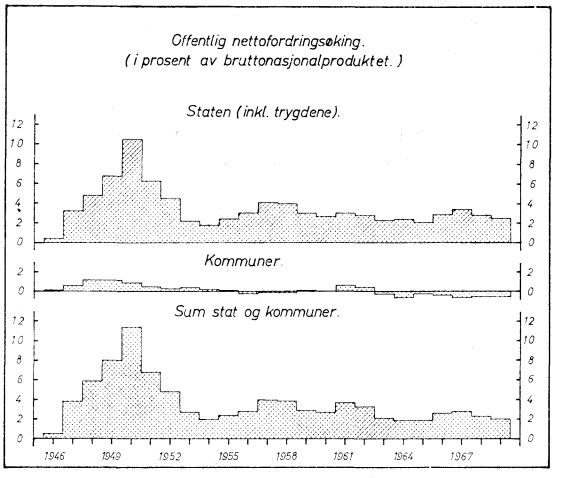

Fig. 44.

dringsøkingen eller inntektsoverskottet for den offentlige forvaltning er et viktig enkelttall ved vurderingen av de konjunkturpolitiske virkninger av den offentlige forvaltnings utgifter og inntekter. Denne størrelsen gir et samlet uttrykk for virkningene av den offentlige forvaltnings etterspørsel etter varer og tjenester og inntektsoverføringene mellom private og den offentlige forvaltning. Men den tar ikke hensyn til virkningene av totalnivået for de offentlige utgifter og inntekter og de offentlige lånetransaksjoner.

Etter de anslag for de offentlige utgifter og inntekter som tabell 98 bygger på, var den offentlige forvaltnings netto fordringsøking i prosent av bruttonasjonalproduktet (post F i tabell 98) i 1969 2,0 prosent, mot 2,3 prosent i 1968 og 2,8 prosent i 1967. Vurdert på grunnlag av netto fordringsøkingen ser det ut til at finanspolitikken har virket noe mer ekspansivt i 1969 enn i 1968 og vesentlig mer enn i 1967. Anslaget for netto fordringsøkingen i 1969 er imidlertid meget usikkert.

I figur 44 er det gitt en oversikt over utviklingen i den offentlige forvaltnings netto fordringsøking i prosent av bruttonasjonalproduktet for hele etterkrigsperioden. Det framgår der at netto fordringsøkingen i de sju siste årene stort sett har ligget en god del lavere enn det som var vanlig tidligere i perioden.

I avsnittet foran om «Virkningene av de offentlige lånetransaksjoner» kom en fram til at nettovirkningen av de offentlige lånetransaksjoner i 1969 antakelig har vært mer stimulerende for publikums etterspørsel i 1969 enn virkningen var året før. Men også disse anslagene er usikre.

Av tabell 98 framgår det videre at alle hovedpostene for det offentliges utgifter og inntekter, regnet som andel av bruttonasjonalproduktet

Note: [1] Økingen i kapitalinnskottet i kommuneforetakene er i stor utstrekning finansiert av foretakene selv og representerer ikke noen tilsvarende finansiering av realinvesteringene over kommuneregnskapene.

Tabell 98. *Hovedposter fra den offentlige forvaltning i prosent av bruttonasjonalproduktet.*

	Offentlig forvaltning i alt					Av dette stats- og trygdeforvaltningen				
	1965	1966	1967	1968	1969*	1965	1966	1967	1968	1969*
A. Inntektsoverføringer fra publikum[1]	32,1	32,9	34,3	35,0	36,6	24,2	24,8	26,3	26,7	28,1
B. Inntektsoverføringer til publikum[2]	14,2	14,2	14,7	15,6	16,8	12,8	12,8	13,3	14,2	15,3
C. Nettooverføringer til kommuner.	–	–	–	–	–	1,4	1,3	1,5	1,5	1,6
D. Disponibel inntekt (A ÷ B ÷ C) ..	17,9	18,7	19,6	19,4	19,8	10,0	10,7	11,5	11,0	11,2
E. Kjøp av varer og tjenester, netto[3]	16,0	16,1	16,8	17,1	17,8	7,9	7,8	8,1	8,2	8,7
F. Netto fordringsøking (= inntektsoverskott) (D ÷ E)..	1,9	2,6	2,8	2,3	2,0	2,1	2,9	3,4	2,8	2,5
1. Kapitalinnskott i off. foretak .	1,1	1,0	0,9	0,9	0,8	1,0	1,0	0,9	0,9	0,8
2. Annet (= «overskott før lånetransaksjoner»)	0,8	1,6	1,9	1,4	1,2	1,1	1,9	2,5	1,9	1,7

Noter: [1] Omfatter postene 1 og 2 i tabell 92. [2] Omfatter postene 6, 7 og 10 i tabell 92. [3] Omfatter postene 11 og 12 i tabell 92.

(bortsett fra netto fordringsøkingen), stort sett har steget i årene 1965—1969. Den ekspansive virkning av et stigende totalnivå for de offentlige utgifter og inntekter må da ha gjort seg tilsvarende sterkt gjeldende for alle årene. Særlig sterk må denne virkningen ha vært i årene 1965—1967. I disse årene var det en kraftig stigning i bruttonasjonalproduktet, men den offentlige forvaltnings utgifter og inntekter viste enda større oppgang.

Kredittmarkedet

Kredittbudsjettet for 1969

I Nasjonalbudsjettet for 1969 var Regjeringens vurdering at den samlede kreditt-tilførsel til kommuner og private i 1969 burde holdes innenfor en ramme av rundt 6 800 mill. kr., dvs. 150 mill. kr. mer enn i 1968. Nettokapitalinngangen fra utlandet ble anslått til om lag 600 mill. kr. Dette tallet bygde bl. a. på den forutsetning at sjøfarten, netto regnet, ikke ville ha behov for noen kreditt fra utlandet i 1969, og at kreditt-tilførselen til resten av den kommunale og private sektor i større grad enn tidligere burde komme fra innenlandske kilder. Etter dette skulle det i 1969 være rom for en samlet utlånsøking til kommuner og private fra innenlandske finansinstitusjoner og andre kredittkilder på ca. 6 200 mill. kr. Dette var en øking fra 1968 på ca. 450 mill. kr. (se tabell 99).

Med utgangspunkt i kredittbudsjettets anslag for den innenlandske kreditt-tilførsel ble det stilt opp rammetall for den utlånsøking fra finansinstitusjoner og andre kredittkilder som en burde ta sikte på for 1969 (se tabell 99, post G).

For forretnings- og sparebanker ble det regnet med en øking i utlånene fra 1968 på rundt 150 mill. kr. Økingen i statsbankenes utlån ble satt til 200 mill. kr. i 1969. Målsettingstallet for utlånsøkingen fra kredittforeninger o. l., som vesentlig finansierer sine utlån ved utstedelse av obligasjoner, og for obligasjonsmarkedet ellers ble, under ett, satt opp med ca. 100 mill. kr.

Våren 1969 la Regjeringen fram et revidert nasjonalbudsjett for 1969 (St. meld. nr. 74). De opplysninger som da forelå om den realøkonomiske utvikling for 1968 og for 1969, viste at de forutsetninger som det opprinnelige kredittbudsjett bygde på, var noe endret, og anslaget for den samlede kreditt-tilførsel i 1969 til kommuner og private ble satt ned fra 6 800 mill. kr. til 6 680 mill. kr. Justeringen var en følge av endringer i anslagene både for sparing og realinvestering og for driftsresultatet overfor utlandet (se tabell 99). Videre viste nye beregninger for lånetransaksjonene med utlandet at en i 1969 kunne regne med en netto kapitalutgang på 75 mill. kr. mot en tilførsel på 125 mill. kr. i 1968. Rammen for den samlede innenlandske kreditt-tilførsel til kommuner og private ble etter dette satt til rundt 6 755 mill. kr. I forhold til den beregnede kreditt-tilgang i 1968 var dette en øking på om lag 210 mill. kr., dvs. en god del mindre enn halvparten av den øking en opprinnelig regnet med i nasjonalbudsjettet.

Da Nasjonalbudsjettet for 1970 ble utarbeidd, var en, etter de opplysninger som da forelå,

Tabell 99. *Kredittbudsjett og kredittilførsel til kommuner og private 1968—1969.*[1] *Mill. kr.*

	St. meld. nr. 1 (1968—69)[2]		St. meld. nr. 74 (1968—69)[3]		St. meld. nr. 1 (1969—70)[4]	
	1968	1969	1968	1969	1968	1969
A. Sparing i alt	9 600	9 850	10 002	10 130	10 002	9 795
1. Staten	3 100	3 550	2 824	2 990	2 801	3 045
2. Kommunal og privat	6 500	6 300	7 178	7 140	7 201	6 750
B. Direkte nettorealinvestering	2 700	2 700	2 155	2 150	2 678	2 650
1. Staten	1 500	1 600	1 477	1 610	1 477	1 700
2. Kommunal og privat[5]	1 200	1 100	678	540	1 201	950
C. Samlet fordringsøking (A — B)	6 900	7 150	7 847	7 980	7 324	7 145
1. Staten (A 1 — B 1)	1 600	1 950	1 347	1 380	1 324	1 345
2. Kommunal og privat (A 2 — B 2)	5 300	5 200	6 500	6 600	6 000	5 800
D. Driftsresultat overfor utlandet (overskott —)	— 250	— 350	— 1 180	— 1 300	— 1 180	— 970
E. Samlet kredittilførsel til kommuner og private (C + D)	6 650	6 800	6 667	6 680	6 144	6 175
F. Kredittilførsel fra utlandet (netto) (utgang —)	900	600	125	— 75	125	— 1 000
Sjøfart	–	–	— 445	— 600	— 445	— 1 400
Andre private og kommuner	900	600	570	525	570	400
G. Innenlandsk kredittilførsel	5 750	6 200	6 542	6 755	6 019	7 175
Forretningsbanker	850	950	863	950	863	1 350
Sparebanker	800	850	911	850	911	850
Forsikringsselskaper[6]	500	500	670	600	675	675
Statsbanker[7]	1 550	1 750	1 480	1 750	1 481	1 860
Kredittforeninger	500	550	349	900	353	900
Obligasjonsmarkedet	300	350	451		442	
Private finansieringsselskaper	..	..	..	..	135	200
Andre lånytere (restpost)	1 250	1 250	1 818	1 705	1 159	1 340

Noter: [1] Tabelloppstillingen er laget av Byrået. [2] Nasjonalbudsjettet for 1969. [3] Revidert nasjonalbudsjett for 1969. [4] Nasjonalbudsjettet for 1970. [5] Omfatter også fordringsposter. [6] Medregnet private pensjonskasser og -fond, FTP og annen forsikring. [7] Medregnet Postsparebanken og Postgiro, men ikke Norges Bank.

kommet fram til at den samlede kreditt-tilførsel i 1969 til kommuner og private burde bli på 6 175 mill. kr. Men på dette tidspunkt var anslaget for kredittutgangen til utlandet revidert kraftig opp — til 1 milliard kr. Konsekvensen av dette var at en regnet med en tilførsel av kreditt til kommuner og private fra innenlandske kilder på 7 175 mill. kr., dvs. en øking på hele 1 100 mill. kr. fra 1968 (se tabell 99).

De nye anslag for den innenlandske kredittilførsel førte til revisjoner i målsettingstallene for utlånene fra de enkelte finansinstitusjoner. For forretningsbankene regner en i Nasjonalbudsjettet 1970 med en utlånsøking på rundt 1 350 mill. kr. i 1969, eller 400 mill. kr. mer enn det opprinnelige målsettingstall.

Kredittpolitikken

De kredittpolitiske tiltak i 1969 kan, etter de formål de skulle tjene, deles i to hovedgrupper. I første gruppe kommer de tiltak som knytter seg til kredittbudsjettet for 1969 slik det ble trukket opp i det opprinnelige og reviderte nasjonalbudsjett for samme år. I den annen hovedgruppe kommer de tiltak som først og fremst har sammenheng med retningslinjene

for kredittpolitikken for 1970, selv om disse tiltak delvis fikk virkninger også for kredittmarkedet i 1969.

Til tiltakene i første gruppe hører direktivene for finansinstitusjonenes virksomhet i 1969, gitt i rundskriv fra Norges Bank 17. mars samme år, og videre hevingen av satsene for forretningsbankenes likviditetsreserver i to omganger — i juni og i juli. Tiltakene i annen gruppe omfatter vedtakene i slutten av september om øking av Norges Banks diskonto og om plasseringsplikt for banker og andre finansinstitusjoner og endelig i slutten av året en ytterligere forhøyelse av satsene for forretningsbankenes likviditetsreserver.

I Norges Banks rundskriv av 17. mars med direktiver for finansinstitusjonenes virksomhet i 1969 het det bl. a. at Regjeringen ville søke å påvirke bankenes utlånsvirksomhet i 1969 ved de virkemidler som er hjemlet i kredittloven, hovedsakelig bestemmelsene om likviditetsreserver i §§ 4—6. For livsforsikringsselskapene gjorde rundskrivet det kjent at det var inngått en praktisk talt likelydende avtale som den i 1968. Den eneste endring var at prosentsatsen for den del av tilveksten i forvaltningskapitalen som skulle plasseres i norske ihendehaverobligasjoner, ble satt ned fra 30 til 25 prosent. Det ble videre nevnt at avtalen med Hovedstyret for folketrygdfondet gikk ut på at 30 prosent av fondstilveksten — ikke medregnet den del som skulle plasseres som innskott i forretnings- og sparebanker — kunne plasseres i de såkalte § 15-obligasjoner.

Rundskrivet pekte ellers på at det i Nasjonalbudsjettet for 1969 ble regnet med en øking av rammen for emisjoner av ihendehaverobligasjoner på 150 mill. kr. til 1 350 mill. kr. Korrigert for økte avdrag skulle det gi mulighet for en netto utlånsøking på 100 mill. kr. Forutsetningen for at dette programmet skulle kunne gjennomføres — samtidig med at statsbankenes lånebehov krevde en sterk øking i statens opplåning — var at det, i tillegg til den avtalte plassering fra livsforsikringsselskapene og folketrygden, skjedde en økt tilførsel av midler til obligasjonsmarkedet fra de øvrige kredittinstitusjoner. På denne bakgrunn ble det presisert at bankene ikke ytterligere burde øke sine nettofordringer overfor utlandet, men gjennom plassering av ledige midler i norske obligasjoner bidra til å sikre den nødvendige finansiering av investeringsprosjekter innenlands.

Det ble videre i rundskrivet understreket at kredittinstitusjonene burde gi boligbyggelån høy prioritet.

I rundskrivet ble det også konstatert at undersøkelser foretatt av Norges Bank, hadde vist at det, i strid med Regjeringens renteerklæring, hadde skjedd en rentestigning i de senere år. Det ble i denne forbindelse varslet at Regjeringen ville overveie hvilke tiltak som var nødvendige for å motvirke en uheldig utvikling i rentenivået.

For de private finansieringsselskaper ble det presisert at utlånsøkingen ikke måtte bli for sterk. Det ville bli nedsatt en komité for å utarbeide forslag til lovregler om etablering og drift av slike selskaper. (Komitéen ble oppnevnt ved kgl. res. av 15. august 1969.)

I et nytt rundskriv fra Norges Bank av 23. mai 1969 ble forretningsbankene underrettet om at det ved kgl. res. av samme dato var bestemt at det generelle likviditetskrav for forretningsbankene, med virkning fra 1. juni 1969, ville bli hevet med ett prosentpoeng til 10 prosent. Bakgrunnen for dette tiltak var at utlånsøkingen i forretningsbankene i månedene januar—april var betydelig sterkere enn en burde ha ventet (se tabell 100) og at bankenes likvide situasjon var så rommelig at den kunne gi grunnlag for en fortsatt sterk utlånsøking.

Da utlånsekspansjonen i forretningsbankene fortsatte også i mai ble, ifølge kgl. res. av 19. juni, med virkning fra 1. juli, likviditetsreservekravet hevet med ytterligere 1 prosentpoeng (Norges Banks rundskriv til forretningsbankene av 19. juni 1969).

De kredittpolitiske tiltak som ble gjennomført høsten 1969 må bl. a. ses i sammenheng med skatteomleggingen fra 1. januar 1970. Av særlig betydning i denne forbindelse var den store likviditetstilførsel som vil skje gjennom forskyvningene i betalingsterminene bl. a. for de indirekte skatter (de såkalte faseforskyvninger). I kgl. res. av 26. september 1969 ble det gitt bestemmelser om plassering av midler i norske ihendehaverobligasjoner for banker, livsforsikringsselskaper, pensjonskasser og pensjonsfond (Norges Banks rundskriv til landets kredittinstitusjoner av 30. september 1969). Resolusjonen bestemte bl. a. at forretnings- og sparebankene, med virkning fra 1. oktober 1969, skulle øke sine beholdninger av norske statsobligasjoner og andre norske ihendehaverobligasjoner med 33 prosent av økingen i forvaltningskapitalen. Videre ble kommunale pensjonskasser og pensjonsfond, private pensjonskasser og pensjonsfond og tarifffestede pensjonsordninger godkjent som tjenestepensjonsordninger etter skattelovens regler og med forvaltningskapital over 500 000 kr., pålagt å øke sine obligasjonsbeholdninger med minst 40 prosent av økingen i forvaltningskapitalen. Kravet om øking gjaldt bare dersom beholdningene av slike obligasjoner var mindre enn 20 prosent for forretningsbankenes vedkommende, 40 prosent for sparebankene og 60 prosent for andre finansinstitu-

sjoner. Utgangspunktet for beregningene var de enkelte finansinstitusjoners stilling pr. 30. september 1969.[1] Den pålagte øking som følger av veksten i forvaltningskapitalen i løpet av et kvartal skulle senest være gjennomført innen påfølgende kvartals utgang, første gang innen utgangen av 1. kvartal 1970. De institusjoner som ved oppgjørs-tidspunktet hadde for lave beholdninger, måtte for det manglende beløp betale en rente på 3 prosentpoeng over Norges Banks diskonto. Dersom forvaltningskapitalen gikk ned, kunne beholdningene av ihendehaverobligasjoner reduseres med inntil 30 prosent av nedgangen. I tillegg var det i resolusjonen tatt inn en bestemmelse om at beholdningene av ihendehaverobligasjoner ikke måtte reduseres i tiden 26.—30. september.

Livsforsikringsselskapene ble, med virkning fra 1. januar 1970, pålagt å øke sine beholdninger av statsobligasjoner og andre norske ihendehaverobligasjoner med minst 40 prosent av stigningen i forvaltningskapitalen. Beregningen av den tilpliktede beholdningsøking skulle ta utgangspunkt i den enkelte institusjons stilling den 31. desember 1967. Bestemmelsene for øvrig, om gjennomføringen av plasseringsplikten, var omtrent som for bankene og de andre finansinstitusjonene.

Samme dag som disse tiltak ble offentliggjort — og begrunnet i en pressemelding fra Finansdepartementet, satte Norges Bank opp sin diskonto med 1 prosentpoeng til 4½ prosent.

I forbindelse med hevingen av diskontoen ble det i pressemeldingen pekt på at utviklingen (på lånemarkedet) hadde ført til et klart misforhold mellom renten på ihendehaverobligasjoner og andre lån og mellom rentenivået i Norge og i utlandet og videre at en markert forskjell mellom det norske og utenlandske rentenivå hadde gitt seg visse uheldige utslag i betalingstransaksjonene med utlandet. Pressemeldingen nevnte også at renten for statens nye lån til statsbankene ved kgl. res. av 26. september 1969 var hevet med 1 prosentpoeng til 5½ prosent. Statsbankenes utlånsrenter ville bli justert opp i samsvar med økingen i innlånsrentene. Uheldige sosiale følger av renteøkingen på nye boliglån tok en sikte på å kompensere ved en øking i husleiestøtten.

Pressemeldingen varslet også om at myndighetene ville forhandle med de private finansinstitusjoner om endringer i rentesatsene for innskott og utlån.

I et brev av 4. november 1969 til Stortingets finanskomité gjorde Finansdepartementet rede for de endringer som inntil da var foretatt for statens og statsbankenes inn- og utlån og de endringer i visse inn- og utlånsrenter for bankene som det var oppnådd enighet om. Det ble meddelt at bl. a. følgende rentesatser var eller ville bli satt opp:

1. For eldre statslån med diskontoklausul gikk renten opp med 1 prosentpoeng.
2. For kontolån til staten med 9 måneders oppsigelse gikk renten opp fra 3½ til 4 prosent, og oppsigelsestiden reduseres til 6 måneder. For alle andre kontolån med 6 måneder og lengre oppsigelsestid ble renten hevet med 1 prosentpoeng. Renter for kortere lån ble satt opp med ½ prosentpoeng.
3. Renten på statskasseveksler heves fra 2 til 3 prosent, for fondsmidler forvaltet av Finansdepartementet og i statskassen med 1 prosentpoeng og renten på grunnkjøpsobligasjoner fra 4¾ til 5¾ prosent.
4. Renten på statens lån til statsbankene og renten for utlån fra offentlige fond ble hevet fra 4½ til 5½ prosent. Den maksimalt tillatte rentesats for såkalte § 15-obligasjoner ble — stort sett — satt opp med 1 prosentpoeng.
5. Etter drøftinger med bankenes og livsforsikringsselskapenes foreninger og myndighetene ble en enig om følgende renteendringer: For 1. prioritets boligpantelån heves renten til 6 prosent med tilbud til låntakerne om binding av renten for 5 år. Renten for kassekreditter, for boligbyggelån med konverteringstilsagn og for pantelån til driftsbygg i jordbruket, ble satt opp fra 5 til 6 prosent.
6. Bankforeningene ville tilrå sine medlemmer å heve innskottsrenten for 6 og 12 måneders oppsigelse og for skattefrie sparekonti med 1 prosentpoeng og for innskott på sparevilkår med evt. ½ prosentpoeng. Innskott på 9 måneders oppsigelse ville bli overført til 6 måneders innskott eller til andre innskottsformer.
7. Ved kgl. res. ble renten for vanlige innskott og lønnssparekonti i Postsparebanken hevet fra 2 til 2½ prosent og renten for premiesparing, for 12 måneders innskott og for skattefri banksparing fra 4 til 5 prosent.

Det ble i brevet også gitt uttrykk for at etter Regjeringens vurdering burde rentehevingene på innskottene ikke føre til en generell heving av rentesatsene for utlån. Renteøkingen burde begrenses til de satser som på grunn av binding mest var kommet ut av takt med rentenivået for øvrig. Bankenes og livsforsikringsselskapenes forhandlere hadde sluttet seg til dette syn.

Note: [1] Ved kgl. resolusjon av 19. desember 1969 ble utgangspunktet for så vidt gjelder forretningsbankenes obligasjonskjøp i 1970, endret til 31. desember 1969. Om bakgrunnen, se nedenfor.

Ved en regjeringsresolusjon av den 6. november 1969 ble det bestemt at likviditetsreservesatsen for forretningsbanker med forvaltningskapital over 1 000 mill. kr. skulle heves i to omganger: fra 11 til 12 prosent med virkning fra 1. desember 1969 og til 13 prosent med virkning fra 1. januar 1970. Fra siste dato ble også reservesatsen for de øvrige forretningsbanker satt opp fra 11 til 12 prosent.

Årsaken til at kravet om å holde likviditetsreserver ble strammet til, var at forretningsbankenes forvaltningskapital i september viste en så usedvanlig sterk øking at virkningene av vedtaket av 26. september 1969 om plasseringsplikten for forretningsbankenes vedkommende, ville bli betydelig svekket. Beregninger foretatt av Byrået viser at mens den gjennomsnittlige øking i forretningsbankenes forvaltningskapital i september for årene 1959—1968 var 1,6 prosent, var stigningen i september 1969 på hele 8,8 prosent. Ikke i noe år i perioden 1959—1968 hadde septemberøkingen vært større enn 4,5 prosent eller mindre enn — 0,5 prosent.

Kredittilførsel i 1969

Utlån

For å kunne stille forretnings- og sparebankenes faktiske utlånsutvikling i løpet av budsjettåret opp imot kredittbudsjettets målsettingstall har en på grunnlag av oppgaver fra Norges Bank beregnet såkalte «veiledende» månedstall for utlånsøkingen. De veiledende månedstall har en kommet fram til ved å legge en normal månedlig sesongkomponent til en lineær fordeling av kredittbudsjettets målsettingstall for bankenes utlånsøking over årets måneder.

I tabell 100 er vist kumulerte tall for forretnings- og sparebankenes «veiledende» utlånsøking og faktisk utlånsøking i 1969. Oppgavene over bankenes faktiske utlånsøking er hentet fra Byråets månedsstatistikk for bankene, aktivapost VII 3. Tabellen viser at den faktiske utlånsutvikling i forretningsbankene i de ti første måneder av 1969 var betydelig sterkere enn den utlånsøking som kredittbudsjettets opprinnelige målsettingstall og «normale» sesongbevegelser tilsa. Tempoet i utlånsøkingen var høyt i første halvår, men ble noe roligere i juli og august. Fra årsskiftet 1968—69 til utgangen av august utgjorde den faktiske utlånsøking 1 505 mill. kr. mot en øking i de «veiledende» tall på om lag 970 mill. kr. I september gjorde utlånene et kraftig hopp oppover; i løpet av måneden økte utlånene med hele 500 mill. kr. eller betydelig mer enn en ifølge de «veiledende» utlånstall skulle ha ventet i denne måned. Økingen på 500 mill. kr. utgjør en del av den uvanlig sterke stigningen i forretningsbankenes forvaltningskapital i september (se foran i avsnittet om kredittpolitikk). Utlånene gikk ned igjen i oktober, og nedgangen — ca. 200 mill. kr. — var også en god del sterkere enn sesongnormalt.

For sparebankene har økingen i de faktiske utlån i første halvår av 1969 stort sett fulgt det mønster som de «veiledende» utlånstall viser. Takten i utlånsøkingen tok seg imidlertid opp i løpet av tredje kvartal, og ved utgangen av oktober utgjorde utlånsøkingen fra årsskiftet

Tabell 100. *Forretnings- og sparebankenes utlån*[1]. *«Veiledende» og faktisk utlånsøking*[2] *i 1969. Mill. kr.*

	Jan.	Febr.	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
Forretningsbanker												
«Veiledende» utlånsøking[4]	38	273	492	643	886	886	889	967	1 098	927	1 152	[3]950
Faktisk utlånsøking	137	344	834	1 108	1 443	1 504	1 446	1 505	2 005	1 799	2 042	..
Avvik	99	71	342	465	557	618	557	538	907	872	890	..
Sparebanker												
«Veiledende» utlånsøking[4]	56	142	256	338	436	516	545	585	667	700	792	[3]850
Faktisk utlånsøking	33	117	249	308	454	539	644	738	872	1 027	1 179	..
Avvik	— 23	— 25	— 7	— 30	18	23	99	153	205	327	387	..

Noter: [1] Til kommuner og private utenom finansinstitusjoner. [2] Kumulerte tall. [3] Kredittbudsjettets målsettingstall iflg. Nasjonalbudsjettet 1969. [4] Kilde: Norges Bank.

1 027 mill. kr., dvs. et avvik fra det «veiledende» utlånstall på vel 325 mill. kr.

Statsbankenes samlede innvilgningsbudsjett for 1969 var ifølge Nasjonalbudsjettet for samme år, fastsatt til 3 033 mill. kr. Det har senere vist seg at lånetilsagnene fra Distriktenes utbyggingsfond sannsynligvis vil bli en god del større enn opprinnelig antatt. Innvilgningsbudsjettet for utbyggingsfondet er etter dette økt med ca. 75 mill. kr. slik at de samlede innvilgninger på statsbankbudsjettene kom opp i 3 108 mill. kr., dvs. nær 600 mill. kr. mer enn de faktiske innvilgninger for 1968. Utbetalingene av lån til kommuner og private i 1969 var opprinnelig anslått til 2 260 mill. kr. og utlånsøkingen til 1 715 mill. kr. Etter den foretatte revisjon i innvilgningsbudsjettet for Distriktenes utbyggingsfond er, i Nasjonalbudsjettet for 1970, utbetalingene for 1969 anslått til 2 335 og utlånsøkingen til 1 795 mill. kr. I løpet av årets tre første kvartaler steg de samlede utlån fra statsbankene med 1 194 mill. kr. mot en øking på 985 mill. kr. i samme periode i 1968. Utlånsøkingen fra statsbankene er vanligvis sterkest i årets siste kvartal.

Andre kredittinstitusjoner, som omfatter kredittforeninger o. l. og private finansieringsselskaper, hadde ved utgangen av 1968 utestående lån til næringslivet og privatpersoner for i alt 5 274 mill. kr., dvs. 525 mill. kr. mer enn på samme tid året før. I løpet av de tre første kvartaler av 1969 steg utlånene med 351 mill. kr. mot 241 mill. kr. i samme periode i 1968. Etter grove anslag regner en for hele 1969 med en utlånsøking fra andre kredittinstitusjoner på 700—750 mill. kr.

Livsforsikringsselskapenes utlån til kommuner og private utgjorde pr. 31/12 1968 4 982 mill. kr. etter en øking på 330 mill. kr. i løpet av året. I de første ni måneder av 1969

Tabell 101. *Kredittilførsel til kommuner, næringslivet og privatpersoner. Mill. kr.*

	1965	1966	1967	1968		1969*	
				1.—3. kv.	Hele året	1.—3. kv.	Hele[1] året
Kredittilførsel i alt	6 548	7 847	8 425	..	6 222	..	..
Kredittilførsel fra utlandet[2]	2 037	2 216	2 770	—13	203	—1 709	—1 000
Innenlandsk kredittilførsel	4 511	5 631	5 655	..	6 019	..	..
Utlån	2 896	3 712	3 669	3 110	4 133	4 699	5 955
Norges Bank	—18	33	–	12	2	—12	–
Postgiro	–	–	–	5	5	–	–
Postsparebanken	20	19	25	22	30	33	40
Statsbanker (inkl. Distriktenes utbyggingsfond)	859	798	1 138	985	1 446	1 194	1 795
Forretningsbanker	511	[3]1 065	775	988	861	2 005	1 700
Sparebanker	494	[3] 706	804	647	926	872	1 200
Kredittforeninger o. l.	378	369	302	176	353	197	450
Private finansieringsselskaper	–	67	34	65	135	154	300
Livsforsikringsselskaper	377	385	302	185	330	230	450
Private pensjonskasser og -fond	171	109	127	—15	—19	—30	—50
Fellesordningen for tariffestet pensjon	39	50	46	10	26	6	10
Skadeforsikringsselskaper	65	111	116	30	38	50	60
Annen innenlandsk kredittilførsel	731	478	631	440	825	538	750
Obligasjonsmarkedet (netto)	250	222	210	160	440	275	350
Aksjemarkedet	481	256	421	[4]280	[4]385	[4]263	[4]400
Annen gjeldsøking	884	1 441	1 355	..	1 061	..	..

Noter: [1] Delvis anslag i Byrået, delvis Nasjonalbudsjettets målsettingstall. [2] Ifølge Finanstellingen. For 1.—3. kv. 1968 og for 1969 er brukt tall fra utenriksregnskapet. [3] Fra 1966 ekskl. utlån til «Andre finansinstitusjoner». [4] Ekskl. fondsemisjoner.

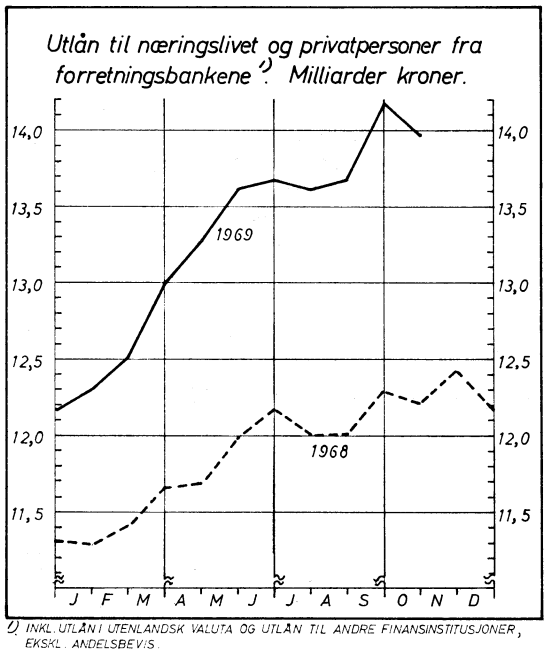

Fig. 45.

steg utlånene til kommuner og private med 230 mill. kr. For hele 1969 er utlånsøking anslått til rundt regnet 450 mill. kr.

Private pensjonskasser og -fond hadde pr. 31/12 1968 utestående lån til et samlet beløp på 1 730 mill. kr. etter en nedgang i løpet av 1968 på 19 mill. kr. Forvaltningen av private pensjonskasser blir i økende omfang overtatt av livsforsikringsselskapene. Dette taler for at utlånstallene for kasser og fond vil falle også i 1969.

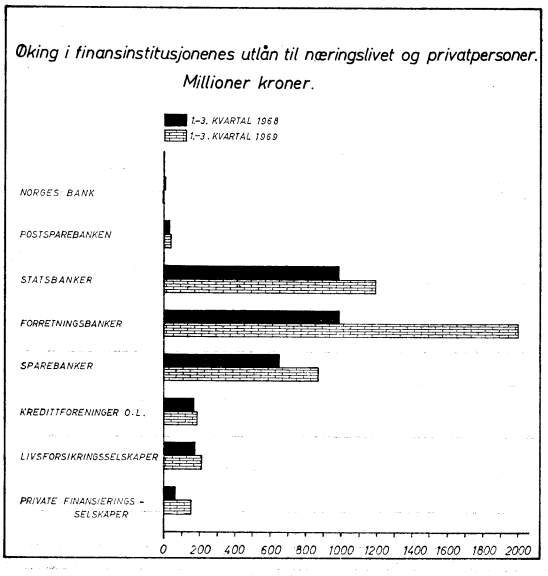

Fig. 46.

I skadeforsikringsselskapene gikk utlånene i 1968 til kommuner og private opp med 38 mill. kr. til 837 mill. kr. ved utgangen av året. I 1967 var økingen 116 mill. kr.

Ved utgangen av første halvår 1968 utgjorde de samlede kjente utlån fra innenlandske finansinstitusjoner (banker, andre kredittinstitusjoner og livsforsikringsselskaper) til kommuner og private i alt 49 997 mill. kr. Av utlånene falt 23 310 mill. kr. på boliger og forretningsbygg (inkl. lån til privat forbruk), 8 864 mill. kr. på bergverksdrift og industri, 4 549 mill. kr. på varehandel, 3 608 mill. kr. på jordbruk og skogbruk og 2 433 mill. kr. på sjøtransport. De samlede utlån steg i løpet av første halvår 1969 med 3 155 mill. kr., mot en øking på 227 mill. kr. i samme periode året før. Av utlånsøkingen i 1969 falt 1 525 mill. kr. på boliger og forretningsbygg, 633 mill. kr. på bergverksdrift og industri, 384 mill. kr. på varehandel, 103 mill. kr. på jordbruk og skogbruk og på sjøtransport (se tabell 102).

Kommunenes og næringslivets samlede lån (inkl. ihendehaverobligasjoner) i utlandet utgjorde pr. 31/12 1968 14 761 mill. kr. Det var i 1968 en netto utgang av kapital til utlandet på ca. 250 mill. kr. I de tre første kvartaler 1969 var det en netto utgang av kapital fra kommuner og private til utlandet på i alt 1 521 mill. kr. For sjøfarten alene var utgangen (avdrag på lån, lån ved salg av skip m. v.) 1 661 mill. kr. I de tre første kvartaler av 1968 lånte kommuner og private netto nær 300 mill. kr. i utlandet.

Ihendehaverobligasjoner

Den samlede ihendehaverobligasjonsgjeld utgjorde ved utgangen av 1968 22 302 mill. kr. I løpet av de tre første kvartaler av 1969 steg gjelden med 1 172 mill. kr. til 23 474 mill. kr. Av den samlede gjeld ved utgangen av september 1969 var 19 264 mill. kr. tatt opp i norske kroner og 4 210 mill. kr. tatt opp i utlandet. Statskassen hadde pr. 30. september 1969 en samlet obligasjonsgjeld i norske kroner og i utenlandsk valuta på 10 891 mill. kr., dvs. 604 mill. kr. mer enn i begynnelsen av året. Den norske gjelden gikk opp med 653 mill. kr., mens gjelden til utlandet falt med 49 mill. kr. Kommunenes og det private næringslivs ihendehaverobligasjonsgjeld utgjorde pr. 31/9 1969 i norske kroner 4 913 mill. kr. og i utenlandsk valuta 2 788 mill. kr. Regnet fra årsskiftet er dette en øking på 275 mill. kr. i den innenlandske obligasjonsgjeld og en nedgang på 89 mill. kr. i den utenlandske gjeld.

I 1968 ble det emittert ihendehaverobligasjoner i norske kroner (ekskl. statsobligasjoner) for i alt 1 417 mill. kr., dvs. nær 200 mill. kr. mer enn den grense (1 200 mill. kr.) som myndig-

Tabell 102. *Utlån fra innenlandske finansinstitusjoner*[1]. *Endringstall. Mill. kr.*

Låntakere	1967		1968		1969
	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår	1. halvår
A. Offentlig forvaltning	69	208	89	96	132
1. Statskassen	21	— 1	23	— 7	29
2. Sosiale trygder	–	–	–	–	–
3. Kommunekasser	48	209	66	103	103
B. Finansinstitusjoner	335	— 121	560	— 564	718
1. Statsbanker	12	— 7	6	–	26
2. Forretnings- og sparebanker	273	— 158	526	— 601	681
3. Kredittforeninger o. l. og forsikring	4	12	–	— 3	— 3
4. Andre[2]	46	32	28	40	14
C. Andre innenlandske låntakere[3]	1 970	1 073	2 204	1 683	3 052
1. Jordbruk og skogbruk	92	97	83	160	103
2. Fiske m. v.	29	18	58	— 2	40
3. Industri og bergverksdrift	458	80	424	180	633
4. Bygge- og anleggsvirksomhet	37	35	146	23	116
5. Kraft- og vannforsyning	43	— 13	67	104	44
6. Varehandel	206	70	417	— 114	384
7. Boliger,forretningsbygg til utleie[4]	990	851	891	1 296	1 525
8. Sjøtransport, inkl. hvalfangst	31	— 108	— 6	— 110	103
9. Annen samferdsel	32	2	30	27	42
10. Annen tjenesteyting	79	40	95	118	63
11. Andre næringer	— 27	1	— 1	1	— 1
D. Utenlandske låntakere	— 34	11	20	49	66
E. Utlån i alt	2 340	1 171	2 873	1 264	3 968

N o t e r : [1] Omfatter foruten banker også kredittforeninger o. l. og livsforsikringsselskaper, f. o. m. 1967 også private finansieringsselskaper. [2] Før 1967 med under C. 11, Andre næringer. [3] Inkl. statsforetak og kommuneforetak. [4] Omfatter også lån til private forbrukere.

hetene hadde satt. I løpet av de første ti måneder av 1969 ble det lagt ut obligasjoner for i alt 1 309 mill. kr., mot for 921 mill. kr. i samme periode 1968. Av emisjonene i 1968 la kredittforeninger o. l. ut for 572 mill. kr. og kommuner og private for 559 mill. kr. Statskassen emitterte obligasjoner innenlands i samme tidsrom for 1 601 mill. kr. i 1968 og for 1 084 mill. kr. i 1969. Av emisjonene i 1969 overtok forretningsbankene for 502 mill. kr., Folketrygdfondet for 361 mill. kr., Postgiro og Postsparebanken for 99 mill. kr. og sparebankene for 65 mill. kr.

Det ble ikke lagt ut noen obligasjonslån i utenlandsk valuta i de første ti måneder av 1969. I 1968 ble det i samme periode emittert obligasjoner for nær 250 mill. kr. på det utenlandske markedet. Tabell 104 gir en oversikt over enkelte større obligasjonsemisjoner i tiden 1. november 1968—31. oktober 1969.

A k s j e r

Det ble i 1968 emittert aksjer for i alt 662 mill. kr. Av dette falt 556 mill. kr. på det private næringsliv, mens resten — 106 mill. kr. — ble emittert av banker og andre finansinstitusjoner. Ved utgangen av 1968 er den samlede bokførte verdi av aksjekapital i norske selskaper anslått til om lag 8 000 mill. kr. fordelt med 1 250 mill. kr. på finansinstitusjoner og 6 750 mill. kr. på andre. Norske aksjer på utenlandske

Tabell 103. *Ihendehaverobligasjonsgjelden. Emisjoner og total gjeld. Mill. kr.*

Låntakere	Emittert			Obligasjonsgjeld i alt[1]		
	1968		1969			
	Hele året	1/1—30/9	1/1—30/9	31/12—67	31/12—68	30/9—69
A. Obligasjoner i norske kroner	3 243	2 312	2 022	15 623	17 940	19 264
1. Statskassen	1 826	1 508	975	7 575	9 031	9 684
2. Kommunekasser	132	51	119	636	729	813
3. Statsbanker	76	–	98	454	499	572
4. Forretningsbanker	–	–	–	6	6	6
5. Kredittforeninger o. l.	671	487	505	3 401	3 766	4 089
6. Statsforetak	35	20	15	930	933	923
7. Kommuneforetak	198	100	120	1 243	1 367	1 433
8. Andre norske sektorer	305	146	190	1 378	1 609	1 744
B. Obligasjoner i utenlandsk valuta	292	247	–	4 239	4 362	4 210
1. Statskassen	–	–	–	1 322	1 256	1 207
2. Kommunekasser	144	144	–	1 150	1 236	1 172
3. Statsbanker	–	–	–	160	154	147
5. Kredittforeninger o. l.	–	–	–	83	75	68
6. Statsforetak	–	–	–	244	242	240
7. Kommuneforetak	148	103	–	773	903	888
8. Andre norske sektorer	–	–	–	507	496	488
C. Obligasjoner i alt	3 535	2 559	2 022	19 862	22 302	23 474

Note: [1] Inkl. oppkjøpte egne obligasjoner.

hender utgjorde pr. 31/12 1968 1 171 mill. kr. I de tre første kvartaler av 1969 ble det emittert aksjer for i alt 314 mill. kr. Finansinstitusjoner la ut for 39 mill. kr. og det private næringsliv ellers for 275 mill. kr. Etter at skattereglene ved lov av 30. juni 1967 ble endret slik at friaksjer ikke lenger ville bli inntektsbeskattet, har en del av emisjonene vært finansiert av selskapenes fonds. I 1968 utgjorde disse fondsemisjoner rundt 170 mill. kr. og de første ni måneder i 1969 12 mill. kr.

Likviditet

Endringer i statens likvide beholdninger som ikke skyldes transaksjoner med utlandet, har virkninger på bankenes og publikums likviditet. Overskott på statens driftsbudsjett (post A 1, tabell 106) og statens innenlandske låneopptak (post A 4) har en reduserende effekt på bankenes og publikums likvide beholdninger, sett under ett, mens utlånene til statsbankene (post A 2) og avdragene på statsgjelden (post A 3) har den motsatte virkning. Nettovirkningene av statens transaksjoner kan variere sterkt fra det ene år til det annet og innenfor året. Det siste gjelder ikke minst transaksjoner over statens drifts-

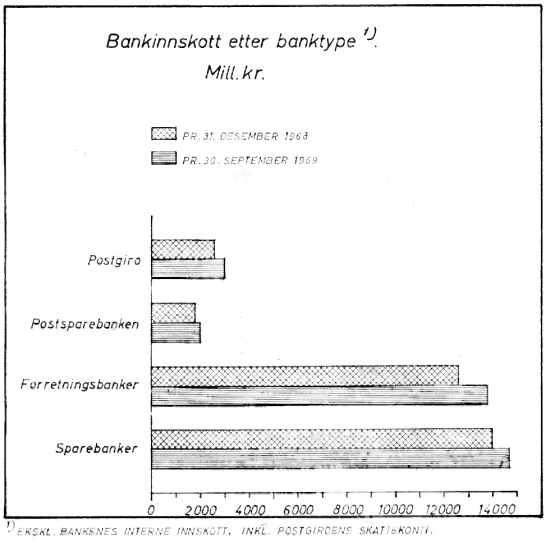

Fig. 47.

Tabell 104. *Enkelte større obligasjonsemisjoner i tiden 1. november 1968—31. oktober 1969.*

Utsteder	År	Beløp	Rentesats	Løpetid	Emisjonskurs
		Mill. kr.	Pst.	År	Pst.
A. *Emisjoner i norske kroner:*					
1. Statskassen	1969	154,5	4	3	100
Statskassen	1969	303,0	4¾	15	100
Statskassen	1969	235,0	5	35	100
2. Kommunekasser:					
Oslo kommune	1969	40,0	5½	18	100
3. Statsbanker:					
A/S Norges Kommunalbank	1968	25,5	4½	12	100
A/S Norges Kommunalbank	1969	80,0	4½	12	100
A/S Norges Kommunalbank	1969	80,0	5½	12	100
4. Kredittforeninger:					
A/S Låneinstituttet for skipsbyggeriene	1969	150,0	5	25	100
A/S Forretningsbankenes Finansierings- og Eksportkredittinstitutt	1968 II	60,0	5¾	10	100
A/S Forretningsbankenes Finansierings- og Eksportkredittinstitutt	1969	110,0	5¾	10	100
5. Statsforetak:					
Selskapet for industrivekstanlegg	1969	15,0	5	25	100
A/S Sydvaranger	1968	15,0	5¾	15	100
6. Kommuneforetak:					
Kraftlaget Opplandskraft	1968	40,0	5½	18	100
Kraftlaget Opplandskraft	1969	40,0	5½	10	100
Skiensfjordens komm. kraftselskap	1969	15,0	5½	17	100
Troms fylkeskommune	1969	15,0	5½	18	99
Hamar, Vang og Furnes komm. kraftselskap	1968	10,0	5½	18	99½
7. Andre norske sektorer:					
A/S Alnor	1969	35,0	5¾	18	100
Saugbrugsforeningen	1968	30,0	5¾	18	99½
A/S Borregaard	1969	30,0	5¾	18	99½
Sør-Norge Aluminium	1968	25,0	5¾	18	100
Nordenfjelske Treforedling A/S	1969	25,0	5¾	20	99
Kværner Industrier A/S	1969	20,0	5¾	20	100
B. *Emisjoner i utenlandsk valuta:*					
1. Kommuneforetak:					
Trondheim Elektrisitetsverks lån i Tyskland	1968	44,8	6¾	12	98

budsjett hvor f. eks. tallene for skatteinnbetalingene kan vise store variasjoner fra måned til måned. Videre er statens låneopptak vanligvis størst i første halvår. Bankene og publikum har på sin side gjerne store likvide reserver rundt årsskiftet som de så snart som mulig på nyåret ønsker gjort rentebærende. Hovedtyngden av likviditetstilførselen til banker og publikum gjennom statens lån til statsbankene faller normalt i årets siste kvartal.

Skatteinnbetalingene har en reduserende effekt både for publikum og bankene. Publikum dekker f. eks. innbetalingene ved å trekke på sine innskottskonti eller på sin kassekreditt i bankene (postene F 1, F 2, G 2 og G 3). Bankene, på sin side, reagerer på publikums trekk ved å øke sine egne likvide reserver (post F 3) dels ved salg av valuta (post B 1) og dels ved lån i Norges Bank (post B 2). Det omvendte skjer hvis staten reduserer sin likviditet ved å innfri statslån, ved utbetaling av lån til statsbankene og ved utbetalinger til dekking av sine driftsutgifter. Publikums innskott i bankene (eventuelt også beholdningene av sedler og skillemynt og ikke

Tabell 105. *Netto endring i beholdningene av innenlandske ihendehaverobligasjoner. Mill. kr.*

Långiversektorer	Jan.—des. 1968			Jan.—sept. 1968			Jan.—sept. 1969		
	Stats- og statsgaranterte obligasjoner	Andre obligasjoner	Obligasjoner i alt	Stats- og statsgaranterte obligasjoner	Andre obligasjoner	Obligasjoner i alt	Stats- og statsgaranterte obligasjoner	Andre obligasjoner	Obligasjoner i alt
1. Folketrygdfondet	..	..	..	..	..	..	374	161	535
2. Norges Bank ...	— 10	16	6	— 12	16	4	35	7	42
3. Postgiro	279	15	294	289	7	296	— 20	7	— 13
4. Norges Postsparebank	72	70	142	84	42	126	29	120	149
5. Statsbanker	— 7	–	— 7	— 1	–	— 1	2	–	2
6. Forretningsbanker	146	46	192	57	— 31	26	440	— 12	428
7. Sparebanker	140	28	168	66	— 10	56	78	— 8	70
8. Livsforsikringsselskaper	— 37	274	237	— 35	207	172	— 28	168	140
9. Kredittforeninger o. l.	–	4	4	–	2	2	–	–	–
10. Private finansieringsselskaper ...	..	..	..	..	..	..	–	9	9
I alt	583	453	1 036	448	233	681	910	452	1 362

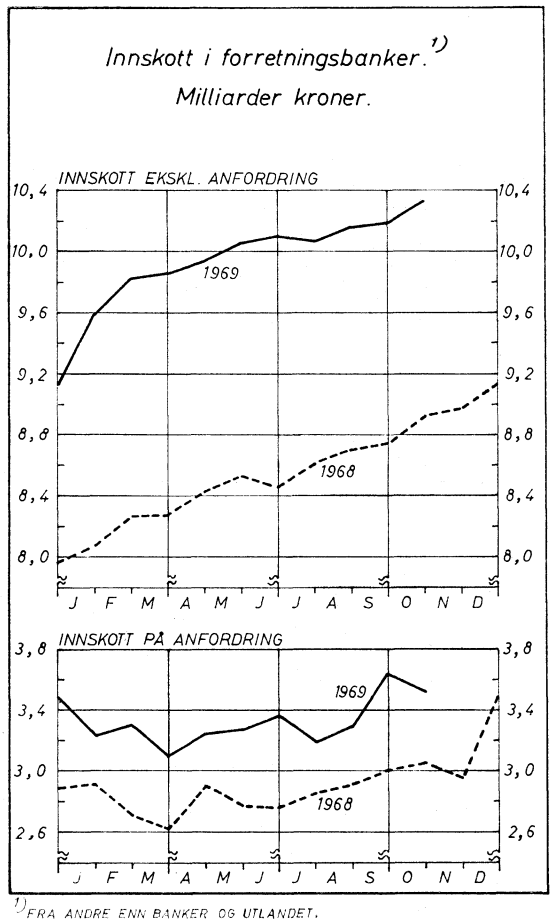

Fig. 48.

disponerte kassekreditter) og bankenes egne likvide beholdninger vil i første omgang øke; i neste omgang vil bankene muligens redusere sine beholdninger ved å betale ned på lån i Norges Bank eller ved å kjøpe valuta. Øking i publikums seddelbeholdninger, som vanligvis forekommer i tiden før ferier og store høytider, skjer ved trekk på innskott og for en del kanskje ved lån i bankene. Dette reduserer i første omgang de likvide beholdninger i bankene som igjen muligens må trekke på sine folioinnskott i Norges Bank.

S t a t e n s transaksjoner over egne og andre offentlige konti bidrog i 1968 til å øke bankenes og publikums likvide reserver med vel 90 mill. kr. I 1967 resulterte derimot transaksjonene over disse konti i en inndragning av likvider fra banker og publikum til staten på nær 1 milliard kr. (se tabell 106 post A). Endringen i likviditetsvirkningen skyldtes flere faktorer. Statens låneopptak gikk i 1968 ned med vel 650 mill. kr. (post A 4). Nedgangen var bl. a. en følge av at midler fra Folketrygdfondet som i 1967 midlertidig var plassert som kontolån i statskassen, i 1968 for en stor del ble omplassert i ihendehaverobligasjoner utstedt av kommuner, finansinstitusjoner og av det private næringsliv ellers. Videre økte statens lån til statsbankene og avdragene på statsgjelden (postene A 2 og A 3) til sammen med nær 300 mill. kr. Inndragningseffekten av de kontantmessige transaksjoner over statens driftsbudsjett (post A 1) ble, i tillegg, noe svakere i 1968 enn i året før.

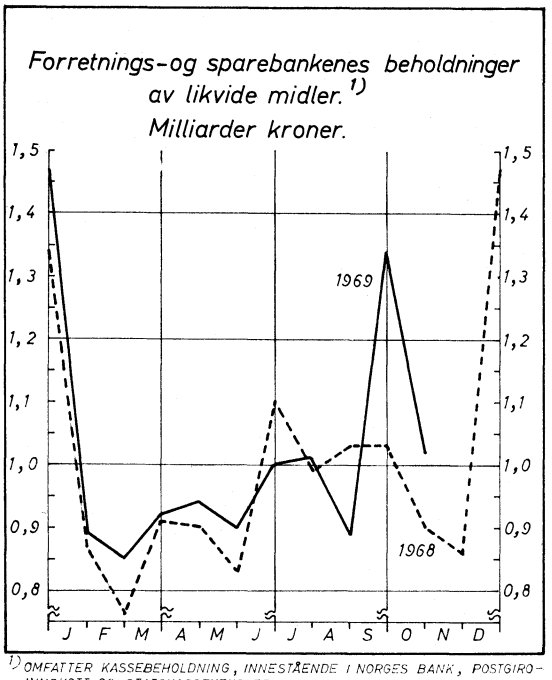

1) OMFATTER KASSEBEHOLDNING, INNESTÅENDE I NORGES BANK, POSTGIRO-INNSKOTT OG STATSKASSEVEKSLER.

Fig. 49.

Statens transaksjoner bidrog bl. a. til at bankenes likviditet i 1968 ble rommeligere enn i 1967. Dette gav seg bl. a. utslag i at bankenes salg av valuta (post B 1) i 1968 bare utgjorde 385 mill. kr., mot hele 1 184 mill. kr. i 1967. Videre var bankene i 1968 i stand til å redusere sine lån i Norges Bank med nær 120 mill. kr. (post B 2), mens de året før økte sine lån med rundt 80 mill. kr.

I alt var tilførselen av likvide midler til bankene og publikum fra Norges Bank i 1968 332 mill. kr. mot hele 1 273 mill. kr. i 1967. Den samlede likviditetstilførsel til bankene og publikum fra staten og Norges Bank var i 1968 ca. 425 mill. kr. mot nær 320 mill. kr. i 1967 (post D).

Fra forretnings- og sparebankene fikk publikum i 1968 en tilførsel av likvider på vel 3,7 milliarder kr. mot 2,4 milliarder i 1967. Publikum styrket i 1968 sine likvide beholdninger med rundt 4,9 milliarder kr. sammenliknet med en øking på 3,2 milliarder i 1967.

I 1969 har staten til og med oktober trukket til seg likvider fra bankene og publikum for 25 mill. kr. mot 110 mill. kr. i samme periode året før. Statens overføringer over driftsbudsjettet viste i januar—oktober 1969 et kontantmessig overskott på nær 50 mill. kr., mens denne post i samme periode året før viste et underskott av omtrent samme størrelsesorden. Statens utlån til statsbankene var i de første ti måneder nær 300 mill. kr. større og avdragene på den innenlandske statsgjeld om lag 30 mill. kr. større i 1969 enn i 1968. Denne likviditetstilførsel til bankene og publikum ble praktisk talt i sin helhet oppveid av en øking på vel 320 mill. kr. i statens innenlandske låneopptak.

Når det gjelder virkningene av statens transaksjoner over driftsbudsjettet, lånemarkedet m. v. er det vanskelig å si noe om utviklingen for hele 1969. I Nasjonalbudsjettet for 1970 er det imidlertid regnet med at statens utlån til statsbankene i 1969 vil bli rundt 1 650 mill. kr. eller vel 300 mill. kr. større enn i 1968 og at avdragene på statsgjelden vil gå opp med ca. 90 mill. kr. i forhold til 1968. I alt skulle dette bety en øking i tilførselen av likvider til bankene og publikum fra 1968 på rundt 400 mill. kr. På den annen side tyder anslagene over statens lånebehov på at inndragningen av likvider fra bankene og publikum ved statens innenlandske låneopptak i 1969 vil bli vel 200 mill. kr. større enn i 1968. Videre er det anslått at «overskottet før lånetransaksjoner» på statens bevilgningsbudsjett i 1969 vil bli om lag 250 mill. kr. mot 135 mill. kr. året før.

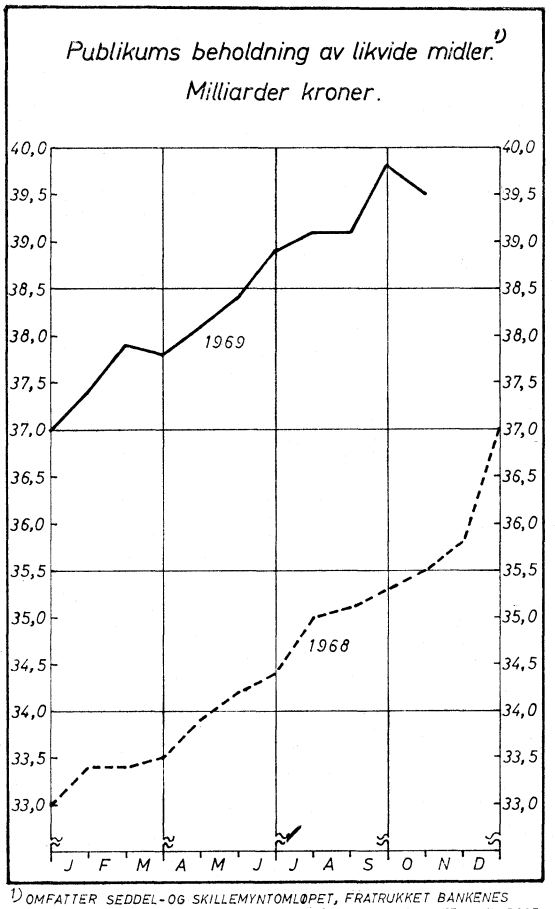

1) OMFATTER SEDDEL-OG SKILLEMYNTOMLØPET, FRATRUKKET BANKENES KASSEBEHOLDNING, PLUSS BANKINNSKOTT FRA NÆRINGSLIVET, INKL. POSTGIROENS SKATTEKONTI.

Fig. 50.

Tabell 106. *Likviditetstilførsel. Mill. kr.*

Tilførsel (inndragning —)	1966	1967	1968	Jan.–okt. 1968	Jan.–okt. 1969
A. Staten og andre offentlige konti i alt	— 280	— 985	92	— 110	— 25
1. Statskassens transaksjoner ekskl. låne-transaksjoner[1]	— 563	— 361	— 299	47	— 49
2. Utlån til statsbanker	875	1 113	1 315	781	1 079
3. Avdrag på innenlandsk statsgjeld	265	291	371	306	337
4. Statens innenlandske låneopptak	— 849	— 1 975	— 1 317	— 1 069	— 1 392
5. Transaksjoner over andre off. konti	— 8	— 53	22	— 175	–
B. Norges Bank i alt	681	1 273	326	— 176	— 428
1. Norges Banks netto valutakjøp fra banker og publikum	640	1 184	385	30	— 619
2. Netto øking i utlån etc.	121	81	— 119	— 56	467
3. Netto øking i beholdning av norske verdi-papirer	16	42	2	2	54
4. Andre transaksjoner[2]	— 96	— 34	58	— 152	— 330
C. Annen netto likviditetstilførsel	— 3	30	6	— 19	125
D. Likviditetstilførsel fra staten og Norges Bank m.v. til banker og publikum i alt (A + B + C)	398	318	424	— 305	— 328
E. Annen tilførsel av likvider til banker og publikum[3]	336	441	719	452	349
F. Forretnings- og sparebanker i alt	1 933	2 408	3 742	2 981	3 159
1. Innskott fra publikum	1 596	2 124	3 053	1 982	2 020
2. Endring i ikke disponerte kassekreditter	445	189	820	555	682
3. — Øking i bankenes primære likvider[4]	108	— 95	131	— 444	— 457
G. Publikums likvide beholdninger i alt	2 667	3 167	4 885	3 128	3 180
1. Beholdning av sedler og skillemynt	364	415	303	37	140
2. Bankinnskott[5]	1 858	2 563	3 762	2 536	2 358
3. Endring i ikke disponerte kassekreditter	445	189	820	555	682

N o t e r : [1] Kontantmessig over- eller underskott på driftsregnskapet. [2] Omfatter også endring i skattefrie fondsavsetninger. [3] Fra Postgiro og Postsparebanken. Omfatter også statistiske differanser. [4] Kassebeholdning, folioinnskott i Norges Bank, innskott i Postgiro og statskasseveksler. [5] Innskott i Norges Bank, på Postgiro, Postsparebanken og forretnings- og sparebanker.

Mens bankene i de ti første måneder av 1968 bedret sin likviditet ved salg (netto) av valuta til Norges Bank for 30 mill. kr., har de i samme periode i 1969 redusert sine likvide beholdninger med nær 620 mill. kr. ved kjøp av valuta. Videre har bankene og publikum i 1969 økt sine lån i Norges Bank med rundt 470 mill. kr., mens de i 1968 reduserte sine lån med nær 60 mill. kr. Bankene alene økte i 1969 sine lån med vel 490 mill. kr., mens de i 1968 betalte dem ned med 35 mill. kr. Alt i alt ble bankenes og publikums likvide beholdninger ved transaksjoner med Norges Bank i de ti første måneder av 1969 redusert med nær 430 mill. kr. I samme periode 1968 utgjorde reduksjonen ca. 180 mill. kr.

Ser en statens og Norges Banks transaksjoner under ett, ble bankenes og publikums likvide beholdninger i perioden januar—oktober 1969 redusert med nær 330 mill. kr. eller med om lag samme beløp som i tilsvarende periode året før.

Forretnings- og sparebankenes egne likvide beholdninger gikk i løpet av de første ti måneder 1969 ned med nær 460 mill. kr., dvs. nedgangen var omtrent like stor som i samme periode i 1968. Bankenes samlede likvide beholdninger utgjorde

ved utgangen av oktober 1969 1 016 mill. kr. mot 898 mill. kr. på samme tid året før.

Publikum økte i løpet av januar—oktober 1969 sine likvider med ca. 3,2 milliarder kr. eller med om lag samme beløp som i 1968. Publikums beholdninger av likvider — sedler, skillemynt, innskott i Postgiro og banker og ikke disponerte kassekreditter — var pr. 31. oktober 1969 45 274 mill. kr. Av dette falt 6 226 mill. kr. på sedler og skillemynt, 33 304 mill. kr. på innskott og 5 744 mill. kr. på kassekreditter.

Prisutviklingen

Engrosprisindeksen steg betydelig sterkere i 1969 enn i de to foregående år. Også konsumprisindeksen steg noe sterkere gjennom 1969 enn gjennom 1968, men stigningen i årsindeksen fra 1968 til 1969 vil bli litt svakere enn fra 1967 til 1968. Engrosprisindeksen gikk opp med 3,4 prosent fra 3. kvartal 1968 til 3. kvartal 1969. I de tilsvarende perioder fra 1966 til 1967 og fra 1967 til 1968 var stigningen henholdsvis 1,3 og 0,6 prosent.

Konsumprisindeksen steg med 3,2 prosent fra 3. kvartal 1968 til 3. kvartal 1969. I de samme perioder fra 1966 til 1967 og fra 1967 til 1968 var stigningen henholdsvis 4,6 prosent og 2,7 prosent. Importprisnivået har vist en stigende tendens det siste året. Fra 3. kvartal 1968 til 3. kvartal 1969 steg indeksen for importvarer (uten skip) med om lag 2 prosent.

Importpriser

Byråets prisindeks for importvarer etter handelsstatistikken, som kan være påvirket av endringer i importens sammensetning, steg 1 pro-

Tabell 107. *Prisindeks for importvarer (uten skip) etter handelsstatistikken. 1961 = 100.*

År	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	Gjennomsnitt
1966	101	102	102	102	102
1967	101	101	101	101	101
1968	100	98	98	99	99
1969	100	101	100	..	..

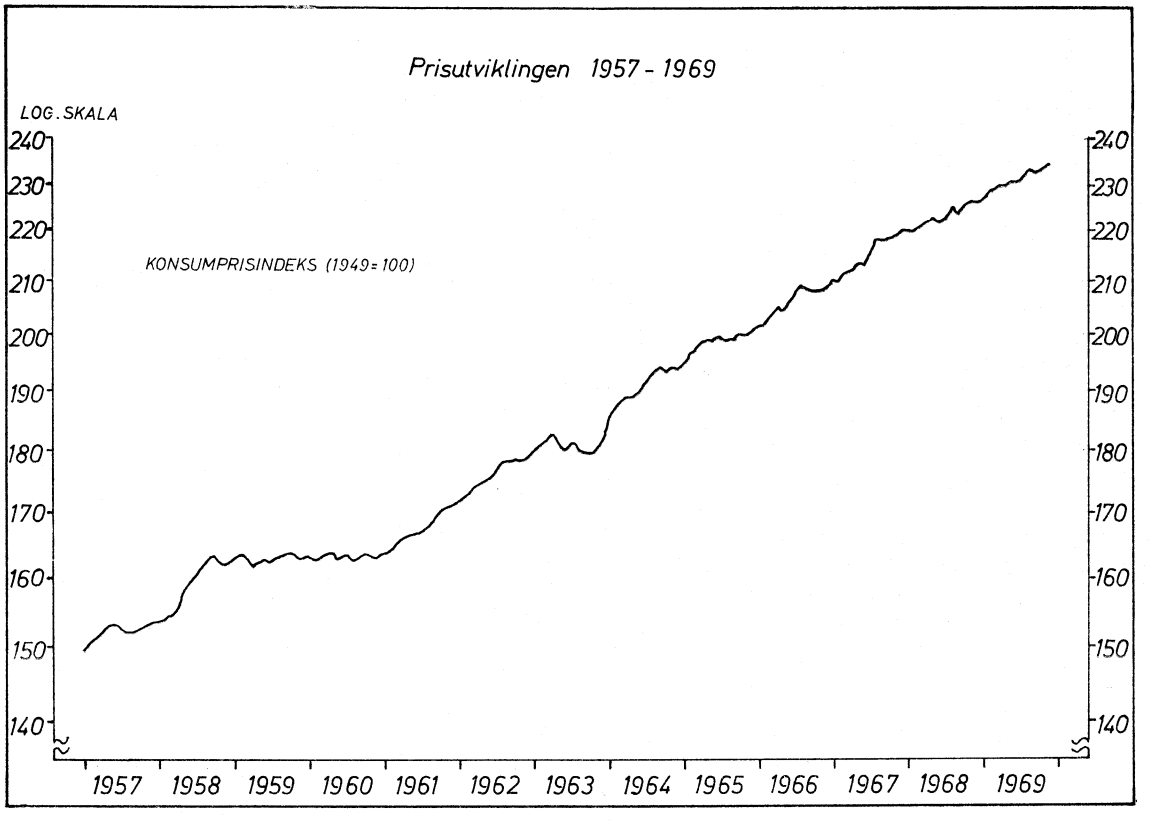

Fig. 51.

Tabell 108. *Gjennomsnittlige importpriser etter handelsstatistikken. Kr. pr. kg.*

	Hvete	Mais	Sukker (farin)	Kaffe, rå	Råtobakk, usauset	Kopra	Ull, vasket, ikke kardet	Råbomull	Kamgarn, ufarget	Bomullsgarn, ubleikt, unnt. til fiskeribruk	Fyringsolje nr. 1	Steinkull[1]
1963	0,48	0,43	1,34	5,38	11,02	1,27	13,28	4,41	25,51	9,68	0,21	118,78
1964	0,50	0,44	1,84	6,72	11,17	1,41	15,48	4,27	28,01	9,66	0,20	128,28
1965	0,46	0,46	0,89	7,25	10,98	1,56	13,50	4,17	27,75	9,96	0,18	120,03
1966	0,47	0,46	0,56	6,91	10,95	1,49	12,79	4,11	26,63	9,89	0,17	120,72
1967	0,49	0,46	0,54	6,36	11,41	1,31	10,94	4,13	25,29	9,86	0,19	113,31
1968	0,45	0,41	0,51	6,15	11,12	1,70	9,18	4,18	23,66	9,16	0,20	108,07
1968. 1. kv.	0,46	0,42	0,58	6,02	11,58	1,59	9,33	4,00	23,91	9,34	0,21	108,83
2. »	0,46	0,44	0,52	6,15	11,25	1,78	9,05	4,11	22,42	9,09	0,19	106,24
3. »	0,44	0,42	0,49	6,26	10,38	1,89	8,99	4,34	23,06	8,70	0,20	103,75
4. »	0,45	0,38	0,49	6,19	10,53	1,52	9,32	4,33	25,18	9,33	0,19	112,16
1969. 1. kv.	0,44	0,42	0,59	6,09	11,12	1,44	9,89	4,36	24,26	9,24	0,20	107,83
2. »	0,43	0,42	0,67	6,05	12,33	1,48	9,45	4,05	25,83	9,68	0,19	111,23
3. »	0,44	0,41	0,69	6,06	11,45	1,41	9,31	3,98	26,08	9,76	0,18	107,59
September	0,44	0,45	0,66	6,03	10,33	1,37	8,99	3,92	26,79	9,67	0,17	138,16
Prosentvis endring: Jan.—sept. 1968—1969	— 2,2	..	29,4	— 1,1	1,9	— 17,8	4,2	— 0,2	9,6	5,0	— 5,0	2,2
Sept. 1968–sept. 1969	— 4,3	..	40,4	— 2,7	14,5	— 28,6	1,2	— 7,8	9,8	2,1	— 15,0	36,9

Note: [1] Prisen pr. tonn.

sent i løpet av de 3 første kvartalene av 1969. Prisutviklingen var svært forskjellig for de ulike importvarene (se tabell 108). Importprisen på sukker (farin) steg således med 40,4 prosent og på steinkull med 36,9 prosent fra september 1968 til september 1969, mens prisen på kopra samtidig falt med 28,6 prosent. Sterk prisstigning var det ellers i samme tidsrom på råtobakk (+ 14,5 prosent) og på kamgarn (+ 9,8 prosent). Derimot falt prisen på fyringsolje med 15,0 prosent og på råbomull med 7,8 prosent.

Engrospriser

I løpet av de 9 første månedene av 1969 (fra 15. desember 1968 til 15. september 1969) steg engrosprisindeksen med 3,4 prosent. Det tilsvarende tallet året før var 0,9 prosent. Stigningen siste året, regnet fra september 1968 til september 1969, var 3,8 prosent. Det er særlig i 3. kvartal 1969 prisstigningen har foregått. Engrosprisindeksen lå på 116 fra september til desember 1968 og 117 i alle månedene i første halvår 1969. Den steg ett poeng i hver av månedene i 3. kvartal til 120 i september 1969.

Alle varegruppene i engrosprisindeksen viste stigning fra september 1968 til september 1969,

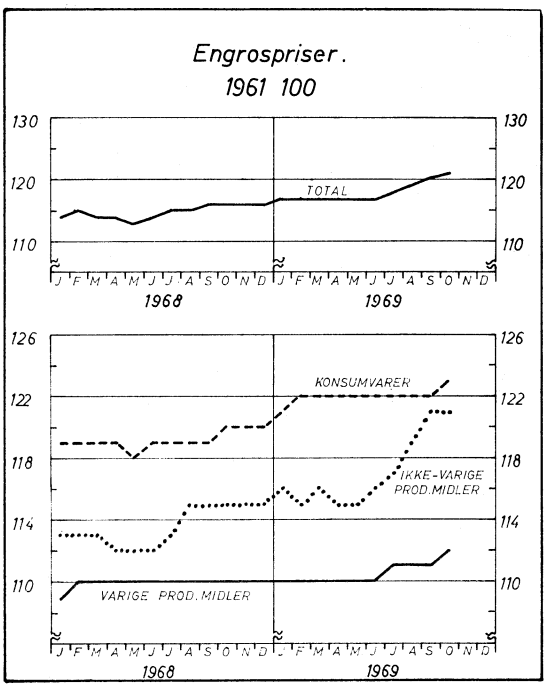

Fig. 52.

Tabell 109. *Engrosprisindeks. 1961 = 100.*

	Totalindeks	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Råvarer	Brensel, brenselolje og elektrisk kraft	Animalske og vegetabilske oljer og fett	Kjemikalier	Bearbeidde varer	Maskiner og transportmidler	Forskjellige ferdigvarer
1962	102	105	104	100	100	82	101	100	101	102
1963	103	106	109	100	101	93	102	100	101	103
1964	107	113	114	104	105	114	102	104	102	106
1965	110	115	115	109	103	125	105	108	105	110
1966	112	117	119	108	103	119	108	112	108	111
1967	114	121	123	108	110	96	110	113	109	114
1968	115	123	123	106	113	83	111	115	111	116
1968. 1. kvartal[1]	114	121	123	106	113	86	111	116	111	116
2. »	114	118	123	106	112	84	111	115	111	116
3. »	115	124	123	106	112	81	110	115	111	117
4. »	116	127	124	106	114	81	110	114	111	117
1969. 1. kvartal	117	126	126	109	113	83	111	116	112	118
2. »	117	124	127	109	113	84	112	118	112	118
3. »	119	128	128	111	112	85	111	122	114	118
September	120	129	128	112	112	86	111	124	114	119
Prosentvis endring:[2]										
3. kv. 1968—3. kv. 1969	3,4	3,0	3,3	4,6	0,4	4,9	1,0	6,5	2,2	1,5
Sept. 1968—sept. 1969 ..	3,8	2,6	3,7	6,0	0,9	10,4	0,7	7,8	2,8	1,5

Noter: [1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal.
[2] Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

men stigningen var noe ulik fra gruppe til gruppe (se tabell 109). Sterk stigning viste bl. a. varegruppen animalske og vegetabilske oljer og fett, som i nevnte tidsrom gikk opp med 10,4 prosent. Det var især prisene på sildolje, hvalolje og herdet fett som gikk opp. Indekstallet for gruppen bearbeidde varer steg med 7,8 prosent. Stigningen fordeler seg på en rekke varer, men særlig sterk var den for gruppen jern og metaller. Den kraftige oppgang i prisene på jern og stål på verdensmarkedet har bevirket at også en rekke varer av jern og stål er blitt dyrere. Indekstallet for gruppen jern og stål i engrosprisindeksen steg 21,7 prosent fra september 1968 til september 1969. I samme tidsrom steg indekstallet for gruppen råvarer med 6 prosent, vesentlig på grunn av høyere priser på rågummi, tømmer og huder og skinn. Indeksen for gruppen drikkevarer og tobakk steg med 3,7 prosent fra september 1968 til september 1969, for maskiner og transportmidler med 2,8 prosent og for matvarer med 2,6 prosent. Innenfor gruppen matvarer var det særlig prisene på poteter og grønnsaker, sukker og sukkervarer og kakao og sjokolade som viste sterk stigning.

En gruppering av varene etter anvendelse viser at prisene på konsumvarer gikk opp med 2,7 prosent fra september 1968 til september 1969. Prisene på varige produksjonsmidler økte med 1,5 prosent i samme tidsrom (se tabell 110). For ikke-varige produksjonsmidler var prisoppgangen 5 prosent.

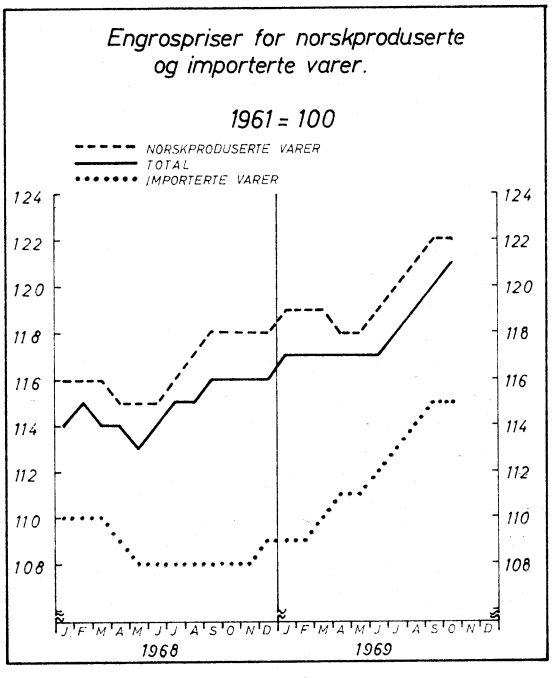

Fig. 53.

Tabell 110. *Engrosprisindeks. Grupper etter varenes anvendelse og fordeling på norskproduserte og importerte varer. 1961 = 100.*

	Konsumvarer		Varige produksjonsmidler	Ikke-varige produksjonsmidler		Norskproduserte varer	Importerte varer
	I alt	Av dette: Matvarer		I alt	Av dette: Byggematerialer		
1962	104	106	101	101	101	102	100
1963	106	107	102	101	101	103	102
1964	111	116	103	106	104	107	107
1965	111	115	105	110	110	111	106
1966	113	116	107	112	116	113	109
1967	117	120	109	113	116	115	108
1968	119	123	110	114	119	117	109
1968. 1. kv.[1]	119	122	110	113	119	116	110
2. »	119	122	110	112	120	115	108
3. »	119	123	110	114	120	117	108
4. »	120	124	110	115	119	118	108
1969. 1. kv.	122	127	110	116	120	119	110
2. »	122	128	110	116	123	118	111
3. »	122	128	111	119	127	121	114
September	122	128	111	121	128	122	115
Prosentvis endring:[2]							
3. kv. 1968—3. kv. 1969	2,5	3,7	1,2	4,4	6,1	2,9	5,7
Sept. 1968—sept. 1969	2,7	4,0	1,5	5,0	7,3	3,2	6,7

Noter: [1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

Engrosprisindeksen er også gruppert på norskproduserte og importerte varer. Alle varer som har gjennomgått en produksjonsprosess her i landet er regnet som norskproduserte. Fra september 1968 til september 1969 var prisstigningen for norskproduserte varer 3,2 prosent og for importerte varer 6,7 prosent.

Konsumprisindeksen

I løpet av de 9 første månedene av 1969 (fra 15. desember 1968 til 15. september 1969) steg konsumprisindeksen med 2,4 prosent, mot 2,3 prosent i tilsvarende periode året før. Både i 1968 og 1969 var stigningen sterkest fra juni til juli. Fra januar til juni var stigningen i 1969 noe sterkere enn i samme periode 1968, men fra juli til september var stigningen omtrent like sterk begge årene.

Fra september 1968 til september 1969, steg konsumprisindeksen med 3,3 prosent, mot 2,8 prosent i samme periode året før. Regnet i indekspoeng var stigningen siste året 3,25 (se tabell 111). En stor del av denne stigningen, nesten 1,2 poeng, kan føres tilbake til prisstigning for gruppen matvarer. Gruppen fritidssysler og utdanning trakk totalindeksen opp med vel 0,5 poeng, bolig, lys og brensel med knapt 0,4 poeng og reiser og transport med knapt 0,3 poeng.

Prisstigningen for matvarer i alt fra september 1968 til september 1969 var 4,0 prosent, men prisbevegelsen var svært forskjellig for ulike

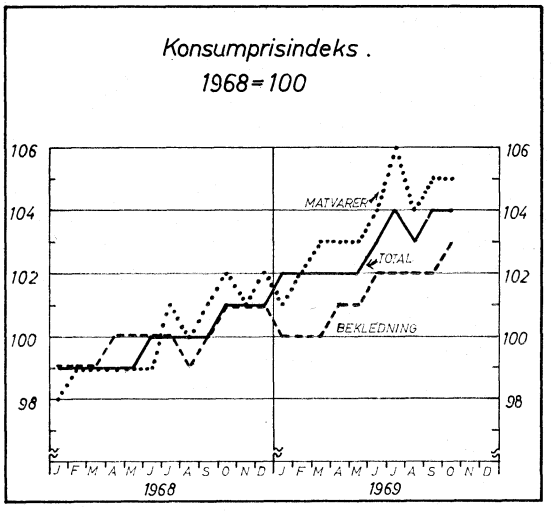

Fig. 54.

Tabell 111. *Endring i poeng i konsumprisindeksen september 1968—september 1969.*

Konsumgruppe	Indekspoeng
Matvarer	*1,19*
Mjøl, gryn og bakervarer	0,13
Kjøtt, kjøttvarer og flesk	0,29
Fisk og fiskevarer	0,05
Mjølk, fløte, ost og egg	0,09
Spisefett og spiseoljer	0,03
Grønnsaker, frukt og bær	0,32
Poteter og varer av poteter	0,05
Sukker	0,11
Kaffe, te, kakao og kokesjokolade	0,04
Andre matvarer	0,08
Drikkevarer og tobakk	*0,14*
Drikkevarer	0,11
Tobakk	0,03
Klær og skotøy	*0,22*
Bekledningsartikler	0,08
Tøyer og garn m. v.	0,01
Skotøy og skoreparasjoner	0,13
Bolig, lys og brensel	*0,38*
Bolig og vedlikeholdsutgifter	0,28
Lys og brensel	0,10
Møbler og husholdningsartikler	*0,19*
Møbler og golvtepper m. v.	0,07
Tekstiler og utstyrsvarer m. v.	0,06
Komfyrer, kjøleskap og annet elektrisk utstyr	— 0,03
Kjøkkenredskap, glass, dekketøy m. v.	0,02
Diverse husholdningsartikler og tjenester	0,04
Leid hjelp til hjemmet	0,03
Helsepleie	*0,11*
Helsepleie	0,11
Reiser og transport	*0,27*
Kjøp av egne transportmidler	0,05
Drift og vedlikehold av egne transportmidler	0,15
Bruk av offentlige transportmidler	0,07
Porto, telefon og telegrammer	—
Fritidssysler og utdanning	*0,52*
Utstyr og tilbehør, inkl. reparasjon	0,03
Offentlige forestillinger og andre tjenester	0,18
Bøker, aviser og tidsskrifter	0,24
Skolegang	0,07
Andre varer og tjenester	*0,23*
Personlig hygiene	0,08
Andre varer, ikke nevnt foran	0,01
Utgifter på restauranter, hoteller, selskapsreiser m. v.	0,14
Total	*3,25*

grupper av matvarer. Indekstallet for gruppen sukker steg, som følge av prisutviklingen på verdensmarkedet, med 30 prosent fra september 1968 til september 1969. I samme periode steg indekstallet for gruppen grønnsaker, frukt og bær med 7,2 prosent, for poteter og varer av poteter med 4,8 prosent og for mjøl, gryn og bakervarer med 4,1 prosent. Svakere stigning enn for matvarer i alt viste indekstallet for gruppen kjøtt, kjøttvarer og flesk (+ 3,7 prosent), og for kaffe, te, kakao og kokesjokolade (+ 2,8 prosent). Stigningen for sistnevnte gruppe skyldtes oppgang i verdensmarkedets råvarepriser på kaffe og kakao.

De grupper i konsumprisindeksen som ved siden av matvarer steg mest fra september 1968 til september 1969, var helsepleie og fritidssysler og utdanning, med henholdsvis 6 og 6,1 prosent. Stigningen for gruppen helsepleie skyldtes især høyere takster for legekonsultasjoner, tannfylling, massasje og fysikalsk behandling. Innenfor gruppen fritidssysler og utdanning var det bl. a. oppgang i prisene på aviser og ukeblad. Prisoppgangen bl. a. på hårpleie og mat og drikke på restauranter, kaféer o. l. bevirket at indeksen for gruppen andre varer og tjenester gikk opp med 3,7 prosent. Størsteparten av stigningen i gruppen drikkevarer og tobakk på 3,4 prosent skyldtes høyere priser på øl og brennevin. Vesentlig på grunn av øking i prisen på elektrisitet og husleie gikk indekstallet for gruppen bolig, lys og brensel opp med 3,3 prosent fra september 1968 til september 1969. Til beregning av indeksen for bolig ble opplysningene tidligere innhentet ved en boligundersøkelse en gang i året. I den reviderte konsumprisindeksen innhentes opplysningene hvert kvartal.

Prisstigningen for gruppen møbler og husholdningsartikler var i tidsrommet september 1968 til september 1969 2 prosent. For klær og skotøy var stigningen 1,8 prosent og for reiser og transport 1,6 prosent.

Prispolitikk og prisregulering

Ved kongelig resolusjon av 28. februar 1969 ble det vedtatt retningslinjer for prismyndighetenes virksomhet i 1969. De retningslinjer som gjaldt i 1968, ble stort sett gjort gjeldende også i 1969. Kontrollen med konkurranseregu-leringene og arbeidet med å legge forholdene til rette for en effektiv konkurranse i næringslivet ble fortsatt framhevet som en sentral oppgave for prismyndighetene. Det heter videre at prisregulering nyttes i den utstrekning det er nødvendig på områder hvor konkurransen ikke er tilstrekkelig virksom eller hvor det anses nødvendig for å trygge en samfunnsmessig for-

Tabell 112. *Konsumprisindeks. 1968 = 100.*

	Total	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Klær og skotøy	Bolig, lys og brensel	Møbler og husholdningsartikler	Helsepleie	Reiser og transport	Fritidssysler og utdanning	Andre varer og tjenester
1961	75,3	74	77	80	77	81	66	77	75	67
1962	79,3	80	80	82	80	83	71	80	79	72
1963	81,3	81	85	84	83	84	76	82	83	75
1964	85,9	88	88	87	86	86	79	83	86	80
1965	89,6	91	92	92	89	90	84	87	91	86
1966	92,5	93	96	95	92	94	93	90	94	90
1967	96,6	97	99	98	96	97	99	94	97	95
1968	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1968. 1. kvartal[1]	99,0	99	100	99	99	100	100	99	100	99
2. »	99,4	99	100	100	99	100	100	100	99	99
3. »	100,3	101	100	100	100	100	99	100	100	101
4. »	101,2	102	100	101	101	100	101	101	101	102
1969. 1. kvartal	101,8	102	102	100	101	101	104	102	103	103
2. »	102,6	103	103	101	102	101	104	102	104	104
3. »	103,5	105	103	102	103	102	104	102	105	105
September	103,7	105	104	102	104	102	105	102	106	105
Prosentvis endring:[2]										
3. kv. 1968—3. kv. 1969	3,2	4,0	3,3	2,2	2,7	1,9	4,9	2,0	5,5	3,8
Sept. 1968—sept. 1969	3,3	4,0	3,4	1,8	3,3	2,0	6,0	1,6	6,1	3,7

Noter: [1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

Tabell 113. *Konsumprisindeks. Gruppeindekser for matvarer. 1968 = 100.*

	Mjøl, gryn og bakervarer	Kjøtt, kjøttvarer og flesk	Fisk og fiskevarer	Mjølk, fløte, ost og egg	Spisefett og spiseoljer	Grønnsaker, frukt og bær	Poteter og varer av poteter	Sukker	Kaffe, te, kakao og kokesjokolade	Andre matvarer
1961	75	69	67	72	104	73	64	114	92	86
1962	84	74	71	78	105	80	79	109	90	87
1963	84	75	74	73	103	86	79	164	87	91
1964	90	79	78	84	123	84	77	235	106	97
1965	91	86	85	84	114	92	91	139	110	96
1966	93	89	92	88	112	97	84	104	105	96
1967	96	94	99	95	105	99	94	103	101	97
1968	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1968. 1. kvartal[1]	97	96	99	99	106	98	101	106	100	99
2. »	97	97	99	100	100	100	104	101	100	100
3. »	102	102	100	100	97	101	104	96	100	100
4. »	104	105	101	101	97	101	91	97	100	101
1969. 1. kvartal	106	104	100	100	97	100	103	110	101	103
2. »	106	104	101	102	97	103	110	124	101	104
3. »	107	105	102	101	98	107	122	126	102	105
September	107	107	102	101	99	107	99	122	103	105
Prosentvis endring:[2]										
3. kv. 1968—3. kv. 1969	4,4	2,8	2,1	1,1	1,7	5,9	17,2	31,1	1,7	4,1
Sept. 1968—sept. 1969	4,1	3,7	2,1	1,5	2,6	7,2	4,8	30,0	2,8	4,1

Noter: [1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

svarlig prisutvikling. Prisbestemmelser som det ikke lenger er behov for, blir avviklet.

På bakgrunn av den forestående omlegging av skattesystemet fra 1. januar 1970 ble prismyndighetene på forsommeren 1969 anmodet om å sette i verk en skjerpet overvåking av prisene. Utover høsten ble det konstatert en uønsket sterk prisstigning for enkelte vareslag. For å motvirke ytterligere prisstigning ble det ved kongelig resolusjon av 26. september 1969 fastsatt midlertidig forbud mot forhøyelse av leverandørregulerte priser, dvs. prisstopp for de veiledende priser, og midlertidig prisstopp for enkelte varige forbruksvarer. For importvarer kan imidlertid en leverandør – etter forskriftene – forhøye de veiledende videreforhandlerpriser dersom de faktiske innkjøpsprisene fra den utenlandske eksportør stiger. For varige forbruksvarer gjelder forskriftene for møbler, kjøkkeninnredninger, ferdighytter, elektriske komfyrer, kjøleskap, dypfrysere, vaskemaskiner, oppvaskmaskiner, støvsugere, TV- og radioapparater, platespillere og båndopptakere, olje- og parafinkaminer og ur. Disse bestemmelser ble gjort gjeldende fra 22. september 1969.

Ved kongelig resolusjon av 26. september 1969 ble det med virkning fra 1. august 1969 fastsatt forbud mot forhøyelse av priser for elektrisk energi. Priser som var forhøyet etter 1. august 1969, ble med virkning fra 1. oktober 1969 satt ned igjen til de priser som gjaldt pr. 1. august 1969.

31. oktober 1969 ble det ved kongelig resolusjon vedtatt avansestopp fra 30. oktober 1969 fram til 1. januar 1970 for varer der prisene eller avansene ikke er særskilt regulert.

Prisdirektoratet kan etter søknad gjøre unntak fra alle disse bestemmelser.

Direkte detaljreguleringer av prisene på nye varer ble ikke satt i verk i 1969, men en del priser ble justert.

Maksimalprisen for ekstrahert sildemjøl ble med virkning fra 1. januar 1969 satt opp med kr. 5,— pr. 100 kg.

Som følge av økte kostnader, medregnet lønnsøkingen fra 1. januar 1969, ble maksimalprisene for transport med lastebil forhøyet fra 6. januar 1969.

Fra og med 7. mars 1969 ble maksimalprisene for bensin og autodiesel satt ned med 1 øre pr. liter og for fyringsolje nr. 1 og gassolje med 0,7 øre pr. liter medregnet omsetningsavgift. Årsaken var nedgang i importprisene. Fra 16. oktober 1969 ble prisene satt ytterligere ned, denne gang som følge av nedgang i kostprisene. Prisen for bensin ble satt ned med 0,5 øre pr. liter og for autodiesel, fyringsolje nr. 1 og gassolje (solarolje) med 1,5 øre pr. liter, medregnet omsetningsavgift.

Ifølge Prisdirektoratets vedtak av 28. mars 1969 ble det satt foreløpig forbud mot nye fraktvilkår for elektriske husholdningsapparater. Bestemmelsen gjaldt fra 31. mars 1969. I vedtak av 19. juni 1969 ble dette forbudet opphevet igjen, og dispensasjon fra forskriftene om konkurransereguleringer av priser og avanser ble gitt fram til 1. juli 1970.

I lov av 13. juni 1969 ble gyldighetstiden for loven av 7. juli 1967 om regulering av leie for husrom m.v. forlenget med 1 år, fra 1. juli 1969 til 1. juli 1970. Etter denne loven kan utleieren av førkrigshus kreve endring i husleien som følge av indre og ytre vedlikeholdsutgifter, vederlag for tilleggsytelser og for avgifts- og skatteøkinger.

For margarin ble prisen satt opp fra 27. mai 1969. For margarin, matfett m.v. ble prisene

Tabell 114. *Utbetalte pristilskott over statsregnskapet*[1]. *Mill. kr.*

	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969*
Kunstgjødsel	44	47	48	46	46	43	50	66
Kraftfôr	53	49	[2] 27	—	—	—	—	—
Korn og mjøl	107	150	151	152	158	196	310	343
Mjølk og mjølkeprodukter	461	569	505	621	663	661	721	784
Margarin m. v.	38	43	—	54	50	51	48	51
Farin	—	—	—	32	—	—	—	—
Bensin	—	—	—	—	1	—	—	—
Torske- og sildefisket	93	117	117	166	161	148	192	197
I alt	796	975	848	1 071	1 079	1 099	1 321	1 441

Noter: [1] Pristilskott over Prisdirektoratets fond er ikke tatt med. [2] Kraftfôrtilskottene er fra og med 2. halvår 1964 overført til Kraftfôrfondet.

forhøyet fra 8. september 1969 som følge av endringer i råvareprisene og av samme grunn igjen fra 13. oktober 1969.

Prisen for sement ble fra 11. juli 1969 forhøyet med kr. 8,— pr. tonn på grunn av økte produksjonskostnader, foruten en øking på 3 kr. pr. tonn for sement som transporteres med fartøyer tilsluttet Fraktefartøyenes Rederiforening.

Ifølge jordbruksavtalen 1968—1970 skulle det for annet avtaleår — 1. juli 1969—30. juni 1970 — gjennomføres tiltak som ville gi jordbruket en inntektsøking på 58 mill. kr. med tillegg av et beløp til dekning av beregnede økte arbeidsomkostnader i meieriene.

Som følge av jordbruksavtalen ble maksimalprisen for helmjølk og uskummet kulturmjølk ved salg til forhandler satt opp med 2,6 øre pr. liter fra 1. august 1969 og med 17,6 øre pr. liter for 35 prosent fløte. Detaljavansen for helmjølk ble samtidig satt opp med 0,9 øre pr. liter slik at prisene for helmjølk og uskummet kulturmjølk ved salg fra detaljist økte med 4 øre pr. liter. Prisen for fløte med 35 prosent fett økte med 20 øre pr. liter.

Etter kunngjøringer fra Prisdirektoratet av 7. august 1969 ble det gjennomført en innbyrdes justering av avansene for kjøtt og flesk og for kjøtt- og pølsevarer fra 20. august 1969. Detaljavansen for kjøtt og flesk ble satt opp med 3 prosent, mens engros- og detaljistavansene for kjøtt- og pølsevarer ble satt tilsvarende ned. Samtidig ble ordningen med deling av landet i to prissoner satt ut av kraft. Avansene ved salg av kjøtt og flesk og kjøtt- og pølsevarer ble etter dette de samme over hele landet.

Detaljreguleringer av prisene som ble opphevet i 1969, gjaldt for kraftfôr, mjøl og gryn, ost og smør – alle med virkning fra 1. mars 1969.

Utbetalte pristilskott over statsregnskapet framgår av tabell 114.

Oppstillingen nedenfor gir en oversikt over gjennomsnittlige pristilskott (direkte forbrukertilskott og øvrige tilskott) pr. enhet for mjølk, mjølkeprodukter, margarin og matmjøl i annet halvår 1969. Sammenliknet med annet halvår 1968 har det vært en sterk nedgang i tilskottet til meierismør (ca. 51 prosent) og en sterk øking i tilskottet til matmjøl (+ 52 prosent). For margarin var tilskottet det samme i annet halvår 1969 som i annet halvår 1968, mens det var en svak nedgang i tilskottet til mjølk, fløte og ost.

	Mengdeenhet	Tilskott i kroner utenom avanse og omsetn.-avgift
		Kr.
Helmjølk	l	0,61
Fløte	»	2,04
Meierismør	kg	3,70
Gudbrandsdalsost, G 35	»	4,17
Jarlsbergost	»	4,11
Gaudaost, F 45	»	4,08
Margarin	»	0,60
Matmjøl i gj.snitt	»	0,76

Sluttord

Konjunkturbildet.

For verdensøkonomien som helhet ble 1969 det andre året på rad med forholdsvis sterk produksjonsvekst. Men konjunkturbildet i 1969 viste nokså ulike trekk i Vest-Europa og i Sambandsstatene.

Den oppgang som tok til i Vest-Europa høsten 1967, forsterket seg i 1968 og gjorde 1969 til et av de mest utpregede høykonjunkturår i denne verdensdel i etterkrigstiden. Karakteristisk for de fleste land, når Storbritannia holdes utenfor, var stigende kapasitetsutnytting og økende ordrebeholdninger i næringslivet. En markant tilstramning av arbeidsmarkedet førte etter hvert til sterkere lønnsstigning, og presset på kostnader og priser tiltok i løpet av året. For å motvirke pris- og kostnadsstigningen ble det i flere land satt i verk kredittpolitiske tilstramningstiltak. Men bortsett fra i Storbritannia, der stigningen i den innenlandske etterspørsel var svak allerede ved årets begynnelse, fikk disse tiltakene lite å si for utviklingen i 1969. Den etter hvert synkende kapasitetsreserve i næringslivet førte imidlertid til at produksjonsveksten jamt over ble svakere i 2. enn i 1. halvår.

I Sambandsstatene ble det i løpet av 2. halvår 1969 stadig tydeligere at den stramme penge- og kredittpolitikken virket dempende på aktiviteten, og stigningstakten i etterspørsel og produksjon avtok gradvis fram gjennom året. Fra høstmånedene av tok arbeidsløsheten til å stige samtidig som industriproduksjonen pekte ned.

Volumet av bruttonasjonalproduktet for OECD-landene under ett — Sambandsstatene, Canada og Japan medregnet — steg med noe i underkant av 5 prosent fra 1968 til 1969. Fra 1967 til 1968 var stigningen 5,7 prosent og i perioden 1958—1967 5,2 prosent som årlig gjennomsnitt. For OECD-landene i Vest-Europa steg volumet av bruttonasjonalproduktet, etter foreløpige tall, med nesten 6 prosent fra 1968 til 1969. Stigningen fra 1967 til 1968 var 5 prosent. Sterkest produksjonsvekst hadde Vest-Tyskland og Frankrike; i begge land økte bruttonasjonalproduktet med vel 7 prosent fra 1968 til 1969, og særlig for Frankrike var dette betydelig sterkere vekst enn året før. Også i Italia og i de fleste mindre land i Vest-Europa økte produksjonen sterkere i 1969 enn i 1968. Storbritannia skilte seg derimot ut med en svakere vekst i bruttonasjonalproduktet fra 1968 til 1969 (+ 2 prosent) enn fra 1967 til 1968 (+ 3,3 prosent). I Sambandsstatene økte bruttonasjonalproduktet med 3 prosent fra 1968 til 1969. Dette var om lag 2 prosentpoeng svakere stigning enn fra 1967 til 1968. I Japan fortsatte de senere års sterke produksjonsvekst, og volumet av bruttonasjonalproduktet økte med hele 12 prosent fra 1968 til 1969.

I Norge skilte konjunkturbildet for 1969 seg på avgjørende måter fra året før. Fra høsten 1967 og gjennom hele 1968 var produksjonsveksten forholdsvis svak, og investeringsetterspørselen viste tegn til å svikte. Ved inngangen til 1969 var det derfor en del ledig produksjonskapasitet, særlig i industrien. I 1969 økte produksjonen derimot sterkt fra kvartal til kvartal, både i industrien og i de fleste tjenesteytende næringer. Kapasitetsutnyttingen i næringslivet viste jamt over en stigende tendens i løpet av året, og mot slutten av 1969 lå utnyttingsgraden høyt, ikke bare i eksportindustriene som har hatt sterk produksjonsstigning i to år på rad, men også i de fleste hjemmenæringer. Spesielle faktorer, særlig for sjøfart og for primærnæringene, virket imidlertid til at stigningen i totalproduksjonen likevel ble forholdsvis moderat fra 1968 til 1969.

Etter foreløpige oppgaver økte bruttonasjonalproduktet i faste priser med 3,9 prosent fra 1968 til 1969. Stigningen i totalproduksjonen dekker imidlertid over en nokså forskjellig utvikling for de enkelte hovednæringer. I jordbruk og fiske, der faktorer som værforhold og fiskeforekomster er av stor betydning for produksjonen, sank bruttoproduktet i faste priser med henholdsvis 8,5 prosent og 5,2 prosent fra 1968 til 1969. I sjøfart var det fra 1968 til 1969, for første gang i etterkrigstiden, en nedgang i den seilende tonnasje, og bruttoproduktet i denne næringen gikk etter foreløpige overslag ned med 2 prosent. Holdes jordbruk, fiske og sjøfart utenfor, økte volumet av bruttonasjonalproduktet med 5,7 prosent fra 1968 til 1969. For bergverksdrift var stigningen 11,3 prosent og for industrien alene 6,2 prosent. Blant de tjenesteytende næringer økte bruttoproduktet sterkest fra 1968 til 1969 i offentlig og privat tjenesteyting (7,5 prosent), i samferdsel utenom sjøtransport (6,8 prosent) og i varehandel (6,4 prosent), alt etter foreløpige oppgaver.

Stigningen i volumet av bruttonasjonalproduktet på 5,7 prosent siste år, når jordbruk, fiske og sjøfart holdes utenfor, var vesentlig sterkere enn stigningen fra 1967 til 1968 og også sterkere enn den gjennomsnittlige årlige vekst i 1960-årene. Fra 1967 til 1968 økte volumet av bruttonasjonalproduktet, utenom

jordbruk, fiske og sjøfart, med 3,2 prosent. Ved vurderingen av disse tallene må en ta hensyn til arbeidstidsforkortingen fra 45 timer til 42,5 timer pr. uke fra 1. juli 1968. For 1960-årene var den gjennomsnittlige årlige stigning 4,8 prosent både totalt og når jordbruk, fiske og sjøfart holdes utenfor. Veksttakten var noe sterkere i første halvdel av tiåret (5,2 prosent) enn i siste halvdel (4,5 prosent).

Konjunkturomslaget i 1969 fikk utover i året tydelige følger for situasjonen på arbeidsmarkedet. Året tok til med forholdsvis svak vekst i sysselsettingen og frykt for arbeidsløshet. I de første måneder av 1969 var stigningen i sysselsettingen fortsatt moderat. Så sent som i april var tallet på lønnstakere i industri og i bygge- og anleggsvirksomhet bare ubetydelig større enn på samme tidspunkt ett år tidligere. Fram gjennom 2. halvår 1969 økte imidlertid sysselsettingen uvanlig sterkt. Ved utgangen av november 1969 var tallet på lønnstakere i alt 29 000 større enn på samme tidspunkt året før, og dette er den sterkeste øking i løpet av ett år som er registrert i etterkrigstiden. Som i de foregående år økte sysselsettingen mest i de tjenesteytende næringer, og særlig markert var den økte tilgangen på kvinnelig arbeidskraft. Men også i bergverksdrift og industri og i bygge- og anleggsvirksomhet økte sysselsettingen sterkt i 2. halvår 1969. Ved utgangen av november var tallet på lønnstakere i bergverksdrift og industri 2,5 prosent større, og i bygge- og anleggsvirksomhet 5,1 prosent større, enn ett år tidligere. Mot slutten av 1969 var arbeidsmarkedet temmelig stramt. Arbeidsløsheten var en god del lavere enn ett år tidligere, og tallet på ledige plasser viste stigning. Etter de oppgaver som foreligger, var det udekte behov for arbeidskraft i industrien høsten 1969 vesentlig større enn på samme tid i 1968 og også større enn høsten 1967.

Den økonomiske politikken.

Da Nasjonalbudsjettet for 1969 ble lagt fram høsten 1968, regnet myndighetene med at vekstimpulsene fra utenriksøkonomien kunne bli noe svakere i 1969 enn i 1968. Samtidig var det ventet at stigningen i den innenlandske investeringsetterspørsel også i 1969 ville bli forholdsvis moderat. For å opprettholde den bedrede balanse i norsk økonomi som var oppnådd i 1968 og av hensyn til pris- og kostnadsutviklingen, fant myndighetene likevel ikke grunnlag for noen alminnelig omlegging av den økonomiske politikken i mer ekspansiv retning. Visse mindre justeringer av kredittpolitikken var imidlertid foretatt allerede høsten 1968 for å stimulere investeringsetterspørselen (se Økonomisk utsyn over året 1968).

Statsbudsjettet for 1969 ble lagt fram med en øking i utgiftene på 11 prosent til varer og tjenester og til overføringer i forhold til det vedtatte budsjett for 1968, og med et overskott før lånetransaksjoner på 200 mill. kr. Holdes utbetalingene i forbindelse med refusjoner av omsetningsavgift på boliger m. v. utenfor, var utgiftsstigningen til varer og tjenester og til overføringer 9,6 prosent og til varer og tjenester alene 7,3 prosent. De tilsvarende tall i det vedtatte budsjett for 1968 viste et overskott før lånetransaksjoner på 245 mill. kr., mens utgiftsstigningen til varer og tjenester og til overføringer var på 8,7 prosent og til varer og tjenester alene på 8,2 prosent. Under budsjettbehandlingen høsten 1968 ble overskottet før lånetransaksjoner redusert slik at budsjettet for 1969 ble endelig vedtatt med et overskott før lånetransaksjoner på 84 mill. kr. Gjennom tilleggsbevilgninger i løpet av året ble budsjettbalansen ytterligere svekket, men samtidig førte den sterke forseringen av konsumkjøpene som fant sted i 1969 til at inngangen av skatter og avgifter også ble større enn antatt i det vedtatte budsjett. Med den oversikt en nå har, regner en med at statsregnskapet for 1969 vil vise et overskott før lånetransaksjoner på om lag 150 mill. kr. Dette er omtrent samme regnskapsmessige overskott som i 1968 (135 mill. kr.), men vesentlig mindre enn overskottet før lånetransaksjoner i regnskapet for 1967 som var på 452 mill. kr.

Utviklingen i trygdeforvaltningens, og da særlig folketrygdens, inntekter og utgifter, som bidrog sterkt til den markerte tilstramning av budsjettpolitikken i 1967, hadde ikke tilsvarende virkninger i 1968 og 1969. I 1967 og i 1968 var inntektsoverskottet i trygdeforvaltningen henholdsvis 765 mill. kr. og 960 mill. kr. De tall som foreligger for 1969, viser en sterkere øking i trygdeutbetalingene enn i trygdepremiene, og inntektsoverskottet er foreløpig beregnet til om lag 800 mill. kr.

Et summarisk uttrykk for endringene i statens samlede budsjettpolitikk gir størrelsen «overskott før lånetransaksjoner» for stats- og trygdeforvaltningen under ett og uttrykt som prosent av bruttonasjonalproduktet. I årene 1963—1965 lå dette prosenttallet på 1,1. I de to følgende år skjedde det en merkbar tilstramning av budsjettpolitikken, og prosenttallet steg til 1,9 i 1966 og videre til 2,5 i 1967. I 1968 falt prosenttallet igjen til 1,9 og i 1969 til 1,7 etter foreløpige oppgaver. Disse tallene indikerer at budsjettpolitikken totalt sett var mindre stram både i 1968 og 1969 enn i 1967, men at det bare var små endringer fra 1968 til 1969.

Kredittpolitikken var i Nasjonalbudsjettet for 1969 opprinnelig lagt opp med en ramme for økingen i den samlede innenlandske kre-

dittilførsel til næringslivet og kommunene i 1969 på 450 mill. kr. Dette anslaget bygde på en forutsetning om en nedgang i kredittilførselen fra utlandet på 300 mill. kr. Rammetallene for økingen i kredittilførselen ble satt til 100 mill. kr. for forretningsbankene, 50 mill. kr. for sparebankene, 200 mill. kr. for statsbankene. For obligasjonslån ble rammen økt med 100 mill. kr. i forhold til de faktiske tall for 1968. Da det fram gjennom året viste seg at nedgangen i kredittilførselen fra utlandet ble vesentlig større enn forutsatt, ble anslaget for økingen i den innenlandske kredittilførsel justert opp og i Nasjonalbudsjettet for 1970 satt til vel 1 150 mill. kr. for 1969. I samsvar med dette ble rammetallene for økingen i kredittilførselen fra forretningsbankene satt opp med om lag 500 mill. kr. og for statsbankene med om lag 400 mill. kr. i forhold til de faktiske tall for 1968. I forretningsbankene var imidlertid den faktiske utlånsøkingen gjennom hele året vesentlig større enn rammetallene forutsatte (anslagsvis 500 mill. kr. større ved utgangen av november).

Høsten 1969 satte myndighetene i verk en rekke kredittpolitiske tiltak. Tiltakene omfattet bl. a. bestemmelser om finansinstitusjonenes plasseringsplikt, øking i satsene for bankenes likviditetsreserver og en heving av rentenivået (Norges Banks diskonto ble satt opp fra 3,5 til 4,5 prosent p. a.). Kredittiltakene hadde delvis sammenheng med den faktiske utvikling på penge- og kredittmarkedet i 1969, bl. a. med den sterke utlånsøkingen fra forretningsbankene. Men viktigere var hensynet til det finanspolitiske opplegget for 1970. Skatteomleggingen fra 1. januar 1970 vil, bl. a. gjennom forskyvningene i avgiftsterminene, føre til en betydelig ekstraordinær likviditetstilførsel som vil måtte nøytraliseres, samtidig som statens lånebehov over obligasjonsmarkedet vil øke sterkt. For den faktiske kredittilførsel i 1969 fikk tiltakene forholdsvis lite å si, da de kom sent på året.

Den samlede innenlandske kredittilførsel til næringslivet og kommunene i 1969 (medregnet direkte emisjoner av aksjer og obligasjoner) kan foreløpig, etter de tall som foreligger, anslås til 7,9 milliarder kr. Dette var en øking på rundt 1,9 milliarder kr. i forhold til 1968.

Realøkonomi og etterspørsel.

Fra høsten 1967 og gjennom hele 1968 økte den innenlandske etterspørsel forholdsvis lite. Næringslivets investeringsetterspørsel viste til og med tegn til svikt. Men heller ikke den offentlige etterspørsel etter varer og tjenester og den private konsumetterspørselen steg særlig mye. Vekstimpulsene i 1968 kom derfor omtrent utelukkende fra utenlandsetterspørselen, som steg sterkt gjennom hele året. Fra omkring årsskiftet 1968/69 skjedde det et markert omslag i den innenlandske etterspørsel. Det gjaldt til å begynne med først og fremst konsumetterspørselen, idet den bebudede skatteomleggingen fra 1. januar 1970 utløste en sterk kjøpebølge for varige forbruksvarer. Fra tidlig på året ble det klart at også næringslivets investeringsetterspørsel var i ferd med å ta seg sterkt opp igjen. Da dette kom i tillegg til vekstimpulser fra utenlandsetterspørselen, som fortsatt var betydelige, ble drivkreftene fra etterspørselssiden alt i alt meget sterke i året som gikk. Beregninger som er foretatt, viser at volumøkingen i eksporten direkte og indirekte bidrog med om lag tredjeparten eller godt og vel 1 prosentpoeng av volumøkingen i bruttonasjonalproduktet fra 1968 til 1969. Resten — om lag to tredjeparter av økingen — forklares direkte og indirekte av endringene i de innenlandske etterspørselskomponenter. Økingen i bruttoinvesteringene i fast realkapital og i det offentlige konsumet bidrog hver for seg med om lag en fjerdedel, eller knapt 1 prosentpoeng, av volumøkingen i bruttonasjonalproduktet. Omtrent like sterkt virket visse poster i det private konsumet, som anslås direkte og bl. a. omfatter utgifter til bilkjøp m. v. En sterk nedgang i lagerbeholdningene av norskproduserte varer virket i 1969, på samme måte som i 1968, til å dempe volumøkingen i bruttonasjonalproduktet.

Eksporten av varer og tjenester i alt økte i volum med vel 5 prosent fra 1968 til 1969. Dette var en vesentlig svakere stigning enn i de to foregående år, da eksportvolumet i begge år økte med vel 10 prosent. Den svakere eksportøkingen fra 1968 til 1969 skyldtes for størstedelen nedgangen i eksporten av skipsfartstjenester. Regnet i faste priser gikk brutto valutafraktene i sjøfart ned med 1,5 prosent fra 1968 til 1969, mens det var en øking på 10 prosent fra 1966 til 1967 og vel 7 prosent fra 1967 til 1968. Holdes sjøfartens bruttofrakter og utførselen av eldre skip utenfor, økte eksportvolumet med om lag 10 prosent fra 1968 til 1969, mot en øking på rundt 11 prosent fra 1967 til 1968. Også for vareutførselen, når nye skip fra norske verft regnes med, var volumøkingen fra 1968 til 1969 på 10 prosent bare litt svakere enn året før (+ 11,7 prosent). Sesongjusterte tall for utviklingen gjennom året tyder på at stigningen i vareutførselen var noe svakere i 2. halvår enn i 1. halvår 1969. Dette hadde antakelig sammenheng med at det både i 1968 og i første delen av 1969 foregikk en betydelig eksport fra lager. Lagerbeholdningene i eksportnæringene var meget lave i siste del av 1969. Som i 1968 var det også i 1969 økingen

i eksporten av metaller som betydde mest for stigningen i den samlede vareutførsel. Eksportverdien for jern og stål og andre uedle metaller økte med 20 prosent fra 1968 til 1969 og bidrog med vel halvparten av økingen i den samlede vareutførsel. Men økingen i eksportverdien var sterk også for varegrupper som fisk, dyre- og plantefett, kjemiske produkter og produkter fra treforedlingsindustri. Utførselen av produkter fra verkstedindustrien, medregnet nye skip, som ikke økte fra 1967 til 1968, hadde en verdistigning på vel 100 mill. kr. eller 10 prosent fra 1968 til 1969. Eksporten av brukte skip viste en ny kraftig øking i 1969 etter å ha steget sterkt både i 1967 og 1968. I løpet av de siste år er det til sammen blitt eksportert brukte skip til en verdi av vel 4 milliarder kr.

Bruttoinvesteringene i fast kapital i alt viste en volumnedgang fra 1968 til 1969. Nedgangen på 2,6 prosent, etter foreløpige tall, var imidlertid mindre enn fra 1967 til 1968, da bruttoinvesteringene i fast kapital gikk ned med 6 prosent. Det var i begge år først og fremst skipsinvesteringene som trakk totaltallet ned. Bruttoinvesteringene i sjøfart falt med 31 prosent fra 1968 til 1969, etter en nedgang på 25 prosent året før. For bruttoinvesteringene i fast kapital utenom skip og båter var det en volumøking på 4,8 prosent etter foreløpige tall fra 1968 til 1969, mens reviderte tall ikke viste noen endring fra 1967 til 1968. Det var særlig i næringslivet utenom sjøfart at investeringene økte sterkere fra 1968 til 1969 enn fra 1967 til 1968. Boliginvesteringene økte med vel 5 prosent i begge år, og bruttoinvesteringene i offentlig konsumkapital gikk opp med 3 prosent fra 1968 til 1969, mot 2,5 prosent året før. Investeringsvolumet i industrien for året under ett gikk ned også fra 1968 til 1969, men nedgangen på 2,5 prosent var likevel vesentlig mindre enn i foregående år, da industriinvesteringene, etter reviderte tall, falt med 15 prosent. Karakteristisk for utviklingen i industrien var ellers omslaget til stigende investeringsetterspørsel i løpet av året. Så sent som i 2. kvartal 1969 lå industriinvesteringene ennå en god del under nivået i samme kvartal året før, men i siste halvår 1969 var industriinvesteringene igjen betydelig større enn i tilsvarende periode ett år tidligere. Blant de næringer som hadde en forholdsvis sterk øking i investeringsvolumet fra 1968 til 1969 var bergverksdrift (30 prosent), bygge- og anleggsvirksomhet (12 prosent), varehandel (15 prosent) og lufttransport (50 prosent).

Lagerutviklingen i 1969 var karakterisert av en fortsatt sterk nedgang i produsentenes beholdninger av ferdigvarer. Særlig markert var denne tendensen for eksportvarer, der en må tilbake til begynnelsen av 1960-årene for å finne tilsvarende lave lagerbeholdninger som ved utgangen av 1969. Men også for norskproduserte varer bestemt for det innenlandske marked gikk lagerbeholdningene betydelig ned i løpet av året. Lagerbeholdningene av importerte varer endret seg forholdsvis lite i 1. halvår 1969, men fram gjennom 2. halvår ser det ut til å ha vært en forholdsvis sterk øking i importvarelegrene. Lagertallene, særlig for 2. halvår, er svært usikkert beregnet, men det ser ut til at det i første rekke var industribedriftenes lagerbeholdninger av råstoffer m. v. som økte. Dette inntrykket bekreftes også av den kvartalsvise lagerindeks som foreligger fram til utgangen av september. De samlede lagerbeholdninger, i faste priser og etter nasjonalregnskapets foreløpige tall, viste en moderat oppgang fra 1968 til 1969, mens det ikke var noen endring i de samlede lagerbeholdninger i 1968.

Det offentlige konsumet, som steg forholdsvis svakt fra 1967 til 1968, viste på nytt en sterk oppgang i 1969. Etter nasjonalregnskapets foreløpige tall, som på dette punkt er svært usikre, var volumøkingen 8 prosent fra 1968 til 1969, mot 5,4 prosent fra 1967 til 1968. Det var særlig stigningen i det sivile offentlige konsumet (9,0 prosent) som trakk veksten i totalkonsumet opp fra 1968 til 1969. Stigningen i det militære konsumet (5,7 prosent) var litt svakere enn året før.

Det private konsum steg uvanlig kraftig fra 1968 til 1969 og ble sterkt influert av de forserte kjøp av varige forbruksvarer (særlig biler, møbler og husholdningsartikler) som fant sted på grunn av den varslede skatteomleggingen fra 1. januar 1970. Regnet i faste priser økte det private konsumet med 6 prosent fra 1968 til 1969. Fra 1967 til 1968 var stigningen 3,8 prosent og i femårsperioden 1962—1967 4,0 prosent pr. år i gjennomsnitt. Som en kunne vente, ble konsumøkingen fra 1968 til 1969, på grunn av de forserte konsumkjøp, vesentlig større enn stigningen i de disponible realinntekter for gruppene lønnstakere, trygdede m. v. og selvstendig næringsdrivende normalt skulle tilsi. Beregninger som er foretatt, tyder på at konsumøkingen, regnet i faste priser, for hovedgruppene møbler og husholdningsartikler og reiser og transport (hvor biler inngår) til sammen ble anslagsvis 600—700 mill. kr. større enn det inntektsutviklingen skulle betinge. Dette tilsvarer om lag 2,3 prosentpoeng av konsumøkingen på 6 prosent fra 1968 til 1969. Holdes denne ekstraordinære konsumøking utenfor, forklares økingen i totalkonsumet fra 1968 til 1969, som i de foregående år, forholdsvis godt av utviklingen i de disponible realinntekter for gruppene lønnstakere, trygdede m. v. og selvstendig næringsdrivende. Den faktiske kon-

sumøking fra 1967 til 1968 svarte omtrent nøyaktig til anslag basert på inntektsøkingen, mens konsumøkingen fra 1968 til 1969 — selv korrigert for ekstraordinære kjøp av biler, møbler og husholdningsartikler — lå noe i overkant av det inntektsøkingen skulle betinge.

Den samlede import av varer og tjenester økte i volum med 5,3 prosent fra 1968 til 1969, mens det fra 1967 til 1968 var en ubetydelig nedgang i importvolumet. Både i 1968 og i 1969 ble totalimporten sterkt influert av en nedgang i importen av skip. Verdien av skipsimporten gikk ned med vel 1 milliard kr. fra 1967 til 1968 og med ytterligere 1 056 mill. kr. fra 1968 til 1969, etter foreløpige tall. For varer og tjenester utenom skip økte importvolumet siste år med 10 prosent, dvs. en god del sterkere enn økingen på 7 prosent fra 1967 til 1968. Den rene vareimporten steg i volum med vel 13 prosent fra 1968 til 1969, eller nesten dobbelt så sterkt som året før. Den sterkere øking i importvolumet utenom skip fra 1968 til 1969 forklares delvis ved at bruttoinvesteringene utenom skip, det offentlige konsumet og de forserte kjøp av varige forbruksvarer gav sterkere importutslag enn året før. Til sammen forklarer disse poster over tredjeparten av den faktiske importøkingen, når skip holdes utenfor. Eksporten og lagerutviklingen, som gav noe svakere importutslag enn året før, bidrog direkte og indirekte til om lag halvparten av importøkingen utenom skip. For øvrig viser beregninger som er foretatt (se tabell 24) at den faktiske økingen i importvolumet ble noe sterkere enn endringene i de importforklarende faktorer fra 1968 til 1969 skulle betinge, mens det motsatte var tilfelle fra 1967 til 1968.

Lønninger, priser, inntektsfordeling.

Lønnsutviklingen og den innenlandske prisutvikling i 1969 hadde stort sett de samme trekk som i 1968. Lønnsstigningen ble alt i alt litt sterkere inn i 1968, både regnet pr. årsverk og pr. timeverk. Det innenlandske prisnivå steg omtrent like sterkt i begge år, som et nettoresultat av en noe svakere kostnadsstigning innenlands og litt sterkere prisstigningsimpulser fra utlandet. Et nytt trekk i bildet var at et synkende eksportprisnivå siden 1966 ble avløst av prisoppgang i 1969 for en rekke viktige eksportprodukter. Dette, sammen med bedret kapasitetsutnytting og fortsatt produktivitetsoppgang i bedriftene, førte til en forholdsvis kraftig øking i eierinntektene fra 1968 til 1969 i mange av de konkurranseutsatte næringer.

I 1969 var handels- og kontorfunksjonærene den eneste større lønnstakergruppe som hadde tariffoppgjør. De to-årige tariffavtalene fra 1968 hadde imidlertid bestemmelser om indekstillegg av størrelsesorden 2 prosent fra 1. januar 1969 for de fleste lønnstakergrupper. De samlede lønnsutbetalinger, når bedriftenes andel av trygdepremier og andre sosiale tillegg regnes med, gikk ifølge nasjonalregnskapet opp fra 33,5 milliarder kr. i 1968 til 36,2 milliarder kr. i 1969, eller med 8,1 prosent etter foreløpige tall. Samtidig økte tallet på årsverk utført av lønnstakere med 1,8 prosent, mens det på grunn av arbeidstidsforkortingen fra 1. juli 1968 etter grove anslag og totalt sett omtrent ikke ble noen øking i timeverkstallet fra 1968 til 1969. Regnet pr. timeverk økte derfor bedriftenes lønnskostnader med omtrent samme prosent som de totale lønnsutbetalinger (8,1 prosent). Dette var en litt sterkere stigning enn fra 1967 til 1968 (7,4 prosent). I hvert av de to foregående år var stigningen over 9 prosent.

Jordbruket, som hadde to-årig inntektsavtale fra 1. juli 1968, fikk etter tilleggsavtalen en beregnet netto inntektsøking for 2. avtaleår på 58 mill. kr. gjennom økte priser og tilskott. For fisket ble det i 1969 inngått en ny avtale om tilskott m. v. gjeldende fra 1. juni 1969. Bevilgningen til støttetiltak var på 230 mill. kr. for 1969, 22 mill. kr. mer enn i 1968.

Den innenlandske prisstigning fra 1968 til 1969 ble omtrent like sterk som fra 1967 til 1968, men noe lavere enn gjennomsnittet for den foregående femårsperiode. Etter nasjonalregnskapet var stigningen i konsumprisene 3,4 prosent fra 1968 til 1969, 3,6 prosent fra 1967 til 1968 og 4,7 prosent fra 1966 til 1967. Konsumprisindeksen steg med henholdsvis 3,1 prosent, 3,5 prosent og 4,4 prosent i de samme år. I femårsperioden 1962—1967 var den gjennomsnittlige årlige konsumprisstigning, etter nasjonalregnskapet, 4,0 prosent. Mens konsumprisstigningen fra 1967 til 1968 ikke var særlig påvirket av prisimpulser fra utlandet, kan anslagsvis en fjerdedel av stigningen fra 1968 til 1969 føres tilbake til høyere utenlandspriser. Utviklingen i kostnadsnivået og regulerte priser innenlands utløste noe svakere konsumprisstigning enn året før. Etter beregninger som er foretatt, bidrog innenlandske forklaringsfaktorer til en stigning på vel 2 prosent fra 1968 til 1969 mot vel 3 prosent fra 1967 til 1968.

Lønnstakernes reallønnsforbedring i 1969 ble etter forløpige tall, og for alle lønnstakergrupper sett under ett, noe større i 1969 enn i 1968. Den kontraktsmessige lønn (total lønn etter fradrag for arbeidsgivernes andel av trygdepremier og andre sosiale tillegg) — regnet pr. lønnstaker og deflatert med nasjonalregnskapets konsumprisindeks — steg med omtrent 1,2 prosent (revidert tall) fra 1967

til 1968 og med 2,5 prosent fra 1968 til 1969. (Tallet gjelder lønnen pr. årsverk, ikke pr. timeverk.) I tillegg til reallønnsforbedringen i de to siste år kom arbeidstidsforkortingen fra 1. juli 1968 som førte til reduksjon av arbeidstiden både i 1968 og i 1969.

Den samlede faktorinntekt regnet i løpende priser økte med 3,6 milliarder kr. (7,1 prosent) fra 1968 til 1969, etter foreløpige tall. For primærnæringene jordbruk, skogbruk og fiske sett under ett gikk faktorinntekten ned fra 1968 til 1969 med 4,0 prosent. Også for sjøfart viste faktorinntekten nedgang, fra vel 3,5 milliarder kr. i 1968 til litt under 3,0 milliarder kr. i 1969. For de øvrige næringer sett under ett økte faktorinntekten i løpende priser med 4,3 milliarder kr. eller 9,9 prosent fra 1968 til 1969. Fra 1967 til 1968 var økingen for de samme næringer 7,8 prosent.

Av den samlede faktorinntektsøking fra 1968 til 1969 på 3 600 mill. kr. falt om lag 350 mill. kr. på arbeidsgivernes andel av trygdepremier og andre sosiale utgifter, 2 350 mill. kr. (+ 7,9 prosent) på kontraktsmessig lønn og 900 mill. kr. på eierinntekt i alt, etter foreløpige tall. Eierinntektene i de skjermede næringer utenom jordbruk og mjølkeforedling økte med vel 960 mill. kr. (+ 9,6 prosent) fra 1968 til 1969; jordbruk og mjølkeforedling hadde en nedgang på til sammen vel 60 mill. kr., og de konkurranseutsatte næringer sett under ett hadde omtrent ingen endring.

Eierinntekten i de skjermede næringer (utenom jordbruk og mjølkeforedling) har i de senere år vist en svakt synkende tendens regnet som andel av samlet faktorinntekt. Andelen gikk ned fra 20,3 prosent i 1965 til 19,9 prosent i 1968 (revidert tall). Fra 1968 til 1969 viste andelen en liten stigning igjen til 20,3 prosent etter foreløpige og nokså usikre tall. Innenfor gruppen av skjermede næringer ser det ut til at eierinntekten siste år steg særlig sterkt i møbel- og innredningsindustri, bygge- og anleggsvirksomhet og store deler av de tjenesteytende næringer. Fiskeforedlingsindustrien hadde sterkt fall i eierinntekten fra 1968 til 1969, og for varehandel var det omtrent ingen endring.

Innenfor de konkurranseutsatte næringer, som samlet hadde omtrent uforandret eierinntekt fra 1968 til 1969, var det en kraftig øking i eierinntekten for bedrifter som særlig produserer investeringsvarer og forholdsvis sterk oppgang også for eksportindustrien. For konkurranseutsatt konsumvareindustri, skogbruk og fiske var det liten endring. Sjøfarten skilte seg ut med et fall i eierinntekten fra omtrent 1 000 mill. kr. i 1968 til noe under 400 mill. kr. i 1969. Utviklingen i rederienes finansielle stilling må imidlertid vurderes også bl. a. på bakgrunn av at salg av brukte skip til utlandet var særlig store både i 1968 og 1969, og trolig skjedde til priser som gav betydelige realisasjonsgevinster. Eierinntekten, slik den er definert i nasjonalregnskapet, omfatter ikke gevinster eller tap i forbindelse med salg av realkapital. For de konkurranseutsatte næringer under ett var det en nedgang i eierinntekten som andel av den samlede faktorinntekt fra 10,3 prosent i 1967 til 9,6 prosent (reviderte tall) i 1968 og til 9,0 prosent i 1969 (foreløpig tall). Når sjøfarten holdes utenom, var det en nedgang fra 8,3 prosent i 1967 til 7,6 prosent i 1968, men en oppgang til 8,4 prosent i 1969.

Lønnsandelen for alle næringer under ett (total lønn medregnet arbeidsgivers andel av trygdepremier og andre sosiale tillegg i prosent av total faktorinntekt) økte forholdsvis lite i 1968 og 1969, etter en sterk oppgang — bl. a. sterk oppgang i trygdepremieandelen — i de to foregående år. Andelen steg fra 63,4 prosent i 1965 til 65,8 prosent i 1967 (revidert tall), og videre til 65,9 i 1968 og 66,5 i 1969 etter foreløpige tall. Lønnsandelen beregnet særskilt for de konkurranseutsatte næringer, sett under ett, steg fra 66,3 prosent i 1968 til 67,2 prosent i 1969. Beregnet særskilt for de skjermede næringer (utenom jordbruk og mjølkeforedling) var lønnsandelen 70,0 prosent både i 1968 og 1969.

Den private disponible inntekt (dvs. de private ervervsinntekter med tillegg av stønader fra det offentlige, men med fradrag for betalte skatter og trygdepremier) steg med omtrent 2 660 mill. kr. eller med 6,3 prosent fra 1968 til 1969 etter foreløpige tall. Deflatert med nasjonalregnskapets konsumprisindeks var stigningen fra 1968 til 1969 2,8 prosent eller litt svakere enn stigningen på 3,5 prosent fra 1967 til 1968. For gruppen lønnstakere, trygdede og pensjonister, sett under ett, økte den nominelle disponible inntekt, etter foreløpige anslag, med 7,5 prosent fra 1968 til 1969 eller omtrent like sterkt som fra 1967 til 1968. Deflatert med nasjonalregnskapets konsumprisindeks var stigningen i den totale realdisponible inntekt for denne gruppen 4,3 prosent fra 1968 til 1969 mot 4,1 prosent fra 1967 til 1968 og 4,9 prosent året før. For de øvrige grupper av inntektstakere under ett (selvstendig næringsdrivende og selskaper) økte den nominelle disponible inntekt med 3,5 prosent fra 1968 til 1969, etter foreløpige tall, mot 5,6 prosent fra 1967 til 1968.

Den private sparing, som har endret seg forholdsvis lite siden 1965, gikk ned fra nærmere 5 800 mill. kr. i 1968 til omtrent 4 900 mill. kr. i 1969 etter foreløpige anslag. Regnet i prosent av privat disponibel inntekt sank den

private sparekvoten fra 13,6 prosent i 1968 til 11,0 prosent i 1969. Denne sterke nedgang i den private sparing — etter foreløpige og usikre anslag — kan for en vesentlig del forklares som motstykket til de store ekstraordinære og prisstigningsmotiverte kjøp av varige forbruksgoder i 1969.

Den offentlige sparing steg med omtrent 300 mill. kr. fra 1968 til 1969. I 1966 og 1967, da inntektsdragningen gjennom trygdeforvaltningen til det offentlige økte sterkt, gikk den offentlige sparing opp med henholdsvis 1 000 mill. kr. og 700 mill. kr. Fra 1967 til 1968 var det omtrent ingen endring.

Utenriksøkonomien.

Driftsregnskapet overfor utlandet viste for 1969 et overskott på 750 mill. kr. etter foreløpige tall.[1] Overskottet var 335 mill. kr. lavere enn rekordoverskottet i 1968.

De store overskottene i 1968 og 1969 avspeiler i første rekke den forbigående reduksjon i nettotilgangen til handelsflåten i disse årene. Nettoimporten av skip til handelsflåten (importen av nye og eldre skip minus eksporten av eldre skip) gikk ned fra vel 2 700 mill. kr. i 1967 til omtrent 1 300 mill. kr. i 1968 og til en netto eksport på vel 100 mill. kr. i 1969.

I 1969 virket det i motsatt retning at handelsflåtens nettofraktinntekter gikk ned med omtrent 600 mill. kr. fra året før, og at samtidig vareimporten økte med omtrent 1 130 mill. kr. mer enn vareeksporten (når eksporten av nybygde skip regnes med).

For varer og tjenester i alt var det i 1969 et eksportoverskott på 1 300 mill. kr. etter foreløpige tall. På rente- og stønadsbalansen var det et underskott i 1969 av samme størrelsesorden som i 1968 (550 mill. kr.).

De totale gull- og valutabeholdninger holdt seg gjennom hele 1969 stort sett på samme høye nivå som ved utgangen av 1968. Etter foreløpige anslag var de ved utgangen av 1969 av størrelsesorden vel 9 000 mill. kr., som svarer til litt under et halvt års vareimport. Motpostene i kapitalregnskapet til overskottet på driftsregnskapet i 1969 var først og fremst en kraftig reduksjon i rederienes nettolån i utlandet og store forskottsbetalinger for bestilte skip.

Perspektiver.

Etter to år med sterk internasjonal konjunkturoppgang er det neppe utsikter til at 1970 blir et like godt år for verdensøkonomien som 1969. I Nord-Amerika kan den svake produksjonsveksten mot slutten av 1969 — under fortsatt stram økonomisk politikk — være innledningen til stagnasjon eller midlertidig produksjonsnedgang i første del av 1970. For Vest-Europa er det ikke sannsynlig at dette vil få særlig stor betydning på kort sikt. For de fleste land her er det i den første tid framover ikke etterspørselen, men produksjonskapasiteten som er den sterkest vekstbegrensende faktor. Senere på året er det mulig at en noe svakere investeringsetterspørsel kan komme til å virke dempende på aktiviteten. Alt i alt er det trolig at produksjonsveksten i 1970 for Vest-Europa ikke vil bli like sterk som den var i 1969. Slik utsiktene tegner seg ved årsskiftet, vil året likevel neppe bli dårlig.

Så langt en kan se i øyeblikket, kan en regne med tilfredsstillende avsetningsforhold for norsk vareeksport også i 1970. Innenlands vil på kort sikt ettervirkningene av de ekstraordinært store kjøp av varige konsumvarer mot slutten av 1969 isolert sett virke til å dempe konsumetterspørselen noe i første del av 1970. Men samtidig vil den sterke opptrapping av næringslivets investeringsetterspørsel som nå pågår, være en kraftig aktivitetsøkende faktor. Den økonomiske politikk for 1970 vil bli preget av at skatteomleggingen har medført et mer ekspansivt statsbudsjett enn for 1969. Men virkningene av budsjettpolitikken er vanskeligere å bedømme enn vanlig, bl. a. på grunn av tidsforskyvninger i skatteinnbetalinger (faseforskyvninger) og spesielle kredittpolitiske inngrep.

Produksjonsveksten vil, slik etterspørsels- og kapasitetssituasjonen synes å ligge an ved årsskiftet, kunne bli vel så sterk i 1970 som i 1969. Pris- og kostnadsutviklingen, ut over den prisoppgang som direkte følger av skatteomleggingen, vil — foruten av de forestående lønns- og inntektsoppgjør — først og fremst avhenge av hvor ekspansiv den økonomiske politikk vil vise seg å bli. I utenriksregnskapet vil en sterk øking i nettoimporten av skip måtte føre til et betydelig driftsunderskott overfor utlandet, som for en stor del vil bli dekket ved rederienes opptak av utenlandske lån.

Note: [1] Årsanslagene fra utenriksregnskapet i dette avsnitt og i tabellene var stilt sammen før tallene for utenrikshandelen i desember forelå. Importen i desember ble 266 mill. kr. høyere enn forutsatt. Det endelige utenriksregnskap vil derfor komme til å vise noe lavere tall for overskottet i utenriksøkonomien enn drøftet her. Dette vil føre til endringer også andre steder i nasjonalregnskapet.

English summary

The economic situation.

For the world economy as a whole 1969 proved the second consecutive year with a comparatively marked increase in production. However, the economic climate revealed somewhat varying features in Western Europe and the United States.

The boom that was started in Western Europe in the autumn of 1967 was further consolidated in 1968, with the result that 1969 proved one of the outstanding boom years of the post-war period. A characteristic feature — if we exclude Great Britain — was the growing utilization in most countries of available capacity and the expanding orders in commerce and industry. An appreciable tightening-up of the labour market gradually led to a steeper rise in wages, while the pressure exerted on costs and prices increased during the course of the year. In order to counter the cost-and-price spiral, credit restrictions were introduced in a number of countries. But apart from Great Britain, where the increase in domestic demand flagged from the very first months of the year, these measures had little effect on demand trends in 1969. The gradually declining reserve capacity of the economy, however, meant that the growth in production all round was less marked in the second than in the first half of the year.

In the United States during the second half of 1969 it became more and more obvious that the tight money and credit policy acted as a damper on activity, and the growth rate in production and demand declined throughout the year. The autumn months signalled an increase in unemployment, while at the same time industrial production showed a downward trend.

Gross national product at constant prices for the OECD countries combined — including the United States, Canada and Japan — rose fractionally less than 5 per cent from 1968 to 1969. From 1967 to 1968 the increase was 5.7 per cent and in the period 1958—1967 5.2 per cent, reckoned on the basis of the annual average. In the OECD countries of Western Europe the volume of gross national product, on the basis of provisional figures, rose almost 6 per cent from 1968 to 1969, whereas the rise from 1967 to 1968 was 5 per cent. Western Germany and France enjoyed the greatest increase in production: in both countries gross national product showed a rise of about 7 per cent from 1968 to 1969, and in the case of France in particular this was an appreciable advance on the preceding year. In Italy and most of the smaller countries of Western Europe, too, production showed a more vigorous growth in 1969 than in 1968. Great Britain, on the other hand, proved an exception, with a weaker growth of its gross national product from 1968 to 1969 (+ 2 per cent) than from 1967 to 1968 (+ 3.3 per cent). In the United States, gross national product rose 3 per cent from 1968 to 1969, as against 5 per cent from 1967 to 1968. In Japan the vigorous growth in production of recent years continued, and the volume of gross national product rose as much as 12 per cent from 1968 to 1969.

In Norway the economic climate differred significanty in 1969 from that of the preceding year. From the autumn of 1967 and throughout 1968 production growth was comparatively weak, and there were signs that the demand for investment was failing. For this reason, at the beginning of 1969 there was a certain amount of unused production capacity, particularly in manufacturing. However, throughout 1969 production rose appreciably both in manufacturing and in most of the service industries. Utilized capacity in the economy showed a rising trend during the course of the year, and towards the end of 1969 it had attained a high level, not only in the export industries, where there had been a vigorous growth in production for two consecutive years, but also in most home industries. Various special factors, however, especially in shipping and the primary industries, resulted nevertheless in the rise in over-all production being comparatively modest from 1968 to 1969.

On the basis of provisional figures gross national product at constant prices increased by 3.9 per cent from 1968 to 1969. This rise

in over-all production, however, covers a somewhat disparate development in the various major industries. In agriculture and fishing, where factors such as weather conditions and migrations of fish are so important for production, the gross product in terms of fixed prices slumped 8.5 and 5.2 per cent respectively from 1968 to 1969. From 1968 to 1969, for the first time during the post-war period, shipping showed a drop in tonnage in operation, and the gross product in this industry, on the basis of provisional statistics, dropped 2 per cent. If agriculture, fishing and shipping are excluded, the volume of the gross national product rose 5.7 per cent from 1968 to 1969. In mining the increase was 11.3 per cent, and in manufacturing alone 6.2 per cent. Within the service industries the gross product showed the most vigorous growth between 1968 and 1969 in public and private services (+ 7.5 per cent), in transport excluding maritime transport (+ 6.8 per cent) and in trade (+ 6.4 per cent), in each case on the basis of provisional figures.

The 5.7 per cent rise in the volume of the gross national product the last year, when agriculture, fishing and shipping are excluded, was appreciably greater than that from 1967 to 1968; it was also greater than the average annual growth rate in the 1960's. From 1967 to 1968 the volume of the gross national product, apart from agriculture, fishing and shipping, showed a rise of 3.2 per cent. In evaluating these figures the reduction in working hours, from 45 to 42½ hours a week, introduced with effect from July 1st, 1968, must be borne in mind. In the 1960's the average annual growth was 4.8 per cent both *in toto* and if agriculture, fishing and shipping are excluded. The growth rate was somewhat more vigorous during the first half of the decade (+ 5.2 per cent) than during the latter half (+ 4.5 per cent).

The change in the economic climate that took place in 1969 resulted in significant consequences for the labour market in the course of the year. The year opened with a comparatively slow growth in employment and prospects of unemployment. During the first few months of 1969 the rise in employment figures continued at a moderate rate. As late as April the number of wage-earners in manufacturing and in building and construction work was only marginally in excess of what it had been at the same time twelve months earlier. However, throughout the latter half of 1969 there was an unusually vigorous increase in employment figures. At the end of November 1969 the number of wage-earners totalled 29,000 more than at the same time in the previous year. This is the most appreciable rise over a twelve-month period recorded during the post-war period. As in the previous year employment figures showed the greatest increase in the service industries, where the advance was particularly noticeable in the availability of female labour. In mining and industry, building and construction work, too, employment figures showed a marked upward trend in the second half of 1969. At the end of November the number of wage-earners in mining and industry had risen 2.5 per cent, and in building and construction work 5.1 per cent, above the figures for the corresponding month a year previously. By the end of 1969 the labour market had hardened considerably: unemployment figures were well below those for the previous year, while the number of vacancies showed an upward trend. According to figures available the number of unfilled jobs in manufacturing industries in the autumn of 1969 was appreciably greater than at the same time in 1968, and also greater than in the autumn of 1967.

Economic policy.

When the national budget for 1969 was submitted in the autumn of 1968, the authorities calculated that the growth stimulus provided by foreign trade might be somewhat weaker in 1969 than in 1968. It was expected furthermore that the rise in the domestic demand for investment would in 1969 prove comparatively moderate. In order to maintain the improved balance achieved in the Norwegian economy in the course of 1968, and in view of the price spiral, the authorities nevertheless saw no reason for any general readjustment of their economic policy in a more expansive direction. Certain minor adjustments had meanwhile been made to the credit policy as far back as the autumn of 1968, with a view to stimulating investment demand (cf. Economic Survey of 1968).

The 1969 fiscal budget, when submitted, envisaged an increase of 11 per cent in the expenditure on goods and services and for transfers in relation to the budget adopted for 1968, and a surplus, before loan transactions, of 200 million kroner. If we exclude payments in connection with refund of sales tax on housing and the like, increased costs for goods and services and transfers came to 9.6 per cent, and for goods and services alone 7.3 per cent. Corresponding figures in the budget adopted for 1968 showed a surplus, excluding loan transactions, of 245 million kroner, while the rise in costs for goods and services and for transfers came to 8.7 per cent, and for

goods and services alone 8.2 per cent. During the budget debate in the autumn of 1968 the surplus excluding loan transactions, was reduced to such an extent that the 1969 budget was finally voted with a surplus of 84 million kroner, excluding loan transactions. By means of supplementary grants the budget balance was further reduced in the course of the year, but at the same time the considerable expansion in consumer purchases that took place in 1969, also resulted in higher proceeds from taxes and duties than had been originally foreseen. On the basis of preliminary figures it is estimated that the accounts for 1969 will show a surplus — excluding loan transactions — of about 150 million kroner. This is approximately the same accountable surplus as in 1968 (135 million kroner), though notably less than the surplus — excluding loan transactions — in the accounts for 1967, which came to 452 million kroner.

Changes in the revenue and expenses of national social security, which contributed so markedly to the tightening of the budget policy in 1967, did not have corresponding effects in 1968 and 1969. In 1967 and 1968 the revenue surplus of the national social security fund was 765 and 960 million kroner respectively. Figures available for 1969 reveal a steeper increase in the amount of money paid out in the form of relief, benefits, etc., than in the insurance premiums paid in, and at the moment the surplus in favour of revenue is calculated at 800 million kroner.

An over-all expression of the changes in the state's general budget policy is provided by the item «surplus excluding loan transactions» for state and social security administration taken together and expressed as a percentage of gross national product. During the years 1963—1965 this percentage was 1.1; during the next two years a noticeable hardening of fiscal policy took place, and the percentage rose to 1.9 in 1966 and subsequently to 2.5 in 1967. In 1968 the percentage slumped once again to 1.9 and in 1969 to 1.7, according to preliminary figures. These figures suggest that the budget policy, viewed as a whole, was less tight in both 1968 and 1969 than in 1967, whereas only small changes took place from 1968 to 1969.

In the national budget for 1969 the credit policy was originally intended as a framework for an increase in the total domestic accretion of credit to the private sector and the municipalities in 1969 of 450 million kroner. This estimate was based on the assumption thatsupplies of foreign capital would fall by 300 million kroner. The ceiling figures for the increase in supplies of credit were set at 100 million kroner for commercial banks, 50 million kroner for savings banks and 200 million kroner for state banks. For the floating of private bonds the ceiling was fixed 100 million kroner above the actual figures for 1968. During the course of the year, when it emerged that the decline in supplies of credit from abroad proved somewhat more marked than expected, the estimate for the required rise in domestic supplies of credit was written up, and in the 1970 budget it was fixed at about 1,150 million kroner. In step with this the ceiling figures for the increase in credit supplies from commercial banks, was raised by about 500 million kroner, and in the case of the state banks by about 400 million kroner in relation to the actual figures for 1968. In the commercial banks, the actual increase in loans exceeded appreciably the amount envisaged by the expanded ceiling figures throughout the year by an estimated 500 million kroner at the end of November.

In the autumn of 1969 the authorities initiated a number of measures involving credit policy. These comprised among other things provisions for compulsory government bond purchases by financial institutions, an increase in banks' required reserves of liquid assets and a rise in the bank rate. The Bank of Norway raised its discount rate from 3.5 to 4.5 per cent. These credit measures were partly occasioned by the actual development in the money and credit market in 1969, notably the appreciable increase in the loans made by commercial banks. Still more important, however, was the need to consider the fiscal policy for 1970. The change in the tax system due to come into force on January 1st, 1970, will as a result, *inter alia,* of the introduction of new tax settling dates, entail a highly unusual addition to private liquidity, which will have to be neutralized, while at the same time the states's own need for loans in the market will be greatly increased. These measures, since they were introduced late in the year, had little effect on the actual supply of credit in 1969.

Total domestic supplies of credit to industry and commerce and to the municipalities in 1969 — including direct issues of shares and bonds — can be estimated provisionally, on the basis of figures available, at 7,900 million kroner, which is an advance of about 1,900 million kroner on 1968.

Production and demand.

From the autumn of 1967 and throughout the whole of 1968 domestic demand showed a

relatively modest growth. This was most marked in the demand for industrial investment, which showed signs of a slump. Public demand for goods and services and private consumer demand, too, made only moderate advances. For this reason the growth stimulus was provided to a very large extent by foreign demand, which rose sharply throughout this period. From about the end of 1968 or the beginning of 1969 an appreciable change took place in domestic demand. Initially this change affected primarily consumer demand, as the heralded change in the tax system, which was to come into force on January 1st, 1970, unleashed a spending spree involving consumer durables. Early on in the year it was clear that the demand for investment in industry as well was about to make a vigorous recovery. As this was supplemented by growth impulses provided by foreign demand, which continued at a gratifying level, the stimulus created by demand proved very powerful in the year 1969. Calculations that have been made show that the increase in the volume of exports contributed, directly and indirectly, about one third — or a good one per cent — of the volume increase in the gross national product from 1968 to 1969. The remainder — or about two-thirds of the increase — may be explained directly or indirectly by changes in domestic demand factors. The increase in gross investments in fixed real capital and in public consumption both contributed separately about one-fourth, or a little less than one per cent of the volume increase of the gross national product. Certain items in the private consumption sector, comprising *inter alia* expenses involved in purchasing of household articles, furnishings, cars, etc., and which on a short-term basis are greatly influenced by the expectation of price changes, exercised an almost equal effect. An appreciable decline in stocks of Norwegian-produced goods had the same effect in 1969 as in 1968 of reducing the volume increase of the gross national product.

Exports of goods and services showed a total increase in volume of about 5 per cent from 1968 to 1969. This was a markedly lower growth rate than in the two preceding years, when the volume of exports increased by a good ten per cent in each year. The reduced export increase from 1968 to 1969 was due mainly to the decline in the export of shipping services. In terms of fixed prices the gross freight earnings of shipping fell 1.5 per cent from 1968 to 1969, whereas there was a corresponding increase of 10 per cent from 1966 to 1967 and a good 7 per cent from 1967 to 1968. If we exclude gross freight and the export of second-hand vessels,the export volume rose about 10 per cent from 1968 to 1969, as against an increase of about 11 per cent from 1967 to 1968. In the case of commodity exports, too, if we include new vessels built at Norwegian yards, the volume increase from 1968 to 1969 of 10 per cent, was a trifle below that recorded for the preceding year, viz. 11.7 per cent. Seasonally adjusted figures indicate that the rise in commodity exports was somewhat less vigorous in the second half of 1969 than in the first half. This was probably bound up with the fact that both in 1968 and the first part of 1969 considerable exports from stocks took place, and that stocks of goods were very low in the export industries during the latter part of 1969. In 1969, as in 1968, the upswing in the export of metals contributed most to the increase in the total export of goods. The export value of iron and steel and other basic metals rose by 20 per cent from 1968 to 1969, and was responsible for half the increase in the total export of goods. However, categories of commodities such as fish, animal and vegetable fats, chemical products and wood-processing products also showed a substantial increase in the value of goods exported. The export of products from the engineering industry, including new ships, which showed no increase from 1967 to 1968, recorded a rise in value of about 100 million kroner — or 10 per cent — from 1968 to 1969. The export of used ships registered a new and vigorous increase in 1969, after showing a rise in both 1967 and 1968. During the last three years used ships to a total value of a good 4,000 million kroner have been exported.

Gross investments in fixed capital showed a total fall in volume from 1968 to 1969. The 2.6 per cent slump, however, based on provisional figures, was less than from 1967 to 1968, when gross investments in fixed capital dropped 6 per cent. In both these years it was primarily shipping investments that spoilt the over-all picture. Gross investments in shipping declined 31 per cent from 1968 to 1969, after a 25 per cent slump the preceding year. Gross investments in fixed capital, excluding ships and boats, registered a volume increase of 4.8 per cent, according to provisional figures, from 1968 to 1969, while revised figures revealed no change from 1967 to 1968. It was particularly in commerce and industry other than shipping that investments rose more sharply from 1968 to 1969 than from 1967 to 1968. Investments in housing rose a good 5 per cent in both years, and gross investments in public consumer capital went up 3 per cent from 1968 to 1969, as against 2.5 per cent the preceding year. The volume of industrial investment for the year as a whole fell too from 1968 to 1969,

but the 2.5 per cent decline was nevertheless a good deal below that for the previous year, when industrial investments, on the basis of revised figures, slumped 15 per cent. In other respects a characteristic feature of the trend in industry was the swing to rising investment demands that took place in the course of the year. As late as the second quarter of 1969 industrial investments were still a good deal below the level obtained during the same quarter in the preceding year, but during the latter half of 1969 industrial investments were once again appreciably in advance of the corresponding period in the foregoing year. Among the branches of industry that recorded a comparatively vigorous rise in investment volume from 1968 to 1969 were mining (+ 30 per cent), building and construction (+ 12 per cent), the wholesale and retail trade (+ 15 per cent) and air transport (+ 50 per cent).

A characteristic feature of the stock situation in 1969 was the continued marked reduction in manufacturers' stocks of finished goods. This trend was particularly noticeable in the case of export goods; not since the early 1960's were stocks as low as they were at the end of 1969. Stocks of home-produced goods for the domestic market also showed a considerable slump in the course of the year. Stocks of imported goods showed comparatively little change during the first half of 1969, but in the course of the latter half of the year a comparatively big increase in stocks of imported goods appears to have taken place. While stocks of raw materials etc. held by industrial concerns were mainly involved, stocks maintained by wholesalers likewise recorded a moderate rise in the second half of 1969. Total stocks, in terms of fixed prices, and on the basis of provisional figures from the national accounts, showed a moderate upswing from 1968 to 1969, whereas in 1968 there was no change in total stocks.

Public consumption, which rose comparatively little from 1967 to 1968, recorded a fresh vigorous advance in 1969. On the basis of provisional figures from the national accounts — which are highly unreliable on this point — the volume increase was 8 per cent from 1968 to 1969, as against 5.4 per cent from 1967 to 1968. It was notably the rise in public civilian consumption (+ 9.0 per cent) that contributed most effectively to raising total consumption from 1968 to 1969. The rise in military consumption (+ 5.7 per cent) was a trifle less pronounced than in the previous year.

Private consumption recorded an unsually vigorous rise from 1968 to 1969, and was greatly influenced by the tremendous increase in the purchase of consumer durables, especially cars, furniture and household articles, induced by the new tax system due to come into force on January 1st, 1970. In terms of fixed prices private consumption rose 6 per cent from 1968 to 1969. From 1967 to 1968 the rise was 3.8 per cent, and during the five-year period 1962—1967 4.0 per cent annually on an average. As might be expected, the increased consumption from 1968 to 1969, owing to the tax-induced wave of consumer purchases, was substantially higher than the rise in disposable real income would normally warrant. Calculations that have been carried out suggest that the increase in consumption, in terms of fixed prices, merely in the main categories furniture, household articles, travel and transport — including cars — amounted to an estimated 600 —700 million kroner *more* than income trends would warrant. This corresponds to 2.3 percentage points of the consumer increase of 6 per cent from 1968 to 1969. If we ignore this extra consumer increase, the increase in overall consumption from 1968 to 1969 can be explained fairly satisfactorily, as in the foregoing year, by the increase in the available real incomes earned by the categories wage-earners, persons covered by national social insurance, etc., and self-employed persons. The actual rise in consumption from 1967 to 1968 corresponded almost exactly to estimates based on increases in income, whereas the rise in consumption from 1968 to 1969 — even if adjustments are made for abnormal purchases of cars, furniture and household articles — was somewhat in excess of what the increase in incomes would suggest.

Total imports of goods and services increased in value by 5.3 per cent from 1968 to 1969, whereas from 1967 to 1968 there was a slight decline in the value of imports. Both in 1968 and 1969 total imports were substantially influenced by a slump in the import of ships. The value of imported ships fell by a good 1,000 million kroner from 1967 to 1968, and by a further 1,056 million kroner from 1968 to 1969, on the basis of provisional figures. Excluding ships, the volume of imports of goods and services rose 10 per cent from 1968 to 1969, i. e. appreciably more than the 7 per cent increase from 1967 to 1968.Imports of goods alone rose in volume by a good 13 per cent from 1968 to 1969, or at about twice the rate in the foregoing year. The accelerated growth rate in the volume of imports, excluding ships, from 1968 to 1969, can be partly explained by the fact that gross investments, excluding ships, public consumption and the accelerated purchase rate of durable consumer goods, had a stronger effect on imports in 1969 than was the case in the foregoing year.

Taken together these three items explain approximately one third of the actual increase in imports, if we exclude ships. Directly and indirectly exports and the position of stocks — which had a less substantial effect on imports in 1969 than in the preceding year — contributed to close on one half of the increase in imports. Furthermore, calculations that have been carried out (see Table 24) show that the actual increase in the volume of imports proved somewhat greater than changes in the import-motivating factors from 1968 to 1969 should warrant, whereas the opposite was the case from 1967 to 1968.

Wages, prices and income distribution.

Wage trends and the domestic price development in 1969 revealed largely the same features as in 1968. Wages rose on the whole a little more steeply than in 1968, calculated both on the basis of man-years and man-hours. The domestic price level increased at about the same rate in both years, as a net result of a somewhat reduced rise in costs on the home market and somewhat stronger price increase stimuli from abroad. A fresh feature of the general picture was that an export-price level that had been falling ever since 1966 was replaced by a rise in prices for a number of important export articles. This, together with improved capital utilization and a continued rise in productivity, resulted in a comparatively vigorous increase in entrepreneurial incomes from 1968 to 1969 in many of the «market exposed» sectors of the economy.

In 1969 the business and office workers was the only large group of wage-earners to negotiate a tariff agreement. The two-year tariff agreements from 1968, however, contained clauses stipulating an automatic increment of the order of 2 per cent as from January 1st, 1969, for most categories of wage-earners. Total wages paid out, if we include employers' contributions to social insurance and other social benefit payments, rose according to the national accounts from 33,500 millon kroner in 1968 to 36,200 million kroner in 1969, or 8.1 per cent, on the basis of provisional figures. At the same time the number of man-years worked by wage-earners rose 1.8 per cent, while owing to the shorter working week introduced on July 1st, 1968, at a rough estimate there was no over-all increase in the number of man-hours worked from 1968 to 1969. That is to say that, in terms of man-hours, wages costs incurred by firms increased by about the same percentage as total wages paid (8.1 per cent). This was a slightly steeper increase than from 1967 to 1968 (7.4 per cent), In the two preceding years the rise was over 9 per cent.

In agriculture, which entered on a two-year price agreement on July 1st, 1968, there was, on the basis of this agreement, an estimated net increase in earnings for the second year of the agreement of 58 million kroner as a result of higher prices and subsidies. In the fishing industry a new agreement was negotiated in 1969 relating to subsidies, etc., that were to come into force on June 1st, 1969. Grants for subsidiary measures amounted to 230 million kroner for 1969, which was 22 million kroner more than in 1968.

The rise in prices on the home market from 1968 to 1969 was more or less on a par with that from 1967 to 1968, but somewhat less than the average for the preceding five-year period. According to the national accounts the rise in consumer prices from 1968 to 1969 was 3.4 per cent, 3.6 per cent from 1967 to 1968 and 4.7 from 1966 to 1967. During the five-year period 1962—1967 the average annual rise in consumer prices was 4.0 per cent. Whereas the rise in consumer prices from 1967 to 1968 was not notably influenced by price stimuli from abroad, an estimated one-fourth of the rise from 1968 to 1969 can be put down to higher overseas prices. The trend of cost level and controlled prices on the home market gave rise to a rather weaker upswing in consumer prices than was the case in the foregoing year. On the basis of calculations that have been made, domestic price-determining factors contributed to a rise in the index of consumers' prices of a good 2 per cent from 1968 to 1969, as against a good 3 per cent from 1967 to 1968.

On the evidence of provisional figures, and taking all wage-earning categories as a whole, the improvement in wage earners' real wages in 1969 was somewhat greater than in 1968. So-called contractual wages — i. e. gross wages minus the employer's contributions to social insurance and other social benefits, — calculated as an average for all wage-earners and deflated in accordance with the consumer price index of the national accounts, rose about 1.2 per cent from 1967 to 1968 and 2.5 per cent from 1968 to 1969. These figures are for wages per man-year and not per man-hour. In addition to the improvement in real wages during the last two years, working hours were reduced as from July 1st, 1968, and this meant in an average an equally substantial reduction in working hours from 1967 to 1968 as from 1968 to 1969.

Total factor income calculated on the basis of current prices rose by 3,600 million kroner (7.1 per cent) from 1968 to 1969, according to

provisional figures. In the primary industries — agriculture, fishing and forestry — as a whole the factor income dropped 4.0 per cent from 1968 to 1969. In shipping, too, the factor income showed a decline, from about 3,500 million kroner in 1968 to just under 3,000 million kroner in 1969. In the other sectors of the economy taken as a whole the factor income rose in terms of current prices by 4,300 million kroner or 9.9 per cent from 1968 to 1969. From 1967 to 1968 the increase in the same sectors was 7.8 per cent.

Of the total increase in the factor income of 3,600 million kroner from 1968 to 1969, on the basis of provisional figures, about 350 million kroner was accounted for by employers' contributions to social insurance and other social benefits, 2,350 million kroner (+ 7.9 per cent) by contractual earnings and 900 million kroner by total entrepreneurial incomes. In the «market-sheltered» industries apart from agriculture and milk-processing, entrepreneurial incomes increased by about 960 million kroner (+ 9.6 per cent) from 1968 to 1969. Agriculture and milk-processing showed a decline totalling some 60 million kroner, and industries exposed to foreign competition, taken as a whole, showed practically no change.

Entrepreneurial income in the «market-sheltered» industries (apart from agriculture and milk-processing) has in recent years shown a slight downward trend, calculated as a share of the total factor income. This share slumped from 20.3 per cent in 1965 to 19.9 per cent in 1968 (revised figures). From 1968 to 1969 this share showed a slight upward trend once again, to 20.3 per cent according to provisional and not entirely reliable figures. Within the group of sheltered industries it appears that entrepreneurial income last year showed a particularly marked rise in the furniture and furnishing industry, in building and construction, and in substantial sections of the service industries. The fish-processing industry registered an appreciable decline in entrepreneurial income from 1968 to 1969, and in wholesale and retail trade there was practically speaking no change.

In the industries exposed to foreign competition, which taken as a whole showed an almost unchanged entrepreneurial income from 1968 to 1969, there was a vigorous upswing in entrepreneurial income in the case of enterprises mainly producing investment goods, and there was also a relatively marked upswing in manufacturing industries competing on the export market. There was little change in forestry and fishing. Shipping was a special case, with a drop in entrepreneurial income from about 1,000 million kroner in 1968 to a trifle under 400 million kroner in 1969. As a gauge of the financial position of ship-owning companies one has to bear in mind that sales of used ships to overseas countries were especially big both in 1968 and 1969, and were probably negotiated at prices that realized substantial profits. Entrepreneurial income, as defined in the national accounts, does not comprise *inter alia* any gains or losses in connection with sales of real capital. Taking the exposed industries as a whole, we find a drop in entrepreneurial income as a share of the total factor income from 10.3 per cent in 1967 to 9.6 per cent (revised figures) in 1968 and 9.0 per cent in 1969 (provisional figures). If we exclude shipping we shall find a drop from 8.1 per cent in 1967 to 7.6 per cent in 1968, but a rise to 8.4 per cent in 1969.

The share of wages for all sectors of the economy taken as a whole (gross earnings including employers' contributions to social insurance and other social benefits as a percentage of the total factor income) rose relatively little in 1968 and 1969, after a vigorous upswing — *inter alia* a vigorous upswing in the share accounted for by employers' contributions to insurance — in the two preceding years. The share rose from 63.4 per cent in 1965 to 65.8 per cent in 1967 (revised figures), and subsequently to 65.9 in 1968 and 66.5 in 1969 on the basis of provisional figures. Calculated separately for the «market-exposed» industries the share of earnings in 1969 was 67.2 per cent as against 66.3 per cent in 1968.

In the «market-sheltered» industries as a group (excluding agriculture and milk-processing) the share was 70.0 per cent both in 1968 and 1969. Private disposable income (i. e. earned incomes plus grants from the state less direct taxes and sosial insurance premiums paid) rose about 2,660 million kroner or 6.3 per cent from 1968 to 1969 on the basis of provisional figures. Taking into account the deflation adjustment based on the consumer index of the national accounts, the rise from 1968 to 1969 was 2.8 per cent, or slightly less than the 3.5 per cent rise from 1967 to 1968. For the category of wage-earners, insured persons and pensioners, taken as a whole, the nominal disposable income rose, according to provisional estimates, by 7.5 per cent from 1968 to 1969, or about as much as from 1967 to 1968. After deflation based on the consumer index of the national accounts, the rise in the total disposable «real» income in this group was 4.3 per cent from 1968 to 1969, as against 4.1 per cent from 1967 to 1968, and 4.9 per cent the year before. Taking the remaining categories of income-earners as a whole (self-employed persons and companies) the nominal disposable

income rose 3.5 per cent from 1968 to 1969, according to provisional figures, as against 5.6 per cent from 1967 to 1968.

Private savings, which have shown comparatively little change since 1965, dropped from close on 5,800 million kroner in 1968 to about 4,900 million kroner in 1969, according to provisional figures. Calculated as a percentage of private disposable income the amount of private savings dropped from 13.6 per cent in 1968 to 11.0 per cent in 1969. The marked decline in private savings — according to provisional and not entirely reliable figures — may to a very large extent be explained as a counterpart to the unusually expansive purchases, induced by the heralded change in the tax system, of durable consumer goods in 1969.

Public savings rose approximately 300 million kroner from 1968 to 1969. In 1966 and 1967, when the drawing-off of income through the social security contributions rose sharply, public savings went up 1,000 million kroner and 700 million respectively. From 1967 to 1968 hardly any change occurred.

The balance of payments.

The balance of payments for 1969 showed a surplus of 750 million kroner, on current account according to provisional figures, or 335 million kroner less than the record surplus of 1968.[1]

The substantial surpluses in 1968 and 1969 reflect primarily the passing slump in the increase of tonnage in the merchant marine during these years. The net import of ships to the merchant marine (viz. imports of new and old vessels minus the export of obsolete ships) dropped from about 2,700 million kroner in 1967 to about 1,300 million kroner in 1968, and to a net export of about 100 million kroner in 1969.

In 1969 a counteraction was provided by the decline in the net freight earnings of the merchant marine, which slumped some 600 million kroner below the figures for the preceding year, while at the same time the import of goods rose approximately 1,130 million kroner more than the export of goods, when exports of newly-constructed ships are included in the latter group.

Taking goods and services as a whole there was an export surplus in 1969 of 1,300 million kroner, according to provisional figures. In 1969 there was a deficit of the same size as in 1968, viz. 550 million kroner, in the balance of interests and transfers.

The total gold and currency reserves were maintained throughout the whole of 1969 on about the same level as at the end of 1968. According to provisional estimates at the end of 1969 they amounted to a good 9,000 million kroner, which corresponds to just under half a year's import of goods. The surplus in the balance of payments for the financial year 1969 was offset first and foremost by a very marked reduction in shipowners' net loans abroad and substantial advance payments for ships on order.

Prospects.

After two years of marked international boom there are hardly any prospects of 1970 proving an equally good year for world economy as 1969. In North America the slower rate of growth in the production towards the end of 1969, accompanied by a continued tight economic policy, may well prove the prelude to a period of stagnation or of temporary decline of production during the first part of 1970. It is unlikely that this will have any very marked influence on Western Europe for some time to come. Here the factor involving the greatest brake on growth will in most countries, at any rate initially, constitute not demand but production capacity. Later in the year it is possible that a somewhat reduced demand for investment may well exercise a moderating effect on general activity. Taken all in all it is probable that production growth in 1970 in Western Europe will not prove as vigorous as it was in 1969. Judging by the prospects at the outset of this year, 1970 is nevertheless not likely to prove a bad year.

As far as can be judged at the moment Norwegian goods should be able to enjoy relatively satisfactory market conditions also in 1970. Concerning the domestic economy, the after-effects of the abnormally large purchases of durable consumer goods during 1969 will probably involve a reduction in consumer demand during the first part of 1970. But at the same time the marked escalation of the demand for investments now making itself felt will prove a powerful stimulus to production.

[1] The estimates for the year for the balance of payments, which are provided above and in the tabular section, were compiled before figures for foreign trade in December were available. Imports in December were considerably higher than assumed. The deviation was 266 million kroner. The final figures for the balance of payments will, therefore, indicate a somewhat lower surplus in the balance of payments than has been discussed here. This will also lead to changes other places in the national accounts.

The economic policy for 1970 will be greatly influenced by the fact that the new tax system will produce a more expansive fiscal budget than in 1969. However, the effects will be more difficult to assess than usual, among other things owing to an altered schedule for tax payments and special credit restrictions.

Production growth, judging by the demand situation operating at the beginning of the year, may well prove as vigorous in 1970 as in 1969, and it may well be determined mainly by capacity limits. The price and cost trend, over and above the rise in prices which will result from the new tax system, will depend — in addition to the impending wages and income agreements — greatly on how expansive the economic policy for 1970 proves to be. In the balance of payments a substantial increase in net imports of ships will inevitably result in a considerable current deficit, which to a large extent will be covered by foreign loans raised by the shipping companies.

Økonomisk-politisk kalender 1969

Utlandet

Januar

13. Sverige
Forslag til statsbudsjett blir lagt fram for den svenske Riksdagen. Det innebærer ingen skatte- eller avgiftsforhøyelser av betydning.

14. Norden
I en rapport fra det nordiske embetsmannsutvalget heter det bl. a. at det ikke har vært mulig å komme fram til enighet om konkrete forslag til en nordisk helhetsløsning. På flere av de ti spesielle områder som utvalgets mandat omfatter, er det store motsetninger til stede. Dette gjelder særlig spørsmålet om en nordisk tollunion og en felles fiskeri- og jordbrukspolitikk.

29. Sambandsstatene
Formannen i president Nixon's økonomiske råd, P. Mc. Cracken, uttaler til Senatets bankkomité at det er nødvendig med bremsetiltak for å dempe den økonomiske aktivitet i Sambandsstatene.

Februar

11. Finland
Finland blir opptatt som fullverdig medlem av OECD. Etter dette er medlemstallet i organisasjonen kommet opp i 22.

27. Storbritannia
Diskontoen settes opp fra 7 til 8 prosent.

27. Sverige
Diskontoen settes opp fra 5 til 6 prosent.

Mars

1. Canada
Diskontoen settes opp fra 6,5 til 7 prosent.

6. Belgia
Diskontoen blir hevet fra 4,5 til 5 prosent.

18. Vest-Tyskland
Regjeringen vedtar en midlertidig nedskjæring av de offentlige budsjetter på D.M. 1,5 milliarder. Samtidig vedtas visse lettelser for importen, særlig for varer fra Øst-Europa.

31. Danmark
Diskontoen blir satt opp fra 6 til 7 prosent.

April

3. Sambandsstatene
Diskontoen blir hevet fra 5,5 til 6 prosent. Samtidig skjer en kredittilstramming ved at minstekravene for de likvide reserver som forretnings- og sparebanker må holde blir satt opp.

10. Belgia
Diskontoen settes opp fra 5 til 5,5 prosent.

10. Nederland
Diskontoen settes opp fra 5 til 5,5 prosent. Samtidig kunngjør regjeringen full prisstopp inntil videre for de fleste varer og tjenester.

15. Storbritannia
Forslag til nytt statsbudsjett blir lagt fram. Det innebærer en viss tilstramming i forhold til foregående års statsbudsjett, men budsjettforslaget er mindre stramt enn ventet.

18. Vest-Tyskland
Diskontoen settes opp fra 3 til 4 prosent.

26. Danmark
Folketinget vedtar at det skal bygges storflyplass på Saltholmen i Øresund.

Mai

9. Danmark
Diskontoen heves fra 7 til 9 prosent.

29. Belgia
Diskontoen settes opp fra 5,5 til 6 prosent.

Juni

2. Sambandsstatene
President Nixon ber Kongressen om bevilgninger til utenlandshjelpen på $ 2,6 milliarder. Av dette beløp er $ 2,2 milliarder sivil hjelp. Dette er det laveste beløp til utenlandshjelp som noen president har bedt om etter at utenlandshjelpen kom inn som fast budsjettpost etter den andre verdenskrigen.

11. Canada
Diskontoen settes opp fra 7 til 7,5 prosent.

13. Frankrike
Diskontoen settes opp fra 6 til 7 prosent.

16. Frankrike
Georges Pompidou blir valgt til ny president i Frankrike etter de Gaulle.

20. Vest-Tyskland
Diskontoen settes opp fra 4 til 5 prosent.

Juli

1. Sambandsstatene
Representantenes hus vedtar president Nixon's forslag om å forlenge varigheten av tilleggsskatten fram til 30. juni 1970. Tilleggsskatten, som fram til 1. januar 1970 er på 10 prosent, skal i 1. halvår 1970 være på 5 prosent.

11. Sverige
Diskontoen blir hevet fra 6 til 7 prosent. Dette er den høyeste diskontosats siden 1930-årene. Samtidig blir det satt «tak» på bankenes opplåning i Riksbanken og plikt for bankene til å holde en viss del av innskottene (inntil videre 1 prosent) på ikke-rentebærende konto i Riksbanken.

16. Canada
Diskontoen settes opp fra 7,5 til 8 prosent.

24. Vest-Tyskland
Regjeringen fatter vedtak om å holde tilbake nærmere D.M. 7 milliarder av planlagte offentlige utgifter for resten av året.

31. Belgia
Diskontoen settes opp fra 6 til 7 prosent.

August

2. Nederland
Diskontoen heves fra 5,5 til 6 prosent.

4. Sambandsstatene
Senatet vedtar å forlenge gyldigheten av tilleggsskatten på 10 prosent, foreløpig fram til utgangen av året. Representantenes hus hadde 1. juli vedtatt en ytterligere forlengelse fram til 1. juli 1970 med en sats på 5 prosent.

8. Frankrike
Francen blir nedskrevet med 12,5 prosent i forhold til dollar. Samtidig blir diskontoen satt opp fra 7 til 8 prosent.

14. Italia
Diskontoen settes opp fra 3,5 til 4 prosent.

19. Frankrike
Regjeringen kunngjør at 2,5 milliarder franc eller 10 prosent av inneværende års statsbudsjett foreløpig skal holdes tilbake.

30. Japan
Diskontoen settes opp fra 5,84 til 6,25 prosent.

September

1. Frankrike
Regjeringen kunngjør nye restriksjoner på avbetalingshandelen for å begrense forbruket.

4. Nederland
Prisstoppen, som ble innført 8. april, blir opphevet.

9. Sverige
Regjeringen beslutter å skjerpe reglene for en rekke former for kapitaloverføringer til og fra utlandet.

10. Sambandsstatene
President Nixon beordrer nedskjæring av alle føderale byggekontrakter.

11. Østerrike
Diskontoen heves fra 3,75 til 4,75 prosent.

12. Vest-Tyskland
Diskontoen settes opp fra 5 til 6 prosent.

15. Sveits
Diskontoen heves fra 3 til 3,25 prosent. Det er den høyeste diskontosats i Sveits på 44 år.

18. Belgia
Diskontoen settes opp fra 7 til 7,5 prosent.

Oktober

9. Frankrike
Diskontoen settes opp fra 7 til 8 prosent.

9. Vest-Tyskland
Regjeringen opphever ordningen med en 4 prosents avgift på eksporten og en tilbakebetaling av 4 prosent av importverdien.

22. Vest-Tyskland
Regjeringen Brandt innsettes.

24. Vest-Tyskland
Marken blir oppskrevet med 9,3 prosent (dollar-pariteten blir endret fra D.M. 4,00 til D.M. 3,66 pr. U.S.-dollar).

November

11. Frankrike

Myndighetene vedtar å forlenge de gjeldende kredittrestriksjoner fram til utgangen av juni 1970. Disse setter grensen for kredittinstitusjonenes utlån i denne perioden.

19. Sambandsstatene

Senatet vedtar å forlenge gyldighetsfristen for Federal Reserve Board's fullmakt til å regulere renten på tids- og spareinnskott i banken fram til 22. september 1970.

20. Storbritannia

Underhuset vedtar å forlenge gyldigheten av loven som bestemmer at importører må deponere 50 prosent av importvarens verdi før de kan få den ut av toll-lagrene. Men prosentsatsen blir satt ned fra 50 til 40.

25. Sambandsstatene

President Nixon ber Kongressen om fullmakt til å foreta en del toll-reduksjoner og innføre importavgifter på produkter fra land som legger restriksjoner på amerikanske varer.

Desember

2. Sambandsstatene

Senatet vedtar lovforslaget som innebærer en forlengelse av tilleggsskatten fram til 1. juli 1970. Men skattesatsen i 1. halvår 1970 blir i samsvar med vedtaket i Representantenes hus av 1. juli satt ned fra 10 til 5 prosent.

6. Norden

Den finske regjering meddeler at det planlagte Nordøk-møte i Åbo i dagene 16. og 17. desember må utsettes inntil videre.

8. Storbritannia

En avtale blir inngått mellom Storbritannia og de nordiske land om minsteprisordning for import av frossen fisk. Samtidig blir importavgiften på 10 prosent, som ble innført i 1967, opphevet.

15. Norden

På et ekstraordinært statsministermøte i Helsingfors blir det enighet om at nye forhandlinger om et nordisk marked skal skje på embetsmannsplanet.

Norge

Januar

6. Tollen på en del varer som har vært unntatt fra EFTA-reglene, blir redusert med 10 prosent.

7. Regjeringen legger fram den nye skatteproposisjonen om overgang til mer indirekte beskatning ved innføring av merverdiavgift (forslag 20 prosent).

16. En ny varebytteavtale mellom Norge og Japan blir inngått.

Februar

6. Stortinget forkaster med 88 mot 60 stemmer et forslag fra Arbeiderpartiet om ikke å gi statsgaranti til A/S Borregaard's prosjekt i Brasil.

11. Det blir oppnådd en foreløpig avtale om innføring av 5-dagers uke i detaljhandelen.

26. Industriforbundet avviser tanken om en nordisk tollunion.

Mars

1. Avanseregulerингen for en rekke kolonialvarer blir opphevet.

14. Det meldes at storsild-sesongen dette år gav det dårligste resultat siden før århundreskiftet.

25. Et nytt konsortium dannes med det formål å drive oljeleting på Svalbard. Hovedaksjonærer blir Norske Fina og Norsk Polar Navigasjon A/S. Andre interessenter kommer fra norsk industri og shipping.

April

10. Regjeringen foreslår i statsråd å støtte norsk presse med 8,3 mill. kr. i inneværende budsjettår.

10. Regjeringens langtidsprogram for 1970—73 blir lagt fram.

25. Arbeiderpartiet legger fram sitt skatteforslag som skal tjene som partiets arbeidsgrunnlag under arbeidet med skattereformen.

Mai

9. I kontaktutvalget, der Regjeringen og representanter for de større organisasjoner i arbeids- og næringslivet møtes, blir den ventede prisstigningen i forbindelse med omleggingen av skattesystemet drøftet.

29. Flertallet i finanskomitéen i Stortinget — forsterket med 2 medlemmer fra kommunalkomitéen — går inn for Regjeringens forslag om endring av det nåværende skattesystem med bl. a. innføring av en merverdiavgift.

30. En komité på 13 medlemmer oppnevnes for å gjennomgå sosialvesenet i Norge. En viktig oppgave for komitéen blir å utrede spørsmålet om den sosiale administrasjon på fylkesplanet.

Juni

3. Med virkning fra 31. mai blir det i de fleste tilfelle ikke tillatt for nordmenn, uten samtykke av Norges Bank, å tegne andeler i utenlandske investeringsselskaper (mutual funds).

5. Ny fiskeriavtale mellom Fiskeridepartementet og Norges Fiskarlag for perioden 1. juni 1969 til 31. mai 1970 blir inngått.

11. Odelstinget vedtar med 60 mot 49 stemmer Regjeringens forslag om omlegging av skattesystemet fra 1. januar 1970.

13. Lagtinget bifaller Odelstingets vedtak om omlegging av skattesystemet med 18 mot 16 stemmer.

Juli

1. Tilleggsavtalen til jordbruksavtalen for tidsrommet 1. juli 1969—30. juni 1970 som ble inngått 20. mai, trer i kraft.

August

26. Tømmerprisforhandlingene for bartrevirke for sesongen 1969—70 begynner. Enighet om nye tømmerpriser blir oppnådd 15. september.

September

22. I statsråd ble det gitt nærmere bestemmelser om aksjeselskapers adgang til å eie aksjer i norske forretningsbanker. Selskapene må bl. a. ha helt norsk styre, og minst 75 prosent av aksjekapitalen må være på norske hender.

26. Midlertidig prisstopp innføres på veiledende priser for varige forbruksvarer, dagligvarer, byggevarer m. v.

27. Diskontoen settes opp fra 3,5 til 4,5 prosent. Samtidig blir kredittlovens § 9 om plasseringsplikt tatt i bruk.

Oktober

1. Den nye tariffavtale mellom Handelens Arbeidsgiverforening og Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund trer i kraft.

10. Forslag til Statsbudsjett blir lagt fram i Stortinget. Budsjettet har en sluttsum på 20 524 mill. kr., en øking på 3 217 mill. kr. (18,6 prosent) i forhold til budsjettet for 1969. Budsjettet er gjort opp med et underskott før lånetransaksjoner på 1 215 mill. kr. En del av dette underskottet skyldes omleggingen av skatte- og avgiftssystemet. Det blir en faseforskyvning i innbetalingsterminene for avgifter, og denne forskyvningen fører til at staten i 1970 får en mindre-inntekt på mellom 800 og 900 mill. kr. Det samlede finansieringsbehov blir på 3 887 mill. kr., som må dekkes ved bruk av kontantbeholdning og lånemidler. Budsjettforslaget innebærer ingen endringer i særavgiftene for 1970, og bygger ellers på det skatteforslag som ble vedtatt av Stortinget i juni. Det blir foreslått at avgiften på investeringsvarer m. v. skal være 13 prosent. Samtidig med Statsbudsjettet legges forslaget til Nasjonalbudsjettet for 1970 fram for Stortinget.

21. Kommunaldepartementet fastsetter nye arealgrenser for hus finansiert gjennom Husbanken. Grensen for leiligheter og boliger på et golv utvides med 10 m^2 til 95 m^2 og for boliger i flere etasjer med 5 m^2 til 100 m^2.

31. Den midlertidige prisstopp på varer med veiledende priser utvides også til å gjelde andre varer som ennå ikke er rammet av prisstopp. Det innføres generell avansestopp fram til 1. januar 1970. Samtidig blir det bestemt at fra 1. januar 1970 blir det ikke tillatt å ta høyere priser enn de som gjaldt 31. desember 1969 med et tillegg på 5,6 prosent.

November

7. Regjeringen fastsetter økte satser for bankenes pliktige reservebeholdninger. For banker med mer enn 1 milliard kr. i forvaltningskapital skal satsen heves fra 11 til 12 prosent fra 1. desember og til 13 prosent fra 1. januar 1970. Forretningsbanker med mindre forvaltningskapital skal holde en likviditetsreserve på 12 prosent.

13. Stortinget vedtar med 76 mot 74 stemmer en rekke nye skattesatser, som skal gjelde under det nye skattesystemet i 1970.

21. Telefontakstsatsene blir fastsatt. Lokalsamtaler går opp fra 27 øre til 35 øre, grunnavgiften økes fra 1 kr. til 5 kr., og innmeldingsavgiften blir 675 kr. Videre blir satsene for rikstelefonsamtaler, telegrammer og teleks økt.

25. Det første av de tre planlagte møter på regjeringsplan angående «Nordøk» åpnes i Oslo.

Desember

1. Finanskomitéen i Stortinget avgir sin innstilling vedrørende satsene for merverdiavgiften og investeringsavgiften. Flertallet i komitéen støtter Regjeringens forslag om en sats på 20 prosent. Mindretallet (Arbeiderpartiet) går inn for 15 prosent. Komitéen er enstemmig når det gjelder investeringsavgiften der satsen er satt til 13 prosent. Her er det enighet om at avgiften må nedtrappes så hurtig som mulig.

5. Stortinget vedtar at merverdiavgiftssatsen skal være 20 prosent.

16. Regjeringen vedtar i statsråd at høyeste lovlige husleie for førkrigshus kan forhøyes med inntil 10 prosent i de kommuner der husleiereguleringsloven fremdeles gjelder.

17. Stortinget vedtar Statsbudsjettet for 1970.

19. Ved kongelig resolusjon blir det bestemt at forretningsbankenes forvaltningskapital pr. 31. desember 1969 skal danne utgangspunktet for beregningen av de tilpliktede obligasjonsbeholdninger.

Nasjonalregnskap.

	1965	1966	1967	1968*	1969*
A. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Mill. kr.					
Privat konsum	28 805	31 128	34 017	36 556	40 057
Offentlig konsum	7 111	7 801	8 881	9 785	11 017
Sivilt	5 249	5 903	6 803	7 514	8 552
Militært	1 862	1 898	2 078	2 271	2 465
Bruttoinvestering	20 190	22 462	24 841	23 905	24 524
Bygninger og anlegg	9 039	9 985	11 343	11 729	12 777
Skip og båter	4 372	4 587	5 303	4 646	3 324
Annet transportmateriell	1 740	1 968	2 093	2 245	2 663
Maskiner, redskap, inventar	4 307	4 950	5 479	5 365	5 687
Lagerendring	732	972	623	— 80	73
Eksportoverskott	— 278	— 548	— 837	1 650	1 300
Eksport	20 701	22 385	25 132	27 647	28 975
— Import	20 979	22 933	25 969	25 997	27 675
Bruttonasjonalprodukt	55 828	60 843	66 902	71 896	76 898
Kapitalslit	11 301	12 367	13 542	14 827	15 638
Bygninger og anlegg	3 881	4 232	4 565	4 891	5 374
Skip og båter	3 324	3 635	4 047	4 704	4 564
Annet transportmateriell	1 551	1 698	1 885	1 999	2 233
Maskiner, redskap, inventar	2 545	2 802	3 045	3 233	3 467
Nettonasjonalprodukt	44 527	48 476	53 360	57 069	61 260
B. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prosentvis fordeling.					
Privat konsum	51,6	51,2	50,8	50,8	52,1
Offentlig konsum	12,7	12,8	13,3	13,6	14,3
Sivilt	9,4	9,7	10,2	10,4	11,1
Militært	3,3	3,1	3,1	3,2	3,2
Bruttoinvestering	36,2	36,9	37,1	33,3	31,9
Bygninger og anlegg	16,2	16,4	17,0	16,3	16,6
Skip og båter	7,9	7,6	7,9	6,5	4,3
Annet transportmateriell	3,1	3,2	3,1	3,1	3,5
Maskiner, redskap, inventar	7,7	8,1	8,2	7,5	7,4
Lagerendring	1,3	1,6	0,9	— 0,1	0,1
Eksportoverskott	— 0,5	— 0,9	— 1,2	2,3	1,7
Eksport	37,1	36,8	37,6	38,5	37,7
— Import	37,6	37,7	38,8	36,2	36,0
Bruttonasjonalprodukt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kapitalslit	20,2	20,3	20,2	20,6	20,3
Bygninger og anlegg	6,9	6,9	6,8	6,8	7,0
Skip og båter	6,0	6,0	6,0	6,5	5,9
Annet transportmateriell	2,8	2,8	2,8	2,8	2,9
Maskiner, redskap, inventar	4,5	4,6	4,6	4,5	4,5
Nettonasjonalprodukt	79,8	79,7	79,8	79,4	79,7
C. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prisindekser. 1961 = 100.					
Privat konsum	117,3	121,4	127,1	131,7	136,1
Offentlig konsum	128,8	138,2	145,8	152,4	158,7
Sivilt	130,9	141,2	149,0	157,3	164,3
Militært	123,2	129,9	136,1	138,2	141,9
Bruttoinvestering	109,9	115,1	116,6	123,6	127,7
Bygninger og anlegg	119,7	126,0	130,3	134,5	142,3
Skip og båter	92,5	94,9	96,6	111,4	112,7
Annet transportmateriell	118,8	121,3	128,7	130,0	134,4
Maskiner, redskap, inventar	109,9	112,9	113,3	113,4	115,0
Lagerendring	..	..	..	..	..
Eksportoverskott	..	..	..	..	..
Eksport	103,6	104,8	106,6	106,1	105,5
— Import	99,4	100,9	101,7	102,2	103,3
Bruttonasjonalprodukt	118,0	123,1	128,2	132,8	136,7
Kapitalslit	109,2	113,1	116,5	123,5	127,6
Bygninger og anlegg	119,9	126,5	131,1	135,4	143,5
Skip og båter	95,1	98,0	101,1	116,9	118,4
Annet transportmateriell	118,8	121,7	128,9	130,5	135,5
Maskiner, redskap, inventar	110,2	112,8	113,7	113,8	115,3
Nettonasjonalprodukt	120,4	126,0	131,5	135,5	139,2

Nasjonalregnskap (forts.).

	1965	1966	1967	1968*	1969*
D. Bruttonasjonalprodukt etter næring. Mill. kr.					
Jordbruk	2 120	2 221	2 335	2 706	2 563
Skogbruk m. v.	1 109	1 000	1 018	864	870
Fiske m. v.	1 029	1 249	1 089	918	911
Hvalfangst	110	60	38	9	3
Bergverksdrift m. v.	491	521	570	587	673
Industri	13 489	14 684	15 778	16 930	18 564
Bygge- og anleggsvirksomhet	4 114	4 732	5 423	5 537	6 138
Kraft- og vannforsyning m. v.	1 536	1 648	1 863	2 089	2 135
Varehandel	10 307	11 245	12 073	12 636	13 734
Finansinstitusjoner	1 091	1 177	1 458	1 664	1 926
Forretningsbygg og boliger	2 602	2 819	3 075	3 417	3 691
Sjøfart	5 614	6 042	7 002	7 860	7 149
Tjenester i tilknytting til sjøfart	387	388	402	424	472
Annen samferdsel	3 343	3 670	4 088	4 403	4 808
Offentlig adm. og forsvar	2 084	2 263	2 579	2 787	3 019
Offentlig og privat tjenesteyting	4 338	4 864	5 636	6 379	7 263
Personlig tjenesteyting	1 017	1 108	1 212	1 309	1 444
Bruttotjenesteyting av offentlig konsumkapital	1 047	1 152	1 263	1 377	1 535
Bruttonasjonalprodukt	55 828	60 843	66 902	71 896	76 898
E. Privat konsum. Mill. kr.					
Matvarer	8 087	8 529	9 085	9 653	10 287
Drikkevarer og tobakk	2 173	2 368	2 573	2 882	3 132
Bolig, lys og brensel	3 146	3 456	3 709	4 055	4 229
Møbler og husholdningsartikler	2 136	2 368	2 635	2 762	3 226
Klær og skotøy	3 634	3 829	4 161	4 317	4 538
Helsepleie og personlig hygiene	1 884	2 087	2 409	2 709	3 009
Reiser og transport	2 603	2 909	3 237	3 382	4 149
Fritidssysler og utdanning	1 872	2 065	2 251	2 375	2 588
Annet konsum	2 912	3 202	3 555	3 944	4 381
Spesifisert konsum	28 447	30 813	33 615	36 079	39 539
+ Korreksjonsposter[1]	358	315	402	477	518
Privat konsum	28 805	31 128	34 017	36 556	40 057
F. Bruttoinvestering uten lager etter næring. Mill. kr.					
Jordbruk	843	885	949	1 047	1 150
Skogbruk	180	234	219	204	189
Fiske m. v.	417	523	519	464	444
Hvalfangst	20	— 7	11	1	— 2
Bergverksdrift m. v.	170	163	169	265	350
Industri	3 112	3 683	4 110	3 560	3 570
Bygge- og anleggsvirksomhet	439	490	534	530	614
Elektrisitetsforsyning	1 396	1 460	1 472	1 500	1 648
Gassforsyning	5	2	1	1	1
Varehandel	917	1 073	1 184	1 204	1 425
Forretningsbygg	575	689	812	854	907
Boliger	2 550	2 843	3 411	3 731	4 116
Sjøfart	4 105	4 256	4 941	4 315	3 006
Tjenester i tilknytting til sjøfart	58	70	66	67	73
Annen samferdsel	1 434	1 557	1 699	1 875	2 213
Andre tjenesteytende næringer	382	426	474	512	548
Offentlig konsumkapital	2 855	3 143	3 647	3 855	4 199
Bruttoinvestering i fast kapital	19 458	21 490	24 218	23 985	24 451
Av dette i:					
Private foretak	13 887	15 520	17 570	16 854	16 563
Offentlige foretak	2 716	2 827	3 001	3 276	3 689
Offentlig konsumkapital	2 855	3 143	3 647	3 855	4 199

[1] Omfatter nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum av de spesifiserte poster.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1965	1966	1967	1968*	1969*
G. Øking i nasjonalformuen. Mill. kr.					
Privat kapitaltilvekst	5 455	5 307	5 468	5 770	4 929
Offentlig kapitaltilvekst[1]	2 704	3 722	4 401	4 393	4 707
Øking i nasjonalformuen	8 159	9 029	9 869	10 163	9 636
Innenlandsk nettoinvestering	8 889	10 095	11 299	9 078	8 886
Netto nedgang (+) eller øking (—) i Norges nettogjeld til utlandet[2]	— 730	— 1 066	— 1 430	1 085	750
H. Faktorinntekt etter næring. Mill. kr.					
Nettonasjonalprodukt	44 527	48 476	53 360	57 069	61 260
— Indirekte skatter	7 102	7 883	8 644	9 148	10 259
+ Subsidier	2 276	2 394	2 604	2 875	3 416
Faktorinntekt	39 701	42 987	47 320	50 796	54 417
Av dette i:					
Jordbruk	1 654	1 706	1 828	2 212	2 079
Skogbruk m. v.	1 083	971	998	850	853
Fiske m. v.	733	916	726	554	541
Hvalfangst	81	49	27	3	1
Bergverksdrift m. v.	427	505	539	580	684
Industri	11 451	12 456	13 306	14 342	15 858
Herav: Skjermede industrigrupper	4 225	4 666	4 990	5 429	6 001
Konkurranseutsatte industrigr.[3]	7 226	7 790	8 316	8 913	9 857
Bygge- og anleggsvirksomhet	3 218	3 755	4 357	4 353	4 800
Kraft- og vannforsyning m. v.	759	802	951	1 106	1 072
Varehandel	5 399	5 648	5 923	6 272	6 632
Finansinstitusjoner	1 153	1 231	1 510	1 687	1 910
Forretningsbygg og boliger	1 303	1 396	1 545	1 765	1 887
Sjøfart	2 590	2 695	3 269	3 505	2 963
Tjenester i tilknytting til sjøfart	344	343	356	375	419
Annen samferdsel	2 206	2 445	2 742	2 959	3 186
Offentlig adm. og forsvar	2 084	2 263	2 579	2 787	3 019
Offentlig og privat tjenesteyting	4 297	4 806	5 568	6 264	7 211
Personlig tjenesteyting	919	1 000	1 096	1 182	1 302
I. Lønn etter næring. Mill. kr.					
Lønn	25 164	27 780	31 118	33 482	36 182
Av dette i:					
Jordbruk	125	131	133	131	138
Skogbruk m. v.	341	330	333	301	290
Fiske m. v.	75	83	100	104	100
Hvalfangst	28	29	14	7	–
Bergverksdrift m. v.	206	227	251	264	285
Industri	7 630	8 508	9 326	9 949	10 558
Herav: Skjermede industrigrupper	2 782	3 078	3 332	3 614	3 914
Konkurranseutsatte industrigr.[3]	4 848	5 430	5 994	6 335	6 644
Bygge- og anleggsvirksomhet	2 467	2 736	3 085	3 036	3 290
Kraft- og vannforsyning m. v.	354	385	424	447	486
Varehandel	2 881	3 186	3 630	4 061	4 434
Finansinstitusjoner	755	822	950	1 075	1 166
Forretningsbygg og boliger	22	25	27	32	36
Sjøfart	1 879	1 996	2 315	2 471	2 600
Tjenester i tilknytting til sjøfart	250	270	273	297	327
Annen samferdsel	1 891	2 083	2 289	2 494	2 703
Offentlig adm. og forsvar	2 084	2 263	2 579	2 787	3 019
Offentlig og privat tjenesteyting	3 421	3 894	4 486	5 077	5 735
Personlig tjenesteyting	755	812	903	949	1 015

[1] Kapitaltilvekst i offentlig forvaltning og offentlige foretak. [2] Her satt lik overskott på driftsregnskapet overfor utlandet. [3] Se noter til tabell M.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1965	1966	1967	1968*	1969*
J. Eierinntekt etter næring. Mill. kr.					
Eierinntekt	14 537	15 207	16 202	17 314	18 235
Av dette i:					
Jordbruk	1 529	1 575	1 695	2 081	1 941
Skogbruk m. v.	742	641	665	549	563
Fiske m. v.	658	833	626	450	441
Hvalfangst	53	20	13	— 4	1
Bergverksdrift m. v.	221	278	288	316	399
Industri	3 821	3 948	3 980	4 393	5 300
Herav: Skjermede industrigrupper	1 443	1 588	1 658	1 815	2 087
Konkurranseutsatte industrigrp.[1]	2 378	2 360	2 322	2 578	3 213
Bygge- og anleggsvirksomhet	751	1 019	1 272	1 317	1 510
Kraft- og vannforsyning m. v.	405	417	527	659	586
Varehandel	2 518	2 462	2 293	2 211	2 198
Finansinstitusjoner	398	409	560	612	744
Forretningsbygg og boliger	1 281	1 371	1 518	1 733	1 851
Sjøfart	711	699	954	1 034	363
Tjenester i tilknytting til sjøfart	94	73	83	78	92
Annen samferdsel	315	362	453	465	483
Offentlig adm. og forsvar	–	–	–	–	–
Offentlig og privat tjenesteyting	876	912	1 082	1 187	1 476
Personlig tjenesteyting	164	188	193	233	287
K. Faktorinntekt etter inntektstype. Mill. kr.					
Privat inntekt av arbeid og kapital	39 307	42 284	46 534	49 814	53 261
Lønn	25 164	27 780	31 118	33 482	36 182
Herav: Kontraktmessig lønn	22 848	25 059	27 792	29 716	32 072
Arbeidsgivers andel av trygdepremier m. v.	2 316	2 721	3 326	3 766	4 110
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk m. v. og fiske m. v.	2 777	2 892	2 766	2 873	2 704
Inntekt av boliger	340	355	370	378	260
Personlige renteinntekter (netto)	581	673	745	825	903
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	10 445	10 584	11 535	12 256	13 212
Offentlig nettoinntekt av kapital	— 109	150	158	376	656
Renter, aksjeutbytter og inntektsført overskott av offentlige foretak	4	— 67	— 65	35	112
Skatt på offentlige foretak	57	58	60	62	65
Kapitaltilvekst i offentlige foretak	— 170	159	163	279	479
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplasseringer i Norge	503	553	628	606	500
Faktorinntekt	39 701	42 987	47 320	50 796	54 417
L. Faktorinntekt etter inntektstype. Prosentvis fordeling.					
Privat inntekt av arbeid og kapital	99,0	98,4	98,4	98,1	97,9
Lønn	63,4	64,6	65,8	65,9	66,5
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk m. v. og fiske m. v.	7,0	6,8	5,8	5,7	5,0
Inntekt av boliger	0,8	0,8	0,8	0,8	0,5
Personlige renteinntekter (netto)	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	26,3	24,6	24,4	24,1	24,3
Offentlig nettoinntekt av kapital	— 0,3	0,3	0,3	0,7	1,2
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplasseringer i Norge	1,3	1,3	1,3	1,2	0,9
Faktorinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

[1] Se noter til tabell M.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1965	1966	1967	1968*	1969*
M. Inntekter i skjermede og konkurranseutsatte næringer. Mill. kr.					
Inntekt av jordbruk og mjølkeforedling ..	1 983	2 056	2 196	2 607	2 562
Lønn utenom jordbruk og mjølkeforedling	24 898	27 507	30 826	33 203	35 885
Herav: Skjermede næringer[1]	17 421	19 289	21 673	23 554	25 783
Konkurranseutsatte næringer[2] .	7 477	8 218	9 153	9 649	10 102
Eierinntekt utenom jordbruk og mjølkeforedling	12 820	13 424	14 298	14 986	15 970
Herav: Skjermede næringer[1]	8 060	8 589	9 411	10 086	11 049
Konkurranseutsatte næringer[2] .	4 760	4 835	4 887	4 900	4 921
Faktorinntekt	39 701	42 987	47 320	50 796	54 417
N. Inntekter i skjermede og konkurranseutsatte næringer. Prosentvis fordeling.					
Inntekt av jordbruk og mjølkeforedling ..	5,0	4,8	4,7	5,1	4,7
Lønn utenom jordbruk og mjølkeforedling	62,7	64,0	65,1	65,4	66,0
Herav: Skjermede næringer[1]	43,9	44,9	45,8	46,4	47,4
Konkurranseutsatte næringer[2] .	18,8	19,1	19,3	19,0	18,6
Eierinnt. utenom jordbr. og mjølkeforedl.	32,3	31,2	30,2	29,5	29,3
Herav: Skjermede næringer[1]	20,3	20,0	19,9	19,9	20,3
Konkurranseutsatte næringer[2] .	12,0	11,2	10,3	9,6	9,0
Faktorinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
O. Driftsregnskapet overfor utlandet. Mill. kr.[4]					
Varer og tjenester:					
Eksport:					
Varer fob[3]	9 473	10 420	10 973	11 968	13 500
Skip, nybygde	340	208	529	534	400
Skip, eldre	566	639	993	1 431	1 800
Bruttofrakter opptjent i skipsfart	8 280	8 855	10 100	10 930	10 300
Reisetrafikk	599	682	732	744	840
Andre tjenester	1 443	1 581	1 805	2 040	2 135
I alt	20 701	22 385	25 132	27 647	28 975
Import:					
Varer cif[3]	13 368	14 931	16 150	16 846	19 400
Skip	2 593	2 403	3 724	2 726	1 670
Skipsfartens utgifter i utlandet	3 660	4 095	4 400	4 540	4 525
Reisetrafikk	514	561	647	689	790
Andre tjenester.....	844	943	1 048	1 196	1 290
I alt	20 979	22 933	25 969	25 997	27 675
Eksportoverskott	— 278	— 548	— 837	1 650	1 300
Renter og stønader:					
Fra utlandet:					
Renter, aksjeutbytte o. l.	273	364	418	535	810
Stønader	240	249	277	336	335
I alt	513	613	695	871	1 145
Til utlandet:					
Renter, aksjeutbytte o. l.	776	917	1 046	1 141	1 310
Stønader	189	214	242	295	385
I alt	965	1 131	1 288	1 436	1 695
Rente- og stønadsoverskott	— 452	— 518	— 593	— 565	— 550
Overskott på driftsregnskapet	— 730	— 1 066	— 1 430	1 085	750

[1] Utenom jordbruk og mjølkeforedling. [2] Skogbruk, fiske, hvalfangst, bergverksdrift, sjøfart, lufttransport og konkurranseutsatt industri (tobakksindustri, tekstilindustri, bekledningsindustri, treforedlingsindustri, gummivareindustri, kjemisk industri, kull- og mineraloljeforedling, primær jern- og metallindustri, jern- og metallvareindustri, maskinindustri, elektroteknisk industri, skipsindustri og «diverse industri»). [3] Omfatter også varer utenom handelsstatistikken. [4] Se note side 131.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1965	1966	1967	1968*	1969*
P. Private inntekter og utgifter. Mill. kr.					
Inntekter:					
Privat inntekt av arbeid og kapital[1] ...	39 307	42 284	46 534	49 814	53 261
Stønader fra det offentlige[2]	4 916	5 469	6 374	7 357	8 321
Stønader fra utlandet	240	249	277	336	335
Inntekter i alt	44 463	48 002	53 185	57 507	61 917
Utgifter:					
Direkte skatter og trygdepremier[3]	10 105	11 467	13 565	15 052	16 776
Stønader til utlandet.....	98	100	135	129	155
Privat konsum	28 805	31 128	34 017	36 556	40 057
Privat kapitaltilvekst	5 455	5 307	5 468	5 770	4 929
Utgifter i alt	44 463	48 002	53 185	57 507	61 917
Q. Offentlig forvaltnings inntekter og utgifter.[4] Mill. kr.					
Inntekter:					
Formuesinntekt	649	600	659	869	1 039
Direkte skatter og trygdepremier.....	10 162	11 525	13 625	15 114	16 841
Indirekte skatter	7 102	7 883	8 644	9 148	10 259
Stønader fra utlandet	–	–	–	–	–
Inntekter i alt	17 913	20 008	22 928	25 131	28 139
Utgifter:					
Renteutgifter.....	645	667	724	834	927
Stønader til private konsumenter	4 916	5 469	6 374	7 357	8 321
Subsidier.....	2 276	2 394	2 604	2 875	3 416
Stønader til utlandet.....	91	114	107	166	230
Offentlig konsum	7 111	7 801	8 881	9 785	11 017
Kapitaltilvekst	2 874	3 563	4 238	4 114	4 228
Utgifter i alt	17 913	20 008	22 928	25 131	28 139
R. Sysselsetting etter næring. 1 000 årsverk.					
Årsverk utført av selvstendige	369	359	351	340	330
Årsverk utført av lønnstakere	1 156	1 168	1 188	1 212	1 234
Årsverk utført i alt	1 525	1 527	1 539	1 552	1 564
Av dette i:					
Jordbruk	231	222	213	204	196
Skogbruk m.v.	20	18	17	14	13
Fiske m.v.	36	35	35	35	33
Hvalfangst	1	1	–	–	–
Bergverksdrift	8	9	9	9	10
Industri	381	386	388	396	398
Herav: Skjermede industrigrupper	152	153	152	160	163
Konkurranseutsatte industrigrp.[5]	229	233	236	236	235
Bygge- og anleggsvirksomhet	121	121	128	126	128
Kraft- og vannforsyning m.v.	14	14	14	15	15
Varehandel	187	190	193	197	201
Finansinstitusjoner	27	28	29	30	32
Forretningsbygg og boliger	3	3	3	4	4
Sjøfart	64	62	61	59	56
Tjenester i tilknytting til sjøfart	11	11	11	11	10
Annen samferdsel	91	91	92	93	96
Offentlig adm. og forsvar	87	87	90	93	95
Offentlig og privat tjenesteyting	164	171	180	190	202
Personlig tjenesteyting	79	78	76	76	75

[1] For spesifikasjon se tabell K side *4. [2] Inkluderer ytelser fra sosiale trygder. [3] Ekskl. skatter fra offentlige foretak. [4] For spesifikasjon se tabell 92, avsnittet om offentlige finanser. [5] Se noter til tabell M.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1965	1966	1967	1968*	1969*
S. Bruttonasjonalprodukt etter næring. I 1961-priser. Mill. kr.					
Jordbruk	1 778	1 786	1 800	1 959	1 792
Skogbruk m. v.	983	881	908	857	860
Fiske m. v.	854	976	1 122	942	893
Hvalfangst	79	47	35	19	3
Bergverksdrift m. v.	446	463	537	558	621
Industri	12 030	12 661	13 120	13 556	14 394
Bygge- og anleggsvirksomhet	3 165	3 274	3 569	3 552	3 642
Kraft- og vannforsyning m. v.	1 422	1 412	1 520	1 660	1 678
Varehandel	7 984	8 376	8 622	8 939	9 511
Finansinstitusjoner	960	1 006	984	1 008	1 096
Forretningsbygg og boliger	2 329	2 432	2 584	2 750	2 889
Sjøfart	5 654	6 084	6 731	7 312	7 166
Tjenester i tilknytting til sjøfart	314	311	292	290	303
Annen samferdsel	2 844	3 044	3 266	3 332	3 558
Offentlig adm. og forsvar	1 560	1 570	1 684	1 712	1 778
Offentlig og privat tjenesteyting	3 297	3 420	3 681	3 862	4 153
Personlig tjenesteyting	745	751	756	767	800
Bruttotjenesteyting av offentlig konsumkapital	881	924	985	1 048	1 109
Bruttonasjonalprodukt	47 325	49 418	52 196	54 123	56 246
T. Privat konsum. I 1961-priser. Mill. kr.					
Matvarer	6 593	6 772	6 868	7 065	7 215
Drikkevarer og tobakk	1 680	1 758	1 854	2 083	2 185
Bolig, lys og brensel	2 835	2 994	3 095	3 263	3 327
Møbler og husholdningsartikler	1 933	2 089	2 262	2 326	2 671
Klær og skotøy	3 105	3 164	3 328	3 380	3 482
Helsepleie og personlig hygiene	1 617	1 699	1 814	1 940	2 052
Reiser og transport	2 432	2 627	2 794	2 823	3 387
Fritidssysler og utdanning	1 644	1 761	1 866	1 899	1 979
Annet konsum	2 437	2 542	2 617	2 698	2 848
Spesifisert konsum	24 276	25 406	26 498	27 477	29 146
+ Korreksjonsposter[1]	275	229	257	289	286
Privat konsum	24 551	25 635	26 755	27 766	29 432
U. Bruttoinvestering uten lager etter næring. I 1961-priser. Mill. kr.					
Jordbruk	716	730	744	807	843
Skogbruk	152	198	181	177	155
Fiske m. v.	377	482	464	403	379
Hvalfangst	17	— 4	9	1	— 1
Bergverksdrift m. v.	147	138	132	211	275
Industri	2 658	3 051	3 368	2 869	2 793
Bygge- og anleggsvirksomhet	410	436	469	467	524
Elektrisitetsforsyning	1 169	1 156	1 138	1 124	1 170
Gassforsyning	5	2	1	1	1
Varehandel	852	949	1 006	1 018	1 175
Forretningsbygg	490	560	639	647	652
Boliger	2 190	2 319	2 684	2 838	2 994
Sjøfart	4 499	4 543	5 176	3 899	2 695
Tjenester i tilknytting til sjøfart	47	55	49	50	51
Annen samferdsel	1 189	1 256	1 330	1 457	1 658
Andre tjenesteytende næringer	359	398	454	499	524
Offentlig konsumkapital	2 385	2 494	2 810	2 881	2 966
Bruttoinvestering i fast kapital	17 662	18 763	20 654	19 349	18 854

[1] Se note 1 side *2.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1965	1966	1967	1968*	1969*
V. Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1961-priser. Mill. kr.					
Privat konsum	24 551	25 635	26 755	27 766	29 432
Offentlig konsum	5 520	5 643	6 093	6 419	6 941
Sivilt	4 009	4 182	4 566	4 776	5 204
Militært	1 511	1 461	1 527	1 643	1 737
Bruttoinvestering	18 369	19 522	21 306	19 333	19 210
Bygninger og anlegg	7 553	7 923	8 706	8 721	8 977
Skip og båter	4 726	4 832	5 488	4 172	2 950
Annet transportmateriell	1 465	1 622	1 626	1 727	1 982
Maskiner, redskap, inventar	3 918	4 386	4 834	4 729	4 945
Lagerendring	707	759	652	— 16	356
Eksportoverskott	— 1 115	— 1 382	— 1 958	605	663
Eksport	19 981	21 353	23 582	26 049	27 453
— Import	21 096	22 735	25 540	25 444	26 790
Bruttonasjonalprodukt	47 325	49 418	52 196	54 123	56 246
Kapitalslit	10 348	10 932	11 628	12 010	12 253
Bygninger og anlegg	3 236	3 345	3 483	3 611	3 744
Skip og båter	3 496	3 708	4 004	4 025	3 855
Annet transportmateriell	1 306	1 395	1 462	1 532	1 648
Maskiner, redskap, inventar	2 310	2 484	2 679	2 842	3 006
Nettonasjonalprodukt	36 977	38 486	40 568	42 113	43 993
W. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Vekstrater.					
Privat konsum	3,5	4,4	4,4	3,8	6,0
Offentlig konsum	8,0	2,2	8,0	5,4	8,1
Sivilt	5,0	4,3	9,2	4,6	9,0
Militært	17,0	— 3,3	4,5	7,6	5,7
Bruttoinvestering	9,4	6,3	9,1	— 9,3	— 0,6
Bygninger og anlegg	1,9	4,9	9,9	0,2	2,9
Skip og båter	17,0	2,2	13,6	— 24,0	— 29,3
Annet transportmateriell	6,0	10,7	0,2	6,2	14,8
Maskiner, redskap, inventar	3,3	11,9	10,2	— 2,2	4,6
Lagerendring	..	..	..	..	..
Eksportoverskott	..	..	..	..	..
Eksport	6,8	6,9	10,4	10,5	5,4
— Import	9,1	7,8	12,3	— 0,4	5,3
Bruttonasjonalprodukt	5,2	4,4	5,6	3,7	3,9
Kapitalslit	6,1	5,6	6,4	3,3	2,0
Bygninger og anlegg	4,0	3,4	4,1	3,7	3,7
Skip og båter	7,4	6,1	8,0	0,5	— 4,2
Annet transportmateriell	5,6	6,8	4,8	4,8	7,6
Maskiner, redskap, inventar	7,3	7,5	7,9	6,1	5,8
Nettonasjonalprodukt	4,9	4,1	5,4	3,8	4,5
X. Bruttoprodukt pr. årsverk. Indekstall. 1961 = 100.					
Jordbruk og mjølkeforedling	102,9	111,3	112,7	127,6	123,8
Andre skjermede næringer[1]	109,2	112,0	115,0	115,6	118,5
Konkurranseutsatte næringer[1]	130,7	138,0	148,0	156,2	162,6
Alle næringer	117,3	122,3	128,2	131,8	135,9

[1] Se noter til tabell M.

Vedlegg 1
Appendix 1

Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå siden 1. januar 1969

Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1969

I serien Norges offisielle statistikk (NOS):

Rekke XII **Boktrykk 1969**

Nr. 240 Økonomisk utsyn over året 1968 *Economic Survey* Sidetall 156 Pris kr. 15,00
— 241 Fiskeristatistikk *Fishery Statistics* Sidetall 88 Pris kr. 8,00
— 242 Psykiatriske sykehus 1967 *Mental Hospitals* Sidetall 39 Pris kr. 7,00
— 243 Yrkesskadetrygden 1960—1962 *Occupational Injuries Insurance* Sidetall 199 Pris kr. 9,00
— 244 Folkemengdens bevegelse 1967 *Vital Statistics and Migration Statistics* Sidetall 45 Pris kr. 7,00
— 245 Historisk statistikk 1968 *Historical Statistics* Sidetall 648 Pris kr. 15,00
— 246 Syketrygden 1966 *National Health Insurance* Sidetall 105 Pris kr. 9,00
— 247 Veterinærstatistikk 1960—1966 *Veterinary Statistics* Sidetall 127 Pris kr. 9,00
— 248 Skogstatistikk 1967 *Forestry Statistics* Sidetall 117 Pris kr. 9,00
— 249 Samferdselsstatistikk 1967 *Transport and Communication Statistics* Sidetall 157 Pris kr. 9,00
— 250 Helsestatistikk 1967 *Health Statistics* Sidetall 62 Pris kr. 8,00
— 251 Syketrygden 1967 *National Health Insurance* Sidetall 106 Pris kr. 9,00
— 252 Statistisk årbok 1969 *Statistical Yearbook of Norway* Sidetall 411 Pris kr. 15,00
— 253 Utenrikshandel 1968 II *External Trade II* Sidetall 295 Pris kr. 11,00
— 254 Jordbruksstatistikk 1968 *Agricultural Statistics* Sidetall 109 Pris kr. 9,00
— 255 Skogbrukstelling 1. september 1967 I *Census of Forestry I* Sidetall 277 Pris kr. 11,00
— 256 Skogstatistikk 1968 *Forestry Statistics* Sidetall 108 Pris kr. 9,00

Rekke A **Offsettrykk 1969**

Nr. 258 Laks- og sjøaurefiske 1967 *Salmon and Sea Trout Fisheries* Sidetall 30 Pris kr. 5,00
— 259 Sykehusstatistikk 1967 *Hospital Statistics* Sidetall 26 Pris kr. 4,50
— 260 Varehandelsstatistikk 1967 *Wholesale and Retail Trade Statistics* Sidetall 72 Pris kr. 5,00
— 261 Nasjonalregnskap 1951—1967 *National Accounts* Sidetall 52 Pris kr. 5,00
— 262 Kriminalstatistikk Domfelte, botlagte og påtalefritatte 1966 *Criminal Statistics Persons Convicted, Fined or Suspended of Prosecution* Sidetall 44 Pris kr. 4,50
— 263 Undervisningsstatistikk Universiteter og høgskoler 1967—68 *Educational Statistics Universities* Sidetall 110 Pris kr. 5,00
— 264 Barneomsorg 1967 *Child Welfare Statistics* Sidetall 48 Pris kr. 4,50
— 265 Kriminalstatistikk Tilbakefall blant siktede i 1963—1964. 1967 *Criminal Statistics Recidivism Among Persons Charged with Crimes* Sidetall 26 Pris kr. 4,50
— 266 Folkemengden etter alder 31. desember 1967 *Population by Age* Sidetall 56 Pris kr. 5,00
— 267 Hotellstatistikk 1968 *Hotel Statistics* Sidetall 26 Pris kr. 3,50
— 268 Lønnsstatistikk for arbeidere i bergverksdrift og industri 3. kvartal 1968 *Wage Statistics for Workers in Mining and Manufacturing* Sidetall 24 Pris kr. 4,50
— 269 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i innenriks rutefart. November 1968 *Wage Statistics for Seamen on Ships in Scheduled Coasting Trade* Sidetall 22 Pris kr. 3,50
— 270 Folketallet i kommunene 1967—1969 *Population in Municipalities* Sidetall 30 Pris kr. 4,50
— 271 Sosialhjelpstatistikk 1966 *Social Care Statistics* Sidetall 58 Pris kr. 5,00
— 272 Bygge- og anleggsstatistikk 1967 *Construction Statistics* Sidetall 24 Pris kr. 3,50
— 273 Kriminalstatistikk Domfelte, botlagte og påtalefritatte 1967 *Criminal Statistics Persons Convicted, Fined or Suspended of Prosecution* Sidetall 44 Pris kr. 4,50
— 274 Lønnsstatistikk for ansatte i jordbruket. September 1968 *Wage Statistics for Wage-Earning and Salaried Employees in Agriculture* Sidetall 22 Pris kr. 3,50
— 275 Arbeidsmarkedstatistikk 1968 *Labour Market Statistics* Sidetall 68 Pris kr. 5,00
— 276 Utenrikshandel 1968 I *External Trade I* Sidetall 222 Pris kr. 7,00

Rekke A — Offsettrykk 1969 (forts.)

Nr. 277 Undervisningsstatistikk 1968—69. Høgre allmennskoler *Educational Statistics Secondary General Schools* Sidetall 42 Pris kr. 4,50
— 278 Veterinærstatistikk 1967 *Veterinary Statistics* Sidetall 66 Pris kr. 5,00
— 279 Kommunevalgene 1967 II *Municipal Elections II* Sidetall 50 Pris kr. 4,50
— 280 Forbruksundersøkelse 1967 I *Survey of Consumer Expenditure I* Sidetall 116 Pris kr. 6,00
— 281 Kriminalstatistikk Tilbakefall i 1957—1966 blant domfelte, botlagte og påtalefritatte for forbrytelser i 1957 *Criminal Statistics Recidivism 1957—1966 among Persons Found Guilty of Crimes in 1957* Sidetall 38 Pris kr. 4,50
— 282 Skogavvirking 1967—68 *Roundwood Cut* Sidetall 38 Pris kr. 4,50
— 283 Jaktstatistikk 1968 *Hunting Statistics* Sidetall 40 Pris kr. 4,50
— 284 Sysselsatte lønnstakere etter bosted og arbeidssted 31. mars 1968 *Salaried Employees and Wage Earners by Residence and Place of Work* Sidetall 64 Pris kr. 4,50
— 285 Sivilrettsstatistikk 1968 *Civil Judicial Statistics* Sidetall 28 Pris kr. 4,50
— 286 Veitrafikkulykker 1968 *Road Traffic Accidents* Sidetall 58 Pris kr. 5,00
— 287 Undervisningsstatistikk Folke- og framhaldsskoler 1. oktober 1968 *Educational Statistics Primary and Continuation Schools* Sidetall 58 Pris kr. 5,00
— 288 Undervisningsstatistikk Fag- og yrkesskoler 1. oktober 1968 *Educational Statistics Vocational Schools* Sidetall 68 Pris kr. 5,00
— 289 Byggearealstatistikk 1967 *Building Statistics* Sidetall 64 Pris kr. 5,00
— 290 Lønnsstatistikk 1968 *Wage Statistics* Sidetall 58 Pris kr. 5,00
— 291 Kriminalstatistikk Fanger 1966 *Criminal Statistics Prisoners* Sidetall 46 Pris kr. 5,00
— 292 Flyttestatistikk 1968 *Migration Statistics* Sidetall 62 Pris kr. 5,00
— 293 Lønnsstatistikk for kommunale arbeidstakere pr. 1. januar 1969 *Salaries of Local Government Employees* Sidetall 86 Pris kr. 5,00
— 294 Alkoholstatistikk 1968 *Alcohol Statistics* Sidetall 32 Pris kr. 4,50
— 295 Finansinstitusjoner 1968 *Financial Institutions* Sidetall 100 Pris kr. 6,00
— 296 Utenrikshandel 1955—1967 *External Trade* Sidetall 68 Pris kr. 5,00
— 297 Sosialhjelpstatistikk 1967 *Social Care Statistics* Pris kr. 5,00
— 298 Dødelighetsforholdene i fylkene 1964—1967 *Mortality Rates in Counties* Sidetall 51 Pris kr. 4,50
— 299 Kriminalstatistikk Forbrytelser etterforsket av politiet 1968 *Criminal Statistics Crimes Investigated by the Police* Pris kr. 5,00
— 300 Forbruksundersøkelse 1967 II *Survey of Consumer Expenditure II* Pris kr. 5,00
— 301 Elektrisitetsstatistikk 1968 *Electricity Statistics* Sidetall 43 Pris kr. 4,50
— 302 Laks- og sjøaurefiske 1968 *Salmon and Sea Trout Fisheries* Sidetall 35 Pris kr. 5,00
— 303 Lønnsstatistikk for ansatte i varehandel 1. mars 1969 *Wage Statistics of Employees in Wholesale and Retail Trade* Sidetall 59 Pris kr. 5,00
— 304 Undervisningsstatistikk Folkehøgskolar 1. oktober 1968 *Educational Statistics Folk High Schools* Pris kr. 4,50
— 305 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i utenriksfart Mars 1969 *Wage Statistics for Seamen on Ships in Ocean Transport* Sidetall 25 Pris kr. 3,50
— 306 Kredittmarkedstatistikk 1967 *Credit Market Statistics* Pris kr. 7,00
— 307 Framskriving av folkemengden til 1990 *Population Projection to 1990* Sidetall 93 Pris kr. 5,00
— 308 Stortingsvalget 1969 I *Storting Elections I* Sidetall 85 Pris kr. 5,00

Rekke XII — Boktrykk 1970

Nr. 257 Økonomisk utsyn over året 1969 *Economic Survey* Sidetall 156 Pris kr. 15,00

I serien Artikler fra Statistisk Sentralbyrå (ART):

Nr. 26 Aktuelle skattetall 1968 *Current Tax Data* Sidetall 40 Pris kr. 7,00
— 27 Inntekts- og formuesskattlegging av norske kapitalplasseringer i utlandet *Income and Net Wealth Taxes of Norwegian Investment in Foreign Countries* Sidetall 40 Pris kr. 7,00
— 28 Automasjon i statistikkproduksjonen *Automation of the Production of Statistics* Sidetall 30 Pris kr. 7,00
— 29 En analyse av industriens investeringsplaner *An Analysis of the Industries Investment Plans* Sidetall 25 Pris kr. 5,00
— 30 To artikler om norsk industri *Two Articles on Norwegian Manufacturing Industries* Sidetall 40 Pris kr. 7,00
— 31 Virkninger av skattereformen av 1969 *Effects of the Taxation Reform of 1969* Sidetall 35 Pris kr. 7,00
— 32 The Stability of Input-Output Coefficients *Stabilitet i krysløpskoeffisienter* Sidetall 40 Pris kr. 7,00
— 33 Inntektsfordelingsvirkninger av skattereformen av 1969 *Income Distribution Effects of the Taxation Reform of 1969* Sidetall 29 Pris kr. 7,00
— 34 Dataregistrering, dataarkiver og samfunnsforskning *Data Registration, Data Banks and Social Research* Sidetall 43 Pris kr. 7,00

Vedlegg 2
Appendix 2

Utkommet i serien Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH)

Issued in the series Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH)

Nr.	1	Regler for publikasjonenes utstyr m. v. i serien Statistisk Sentralbyrås Håndbøker
—	2	Veiledning for nye assistenter
—	3	Regler for maskinskrivning i Statistisk Sentralbyrå
—	4	Innføring i maskinregning. Hefte 1. Addisjonsmaskiner
—	5	Innføring i maskinregning. Hefte 2. Kalkulasjonsmaskiner
—	6	Regler for utstyr m. v. for publikasjoner i seriene Norges offisielle statistikk (NOS) og Samfunnsøkonomiske studier (SØS) og publikasjonen Statistiske meldinger
—	7	Prinsipper for konstruksjon av statistiske blanketter
—	8	Framlegg til nordisk statistisk terminologi
—	9	Standard for næringsgruppering i offentlig norsk statistikk
—	10	Hjemmel for innkreving av oppgaver
—	11	Kurs i hullkortmaskiner
—	12	Adresseliste over folkeregistrene
—	13	Standard for handelsområder
—	14	Innføring i DEUCE
—	15	Programmering for DEUCE. Første hefte
—	16	Alfasystemet. Et lettkodingssystem for DEUCE
—	17	Håndbok for DEUCE-operatører
—	18	Programmering for DEUCE. Annet hefte
—	19	Varenomenklatur for industristatistikken
—	20	Regler for publiseringsarbeidet m. v. i Statistisk Sentralbyrå
—	21	Håndbok for 1401-programmerere og -operatører
—	22	Statistisk testing av hypoteser ved regresjonsberegninger
—	23	Utsnitt om prinsipper og definisjoner i offisiell statistikk
—	24	Standard for gruppering av sykdommer — skader — dødsårsaker i offentlig norsk statistikk
—	25	Veiledning for brukere av den økonomiske modell MODIS III
—	26	Statistisk varefortegnelse for utenrikshandelen
—	27	Utsnitt om prinsipper og definisjoner i offisiell statistikk. Fra Forbruksundersøkelsen 1958

Pris kr. 15,00.

Publikasjonen utgis i kommisjon hos H. Aschehoug & Co., Oslo,
og er til salgs hos alle bokhandlere.

GRØNDAHL & SØN BOKTRYKKERI, OSLO